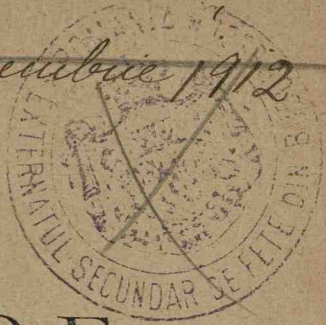


Biblioteca școlară

Decembrie 1912

C. NEGRUZZI



OPERE COMPLETE

VOL. III.

TEATRU

741851



BUCUREȘTI

Institutul de Arte Grafice și Edi-
tură «MINERVA». — B-dul Acade-
miei 3 — Strada Edgar Quinet 4.

1912

1958

3386 continuare

BIBLIOTECA GENERALĂ UNIVERSITĂȚII

Cota

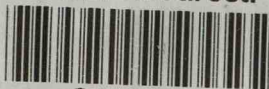
3386

Numar

158117

EDITURA INSTITUTULUI DE ARTE GRAFICE ȘI EDITURĂ
«MINERVA», B-DUL ACADEMIEI 3. — EDGAR QUINET 4

B.C.U. Bucuresti



C158117

CÂRLANII¹⁾
VODEVIL ÎNTR'UN ACT

REPREZENTAT PE TEATRUL NAȚIONAL, ÎN FOLOSUL EMIGRAȚILOR
DIN TRANSILVANIA LA 1849.

¹⁾ Titlul la prima ediție, apărută la Iași 1849 (pag. 33). «Doi țărani și cinci cârlani», vodeviu *național*.

DISTRIBUȚIE

PERSOANE:

LIONESCU, fiul boerului proprietar

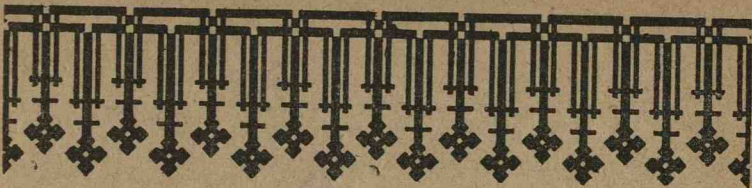
MIRON, } țărani frunțași

TERINTE, }

- DOMNICA, femeea lui Miron

VOCHIȚA, femeea lui Terinte

Scena se petrece într'un sat: In dreapta și in stânga câte o casă țărănească. In fund clopotnița bisericei.



SCENA I.

MIRON, TERINTE.

MIRON. — Ce ai nene Terinte, de ești așa de posomorît?
— Ce! nu ți-ai adunat fânul? Nu ți-ai cules popușoi?

TERINTE. — Ba, i-am cules.

MIRON. — Apoi de ce ești sborșit?

TERINTE. — Nu știu.

MIRON. — Cum nu știi? E'n nu mai umblă și-mi spune ce ai. Știi că eu ție îți spun tot ce am pe inimă, că tu ești bun de sfat. Poate ți-oi da și eu vr'un sfat care ți-a veni la socoteală. Știu că n'a fi vr'un lucru de spăriat. E'n spune, dă.

TERINTE. — Da dacă nu-mi e voia să-ți spun? Da dacă n'am nevoie de sfat? Ce-ți pasă ție?

MIRON. — Bre! așa faci tu cu cumătru tău? Bine!

TERINTE. — E, nu-i aceea, omule! Da une ori are cineva poftă să tacă; n'are totdeauna chef să spue toate cele.

MIRON.—Zău, cumetre, n'am gândit că-i fi tu așa cu mine. Imi pare rău.

TERINTE.—Da după ce-ți spui, măi române, că n'am chef de vorbă, ce nu-mi dai pace.

MIRON.—Terinte! Terinte!

N'am socotit nici odată
Că tu-i fi așa cu mine,
Când de-o vreme 'ndelungată
Eu sunt prieten cu tine.
Cumătru tău a fost gata
Ori la ce să te slujească
Numai sapa și lopata

Gândeam să ne despărțescă.

Spune ce vrei? Boii, carul,

Punga? Cere tot ce-ți place.

TERINTE. — Oh! nu știi cumetre, amarul
Care dragostea ne face } bis

MIRON. — Ce spui? Dragostea! Nu cumva ți s'a aprins călcăile după vr'o lelică?

TERINTE. — Ba, ba.

MIRON. — Nu-i de șagă, e'n las. (chiamă) Nevastă! Nevastă!

TERINTE. — Tacă-ți gura. Doar te-i apușă să spui femeii tale. S'audă tot satul.

MIRON. — Nu, nu. — Nevastă! Nevastă!

SCENA II.

DOMNICA, și cei de sus.

DOMNICA. — E, ce este? Ce strigi așa tare, parcă-i cineva surd.

MIRON. — Ea, cumătrul, nevastă nu știu ce are: parcă nu i's boii acasă. Vrea să-mi spue ceva. Avem de vorbit. Du-te, de ne adă o oală de vin.

DOMNICA. — Acuș. (In parte). Oare ce are să spue? (Intră în casă).

SCENA III.

TERINTE, MIRON.

TERINTE. — Adecă ce nevoie eră să-i spui? Asta-i treaba femeelor? Nu știi tu că au niște limbi—niște limbi ia așa de...

MIRON. — Țis! De te 'auzi vr'una, vai de urechile tale!

SCENA IV.

Cei de sus. DOMNICA, (aducând o oală și două pahare).

DOMNICA.—Eaca vinul; cătați de nu vă chefăluți cum vă e obicei.

MIRON.—Taci tu nevăstuică; știi că vinu îmi dă chef să fac niște lucruri... și..

DOMNICA.—Și—vă 'mbătați și treaba rămâne.

MIRON.—N'ai nici o grije. Du-te de ne gătește ceva de mâncat. Avem de vorbit cu cumătrul.

DOMNICA.—Mă duc. (În parte). Nu vrea s'aud ce a să-i spuie Terinte, bine, o să mă pui de pândă. (Intră și se dă în dosul ușei).

MIRON.—(turnând în pahare), Na, cumetre, bea și începe.

TERINTE.—N'am poftă nici de băut, nici de vorbit.

MIRON.—Acu-i s'aștepți și rugat! E'n lasă marafeturile, deschide-ți inima. Dacă ai vr'un necaz, l'om împărți amândo. ca doi frați. — De, spune; ai vr'o datorie de plătit?

TERINTE.—Ba nu-i aceea.

MIRON.—Apoi dar ce-i?

TERINTE.—Ea coconășu nostru nu-mi prea vine la socoteală

MIRON.—Feciorul boierului care vine în toate diminețile de citește sub răchițele aeste?

TERINTE.—Tocma, pentrucă ce-l face măi pe dânsul să vie chiar în dreptul casii noastre, și nu se duce, dacă-i trebuie umbră, în grădinița curții.

MIRON.—Ha, am înțeles. Iți temi nevasta.

TERINTE.—Eu? Ba nici gândesc. Dar judecă tu singur ce cată el aicea? Nu vine măi de flori de cuc, ș'aș pune ră-mășag că ș'au pus ochiu pe ceva.

MIRON.—Zău se poate. Dar adică de ce-ți bați capul? Parcă-i numai Vochița în tot satul.

TERINTE.—Vochița! femeea mea! Bă că chiar. Zi mai bine Domnica, dar Vochița...

MIRON.—Domnica zici! Visezi fârtate! Domnica-i cuminte. Eu is drag. Vezi tu?

Când la boeresc eu vara
 Am muncit mereu,
 Și mă 'ntorc ostenit sara
 La bordeiul meu,
 Să vezi tu, nene Terinte
 Nevăstuica mea,
 Cum îmi sare înainte
 Ca o turturea,
 Hopa, țupa, țupa, țupa, }
 Amândoi cântăm, }
 Hopa, țupa, țupa, lupă, }
 Rădem și jucăm. }

TERINTE. — Așa! Apoi dar n'am ce mai zice.

MIRON. — Bine, măi române, dacă n'ai nici o grije, pentru ce ești așa de sborșit?

TERINTE. — Pentru ce? — Pentru tine, dacă vrei s'o știi!

MIRON. — Pentru mine? Mării ce spui?

TERINTE. — Așa s'o știi, pentru tine, sărmane omule! Am văzut ieri pe coconașu vorbind cu Domnica, și ea unde-l ascultă și unde-i râdea...

MIRON. — Nevasta mea, ba că chiar! N'ai văzut bine cumetre. Nevasta mea a fost fată în curte, nu-i de acele care socoți tu. Dar pentru Vochița nu m'apuc. Am văzut-o dăunăzi șoptind cu coconașul, și zău m'ași apucă că dacă...

TERINTE. — Te'nșeli cumetre! Ba eu m'aș apucă că dacă cuconașul ar umblă, Domnica...

MIRON. — Domnica! E, cerce dumnealui, și-i vedeă cum mi ți l-a luă cu prăjina. Dar Vochița... Ha, ha, ha.

TERINTE. (îngânându-l). — Ha, ha, ha. Dacă ți-i așa povestea pun rămășag că dacă cuconașul s'a legă de nevasta ta, pățești pozna. Iar de Vochița ca mai ba.

MIRON. — Bine. Eu pun cinci cârlani rămășag.

TERINTE. — Fie, adu mâna. (Iși dau mâna).

MIRON. — Ai să pierzi cârlanii, cumetre!

TERINTE. — Da, ce are a face, Domnica ta îi cuminte, doamne ferește! He, he, he!

DOMNICA (în parte). — Așa, bade Terinte? Te-oi face eu de-i da cârlanii. Așteaptă.

MIRON. — Om videă, om videă.

TERINTE. — Om videă — Știi ce? Acu trebui să ne chiemăm nevestele, și să ne luăm ziua bună.

MIRON. — Bine zici. — Da unde să ne ducem?

TERINTE. — Vin cu mine. Ți-oi spune eu ce gând am.

MIRON. — Haidem, cumetre. (Ese).

SCENA V.

DOMNICA, (singură). Așa marțafoilor! Vreți să vă cercați femeile! Bine, bine. Jucați-vă cu focul, dacă vi-i voia să vă frigeți. (Bate la Ușa Vochiții). Vochițo! Vochițo! Vin degrabă.

SCENA VI.

VOCHIȚA, DOMNICA

VOCHIȚA. — Ce vrei cumătră?

DOMNICA. — Nu știi, Vochițo. Mangosiții noștri de bărbați ne tem de cuconașul.

VOCHIȚA. — Zău, cam au dreptate. Cuconașul îi tânăr și frumos. Mi se pare că d-ta i-ai cam luat sama.

DOMNICA. — Nu știu, eu ori tu ai jucat Duminecă la horă cu dânsul.

VOCHIȚA. — Nu-i vina mea dacă joc mai bine decât altele.

DOMNICA. — Ce are a face! — Da e'n las', nu-i vorba să ne sfădim. Trebui să ne întoarcem ciuda pe bărbații noștri pentru că n'au încredere în noi.

VOCHIȚA. — Bucuroasă. Cum să facem?

DOMNICA. — Terinte zice că eu ascult șăgile cuconașului, și bărbatu-meu zice că tu-i ești dragă.

VOCHIȚA. — Auzi nătărăii! Pentru că mi-e drag să șed la

vorbă, hop! li se nazare nu știu ce. Sărmanilor bărbați sunteți buni de legat la gard!

DOMNICA. — Nătărăi, fa, și nătângi, nătângi!

VOCHIȚA. — Cei mai gingași se arată
Până nu-s căsătoriți,
Dar cum s'a 'nsurat îndată
Se și fac nesuferiți.
Dragostea lor acea vie
Nici de cum n'o mai simțim.
Ei hărbareți vor să fie } bis.
Noi credință să păzim. }

DOMNICA. — Zău, bine zici, cumătră.

VOCHIȚA. — Da ce să facem noi, spune?

DOMNICA. — Ei au pus rămășag cinci cârlani, că ori tu ori eu, ne-om plecă la vorbele cuconășului. Or să se facă că se duc la târg, ca să ne poată pândi mai lezne. Știi ce? Noi să ne arătăm scârbite că se duc. Ș'apoi ca să-i necăjim, să ne facem c'ascultăm pe cuconășul. Ai să-i vezi cum or să crăpe de ciudă.

VOCHIȚA. — A! dumnealor vor să se joace cu noi? Sărării! N'au văzut încă pe dracu!

DOMNICA. — Iacătă-i vin. — Să intrăm în casă, și nu uită că tu a-i să'ncepi. (Intră).

SCENA VII.

TERINTE, MIRON.

TERINTE. — Așa! tocmai așa. Nici visează ele de asta.

MIRON. — E! ce zici? Ai văzut cum am pus lucru la cale? Vezi tu, eu-s lup bătrân, bre.

TERINTE. — Ce are a face! parcă eu nu m'aș fi priceput dacă aș fi vrut. Dar să începem. Să vezi pe Vochița cum are să se scârbească. — Vochițo! Vochițo!

MIRON. — Da că și Domnica s'o vezi. — Domnico! Domnico!

SCENA VIII.

Cei dinainte, VOCHIȚA și DOMNICA.

VOCHIȚA. — Cum îi, bădică? Iată-mă-s.

TERINTE. — Vrem să-ți spui, nevăstuica, că eu și cu cumătru ne ducem pân' la târg c'avem treabă.

VOCHIȚA. — Cum! vrei să te duci și să mă lași singură. Hi, hi, hi. (Se face că plânge).

TERINTE (încet lui Miron). — Vezi, Miroane! știi ce? Dă cei cinci cârlani, și nu mai zice nimic.

MIRON. — Așa! asta nu va să zică nimic. — Domnico! Da n'ai să vii acù?

DOMNICA (eșind). — Dar ce-ai pățit azi? Ce este?

MIRON. — Ia, Domnico, o să ne ducem la târg cu cumătrul...

DOMNICA. — Cum? te duci și mă lași? Nu știi, bădicuță, că nu pot ședeà un ceas făr' dumneata? Hi, hi, hi. (Făcându-se că plânge).

MIRON (cătreg Domnica). — Nu plânge, fata mea, om umblă degrabă! Rămâi sănătoasă, puică! (O sărută, ea se face că plânge). Vezi tu, Terinte, cum i-s de drag? Asta nu-i prefăcătorie, Crede-mă, nu te mai pune de pricină, și dă cârlanii.

TERINTE. — Bă, ba, pân'acu-i tot una. — Să te gădesc sănătoasă, Vochițo, și pe d-ta, cumetriță. Vin, Miroane.

DOMNICA. — Să mergi sănătos, bădică. Păzește-te pe drum. Nu te osteni; și dumneata, cumetre Terinte! (Bărbații es).

SCENA IX.

VOCHIȚA și DOMNICA (bufnesc de râs).

VOCHIȚA. — Sărmanii proști! Socot că ne înșală.

DOMNICA. — Gândeà că plâng.

VOCHIȚA. — Erà cât pe ce să se mântue rămășagul.

DOMNICA. — Țs! iacătă-i se pun la pândă în clopotniță. Vin. (Intră amândouă în casă).

SCENA X.

TERINTE și MIRON (în clopotniță).

MIRON. — De aicea putem vedeà bine. Dar știi tu că ești tare îndărătnic? Ai văzut cum mă iubește nevasta mea, ce-ți mai trebui? Crede-mă, dă cârlanii.

TERINTE. — Mai avem treabă, nenișorule, — A! iaca merloii. Taci să vedem acù.

SCENA XI.

ȚĂRANII (în clopotniță), LIONESCU.

LIONESCU. — Ce osândă pentru mine, să fiu silit a ședeà la blestemata asta de țară, unde mor de urit. Eu nu știu ce i-a abătut tătâni-meu să vie să șadă toată vara aice? Zău, dacă n'ar mai fi Vochița și Domnica, m'aș uscà pe picioare.

TERINTE. — Auzi tu? A zis Domnica.

MIRON. — Ba a 'nceput cu Vochița.

LIONESCU (puindu-se jos). — Tot cărți și iar cărți, ce dracu! Vor să mă facă tobă de carte, când aș puteà vedeà pe Vochița care-i așa de frumușică!..

MIRON. — Na! te pricepi acù? După Vochița umblă.

LIONESCU. — Ori pe Domnica. Tare-mi place nevasta aceea.

TERINTE. — E, ce zici acù? — Tare-i place nevasta ta.

LIONESCU. — Sărmanele femei! Cătu-s de nenorocite să aibă niște bărbați așa gogomani!

TERINTE și MIRON. — Bun! — Mulțumim, cuconașule!

LIONESCU. — Ce s'aude! (bărbații s'ascund). Așa, pre legea mea, chiar de mila lor, ar trebui să le mângâi.

TERINTE. — Mai bine ar fi să le dai pace.

LIONESCU. — Ce dracu! parcă este un ecou aice.

SCENA XII.

Cei de sus, VOCHIȚA (eșind).

LIONESCU. — A, iaca Vochița. — Te aștept de o grămadă de vreme; nu mai puteam de dor să te văd.

VOCHIȚA. — Dă-mi pace, cuconașule; am treabă.

LIONESCU. — Ia stăi puținel, dragă Vochițo!

VOCHIȚA. — Baiu, baiu, nu se poate. — Când ai ști câtu's de scârbită!

LIONESCU. — Mată scârbită! cum se poate? și de ce, sufletul meu?

VOCHIȚA. — Bărbatul meu s'a dus la târg.

LIONESCU. — Ha, ha, ha, ce norocire! Te jăluești de cea mai bună treabă. — Bărbatu-tău îi un țărănoiu, un prost, un...

VOCHIȚA. — E, destul, cuconașule; nu-l lăudă așa tare.

LIONESCU. — Mări las'. Omul acela nu-i făcut să aibă o florică ca mata. Îi un păcat că ți-e bărbat.

TERINTE. — I! cățelule! când n'ai fi feciorul boerului...

MIRON. — Țs! taci. Ai răbdare.

VOCHIȚA. — Ce-i drept, aș fi putut găsi mai bine.

TERINTE. — Auzi, spurcăciunea!

LIONESCU. — Ești așa de frumușică, așa de bunișoară, că...

VOCHIȚA. — Da las', las'. Dumneavoastră cuconașii așa sunteți deprinși a zice la toate.

LIONESCU. — Să fiu nu știu cum, dacă nu-ți spun drept.
(O sărută).

VOCHIȚA. — Astâmpără-te, cuconașule. Ce-ar zice bărbatul meu dacă te-a vedeà?

LIONESCU. — Dă-l încolo pe bărbatul tău.

TERINTE. — Las' că te-oi dà eu încolo, moțpane!

MIRON. — N'ai să taci, măi creștine?

LIONESCU. — Vin, Vochițo, să ședem pe laița asta.

VOCHIȚA. — Așa! Da ce a zice de mine lumea. Bărbatul meu a face un calabalic...

LIONESCU. — Nu mai gândi la nătărăul acela.

TERINTE. — Bun!

VOCHIȚA. — Apoi dă, dacă mi-i bărbat. Mă tem de Domnica să nu umple satul.

LIONESCU. — N'ai nici o grijă, drăguță.

VOCHIȚA. — Da-i ședea binisor, așa-i? și nu-i mai zice nimic de bărbatul meu?

LIONESCU. — Nu, nu.

TERINTE. — Eaca se duce — se duce. — Nu mă lăs'a, cu-mătre!

LIONESCU. — Așa-i, Vochițo, că-i veni în toate zilele să ședem aici la vorbă!

VOCHIȚA. — Și ce-ai să te'ncălzești dintr'asta. Mai bine ai face să-ți cați de cărți.

LIONESCU. — Cărți! Ba că chiar. Nu vreau să mai învăț de acum. Nu gândesc decât la mata, te visez când mă culc și când mă scol, și dacă nu te văz, mor.

TERINTE. — Măăă! A turbat, nu-i de șagă.

VOCHIȚA. — Dar ce o zice babaca Dumitale, și dascălu?

LIONESCU. — Zică ce le-i voia.

De cu ziua pân'în seară

Dascălu mă necăjește,

Cu latina și greceasca

Capu hojma-mi ametește.

O cu ce dulce plăcere

Lângă tine-aș învăța!

Lecțiile le-aș culege

Pe dulce gurița ta.

El tot spune, spune, spune

Dărdăește cât de mult,

El tot spune, spune, spune

Iar eu casc și nu-l ascult

Ș'aș tot spune, spune, spune

Răzâmat de al tău sân;

Ți-aș tot spune, spune, spune,

Lecția mea prin suspin.

Când mi-ai fi tu dascăliță

Ai vedea cum m'aș sili,

De mine-ai fi mulțămită

Și'n curând m'aș procopsi.

Când mi-ai fi tu dascăliță

Ai vedea cum m'aș sili,

De mine-ai fi mulțumită

Și'n curând m'aș procopsi.

TERINTE. — Las că te-oi pricopsi eu, papă-lapte.

MIRON. — N'ai să taci, mă!

TERINTE. — Crăp de mânie!

VOCHIȚA. — Nu te'nțeleg. Spune ce vrei dela mine, cuconășule?

LIONESCU.

Când bábaca la neneaca
 Vre un mic favor cerea,
 Neneaca cu bucurie
 Dorința îi implinea :
 Tu fă cum făcea neneaca,
 Eu oi face ca babaca.

VOCHIȚA.

Când tătucu cu mămuca
 Se jucă și șuguia,
 Mămuca-i da peste mână
 Când se mai obrăznicea ;
 Dumneata faci ca tătucu,
 Eu fac cum făcea mămuca.

(Lionesen vrea s'o îmbrățișeze. Vochița-i dă peste mână).

LIONESCŪ și VOCHIȚA.

Când babaca la neneaca
 ș.c.l. ș.c.l.

Când tătucu cu mămuca
 ș.c.l. ș.c.l.

TERINTE. — Bre ! abia mă răsufilai. Măi cum o luase de iute !

MIRON. — Cât pe ce eră s'o pățești cumetre.

LIONESCU. — Zi ce vrei ; nu te las dacă nu mi-i făgădui că-i veni aici în toate zilele.

VOCHIȚA. — Fugi de aici, cuconașule. Iacă mi se pare ne-a văzut Domnica.

SCENA XIII.

DOMNICA, (și cei de sus).

DOMNICA. — Brava ! frumos ! ce vă pasă ? Bărbatul nu-i acasă.

LIONESCU. — Dacă-i așa, na. (O sărută).

MIRON. — Eaca bre ! să leagă de nevasta mea acù.

DOMNICA. — Ei, i-a să-ți spui, nu te prea, prea.

LIONESCŪ. — Ce! te mâinii? E bine, să-ți dau înapoi sărutarea ce ți-am luat-o.

DOMNICA. — Ba mă rog.

LIONESCŪ. — Fie ș'așa dacă vrei. Dar măcar primește inelul ăsta.

VOCHIȚA. — I! câtu-i de frumușel.

MIRON. — Vezi tu, cumetre, tâlharul umblă cu nadă; te-i miră de nu l-a luă nevasta ta.

LIONESCŪ. — Ține Domnico, nime nu te vede.

DOMNICA. — Baiu, baiu. (Intră în casă).

SCENA XIV.

Ceilalți, afară de DOMNICA.

LIONESCŪ. — Domnico! Domnico! am scăpat-o. Nați-l matale, Vochițo!

VOCHIȚA. — Vorbă-i! Să iau eu ce-au lepădat altele.

LIONESCŪ. — Ce gândeai c'o să i-l dau ei! Nu știi că numa mata îmi ești dragă?

VOCHIȚA. — Ia dă-mi pace. Is mânioasă. (Ese).

LIONESCŪ, BĂRBAȚII, (în clopotniță).

LIONESCŪ. — Na! Că mi-au fugit amândouă, dar nu mă desnădejduesc eu așa lesne. Sărmanilor bărbați! Trebuie să vă slujesc când nu sunteți acasă; almintrele nevestele voastre n'ar ști ce face de urît.

MIRON și TERINTE. — Foarte mulțămim de slujbă.

LIONESCŪ. — Vine Domnica.—Să te văd Lionscule!

SCENA XVI.

Cei de mai sus, DOMNICA.

DOMNICA, (în parte), I tot aici. O să râdem acu.

LIONESCU. — Mata ești, Domnico. De ce-ai fugit dinioarea, și m'ai lăsat?

DOMNICA. — Imi pare c'aveai cu cine vorbi.

LIONESCU. — Ei, ești mânioasă. Vin de șezi colea lângă mine, să facem pace.

DOMNICA. — Bine, dar cu tocmeală că-i fi cuminte.

LIONESCU. — Să fiu cuminte?

Imi cei un lucru peste putință
Domnico, dragă, căci de-aș și vrea
Să țin această făgăduință,
Mă jur pe ochii-ți că n'aș putea.
Pot fi cuminte stând lângă tine,
Când pentru tine amor simțesc!
Amorul este stăpân pe mine
Și lui viața îmi hărăzesc.

DOMNICA. — Dacă-i așa, fug.

LIONESCU. — Ba, ba, ascultă-mă, Domnico, numai o vorbă.

DOMNICA. — Ei bine, ce vrei? (se pun jos).

LIONESCU. — Ține inelușul ăsta.

DOMNICA. — Așa! da' dacă m'a vedea Vochița.

LIONESCU. — Nu te teme, nime nu te vede. (Îi pune inelu).

MIRON. — Nime! A, tigoare!

TERINTE. — Taci! că merge treaba bine.

DOMNICA. — Doamne! când m'ar vedea bărbatul meu!

LIONESCU. — Ce-ți mai bați capul de gogomanul acela.

MIRON. — Mulțămim.

LIONESCU. — Acu să-mi dai o guriță, așa-i?

DOMNICA. — Degrabă ți-i:

Caută vre-o fetiță
Dacă-ți trebui sărutat,
Sau vr'o mândră cuconiță
Ce dorește măritat:
Nu umblă după neveste,

Cuconașule că zău!
 Ți-a face urâte feste
 Vre un bărbat nătărău.
 Noi femeile de țară
 Nu știm iubi ca la târg,
 Și pe birbănței afară.
 li dăm iute și de sârg } bis.

LIONESCU. — Și asta a fugit, nu. nimic. Acu să pândesc vreme doar oi găsi pe Vochița singură. (Ese).

SCENA XVII

TERINTE, MIRON.

TERINTE, (râzând). Ha, ha, ha. E, cum îți pare, cumetre!

MIRON. — Dă-mi pace, n'auzi tu? — A, țolina, auzi ce-mi face? Las c'oi dobzălă-o eu.

TERINTE. — Nu mai gândi, cumetre, și trimite argatul la stână s'aducă cărlanii.

MIRON. — Cărlanii! — E, mai avem treabă.

TERINTE. — Cum! n'ai pierdut rămășagul?

MIRON. — Așa-i, am pierdut, am pierdut, dar — n'am pierdut.

TERINTE. — Cum n'ai pierdut? N'ai văzut chiar cu ochii tăi?

MIRON. — Așa-i, am văzut, am văzut, dar n'am văzut destul.

TERINTE. — Da ce vrei să mai vezi, omule?

MIRON. — Vreau să văd și pe Vochița singură cu cuconașu, ș'apoi atunci om vedeă.

TERINTE. — Bine, bine, ai cuvânt. Femeea mea n'a fost fată 'n curte, așa este. (Râde).

MIRON. — Râde, râde de mine. Să vedem.

TERINTE (îngânând pe Miron). — Nevasta mea? ba că chiar. N'ai văzut bine, cumetre; nevasta mea a fost fată 'n curte; nu-i de acele care socoți tu. Ha, ha, ha, ha.

MIRON (îngânând și el). — Ha, ha, ha, ha! Du-te la naiba și nu mă necăji! Zău, o să mă facă să intru într'un păcat, muerea dracului!

TERINTE. — Nu ți amări degeaba. O fată crescută în curte!
Ha, ha, ha, ha!

MIRON. — Du-te la dracu! (Se plimbă mânios).

TERINTE. — Ce are a face? Cuconașul și-a pus ochiul pe Vochița, nici gândește la Domnica. Ha, ha, ha!

MIRON. — Mă, vrei să mă faci să dau într'o pozna cu răsul tău.

TERINTE (îngânând pe Domnica). — Doamne! când m'ar vedeă bărbatul meu! Doamne, când...

MIRON. — Când... când... când... iaca și femeia ta; să vedem acum.

TERINTE. — Așa, așa, ai cuvânt. Femeia mea n'a fost fată n curte, și...

MIRON. — Și, și, și... tacă-ți gura, și haide la pândă.

(Es amândoi).

SCENA XVIII.

VOCHIȚA, DOMNICA.

DOMNICA. — Vochițo, Vochițo, vin de grabă.

VOCHIȚA. — Iacătă-mă-s, ce-i?

DOMNICA. — Bărbații noștri s'a pus iar la pândă. Iaca vine cuconașul, să faci cum te-am învățat.

VOCHIȚA. — Bine, bine. (Domnica intră în casă).

SCENA XIX.

VOCHIȚA, LIONESCU, TERINTE și MIRON (în clopotniță).

VOCHIȚA (făcându-se că ese dela Domnica). — Rămâi sănătoasă, cu mătră; viu acuș.

LIONESCU. — Ia stăi, Vochițo. Ce, fugi de mine?

VOCHIȚA. — Te'nșeli, cuconașule. Poate că vorbești cu Domnica?

LIONESCU. — Ah, Vochițo! ce-ți trece prin gând? Nu știi că eu numai la mată gândesc?

VOCHIȚA. — Ce se potrivește!

LIONESCU. — Zău așa! și ca să facem pace, na-ți inelușul ăsta.

VOCHIȚA. — Baiu, te-a vedeă Domnica și s'a mâniă.

LIONESCU. — Ce-mi pasă mie de Domnica, când eu numai pe Vochița iubesc.

VOCHIȚA. — Pe mine? ți se pare, cuconașule; mai bine dă-mi pace, și mă lasă să mă duc.

LIONESCU. — Ah, de ce ești mâniașă?
Ce nu ți-i milă de mine,
Când ești așa de frumoasă,
Și vezi că mor pentru tine?
Tu ești inger de viață,
Tu ești dulcea mea lumină,
Când sunt foc, tu ești de ghiață,
Spune-mi, ah! de ce pricină?

VOCHIȚA. — Cuconașule, dă-mi pace!

LIONESCU. — Frumusețea ta îmi place.

VOCHIȚA. — Lasă-mă! mi-i drag bărbatul,
Eu lui i-am jurat credință.

LIONESCU. — Iau asupra mea păcatul,
De-a nșelă așa ființă.

VOCHIȚA. — Eu vreau să fiu credincioasă,
Să fiu femeie de bine,
Măcar de și sunt frumoasă,
Și zici că mori pentru mine.
Eu nu sunt o magopață,
Care dă la toți pricină,
Ești de foc eu sunt de ghiață,
Căci n'am gând să cad în vină.

VOCHIȚA ȘI LIONESCU.

Eu vreau să fiu credincioasă
ș. c. l. ș. c. l.

Ah! de ce ești mâniașă
ș. c. l. ș. c. l.

LIONESCU. — Vochițo! nu știi cât de mult te iubesc.

VOCHIȚA. — Zău nu știu să te cred or ba.

(Îi dă inelul).

SCENA XX.

VOCHIȚA, LIONESCU, TERINTE și MIRON.

TERINTE (către Vochița). — A, jupăneasă, de asta îmi ești d-ta? a, țolină!

MIRON, — Ia las, cumetre, nu te necăji.

TERINTE. — Cum să nu mă necăjesc, bre? — N'ai auzit ce poznă vreă să-mi facă?

MIRON. — Nu-ți bate capul, cumetre, și hai la joc.

(Îi ia de mână și-l face să jouce).

Sub potcoava cizmei mele

Buf, mocane, buf,

Șade dracu ș'o muiere,

Buf, mocane, buf,

Și mă'nvață-a face rele,

Buf, mocane, buf.

TERINTE (apărându-se). — Lasă-mă, lasă-mă, lasă-mă, bre; nu 'nțelegi?

SCENA XXI.

Cei din urmă, DOMNICA (eșind).

DOMNICA. — Ce huet? Ce sfadă-i aice? Ați sculat satul în gura voastră.

MIRON. — Mai ai încă obraz de vorbă.

Muiere nelegiuită,

Las că nu te scap,

Socoți tu că sunt o vită,

Să-mi pui coarne 'n cap?

TERINTE. — Ce vorbă-i asta, cumetre, nu-ți aduci aminte ce-mi ziceai?

Când la boeresc eu vara,

Am muncit mereu,

Și mă'ntorc acasă sara,

La bordeiul meu,

Să vezi tu, nene Terinte,
 Nevăstuica mea,
 Cum îmi sare înainte,
 Ca o turturea.
 Hopa, țupa, țupa, lupa,
 Amândoi cântăm
 Hopa, țupa, țupa, lupa,
 Rădem și jucăm.

MIRON (către Domnica). — Am aflat eu trebile tale, leleo!

DOMNICA. — Nebunit-ai ori nu ți-i mult?

MIRON. — Nu te mai fățărnicii, tigoare veninoasă ce ești!
 îmi vine să te... (O amenință).

TERINTE (îl ia de mână și-l silește să joace).

Sub potcoava cizmei mele
 Buf, mocane, buf,
 Șede dracu ș'o muiere,
 Buf, mocane, buf,
 Și mă'nvață-a face rele.
 Buf, mocane, buf.

(Acelaș joc de scenă).

MIRON. — Dă-mi pace, dă-mi pace, mă! n'am chef de joc.

DOMNICA. — Bărbățele, draguță!

MIRON. — Lipsește, scorpie! că intru 'ntr'un păcat!

(O amenință).

DOMNICA. — Iartă-mă, bădicuță, am greșit, și ca să-ți arăt,
 ține. (îi dă o palmă).

TERINTE. — Puf! așa ai deprins-o tu de când ai luat-o
 din curte?

VOCHIȚA (Către Terinte). — Și eu, bădiță, te rog să nu bă-
 nuești. (îi dă și ea o palmă).

(Terinte și Miron se uită unul la altul).

DOMNICA. — Iar dumneata, cuconașule, i-ați inelușul și te
 dă de 'nvață carte. Nu umblă după nevestele oamenilor.

(îi dă inelul).

VOCHIȚA (dându-i și ea pe al ei). — Nu te jucă cu femeile, că-i
 păți ce nu-i gândi.

MIRON. — Cum? Ce va să zică?

DOMNICA. — Va să zică că altădată nu trebui să vă temeți femeile, și să vă 'ndoși de dânsele.

VOCHIȚA. — Și mai ales să v'ascundeți mai bine, dacă vreți să vă cercați nevestele, ca să nu vă audă.

TERINTE. — Va să zică ne-ați auzit?

VOCHIȚA. — Negreșit și v'am pedepsit cum vi se cade.

TERINTE. — Uf! acù mă răsufli.

MIRON. — Dar să vă spui, tare ne-ați speriat!

LIONESCU. — Adică dumneavoastră v'ați bătut joc de mine?

VOCHIȚA și DOMNICA. — Cam așa!

LIONESCU. — Vă foarte mulțumesc de lecția ce mi-ați dat.

TERINTE. — Mă erți, Vochițo?

VOCHIȚA. — Cum? o femeie necredincioasă, o țolină... ba, ba, badeo, ba.

TERINTE. — Vochițico, drăguță!

MIRON. — Domnico, ia Terinte e pricina, eu nici gândeam puică, iertă-mă.

DOMNICA. — Ce face? Să te iert? Eu o tigoare, o scorpie?

MIRON. — Iartă-mă, Domnico, m'a luat gura pe dinainte!

TERINTE. — Vochițo, iartă-mă!

DOMNICA. — Pune-te în genunchi.

VOCHIȚA. (lui Terinte.) Și dumneata, jupâne.

DOMNICA. — Acù sărută-mi mâna.

VOCHIȚA. — Și dumneata, badeo. (Bărbații fac ce le zic).

DOMNICA. — Nu-i mai face!

MIRON. — Doamne ferește.

VOCHIȚA. — Da dumneata?

TERINTE. — Să fiu al dracului de-oiu gândi măcar.

DOMNICA și VOCHIȚA. — Bine, sculați-vă.

LIONESCU. — Acum spuneți-mi care-i pedeapsa mea, căci eu sunt cel mai vinovat.

DOMNICA. — Te iertăm pentru că fără să știi, ne-ai ajutat să dăm o bună învățătură bărbaților noștri.

LIONESCU. — Dacă-i așa, primiți inelușele asta nu ca dela

un amoret, ci ca dela un bun prieten. Cred că și dum-
nealor s'or învoi la aceasta.

TERINTE și MIRON. — Bucuroși.

V O D E V I L.

LIONESCU.

Dacă brudnica junie
Amor caută, visează,
Gingașa prietenie,
Patimile alinează.
Dulce, blândă, liniștită,
Ea nu cade în ispită.

TOȚI.

Dulce, blândă, liniștită,
Ea nu cade în ispită.

TERINTE.

Ne-am făcut inchipuire
C'o să dăm de supărare,
Omul oricum îi din fire
Gărgăuni în cap tot are.
Aibă cerul mulțumită
Că n'am dat peste ispită.

TOȚI.

Aibă cerul mulțumită
Că n'o dat peste ispită.

MIRON.

Voi ce-aveți gogomănie
Să ispițiți pe neveste.
Nu faceți așa prostie
Căci femeea... dracu este.
Ea de cer îi osândită,
Ca să cadă în ispită.

TOȚI.

Ea de cer îi osândită,
Ca să cadă în ispită.

VOCHIȚA.

Autorul azi vă roagă.
Și plecat acum vă cere,
Să i spune-ți dac'astă șagă
V'a adus vre o plăcere.
Așteptarea lui dorită,
N'o aduceți în ispită.

TOȚI.

Așteptarea lui dorită.
N'o aduceți în ispită.

(Perdeana cade).

NOTA AUTORULUI LA ÎNTÂIA EDIȚIE

Succesul ce a căpătat această mică farsă, se cuvine mai mult nimeritului joc al actorilor și frumoasei muzice a *D-lui. Flechtenmaher*. Autorul se cunoaște dator a le mulțumi.

D. Teodorini și *d. Luchian* au caracterizat cu un natural minunat pe țărani noștri.

D-na Gabrielă a arătat în rolul Vochiții toată naivitatea unei tinere țărăncuțe. *D-na Teodorini* și *d. P. Nicolau* au contribuit mult la succesul piesei.

S'au găsit însă câteva persoane din numărul — din nenorocire foarte mic — acelor ce critică tot ce este național, cari s'au scandalizat de niște cuplete foarte nevinovate. Acestora le-a răspuns aplauzele publicului, dar le-am răspuns și noi, dacă nu i-am cunoaște că sunt, cum zice Molière :

«Plus chastes des oreilles que de tout le reste du corps».

MUZA DELA BURDUJĂNI¹⁾

FARSĂ INTR'UN ACT.

¹⁾ Ed. I în broșură, la Iași 1851 în 37 p.

DISTRIBUȚIE

PERSOANELE:

CUCOANA CALIOPİ BUSUIOC
șat. TROHIN, vameș și amor. de C-na Caliopi.
DRĂGĂNESCU, nepotul său
TEODORINI, actor român
BARON FLAIMUC
SIGNIOR TURLUPINI
CHIR LACHERDOPOLOS
STĂNICĂ, băiat de țăr., slugă la C-na Caliopi.

Scena se petrece la Burdujani, în casa Cucoanei Caliopi.



SCENA I.

(Teatrul înfățișează un salon)

DRAGĂNESCU, (singur). — *Insfârșit eată zioa cea mare... Of! și tare's îngrijit! Până aici, slavă Domnului, toate merg bine. Cucoana Caliopi a primit tustrele răvașele, și a rămas încântată de dânsule. Așteaptă cu cea mai vie nerăbdare vizita pețitorilor ei; și ideea unor izbânde așa de frumoase o face rea și amarnică cătră moșu-meu. Măcar de l-ar face să se lasă de dânsa!*

Când se'ntâmplă de se leagă
Amorul de vr'un bătrân,
Să mă crezi că nu-i de șagă,
Leagă-l de gard și-i dă fân.
Toată mintea-și prăpădește
Ca și bietul moșul meu!
Stăricica-și răsipește, }
Ș'apoi umblă teleleu, } bis

SCENA II.

DRAGĂNESCU, STĂNICĂ, ș'apoi TEODORINI.

STĂNICĂ. — *Cuconașul, te'ntreabă.*

DRAGĂNESCU. — *Cine?*

STĂNICĂ. — *Unu cu strae nemțești care zice că vine dela dumneata și nu te-a găsit.*

DRAGĂNESCU. — *Nu-l cunoști?*

STĂNICĂ. — *Nu l-am văzut de când sunt.*

DRAGĂNESCU. — *Zi-i să intre.*

STĂNICĂ. (la culise). — Poftim înăuntru, domnule. (Teodorini intră).

DRĂGĂNESCU. — Ce ? tu ești, Teodorine ? (către Stănică). Ce face cuconița ?

STĂNICĂ. — S'a pus la toaletă.

DRĂGĂNESCU. — Bine, du-te de-ți caută de treabă. (Stănică ese).
Avem vreme de vorbit.

TEODORINI. — Viu dela tine, mi-au spus că ești aici, ș'am venit înadins ca să-mi dai cele de pe urmă științi.

DRĂGĂNESCU. — Tronc! tocma când o să ne apucăm de treabă! Ești așa de struluibatec, încât sunt sigur c'ai uitat tot ce ți-am spus?

TEODORINI. — Așa ți se pare? Ascultă dar să-ți repetez lecția mea. Tu iubești pe duduca Anica, fata unui proprietar de aice; părinții ți-au făgăduit-o, dacă moșu-tău s'a face danie ție, dar moșu-tău nu vrea să se iege, până nu s-a incredințat de vreă sau ba, să meargă după dânsul Cucoana Caliopi Busuioc, care-i făgăduiește că l-a luă de zece ani acum. Deci, ca se desbăr cu totul pe moșu-tău, eu Teodorini, actor român și prietenul tău, am scris trei ravașe sus-pomenitei Cucoane Busiocese, în care sub trei nume deosebite îi cer de trei ori mâna sa, mâna aceasta ce o așteaptă moșu-tău de atâta vreme; și nădăjduiesc că voi izbuti ca până în sară, să alegă numita Cucoană Busuioceasă macar pe unul din tustrele persoanele ce o să reprezentez, de nu pe tustrele.

DRĂGĂNESCU. — Minunat! Ce vrei dar să mai știi?

TEODORINI. — Vreu să știu mai lămurit, aceea ce tu mi-ai spus din fugă. De pildă, ce lucru-i astă Cucoană Caliopi Busuioc care de atâta vreme face să suspine inima cea de vameș a moșu-tău?

DRĂGĂNESCU. — O alcătuire de toate ridiculele trecute, prezente și viitoare, o fată bătrână și nebună care-și închipuește că nebunește pe toți bărbații și socoate că nu-i poți zice bună dimineața fără să-i faci o declarație de amor. Când rea și nesuferită, când simtimentală și cochetă, s'aprinde și se alintă ca o copilă brudnică, și de odată o vezi că se aruncă

în dizertații metafizice și în dispute literare, de n'o mai înțelege nici dracul. Toată dorința ei e s'audă vorbind de dânsa. Inchipuește-ți că se socoate poetă și muzicantă, încât bietul târgușorul nostru geme de versurile și de sonatele ei; de aceea noi toți o numim Muza dela Burdujăni.

TEODORINI. — Cum dracu moșu-tău, un om așa de rece și de flegmatic, s'a înamorat de dânsa?

DRĂGĂNESCU. — O cunoaște de mult. S'a deprins văzând-o în toate zilele; și-apoi au fost odată amândoi tineri; lumea a și vorbit multe de dânsii pe vremea aceia. Vrè pesemne să-și răscumpere păcatele tinereților.

TEODORINI. — Mai are ea niscai resturi de frumuseță?

DRĂGĂNESCU. — Ce are a face? O groază, frate! orice ți-ai inchipui e mai puțin decât cum e în ființă.

TEODORINI. — Mări, ce spui?

DRĂGĂNESCU. — Te-i încredință când îi vedea-o.

TEODORINI. — Planul meu e gata. Sub numele de neamț o să atac simțitatea ei, cochetăria sa subt acel de italian, și s'o apuce năbădăile subt acel de grec; las pe mine, și haidem acasă la tine, trebuie să-mi fi adus costumele; și fiind că și casa ta e chiar alătore, n'a să urmeze zăbavă între vizitele mele.

DRĂGĂNESCU. — Toată nădejdea mea-i la tine!

(Ese amândoi. Stănică intră).

SCENA III.

STĂNICĂ, (singer).

Iaca bre! coconașii iștia se duc, parcă se tem de cuconița. Doamne! cât îi de amarnică azi! nimic nu-i mai place. Am inchiet-o de trei ori și tot s-o rupt sferile, curgea apa de pe mine; pe urmă o trebuit s-o văruesc din cap până în picioare, da incai apo-i albă și roșă ca o păpușă.

Parcă-i scoasă din cutie,
Zeu așa-i de pupiucă
Însă geaba! n'a să fie
Niciodată frumușică,
O fetiță dela țară
N'are-atâtea fesfesele,

Se gătește la izvoară
Cu ghioci și viorele,
Nu ca aste târgovețe
Ce se dau hojma cu humă,
Încât seamănă-a lor fețe
Văzdogi bătute de brumă.

Eu nu știu de ce nu-și tocmește o fată în casă? M'o luat pe mine, pentru că m'o crescut și m'o învățat carte; zice că fetele umblă după băieți, parcă băieții nu umblă după fete, hă, hă, hă! Ia'n să-i gătesc benghiurile, și să-i pun oglinda la soare ca să se vadă ghine. Aha! o aud cântând, pesemne s'o schimbat vântul. Dinioarea eră poznă!

SCENA IV.

CUCOANA CALIOP, STĂNICĂ.

CUCOANA CALIOP, (cântând).

Azi cu o petițiune
M'adresaiu către Amor,
Și-l rugaiu cu'ncredâciune,
Să astâmpere-al meu dor,
De-a mea tristă pusăciune,
Te îndură, zeu de foc!
De nu vrei protestăciune
Să întind în orice loc.

Azi am compus versurile aceste. Cum îți par Stănică?

STĂNICĂ. — Frumos, cuconiță, tare frumos. Cam mult *ciune* și *tăciune*.

CALIOP. — Taci, nătărăule, dacă nu *conprinzi* limba cea frumoasă, și dă-mi un scaun. (Stănică aduce un scaun). Nu aice; pune-l dinaintea oglinzii, prostule! (Se pune jos). Așa-i că-s bine, Stănică? ha! cum îți pare! Ce zici, de pana asta care am pus-o în vârful capului, așa-i că mă prinde minunat?

STĂNICĂ, (în parte). — Parcă-i de cei care joacă pe frânghie.

CALIOP. — Ce-ai zis?

STĂNICĂ. — Zic, că tare bine îți șade.

CALIOPI. — Așa-i? Ține, caută aici în ridicol și fă-mi lectura celor trei bilete, în vreme ce eu îmi voi pune benghiurile.

STĂNICĂ. — Cuconiță! D'apoi ți le-am mai cetit de vr'o trei ori.

CALIOPI. — Nu face nimic; nu se satură cineva de ceea ce place.

STĂNICĂ. — Dela care să 'ncep?

CALIOPI. — Fie ori dela care.

STĂNICĂ. — Eaca a neamțului. (cetește).

Cuconiță.

«Mulți prietini a mele mi-au spus că in di ganțe Moldau «nu e nimic mai curios decât dumta; și fiindcă eu vreu la «mine un femeie curios, purced astăzi dela Cernoviț cu aine «iudișe ailvagen ca să aduc în fuga mare inima mea la pi- «cioarele dumtale, cu care ih habe di ere... ș. c. l.»

Baron Flaimuk,

CALIOPI. — Știi că-i curios om germanul acesta? Treci la al italianului, stilul lui îmi place mai mult, decât a celorlalți, se *servirarisarisește* de *expresiuni* mai alese. Cetește zicu-ți.

STĂNICĂ. (citește). — «*Principesa mea!*»

CALIOPI. (curmându-l). — Principesa mea! cât e de gentil, cât e de galant! să-ți spun drept, Stănică, inima mea simte o *neinvigibilă atășăciune* pentru amantul acesta! Urmează... Principesa mea!

STĂNICĂ. — Nu știu unde rămăsesem.

CALIOPI. — E, gogomane, la Principesa mea!

STĂNICĂ (citește). — «*Principesa mea!*»

«De este adevărat că siete corta e grosa...» Cuconiță parcă nu-i cinstit lucru ce spune el aici?

CALIOPI. — Așa se pare de-odată, dar să vezi inadins o zice; se cunoaște că-i om de gust. Zi înainte... Să vezi cum inobilează el ceea ce spune.

STĂNICĂ. (cetind). — «Că siete corta e grosa, precum m'au

«asigurat mai multe persoane, mă jur... Dacă va fi cu volia «dumitale... să te ieau de spoză». Spuză? ce va să zică el cu spuza?

CALIOPI. — Spoza, va să zică soție, ne'nvățatule!

STĂNICĂ. (citind). — «De când am speranță că vei fi mia, nu mai trăesc, mor, am murit! așa, principesa animei mele!...

CALIOPI. (curmându-l). — Auzi tu? Nu-s numai principesă simplă, s'unt principesa animei lui. Ah! mă încântă!

STĂNICĂ. (citind). — «Așa, principesa animei mele! mă dau dumitale cu totul, vei fi zeița mea...

CALIOPI. (curmându-l). — Zeița sa! ce stil! zeița sa! un zeu mă face părtașă divinității sale! pare că văz Olimpul, tot ce este sublim și mare la poalele tronului meu... zeița mea! ah gust ambrosiune, beu nectar! asta mă 'mbată!

STĂNICĂ. (citind). — «Vei fi zeița mea, și eu îți voi fi sclav»...

CALIOPI. (curmându-l). — Eu îi voi fi zeiță, și el îmi va fi sclav. Ce antiteză o zeiță și îndată un sclav! O cât de ușoare vor fi lanțurile sale! Nu te teme, gingașe străine! Îți voi sămăna viața cu roze, toate zilele tale se vor petrece în lângori amoroase, și puterea mea va fi întrebuințată numai ca să aduci gelozie la lumea întregă. Destul, Stănică fătul meu, nu mai urmă, că mă prăpădești. — Dă-mi biletele.

STĂNICĂ. — Da să nu cetesc pe acel al grecului dela Galați?

CALIOPI. — Fi! stilul său cade greu; persoana sa trebuie să-ți fi dând colici.

STĂNICĂ. — Poate cuconiță, mie însă îmi pare răvașul lui tare cu gust; sunt multe lucruri bune de mâncat într'insul.

CALIOPI. — Citește-l, dar, ori cum și aceasta este o considerăciune adusă frumuseților mele, ș'apoi cum zice poetul:

Cine are gust să-mi creadă că amorul am iubit.

Nu în ranguri, nu în titluri, ci în omul iscusit.

STĂNICĂ, (citind).

Cheramù!

« Eu sinto un boear negușitor, pentru că deși sinto Slu-
«ziaris sinto și Bacalis. Am auzito de dumniata că ești foarte

«mucalită, poznașă și bogată, și fiindcă mie 'mi plac ta cabaz-
 lichia, che ta grosachia, am luat cai de posta, și viu să-ți
 spun, că de-i voi să fii femeea mea, te fur, te duc la Galați,
 și-ți aștern la poale toate putinele cu icre, cu masline, toate
 ghiupurile cu marinate și licorini, și toate cutiile cu halva,
 rahatlicumia, care sinto isto bacalico tu dolu sas.»

«Sluzearis Lacherdopulos.»

CALIOPI. — Ce-i drept, e deșănțată scrisoarea lui; ideea să
 mă fure e originală.

STĂNICĂ. — Mă mir numai de un lucru, cuconiță! cum
 dracu s'a potrivit ei, să vie tot într'o zi?

CALIOPI. — Bizarerie, băete, a micului zeu Cupidon care
 vrea să mă lovească prin întreite asalturi!

(Se aude bătând la ușă).

STĂNICĂ. — S'aude bătând.

CALIOPI. — Ah! atacul a să 'nceapă; vezi cine-i, Stănică.
 (Stănică ese). Caliopi, Caliopi, păzește-te! strunește-ți inima; știu
 că ți-a făcut destule pozne.

SCENA V.

CUCOANA CALIOPI, ȘATRARUL TROHIN, STĂNICĂ.

STĂNICĂ. — Cuconu Trohin!

CALIOPI. (În parte). — Of, nesuferită gânganie! Stănică, dă-mi
 degrabă colecțiunea poeziilor mele. (Stănică îi dă caetul).

TROHIN. — Bună dimineață, cuconiță.

CALIOPI. (Cu glas moale). Ai gând să șezi mult, arhon Șatrar!
 am o migrenă grozavă, ș'aș vrea să fiu singură.

TROHIN. — Găteala dumitale nu seamănă a bolnavă; mi
 se pare că cine nu se simte bine, nu trebuie să se strângă
 așa tare.

CALIOPI. — Cine ți-a spus că's strânsă?

TROHIN. — Se vede cale de-o poștă.

CALIOPI. — Ai vrea poate să umblu în habacii ca dumneata
 Nu știu ce manie e asta să umbli așa încotoșmănat.

TROHIN. — Așa m'am deprins dela părinți.

CALIOPI. — Când te văd așa, mi se sgârcesc nervile.

TROHIN. — Ce pot să-ți fac eu?

CALIOPI. — Ce poți să faci? Poți să te îmbraci după modă. În locul nădragilor acelor roșii, să pui un pantalon elegant, botine de glanț, un bonjur făcut după jurnal ca toată lumea bine educată, ș'atunci aș putea suferi vederea dumnitale, dar în halul acesta, o cerule! mă sparii!

TROHIN. — Mă! de când te-ai făcut așa spărioasă, cucoană! Țiu minte că într'o vreme, nu te prea spărieam.

CALIOPI. — Ce vrei să zici, boierule?

TROHIN. — Mă pricepi dumneata, dar vorba multă sărăcie, spune-mi cuconiță, luatu-ț-ai de samă? O să sfârșim vr'odată ori ba? Destui-s zece ani de când mă porți cu vorbe. Zău m'am săturat; aș vrea să mă văd și eu pus la cale.

CALIOPI. — Trebuie să se cunoască cineva, până a nu se determină a-și legă soarta.

TROHIN. — Mi se pare că de douăzeci de ani am avut destulă vreme să ne cunoaștem bine.

CALIOPI. (iute) — Du-te afară Stănică! (Stănică ese). Ai niște vorbe incovenante care sunt insuferibile. Ne cunoaștem de douăzeci de ani! Aceste mai trebuia să le spui dinaintea băietului aceștia. N'ai nici o delicateță și când te pornești la hodorigit, nu te mai poate nimic oprî... douăzeci de ani!

TROHIN. — Dar, dar, douăzeci de ani, dacă nu mai mult.

CALIOPI. — Haide, haide, zi boierule, zi ce-ți ese înainte. Douăzeci de ani! — N'oi fi niciodată femeea unui om care mă cunoaște de douăzeci de ani.

TROHIN. — Bun! însfârșit ți-ai călcat pe inimă, mai bine așa; încai să se știe; mie-mi plac lucrurile pe față; ș'apoi să-ți spun una, pentru ce gândești că vreau să mă'nșor cu dumneata? Pentru că sunt singur și vine o vârstă unde are cineva trebuință de o tovarășiță. Dumneata ești cam vorba-riță, cam nestimpărată, m'aș fi luat cu dumneata și mi-ar fi trecut poate de urît... Dar să nu mai vorbim de asta. Am pus la cale să înșor pe nepotul meu, lucru care-mi pare mult

mai cuminte decât să te iau pe dumneata; mă fac danie lui cu tocmeală c'a veni cu femeea lui să şadă cu mine, ş'atunci fireşte oi avea cu cine-mi petrece vremea, fără să mai am bătae de cap.

CALIOPI. — Minunat! înzestreză-ţi nepotul, însoară-l, fă ce ştii cu dânsul, ce-mi pasă mie? Ştii că nu-l pot suferi, un impertinent care caută toate chipurile să mă iee în răs. Dar *fireşte*, poftesc în casa mea să nu mai calci. Destul e de când mă comprometezi, depărtând partizile ce mi se înfăţoşază. În adevăr când vede cineva pe un om, că se ţine litcă de poalele unei biete tinere femei, cine mai are curaj să se prezenteze? Intre noi dar s'a sfârşit, nu mai avem nimic de împărţit împreună. Vezi că şi cu *fireşte* ştiu a mă hotărî ca şi dumneata de lesne. Sluga, Arhon Şatrar. Sluga.

TROHIN. — Plecăciune, cucoană; ne-am hotărît fireşte a nu ne mai vedeà ca nişte oameni ce se cunosc de douăzeci de ani, dar poate, cine ştie, ți-i mai luà de samà. (Ese, Stănică intră).

SCENA VI.

CUCOANA CALIOPI, STĂNICĂ.

CALIOPI. — N'am ce să-mi mai iau de samă. (Lui Stănică).
Ea'n spune-mi, băiete, uimită's?

STĂNICĂ. — Unde, cuconiţă?

CALIOPI. — Faţa nu mi-e schimbată? Figura nu mi-e tulburată, prefăcută-s?

STĂNICĂ. — Zău, cuconiţă, ai pus atâta zugrăveală, încât nu se mai cunoaşte.

CALIOPI. — Dă-mi să beau ca să mă liniştesc. (Stănică îi dă de băut.) Parcă s'aude nu ştiu cine; vezi cine-i, Stănică, întreabă numele, i anonsează frumos. (Stănică ese.) N'oi mai auzi vorbind de vârsta mea de-acum, slavă Domnului!

Dacă crud timpul cu a lui ravagiuri,
Natura noastră o vestezeşte,

Ne rămân încă multe-avantagiuri ;
 Inima arde și sfârâște.
 Precum și vinul când se 'nvechește
 E mai puternic, mai cu plăcere,
 Astfel femeea de ce iubește
 De ce tot încă amor mai cere.

SCENA VII.

Cucoana CALIOPI, BARON FLAIMUC, STĂNICĂ.

STĂNICĂ (anunțând.) — Baron Flaimuc.

CALIOPI. — Bonjur, Domnule Baron. (Sculându-se lasă să cadă basmaoa.)

FLAIMUC. — Untertenigster. Fon di cuconiță ai dat jos... (Arată basmaoa.)

CALIOPI, (luându-și basmaoa.) — Mersi, Baron.

FLAIMUC. — Se pare poate curios la cuconița vizita meu, dar zo precum Diogenes grihișer căuta un om, eu gnedige frai-lain, caut un Baronesa pentru mine, un curios Baronesa. Caut mult un curios Baronesa, și acum mi se pare am găsit pe dânsul. (Arătând cu degitul la C-na Caliopi.)

CALIOPI, (alintându-se.) — Diogen căuta un om desăvârșit.

FLAIMUC. — Eu am gasit un femeie, care are tot sfârșit.

CALIOPI. — Galanteria dumitale, domnule Baron, mă încântă de și mă îngrijește că n'oi putea îndestul răspunde la opi-niunea ce vă faceți de mine.

FLAIMUC. — O, ia ; la noi, cuconiță, femeile au obicei să se mărite ca să facă chinder ; eu doresc un femeie care să facă la mine poezii zo vi der Şiller, vi der Ghete...

CALIOPI. — Ghete ! Şiller ! ce nume înalte ai rostit, Baron ! Feblele mele talente cum vor răspunde la aşteptarea dumitale ?

FLAIMUC. — Silește și poate. Aber nu trebui să ghindești che asta oprește pe noi de a face chinder, und chinder und poezi. la main şaş !

CALIOPI. — Ah ! Limbagiul acesta testimonează că simțibilul

amor și-au stabilit lucrătoria în focatelor sale darde în sânul vostru.

FLAIMUC. — Frumos, aber, ferștee niht. — Câți ani ai la dumneata ?

CALIOPI. — Douăzeci.

FLAIMUC. — Tânăr, pre tânăr... Saperment ! asta supăr mult la mine... Atâta tot ?

CALIOPI. — Nu știi, Baron, că o femeie asupra vrâstei nici odată nu-și sloboade cel de pe urmă cuvânt.

FLAIMUC. — Sloboade, sloboade, ih bite.

CALIOPI. — Trebuie dar să mă mărturisesc ca unui duhovnic ; am douăzeci și trei.

FLAIMUC. — Zer venig. Nu se poate să faci treizeci ?

CALIOPI. — Doamne ferește, Baron, nu se poate. Pune douăzeci și cinci, și să nu mai fie vorbă.

FLAIMUC. — Fie, finf un țvanțig... Când îi fi Baronesa mea, îi spune mai mult la mine.

CALIOPI. — Cu neputință. Eu sunt pân' acuma o ederă fragilă, neavând stejar de care să mă sprijinesc.

FLAIMUC. — Eu oi fi der stejar și ne-om sprijini ale baide. Când nunta ?

CALIOPI. — Ah, ce grabă ! Dă vreme sfiei mele să se gândească pân' a nu răspunde.

FLAIMUC. — A ! zi zind bolnava de sfieală ? O !... până mâni trece, așa-i ?

CALIOPI. — O ! cât ești de grabnic.

FLAIMUC. — O, ia, trebuie până mâni să treacă sfieala ; și apoi du bist maine, ih bin daîne, om cântă, om sări, om jucă. — Apropo danțen-zi ?

CALIOPI. — Ceva.

FLAIMUC. — O, himel ! (Baron Flaimuc ia pe cucoana Caliopi și face un tur de valț. Orhestru cântă : *o du liber Augustin*. Baronul și cucoana Caliopi fac o promenadă cu trei pași cu mare flegmă. Trecând pe lângă rampă cucoana Caliopi strigă la orhestru : *Plus vite*. Orhestru joacă repede, baronul face un tur iute și cu multe grimase cu cucoana Caliopi, până ce ea obosită cade pe un jălț.)

FLAIMUC. — Țum viderzeen, maine libe ; dain pur tujur.

CALIOPI (abia răsufându-se). — Ah ! ah ! adio, baronașul meu !

(Baronul ese).

SCENA VIII.

CUCOANA CALIOP, STĂNICĂ.

(Cucoana Caliopei se scoală și-și face vânt cu evantailul).

STĂNICĂ. -- Țara! cuconiță! Da ce fel de ibovnic îi aista! Nici te-o luat încă și te-o pus la joc; știi că-i poznaș? Eu de-ași fi femeie, nu l-aș luă, Doamne apără.

CALIOPI. — N'ai luat seama, Stănică, că n'au conferit nimic despre figura mea?

STĂNICĂ. — Eu nu știu, pesemne are orbu găinilor. Hi, hi, hi! au fost degeaba toată boiala. Hi, hi, hi!

CALIOPI. — Ah, dragul meu Stănică! cât e de tânguibilă o jună femeie, când urmează a-și decidă soarta! Dacă și ceilalți doi or fi tot așa, o să fiu silită să mă 'ntorc la Șatraru, de care însă mă cotorosisem din toată inima.

STĂNICĂ. — Te-ai cotorosit de cuconu Trohin? Zău bine ai făcut cuconiță. Dacă este să am stăpân, mai bine pe cuconu Baron; el mai tare-mi place.

CALIOPI. — N'ai grijă, băete, n'a fi nici unul nici altul. Nu am o presimțire și inima-mi spune, că scumpul meu Turlupini va luă mărul.

STĂNICĂ. — Eu socot, cuconiță, c'ar fi bine dumneata să nu-i dai nici măr nici pară, pân' nu-i vedeă și pe Grecul cel cu putinile și cu chiupurile... Acela are multe lucruri bune.

CALIOPI. — Nu te teme.

STĂNICĂ. — Vezi dumneata, cuconiță, că nu știu cum dumneata nu te prea ții; ce nevoe eră să joci ștair cu neamțul, și să-i zici Baronașul dumitale?

CALIOPI. — Asta nu va să zică nimica. Trebuia să-i dau o idee bună de mine, ca să nu-l las să se răcească.

Amorul glumește

De-l slobozi prea tare,

Jucării iubeste,

Dai de supărare,

Deci trebui strunit,

Deci trebui strunit,

Menajarisit.

Menajarisit.

De-l ții în respect

li făr' de efect,

Deci trebuie strunit,

Menajarisit.

SCENA IX.

(Cei din urmă). TURLUPINI.

TURLUPINI. — (Iute). Intru fără a vă anunța, adorabila mea' așa de mare impaciență am de a'ți cădea la picioare. (Schimbând tonul). Ma mă inselo cu bună seamă, madamigelă; voi nu sunteți persoana che io caut; nu sămănați după vristă să fiți damigelă de măritat.

CALIOPI. — Ce înțelegeți cu vrâsta domnule?

TURLUPINI. — Este foarte giovine, foarte teneră.

CALIOPI. — E! când are cineva șeapte-spre-zece ani, nu-i așa tânăr. (Se alintă).

TURLUPINI. — A, minunat! sono transportato, incantato!

CALIOPI. (incet lui Stănică). — Așa-i c'aveam dreptate, Stănică; vezi cât e de amabil?

TURLUPINI. — Che ochi! che gura! che figura! ia să văp dinții? (Cucoana Caliopei își arată dinții). O perle di oriento! non dubito che la Siniorina salta, joca, danța, canta. (Rugându-o). O, la sua voce!

CALIOPI. — Sunt cam răgușită, sinior!

TURLUPINI. — Nu-i nimica, cvalche coza, una barcarola, una arieta Italiana.

CALIOPI. — Trebue să mă supun.

TURLUPINI. — Faciamo una șena drammatica e tragica.

TURLUPINI.

Che mi servi che sei bella,
Se non m'ami o crudella!
Sveniro quel nero cor,
Che tradissi il mio amor.

CALIOPI.

Pietà, Signore, chiedo.

TURLUPINI.

Inumana, non ti credo.

CALIOPI.

Son un' povera donzella.

TURLUPINI.

Ma sei cruda, infidella!

CALIOPI.

Sventurata, a! son io!

TURLUPINI.

Tu tradisti l'amor mio.
Sveniro quel nero cor,
Che tradissi il mio amor!

(Aice o ucide cu evântaliul ei).

CALIOPI. — Ai nu mă... că mă gădil...

TURLUPINI. — Crudela! aş vrea să te pap, să te mânânc, să te înghit.

CALIOPI. — O, sinior! tare eşti aprins?

TURLUPINI. — Che delicioasă petrecere o să avem. Te-oi adorà, mi-i adorà, ne-om adorà, ş'apoi om sări, om jucà, om cântà...

CALIOPI (cu nevinovăţie). — Numai atâta o să facem, siniore?

TURLUPINI. — Aste sono numai bagatele... îi vedea, te-î mirà... Ma che băet este acesta? ți-i ficior, ți-i frate, ți-i văr; fie ori che, carrisima, zi-i să iasă afară; prezența lui mă supără.

CALIOPI, (cu frică). — Ba, ba, să nu te duci Stănică, să nu cumva să te duci. Dar ce vrei dela mine, siniore! Mă faci să tremur. O ceriule! ce amor!

TURLUPINI. — Numai dumneata poți inspira asemenea amor; și, zeița mea, te ador. (Cade în genuchi și se scoală îndată). Ma voi?

CALIOPI. — In adevăr nu știu ce să răspund.

TURLUPINI. — Che? Nu vrei să te marita con il sinior Turlupini?

CALIOPI. — Nu zic asta.

TURLUPINI. — Apoi che zici, per dio! răspunde; mă faci să sufer un milion de morți, nu scii che...

A! când soția vei fi
Lui Sinior Turlupini,
Vom dăntă și vom cântă
Vom dormi și vom mânca
Parmezan cu macaroane,
Și confete și bomboane.

A! când soția vei fi
Lui Sinior Turlupini,
Ne-om duce la opera,
Ne'ncetat ne-om adoră,
Și vom merge la primblare
Câte pe-un catâr călare.

A! când soție vei fi, etc.

CALIOPI. — Știu, sinior, dar sunt îngrijită. N'am mai văzut om ca dumneata.

TURLUPINI. — Pricina este că tuti li omeni sono di ghiata, e io sono di foco. Răspunde-mi, cara, mă iubești? m'ami?

CALIOPI. (c'o oftare.) — Poate să te vadă cineva fără să te iubească, când nutrește în piept un tezaur de amor?

TURLUPINI. — O grație! Mile grație! S'a ridicat un mare greu de pe sufletul meu... Acum, cara mia spoză, dă-mi o idee de inima dumitale. Sunt eu cel ăntâi care a făcut-o să palpitate?

CALIOPI. — Mai ai îndoeală?

TURLUPINI. — Ma nime altul nu te-a curtenit?... nu rispondi!
(Cu furie). Corpo di Baco, cine-i obraznicul acela?

CALIOPI. — Vameșul de aici.

TURLUPINI. — Spusu-i-ai să nu 'ndrăznească, să gândească?

CALIOPI. — Da.

TURLUPINI. — Mai spune-i odată; scrie-i dinaintea mea, te rog.

CALIOPI. — Li de prisos, l-am înlăturat.

TURLUPINI. — Molto bene. Mă duc subito, să-mi trimit caii, caleasca, oamenii...

CALIOPI. — Dar mai îngăduie, mai avem treabă.

TURLUPINI — Che a fost mai greu, e fato.

CALIOPI. — Nu cred.

TURLUPINI. — Ha, ha, ha! Bagatele! Adio, adio! Verigo subito. (Ese).

SCENA X.

CUCOANA CALIOPI, STĂNICĂ.

STĂNICĂ. — Aşa-i că-i gata ş'aista, cuconiţă?

CALIOPI. — Nu ştiu, fătul meu, dar grăbirea lui care-i arată amorul m'a subjugat...

STĂNICĂ. — Rămâne bietul grec cu putinile!

Zău cuconiţă, păcat mare!

Eu văd că grecul aista are

Lucruri plăcute, bune bucate

Tot cam sărate şi chipărate.

Ştiu că stomahul, mi-ar fi tot plin

Dacă bacalul mi-ar fi stăpân.

} bis.

Zău cuconiţă ia-l, mă ascultă.

Făr' a mai face vorbă-aşa multă.

Toate sunt bune când omul are

În toată vremea de-ajuns mâncare.

Ştiu că stomahul, mi-ar fi tot plin

Dacă bacalul mi-ar fi stăpân.

} bis.

CALIOPI. — Să vedem. Încă n'am luat nici o deciziune.

STĂNICĂ. — Parcă m'aş apucă că domnul Pirlipini a să-mie stăpân.

CALIOPI. — Dar ia spune drept, Stănică; ce foc! ce limbujie! Eram nătăroaică pe lângă dânsul. Cum ţi-am părut?

STĂNICĂ. — Ca totdeauna. Da n'ai auzit, cuconiţă, că mă socotea că ţi-s ficior.

CALIOPI. — Sermanul! ştia el ce mai zice? Amorul îi învârtise capul.

STĂNICĂ. — Pesemne și a dumitale cap eră învârtit, dacă ziceai că ești de șeptesprezece ani?

CALIOPI. — Mă rog de unde ai luat să șezi în casă când am musafiri? Unde ai mai văzut o slugă să șadă înfipt ca un par în odaia stăpână-sa, când nu-i singură?

STĂNICĂ. — Zeu cuconiță, mi se pare c'am făcut eu bine. De nu mă întâmplam în casă, Domnul știe ce pățeau cu domnul Pirlipini; cum începuse... zeu...

CALIOPI. — Gândeai că mă temeam? Cât ești de prost! Așa a trebuit să mă fac, c'așa-i moda.

STĂNICĂ. — S'aude nu știu cine... îmi pare că-i Grecu... să șăd în odaie?

CALIOPI. — Ba.

STĂNICĂ. (Ese puțin și apoi intră de anunță). — Cuconul Sulgerul Lacherdopulu dela Galați, (Ese.)

SCENA XI.

CUCOANA CALIOPI, SULGERUL LACHERDOPOLUS.

LACHERDOPOLUS. — Calimera, che chalos orisa! Știi, cheramù, că-i departe dela noi și pân' la voi? dela un capăt de țară la altul.

CALIOPI. — Vii dela Galați, Domnule?

LACHERDOPULOS. — Chiar din politia Galații; da să vorbim de treaba noastră. Ai primit ravasul meu? Cum ti se pare? Ha, ha, ha, ai văzut că eu vreu să mă însor c'o femeie cu duș și cu parale, ca s'arăt Gălățenilor că sciu alege. Am auzito che joci și chera Marghiola; me tin adian sas.

(O ia la joc și cântă amândoi).

LACHERDOPULOS

Ah chera Marghiola,
De țe ai spart ola?

CALIOPI

Dac'am sparto ti che ti,
Chi o horos cala crati.

LACHERDOPULOS

Ah chera Marghiola,
Scoate-mă din bola.

LACHERDOPULOS

Ah chera Marghiola,
Amu nebuneala.

CALIOPİ

De ești nebun ti che ti,
Chi o horos cala crati.

CALIOPİ

De ești bolnav ti che ti,
Chi o horos cala crati.

LACHERDOPULOS. — Paracseno pragma! suntu lucruri care se înțelegu forte lesne. Paradigmatos harin, eu asi putè găci câte oca tragi dumneata. (Ride). He, he, he, nici n'am trebuință să întreb de esti tânără și frumoasă, pentru că m'ar ride oamenii. (Ride). He, he, he, dar de ai pnevma, asta n'o pot cunoasce.

CALİOPİ. — Când nu-i cineva gogoman, poate lesne cunoasce.

LACHERDOPULOS. — Iaca ce mi-am zis ego. Duduca asta se vede că are duh, de vreme ce i-a mers buhu dela Burduzani până la Galați... Zice parimia: de n'ar fi foc, n'ar fi fum; dar iar bine că ți-a rămas macar atâta, după ce le-ai prăpădit pe celelalte. Ma, ia spune-mi, mă rog, ce te-ai împopoțonat așa? Duhul ce ai ar trebui să-ți arăte că nu te prinde diolu.

CALİOPİ. — De unde vezi că m'am împopoțonat? sunt de abia îmbrăcată, sunt în neglijă, în cel mai mare neglijă.

LACHERDOPULOS. — Ma cum te imbraci dar când ești gătită?

CALİOPİ. — Ca muzele, Domnule Sulger, ca muzele; fără șemizetă, cu brațele, spatele, ș'aista, (arătând pieptul) goale

LACHERDOPULOS. — Morè, să nu faci mascaralicuri de aste când îi fi la noi.

CALİOPİ. — Mascaralicuri! nu te teme că n'am gând să fac nici de-aieste, nici de altele.

LACHERDOPULOS. — Vezi că gălățenii noștri suntu in stare să creadă că ești nebună.

CALİOPİ. — Nebună! Auzi nebună!

LACHERDOPULOS. — Contos psalmos, aleluia; eu am spus la tot Galațul că ești un ipochimen deosebit; te așteaptă dar; îi să fii ca o didascalos a politiei, să le arăți ta marafetia, ta cabazlichia care scii; să-i inveți să facă stihus, che ta lipa... che ta lipa...

CALIOPI. — Le-oi arătă cum trebuie să primească niște obraznici ca dumneata.

LACHERDOPULOS. — Pola cala, arată-le tot ce vrei, numai nu le-arătă ce mi-ai arătat mie. (Arată peptul).

CALIOPI, (Mânioasă). — Mă rog mult ai să mă scoți din răbdare?

LACHERDOPULOS. — Te grăbești să te măriți? He, he, he agali, agali. Te-i face Sulzereasa n'ai habar. (Ride). He, he, he, cum se uită la mine! Se cunoaște c'odinioară a fost ceva. Fost-ai, leleo, când ai fost, he, he, he!

CALIOPI, (furioasă). — Stănică! Stănică! Stănică!

SCENA XII.

CEI DIN URMĂ, STĂNICĂ.

STĂNICĂ. — E! ce este cuconiță?

CALIOPI. — Dă-l pe dumnealui afară.

LACHERDOPULOS (către Stănică). — Nu te apropia, catergari! (Către cucoana Caliopi) Ti ine, cheramù? Iți vorbesc creștinește și imi răspunzi alantala. Bre ti musa! morè, ame sto calo! tetia mutra găseșc eu și la Galați. (Ese).

CALIOPI. — A! (cade pe un scaun) A! mor!

SCENA XIII.

CUCOANA CALIOPI, STĂNICĂ.

STĂNICĂ (în sine). — O! ce păcat; cuconița n'o să-l iee nici pe aista, și-aista tare-mi vine mie la socoteală. Cine știe! se vede că nu a știut cum s'o iee, de s'a mâniat pe dânsul. Cu cuconița nu trebuie multe marafeturi. (Uitându-se la euconița Caliopi care seamănă leșinată). Cuconiță, n'auzi cuconiță, cuconiță hăi! pe-

semne Țo făcut ceva omul aista? Iaca, dacă eram eu în casă, nu-l lăsam.

CALIOPI (sculându-se inte). — Dă-mi un pahar de vin curat. A! îmi vine leșin; zi să-mi faci degrabă niște pârjoale.

STĂNICĂ (se duce până la culise și strigă). — Condurache! cuconiței nu e prea bine, fă degrabă niște pârjoale. (Gătind de băut; în parte). Asta-i bun, când o văd că cere vin curat și pârjoale, știu că n'are nimic.

SCENA XIV.

CEL DIN URMA, TEODORINI.

TEODORINI (văzând-o bând, cu accent nemțesc). — Das ist gut, face bun di Baronesa.

CALIOPI. — Ce poștești dumneata?

TEODORINI (accent italian). — Per che, principesa Mia, non conosti pe il sinior Turlupini?

CALIOPI. — Dumneata?

TEODORINI (accent grecesc). — O arhon Satraris o vamesis m'a poftit să-ți dau răvăselul ațesta. (Fi dă un răvaș.)

CALIOPI. — Stănică, ce însemnează asta?

TEODORINI (accent firesc). — Cuconiță am venit să-mi cer iertăciune. Pentruca să-ți plac, aș fi dorit să mă fac în patru, dar nu m'am putut împărți decât în trei, și îmi pare foarte rău. Am cinste a mă recomandă, că eu sunt Baron Flaimuk, sinior Turlupini, și Sulgerul Lacherdopulos, tot odată și slugulița matală. (Fuge).

SCENA XV.

CUCOANA CALIOPI, STĂNICĂ.

CALIOPI. — Așa-i că tu n'ai fi ghicit că-i tot o persoană? Eu m'am priceput îndată că trebuie să fie o glumă a Șatrului. Inșă să vedem ce-mi scrie. (Cetește).

«Cuconiță,

«Așa precum singură ai hotărit, că între noi s'a sfârșit,
«apoi am sfârșit și eu căsătoria nepotului meu, căruia mă
«și fac danie; prin urmare aceasta *firește* mă împiedecă de
«a fi ca până acum, a dumitale plecată slugă ș. c. l.

STĂNICĂ. — Așa-i cuconiță, că asta n'ai găcit-o? Știi că tare
seamănă c'ai să rămâi fată?

CALIOPI. — Pușchea pe limbă-ți, prostule! Dă-mi colecțiunea
de poezii.

STĂNICĂ. — Iacătă-o. (I-o dă).

CALIOPI (către public). — Să vă cetesc o elegie de-a mele? Ba
mai bine să vă cânt un cântec.

Când o fată tot alege	Apolon o părăsește
Ea adeseori culege,	Dorul o îmbătrânește;
Însă ah! ce desperare	Din a lumii visuri goale
Când și ce culege n'are!	Se deșteaptă cu...

STĂNICĂ (Aducând un taler cu pârjoale). — Pârjoale!

CALIOPI (mâncând). — Ah! în ce oribilă pusăciune, se gă-
sește o jună femeie când trebuie să despue... de inima sa, și
se vede nevoită a face o transacțiune... cu sentimentul ono-
rului!

(În vreme ce ea mănâncă și vorbește, intră șatrarul Trohin, Drăgănescu cu mi-
reasa, Teodorini, tineri, dame, etc., și formează o horă împrejurul cucoanei Ca-
liopi cântând.)

Să trăiască! să trăiască!
Muza dela Burdujeni,
Buhul ei să se vestească,
Dela Iași la Botoșeni.

CALIOPI (uimită cu talerul de pârjoale în mână). — Ce va să zică?
Ce ghet apan? domnilor, lăsați-mă! (Vrea să iasă din cercul horei
care cântă iar:

Să trăiască, să trăiască, etc.

(Perdeana cade).

NOTA AUTORULUI

Noi am fost zis — nu ne mai aducem aminte unde — că sunt mulți cari schingiuesc și sfășie frumoasa noastră limbă, și în loc de creatori se fac croitori, și croitori răi.

Asta ne-a îndemnat a compune această mică comedie, crezând că facem un bine arătând ridicolul unor asemenea neologiști.

Publicul ne-a înțeles, și ne-a răspuns prin aplauzele sale, din care însă partea cea mai mare se cuvine jocului artiștilor noștri.

În adevăr, d. Teodorini, e atât de bufon în întreita sa rolă, d. P. Nicolau atât de prostălău în Stănică, încât și nevrând, te fac să bufnești de răs.

Cât pentru d. *Millo*, directorul Teatrului Național, noi credem că după Nițșorescu, Chir Gaitanis și Baba Hârca, nu mai are cum fi mai comic; dar ne-am amăgit, căci originalitatea cu care a creat rola Muzei, ne face a gândi că d-sa are o zină veselă care-l insuflă de ne vrăjește; și că de la îndoitul său talent de autor și actor, sau mai bine zicând dela iscusița sa pană și minunatul său joc, Teatrul are încă mult a aștepta.

SCENE DIN ACTUL III
DIN
LES FEMMES SAVANTES¹⁾
DE MOLIÈRE.

¹⁾ Publicată în *Convorbiri literare*, din 1869, cu următoarea introducere: «In anul 1848, când clasele de jos ale poporului se găseau de lipsele și nevoile cele mari, societatea din Iași se hotărî a le veni în ajutor, între altele prin câteva reprezentațiuni teatrale, date în profitul lor Constantin Negruzzi fu atunci îndemnat de doamnele și domniile cari se oferise de a jucă pe scenă pentru acest scop binefăcător, de a traduce în versuri comedia de Molière «Les femmes savantes», care trebuia să se joace la a treia sau a patra reprezentațiune. Timpul însă fiind prea scurt, Constantin Negruzzi nu avu timp de a traduce, decât câteva scene din Actul III. Dar nici aceste nu fură reprezentate, căci înainte de ziua hotărîtă, izbucniră în Iași tulburări publice, cari distraseră toate clasele societății dela ocupațiuni și petreceri pacinice chiar pentru binefaceri publice. Nici în volumul «Păcatele Tinerețelor», nici în alte cărți și broșuri publicate de Constantin Negruzzi, nu se găsește această traducere, și credem a face un serviciu cititorilor, publicând aceste scene.»

PERSOANE

FILAMINTA.

BELISA, sora ei.

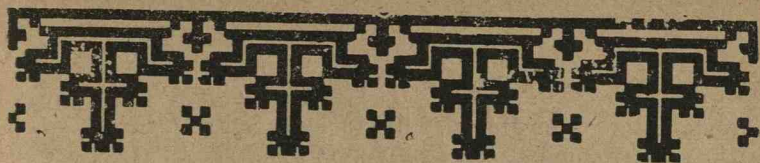
ARMANDA { fiicele Filamintei.

ENRIETA }

TRISOTIN, pedant.

VADIUS, pedant.

LEPINE, slugă.



SCENA I.

FILAMINTA, BELISA, ARMANDA, ENRIETA și TRISOTIN.

FILAMINTA.

Să ne așezăm aici ca să putem auzi,
Aste versuri ce cu dramul trebui a le cumpăni.

ARMANDA.

Ah! să le-auzim degrabă.

BELISA.

Mor de dor a le-ascultă,

FILAMINTA, (căt-re Trisotin.)

Pentru mine-s giuvaeruri cele ce scrii dumneată.

ARMANDA.

Pentru mine-i o dulceață care n'are-asemănare.

BELISA.

Pentru-a mea ureche este cea mai *nostimă* mâncare.

ARMANDA.

Ah! cetește mai de grabă, nu ne lăsă să perim.

FILAMINTA.

Nu vezi că de nerăbdare curând o să ne topim ?

TRISOTIN, (căt-re Filaminta)

Acesta e un prunc fraged, abia în lume eșit
Ce'n ograda dumitale eu astăzi l-am zămislit.

FILAMINTA.

Destul că are-așă tată pentru ca să-mi fie drag.

TRISOTIN.

C'ai voi să-i fii neneacă, zău! aș pune rămașag.

ARMANDA.

Ah! ce duh! ce istețime!

SCENA II.

ENRIETA, FILAMINTA, BELISA, ARMANDA, TRISOTIN, LEPINE.

FILAMINTA, (căt-re Enrieta care vrea să iasă.)

Pentru ce vrei să te duci.

ENRIETA.

Mă duc să nu cumva tulbur niște vorbe-atât de dulci.

FILAMINTA.

Stă mai bine de ascultă aste versuri minunate.
Care gâdelă auzul cu plăceri neimitate.

ENRIETA.

Pentru mine n'au plăcere frumsețele ce se scriu,
Și minunile acestea a le prețui nu știu.

TRISOTIN, (către Enrieta.)

Precum văd de 'nvățătură nu voești a te-adapă,
Și simțești plăcere numai să poți inimi fermecă?

ENRIETA.

Ba zău, nici una, nici alta.

BELISA.

Ah, mă rog ea'n să vedem.

Cum e pruncul dumitale.

FILAMINTA, (către Lepine).

Dă scaune să ședem.

(Lepine aducând scaune cade).

ARMANDA.

Nătăraule! se cade să cazi așa?

LEPINE.

Dacă's grele.

TRISOTIN.

Noroc că n'ai fost de sticlă că te făceai bucațele.

ARMANDA.

Ah! ce duh! ce istețime!

BELISA.

E un nesfârșit isvor.

(Se pune jos).

FILAMINTA.

Ne topim văzând cu ochii, d'asa foame, d'asa dor.

TRISOTIN.

După o foame-atât de mare, pentru de a fi sătule,
Opt sărmame versurile pare că n'ar fi destule;

Și poate n'ar fi greșală ca pe lângă epigramă,
 Pe lâng' a unei balade ș'a unui madrigal zamă,
 S'adaog și ihneluța unui sonet micușor,
 Ce d'o tânără princesă a fost primit cu favor.
 Eu cu sare aticească peste tot l-am presurat,
 Și că-l veți mânca cu poftă parc'aș fi încredințat.

BELISA.

O! nu este îndoeală.

FILAMINTA.

S'ascultăm mă rog curând.

ARMANDA.

Simt cum inima'mi se bate înainte vrând, nevrând.

FILAMINTA.

Dacă n'om tăcea odată să cetească n'o să poată.

ARMANDA.

Tăceți mă rog.

FILAMINTA.

Ah! lăsați-l să cetească.

BELISA, (cătref Enrieta).

Taci nepoată!

TRISOTIN, (cetește).

Sonet cătră princesa Urania asupra frigurilor sale.

«Nu 'ncetezi cu îndurare
 «A tratarisi domnește
 «Și a ține împărătește
 «O vrăjmaș, atât de mare».

BELISA.

Ah minune de minune!

ARMANDA.

O, ce galant sentiment !

FILAMINTA.

Pentru versuri ușurele numai el are talent.

ARMANDA.

La nu 'ncetezi-cu îndurare mă închin și mă supun.
A tratarisi vrăjmașa place cât nu pot să spun.

FILAMINTA.

A ținea împărătește ș'a tratarisi domnește.
Să spun drept frazul acesta mă 'ncântă, mă nebunește.

BELISA.

S'ascultăm mai înainte.

TRISOTIN, (cetind).

«Nu 'ncetezi cu îndurare
«A tratarisi domnește
«Ș'a ține împărătește
«O vrășmaș' atât de mare».

ARMANDA.

Nu 'ncetezi cu îndurare.

BELISA.

A tratarisi vrăjmașa.

FILAMINTA.

Domnește și 'mpărătește.

TRISOTIN.

«Isgonește-o ori ce-ar zice
«Din odaia-ți cea frumoasă,
«Unde asta neomenoasă,
«Viața-ți face neferice».

BELISA.

Ah! destul, destul atâta; lasă-ne a răsufală.

ARMANDA.

Ah! te rog mai dă-ne vreme să ne putem minună.

FILAMINTA.

Simt la versurile aceste oare ce că intră 'n mine
Ce mă face de plăcere leșin strașnic de îmi vine.

ARMANDA.

*Isgonește-o or ce-ar zice
Din odaia-ți cea frumoasă.*

Ah! cum *odaea frumoasă* este aice frumos pus.
Odaea frumoasă are duh cât nu este de spus.

FILAMINTA.

Isgonește-o or ce-ar zice.

Oh, cum acel *ori ce-ar zice* este de un gust isteț,
Acest vers neimitabil să mă credeți n'are preț.

BELISA.

De-acest frumos *ori ce-ar zice* zău! că m'am înamorat.

FILAMINTA.

Drept să spun de *ori ce-ar zice* sufletu-mi e încântat:
Dar înțelegeți ca mine toată frumusețea lui?

BELISA.

O! o! ne mai întrebi încă?

ARMANDA.

Vers ca ăsta altul nu-i.

FILAMINTA.

Isgonește-o ori ce-ar zice..

Nu-ți bate capul de dânsa, dă-o pe ușă afară,
Astă figură urită, neplăcută și amară ;

Isgonește-o ori ce-ar zice

Ori ce-ar zice, ori ce-ar zice.

Acest *ori ce-ar zice*, zice precum i-am luat aminte.
Un noian de idei nalte, și-un milion de cuvinte.

ARMANDA către Trisotin.

Dar când ai făcut ea'n spune acest frumos *ori ce-ar zice*
Ți-a venit în gând acele ce 'nțelegem noi aice ?

TRISOTIN.

He! he!

ARMANDA.

Nu pot uita încă zicerea *neomenoasă*.
Frigură neomenoasă, fățarnică, ticăloasă,
Care maltratarisește oamenii ce-o găzduesc.

FILAMINTA.

În scurt versurile-aceste o lume 'ntreagă plătesc.
Să vedem mai înainte.

ARMANDA.

Înc'odată ori ce-ar zice.

TRISOTIN, (cetind.)

«Isgonește-o ori ce-ar zice

TUSTRELE.

Ori ce-ar zice!!!

TRISOTIN.

«Din odaia-ți cea frumoasă

TUSTRELE.

Odae frumoasă!!!

TRISOTIN.

Unde astă neomencasă.

TUSTRELE.

Frigură neomenoasă!

TRISOTIN.

«Viața-ți face neferice.

FILAMINTA.

Viață neferice!

ARMANDA și BELISA.

Ah!!

TRISOTIN.

«N'o vezi cum făr'de rușine.

«Se vâr' într'a tale vine,

TUSTRELE.

A!!!

TRISOTIN.

«Zi și noapte te muncește.

«De-i duce-o la feredee,

«Ca de pre pământ să pice,

«O îneacă, ș'o gătește.

FILAMINTA.

S'a sfârșit, îmi vine leșin de plăcere.

BELISA.

O să mor!

FILAMINTA.

Te simțеști pe nesimțite cuprins de-un dulce fior.

ARMANDA.

«De-i duce-o la feredee

BELISA.

«Ca de pre pământ să pice.

FILAMINTA.

«O îneacă ș'o gătește;

Dă-o cu capul în apă, o îneacă ș'o gătește.

ARMANDA, către Trisotin

În oricare vers al vostru întâlnești câte-o minune.

BELISA.

A lor *nostimă* dulceață nici de cum se poate spune.

FILAMINTA.

Nu întâmpini nimic altă, decât lucruri încântate.

ARMANDA.

Vezi numai cărăruși mândre tot cu roze semănate.

TRISOTIN.

Cum vi se pare sonetul?

FILAMINTA

Minunat! înfricoșat!

Mai frumos lucru în viață de când sunt n'am ascultat.

BELISA, (cătŕe Enrieta)

Când auzi asta, nepoată, cum poți stă fără simțire ?

ENRIETA.

Crede-mă, dragă mătușă, că noi nu suntem de-o fire
Dumneata vrei să te primbli tot prin stele și prin lună,
Mie viața cea lumească mi se pare-a fi mai bună.

TRISOTIN, (cătŕe Enrieta)

Poate versurile mele au supărat pre madama ?

ENRIETA.

Ba că nici le-am luat seama.

FILAMINTA.

Ea'n să vedem epigrama.

TRISOTIN.

Asupra unei carăte ghiurghiulii date unei prietene a sale.

FILAMINTA.

Titlurile sale toate au oare-ce foarte rar.

ARMANDA.

Să încânte orice inimi, orice suflete au dar.

TRISOTIN, (cetind)

«Atât de scump îmi plătește amorul a sa plăcere,

TUSTRELE.

Ah !

TRISOTIN, (cetind)

«Incât cheltuii cu dânsul jumătate din avere.

«Și când vezi acea carătă

«Tot cu aur poleită

In care a mea Laisă se 'ntinde cu molătate.

FILAMINTA.

A mea Laisă, auzit'ași! eată ce-i învățătura.

BELISA.

Minunile care spune zău! că covârșesc măsura.

TRISOTIN (cetind)

«Și când vezi acea carătă

«Tot cu aur poleită

«In care a mea Laisă se 'ntinde cu molătate

«Când pe-a ei ghiurghiulii perini se lasă incet pe spate.

«Să nu zici că ea atârnă pe dricuri și pe curele

«Ci zi că o țin legată baerele pungei mele.»

BELISA.

O! o! ne-ai trecut cu șaga.

ARMANDA.

Am rămas încremenite!

FILAMINTA.

Numai dumneata știi face așa versuri potrivite!

Nu știi, însă din minutul în care te-am cunoscut

Poezia 'mpelițată cum că ești am priceput.

TRISOTIN, (cătră Filaminta.)

Din a dumitale scrieri când ai vrea a ne-arătă,

Am putea fără îndoială și noi a ne minună.

FILAMINTA.

N'am lucrat nimic în versuri de și 'n plecare eram;

Dară ț'oiu spune, încă 'n taină, că un mare plan eu am,

Mă ocup cu dinadinsul, și cu toate-avem de gând

O academie nouă să 'nființăm în curând.

O academie înaltă precum vă inchipuiți,

Tot din femei înjhebată, căci bărbații nu's primiți.

Voi să ridic neamul nostru din astă 'njosită stare,
Să-l călăuzesc cu slavă pe a duhului cărare!
Să scăpăm de-acea robie unde barbarii ne țin,
Gândind că nu suntem bune, decât a toarce la in.

TRISOTIN.

Acest plan e de minune, și-l găsesc prea lăudat.

SCENA III.

Cei mai de sus, LEPINE.

LEPINE, (căt-re Trisotin.)

Domnule, un om te 'ntreabă tot în negru îmbrăcat.

TRISOTIN.

Acesta e învățatul de care v'am fost vorbit;
Să-l recomand dumneavoastră eu i-am fost făgăduit

FILAMINTA.

O! de vizita aceasta să mă crezi că's încântată:
Dumitale-ți sunt datoare. — Poftește-l să vie 'ndată.

(Lepine și vine cu Vadius.)

SCENA IV.

Cei mai de sus. VADIUS.

TRISOTIN, (prezentând pe Vadius.)

Doamnelor! acesta-i omul care arde de dorință
Ca să vă înfățișeze adâncă sa reverință;
Il supun vederei voastre și vă pot încredința
Că-i omul ce cu știința poate a se lăuda.

FILAMINTA.

Mâna ce-l înfățișază arată ce prețuește.

TRISOTIN.

Am cinste să vă spun încă că 'nțe'lege și cetește
Toți autorii vechimei. Greci și Latini nu-l întrec,
Și știe limba grecească, mai bine decât un Grec.

FILAMINTA.

Grecește! știe grecește! Sorioar' ai auzit?

BELISA.

Nepoată! știe grecește!

ARMANDA.

Grecește! i de nebunit!

FILAMINTA, (căt're Vadius.)

Cum, domnule, știi grecește. Ah! mă rog să cutezăm,
Pentru hatârul grecesc și noi să te înbrățișăm.

(Vadius îmbrățișează și pe Belisa și pe Armanda.)

ENRIETA, (căt're Vadius care vrea s'o îmbrățișeze.)

Mă rog, domnule, mă eartă! eu n'am învățat grecește.

FILAMINTA.

Pe mine limba grecească mă 'ncântă, mă nebunește.

VADIUS.

Poate că fiind aice, cu a mea înfățișare
Convorbirii dumneavoastre aduc vre-o supărare
Vr'o discuție 'nvățată tulbur poate?...

FILAMINTA.

Ba, ba,

Acel ce știe grecește poate tulbură ceva?

TRISOTIN.

Și în versuri și în proză dumnealui este vestit
Și de va voi sunt sigur c'are ceva de cetit.

VADIUS.

Sunt autori ce au mania a te urmări ori unde
Cu ale lor rele producții de n'ai unde te ascunde
Cu care ostenesc auzul tuturor ce întâlnesc ;
Drept să spun așa purtare foarte proastă o gălesc.
Și nu sufer pe aceia ce-i găsești în ori ce loc
Cetind și recitind versuri ce n'au nici rimă nici foc.

(Scoțând un vâlătuc de hârtie.)

Eată niște versurile pentru doi amorezați.
Pe care de'mi veți da voe voi rugă să le-ascultați.

TRISOTIN.

Au nespasă frumusețe versurile dumitale.

VADIUS.

La a voastră Afrodită au dat grațiile sale :

TRISOTIN.

Eglogurile ce faceți sunt de un așa înalt stil,
Incât întrec foarte, foarte pe Teocrit și Virgil.

VADIUS.

Da odele dumitale? Drept să vă spun între noi,
Ai lăsat pe-Oraț sârmanul cale de-o poștă 'napoi.

TRISOTIN.

Poate fi ceva mai gingaș de a voastre cânticele ?

VADIUS.

Sunt mai dulce decât mierea ale voastre sonetele.

TRISOTIN.

Crede-mă toți se închină baladelor dumitale.

VADIUS.

Ce gust și ce istețime au a voastre madrigale!

TRISOTIN.

Dacă însă veacul nostru ar voi a-ți resplăti.

VADIUS.

Dacă patria ingrătă ar ști a te prețui.

TRISOTIN.

În carăte așrite pe ulițe te-ai plimblă.

VADIUS.

Obștia înminunată statue ți-ar înălță. —
Asta este o baladă....

TRISOTIN.

Nu știu dacă ai văzut
Un sonet la niște friguri ce o princes' a avut?

VADIUS.

L-am auzit ieri cetindu-l la un loc unde m'am dus.

TRISOTIN.

Și sonetul cum se vede nu știi cine l-a compus?

VADIUS.

Nu știu, dar aș putea spune ori și la cine mă 'ntreabă,
Că sonetul dumisale e un fleac și nici de-o treabă.

TRISOTIN.

Mulți îl găsesc însă minunat și de gust.

VADIUS.

Zău!

Asta nu va să zică că sonetul nu e rău ;
Cred că auzindu-l însuși vei fi de ideea mea.

TRISOTIN.

Poate dacă judecată și bun gust nu aș avea ;
Știu că sonet ca acela puțini oameni face pot.

VADIUS.

O așa gogomănie din pana'mi n'aș vrea să scot.

TRISOTIN.

Sonetul acela este de un duh foarte plăcut,
Și o sprijinesc aceasta pentru că eu l-am făcut.

VADIUS.

Dumneata ?

TRISOTIN.

Ei.

VADIUS.

Cum se poate? Apoi mă mir cum a fost..

TRISOTIN.

A fost că 'nadins se vede ai vrût ca să'ți pară prost.

VADIUS.

Sau că nu i-am luat sama ; ori că mi l-a cetit rău.
Dar să lăsăm vorba asta, să v'arăt sujetul meu ;
O baladă....

TRISOTIN.

Ce baladă ! aceste sunt lucruri vechi,
De care sunt desvățate acum a noastre urechi.

VADIUS.

Aceasta nu va să zică că e rea.

TRISOTIN.

Ta, ta, ta.

Dobitocii de aceste sunt sătul de-a ascultă.

VADIUS.

S'ar cădeă să vorbești însă mai făr' de obraznicie.

TRISOTIN.

Te poftesc strunește-ți limba, feștelitor de hârtie !

VADIUS.

Ești ignoranța'n persoană !

TRISOTIN.

Ești un prost poet sărmane !

VADIUS.

Tâlharule !

TRISOTIN.

*Blestemate !

VADIUS.

Mișelule !

TRISOTIN.

Gogomane !

FILAMINTA.

Domnilor ! ce va să zică ?

TRISOTIN, (lui Vadius).

Mergi de 'ntoarce înapoi
Câte versuri ai furate dela vechi și dela noi.

VADIUS.

Adu-ți aminte de cartea-ți care nime n'o cetește.

TRISOTIN.

A ta prin băcălii astăzi o văd cum se tăvăleşte.

VADIUS.

Te desfid în proză, versuri, latinește și grecește.

TRISOTIN.

Pana mea te-a da pe bete așa cum îți trebuiește.

VADIUS.

Pedant plin de ignoranță!

TRISOTIN.

Poezii...

FILAMINTA.

Holà, stați!

(Pedanții s'apucă de gât și es urmați de Filaminta și de Armanda).

ENRIETA, (cătrefe Belisa).

Mătușică, mă rog spune-mi așa-s toți cei învățați?...

TREIZECI ANI
SAU
VIAȚA UNUI JUCĂTOR DE CĂRȚI
MELODRAMĂ ÎN TREI ZILE
(Traducere)

PERSOANELE

D. DE JERMANI, bătrân neputincios — aproape de moarte.

JORJ DE JERMANI, (jucător) fiul său — 25 de ani.

VARNER, înșelător și berbant; prieten lui Jorj — 26 de ani.

DERMONT, neguțător bogat; unchiul Ameliei — 45 de ani.

RUDOLF DERICURT — 22 de ani.

VALENTIN, sluga d-lui de Jermani. — 30 de ani.

AMELIA, bogată orfană, logodnică lui Jorj, crescută în casa D-lui de Jermani — 16 ani.

LUIZA, guvernanta sa — 35 ani.

Un magistrat.

Un oficer cu opt slujitori ai Poliției.

O slugă a casei de joc.

Un bancher de cărți.

Slugi, jucători, și alte persoane.

Întâmplarea zilei întâi urmează în anul 1790. Scena se petrece la Paris mai întâi într'o casă de joc, și apoi la D. de Jermani.

PREFAȚĂ LA EDIȚIA I

APĂRUTĂ LA IAȘI, 1835, ÎNTR'UN VOLUM DE 111 PAGINI

Traducătorul acestei drame nu a privit la nimic alta dând-o la lumină decât la folosul ce poate ar veni din ea și la mulțumirea cititorului. El a fost martor întipăririi ce au pricinuit asupra privitorilor când s'a reprezentat franțuzește și cunoaște că epoca aceasta poeticească a reformei și a civilizației nu mai puțin și epoca literaturii, în care fiecare Moldovan ar trebui să stăruiască (precât și în orice poate) a îmbrățișa patria sa peste care, după atâta întunerec de nenorociri, începù a se revărsa o rază de lumină.

Teatrul îi o oglindă. Tot ce este în lume, în Istorie, în om se privește. El învie pe eroul mort și după trecere de veacuri îl aduce de înflăcărează iarăș simțirea și inima privitorului. El înfruntează pe cel rău arătându-i sub o alegorie frumoasă toată uriciunea și degrađuirea năravului său, și criticând pe cel trecut, lovește și arată cu degetul pe cel de față

Cât pentru cuvintele străine ce el a întrebuițat în traducere, de îl vor întrebă de unde sunt zicerile aceste, va răspunde cu un literat bărbat român, că «sunt de acolo de unde este toată limba noastră, de unde sunt zicerile : om, cap, ochiu, urechi, nas, dinte, limbă, barbă, mână, apă, vin, făină, masă, casă ș. a. Va mai adăogi că fiecare limbă, când a început a se cultivă a avut trebuință de numiri nouă, pe care sau și le-a

făcut de sine, sau s'a împrumutat de acolo de unde a văzut că este izvorul științelor ș'al meșteșugurilor. Grecii s'au împrumutat dela Fenicieni, Arabi, Etiopeni, Asirieni ș. a; Romanii dela Greci; cestelalte nații ale Europei dela Români. Noi asemenea urmăm, mai vârtos când avem de unde. Noi nu ne împrumutăm cu cuvintele ce ne lipsesc, ci le luăm ca o moștenire dela maica noastră (Latina) și ca o parte ce ni se cuvine dela surorile noastre.

În sfârșit traducătorul acestei drame o supune fără sfială criticii — se roagă numai lui Dumnezeu să-i dăruiască îndelungul trai al lui Matusalem că doar se va învrednici a auzi pe scenă limba patriei și a vedea în locul lui Polcinel și a lui Arlechin reprezentându-se virtuțile și eroiceștile fapte ale Ștefanilor și ale Alexandrilor.

1835, Martie.

PREFAȚA LA EDIȚIA II

Această dramă a fost tradusă și tipărită la 1835. De atunci sunt treizeci de ani! și cu toate aceste, actualitatea ei nu s'a perdut, căci în toate zilele vedem tristele victime ale acestui fiu al trândăviei, ale acestui scârbos viciu, *jocul cărților!*

Credem că publicul nostru ne va fi recunoscător pentru că am scos o nouă ediție a dramei jucătorului, pentru că prin aplauzele cu care a primit-o, de câte ori s'a reprezentat pe juna noastră scenă, a dat dovadă cât se interesează la tot ce este moral.

C. NEORUZZI

Iași, 1863.



Z I U A I

Teatru înfățișează multe sale iluminate care dau din una, în alta : se vede în cea din fund o masă de joc pe lângă care se grămădesc o mulțime de jucători. Dinaintea scenei este slobodă și mobilată numai cu scaune. — Este miezul nopții.

SCENA I.

VARNER, RUDOLF, UN BANCHER, în urmă JORJ DE JERMANI
Numeroasă adunare prin sale, jucătorii toți umblă din loc în loc.

BANCHERUL. — Domnilor, puneți cărțile... gata... Valet câștigă... zece perde.

Toți jucătorii deosebit ocupați, se apropie cu grăbire de masă. Varner vine dinaintea scenei ținând un smoc de asignații și sunând aur.

VARNER. — Douăzeci de mii de franci și două sute de galbeni!... sunt câteva ore de când n'aveam nici o sută de franci... pre legea mea! să trăiască cărțile!... Degrabă mi-am scos banii; aveam frumos favor; trebuia să fac paroli...

BANCHERUL. — Pune-ți cărțile, domnilor!

RUDOLF. (viind dintr'o sală). — Pedepsească-mă cerul! mi s'a căzut această nenorocire.

VARNER. (în parte). A, prietenul Rudolf a perdut! (Tare) Ei! ce ai, iubite, pare că nu ești mulțumit de noroc?

RUDOLF. — Iartă-mă, domnule; norocul mă tratează cu chip, a mă îndreptă pentru de apurare... de opt zile de când m'ai momit și m'ai tras în casa aceasta, am văzut, am urmat, am cercat toate șansele jocului, și am perdut douăzeci de mii de franci... Vai mie! aceasta-i a treia parte din averea ce virtuosul meu părinte câștigase pe încetul prin o onorabilă muncă...

Dar nu-mi pare rău după ea, de vreme ce cu acest preț începui a cunoaște oamenii de care trebui să mă feresc, și locurile ce se cuvine să urăsc.

VARNER. — Ei! aceasta-i vorba cea obicinuită a tuturor jucătorilor maltratați! O zâmbire a hazardului, și îndată-și schimbă tonul. Aide! mângâe-te, și să fim filosofi... ți-oi arăta eu un meșteșug... Dar, tăcere! zăresc pe oare cine cu care vreau ca un prieten să faci cunoștință.

RUDOLF. — Acesta-i D. Jorj de Jermani.

VARNER. (incet). — Noi ne adunăm aici în toate nopțile. O! acesta-i un jucător strașnic, să te...

RUDOLF. — Ba nu!.. mă rog nu mă numi aici.

JORJ (Sosind cu grăbire și ștergându-și fruntea). — Ah, însfârșit sosii! Bună seara, Varner, câte ore sunt?

VARNER. — Miezul nopții.

JORJ. — Așa de târziu!.. ce păcat!.. Speram pe noaptea aceasta; căci soarta de câteva zile s'a pus să mă prigonească. Tu știi că am pierdut 30 de mii de franci pe cari tatăl meu mi-i dase ca să cumpăr diamanturile ce trebui să dau frumosei mele logodnice? așa dar, te poți pricepe că cu orice preț îmi trebuia bani. Am alergat la cămătarul nostru. Bles-tematul se pornise din Paris; l'am gonit pân' la moșia lui, și eată că sosesc.

VARNER. — Trebuea să-mi spue mie... Eu sunt în câștig.

JORJ. — De unde puteam găci... Căpătasem niște giuvaeruri care cu toată nătângia nemilostivului jidan, s'a prefăcut ca Joie în astă ploae de aur. (îi arata o pungă).

VARNER. — Te-ași fi înlesnit eu aice, dar, fie; eată-te cu armele în mână. Atacă norocul ca un brav, ceva curaj! acești bani sunt noroc.

JORJ. — Oare să joc cum mi-ai arătat tu ieri? am pierdut o sută de galbeni.

VARNER. — Ba nu.

JORJ. — Dar tu așa mă sfătuișei.

VARNER. Așa este; dar am mai gândit; aștept când e fără.

soț; joacă și tot îndoeste cușurile... trebui să spargi bancu la a patrusprezecea dată.

JORJ. — Noroace! dăruște-mi numai o jumătate de oră, și sunt de odată cel mai fericit din oameni, din amorezi și din soți.

VARNER. — Du-te, joacă și câștigă!

JORJ. — Așteaptă-mă. (Intră în o sală).

RUDOLF (în parte) — Ticălosul! ce desfrânare!

VARNER — (Insemnând pe o hârtiuță) Îți trebuesc giuvaeruri... Chiar o așa podoabă am văzut la dama știută care face aice o negustorioară... (Îndoind biletul, către o slugă).

Ascultă băete!.. Du îndată biletul acesta la dama Saraben aici deasupra.

SLUGA. — Știu, Domnule. (Ese)

RUDOLF (în parte). — Oare ce pregătește?

VARNER (Strângându-și portofelul). — Trebușoara nu'i rea... (Viind spre Rudolf). Ei, iubite, n'ai vrut să te infățșez prietenului meu; rău faci... un tânăr minunat care în curând are să fie bogat.

RUDOLF. — Cum?

VARNER. — O însoțire slăvită! o femeiușcă minunată!.. trebuie a-l face prieten.

RUDOLF. — Ce, cunoști toată familia sa?

VARNER. — Negreșit; eu îl formez pe junele acesta; eu l-am aruncat în lume.

RUDOLF. — A! înțeleg... Zic însă că tatăl său, d. de Jermani este un om cuminte, și cu principii aspre.

VARNER. — Cel mai cârtitor moșneag; dar să trăească iscusința mea. Bunul om, plin de slăbiciune zace într'un jălț și ne socotește niște sfințșori; și ca unii ce așteptăm o moștenire mare, ne împrumutăm pe speranța viitorului; eu neguțioresc, așteptând zestrea pe care avem să punem mâna mâni.

RUDOLF. — Minunat!.. și fără îndoială că și tânăra demoazelă ar fi știind...

VARNER. — Ba nici de cum!.. Orfană din vrăsta de zece ani ea a fost crescută în însuși casa D-lui de Jermani. Mai are un unchiu pe care îl așteaptă să vie de nuntă, și de care atărnă

puțin; el vine mi se pare din Indii sau de la Mecsic, dar fiindcă a dat voce, puțin ne pasă de el. Insoțirea aceasta, iubite, n'o să fie multă vreme liniștită: lui Jorj îi este dragă libertatea, nevinovata soție e gingașă, simtimentală; s-or învoi rău.

RUDOLF. — Te temi de aceasta ?

VARNER. — Din împotrivă... ești un copil. O să mai avem o femeie de mângâieat.

RUDOLF (In sine). — Ticălosul !

VARNER. — Dar eu șed la vorbă, în vreme ce iubitul acela Jorj se luptă cu toate armele ca să-și capete diamanturile ce le-a pierdut și care are să le dea frumoasei-lui. Cere trebuința să știm cum îl tratează norocul.. A! uităm.., de vei jucă în astă sară, te sfătuesc să cerci ceea ce ți-am arătat: 3. 7. 9. tot fără soț... Adio ! Ne vom mai vedea. (Intră într'o casă).

RUDOLF. — O cerule ! în ce vizunie m'am vârât ? Osânditule Varner ! și acest Jorj... Sărmana Amelie... or s'o jertfească... aș voi să fug îndată, și acum nu știu ce putere, ce interes mă ține aici...

Un străin în vârstă, intră e'un aer sfiit. Acesta-i Dermont; își ține pălăria în mână.

Un străin ! rușinea mă cuprinde cum zăresc o față străină... Dumnezeule ! îl cunosc ! acesta-i un neguțător dela Marsilia, l-am văzut într'o călătorie ; are și relații cu familia mea... ce vine aici !... să mă feresc de întâlnirea sa, și să iau sama lui Jorj. (Se depărtează).

SCENA II

Cei din urmă (in osebite sale), DERMONT.

DERMONT (vine ținându-și pălăria în mână). — Oare aici să fie ? de abia pot călca. Aceasta-i cea întâi dată ce intru în viața mea într'o așa casă.

O SLUGĂ (apropiindu-se). — Mă rog, Domnule, pălăria.

DERMONT. — Îți mulțumesc, prietene, de băgarea de seamă ! dar nu trebui.

SLUGA. — Așa-i obiceiul, Domnule.

DERMONT. — Așa!

SLUGA (ia pălăria, și-i dă un număr). — Când veți vrea să vă duceți, o veți găsi la No. 113. (Deodată o gălceavă se ațâță la masa de joc. Multe glasuri amestecate).

' Așteptați, așteptați, Domnilor! — Cărțile-s făcute! — Ba nu, nu! — nu-i drept! — taci! minți! Dă banii! — acestai D-lui — afară! afară!... (Gonesc pe un jucător).

BANCHERUL (cu răceală). — Pune-ți cărți, Domnilor. (Liniștea se statornicește).

DERMONT (ce a rămas singur pe scenă). — Ce mârșavă locuință! ce adunare! s'a putut oare ca Jorj de Jermani, fiul celui mai bun al meu prieten, s'a putut ca cel ce va să fie soț nepoatei mele, se vie aici în toată noaptea să-și peardă vremea și onoarea? Trebuie să mă încredințez... așa, am ales cel mai bun chip, n'am vestit înturnarea mea... Dar oare mai cunoaște-l-oi în mulțimea aceasta de jucători, de 10—12 ani decând nu l-am văzut! La cine să m'adresez? Deabia cutez a-mi înălța ochii, și simt că sudoarea îmi acopere fața.

Se vede Varner viind din fund, și de cealaltă latură 3—4 jucători iau seama lui Dermont, arătându-l unul la altul.

Să mai răsuflu. (Se pune pe un scaun).

VARNER, (în parte): — Acesta se vede că-i vre-un jucător nou, vre-unul dela țară... Zău, seamănă a om de treabă... Mări! ia să văd... (Se apropie).

DERMONT. — Cu toată neplăcerea trebuie să mă hotărâsc a vorbi cuiva.

(Se scoală și vede pe Varner care-l salutează: îi mulțumește).

VARNER. — Servul Dumitale, Domnule.

DERMONT. — Asemenea, Domnule.

VARNER. — Se pare că vi-i cald? Aerul circulează rău aici... Băete! (O slugă vine). Dă-mi voe... trebuie să beți ceva răcoritor.

DERMONT. — Domnule, ce te superi...

VARNER. — Lăsați, vă rog... (Către sluga). Un pahar de orjad la dumnealui.

DERMONT. — Ba nu vreau nimic... (În parte cu necredzare). Acest om e tare politico!

VARNER, (cu dulceață). — Domnul ce pare străin?

DERMONT. — Așa, aicea sunt foarte străin...

VARNER. — Am înțeles aceasta; și așa dar dumneata nu cunoști pe nime din adunare?

DERMONT. — Păn' acum nu.

VARNER. — Poate vrei să cercați norocul?

DERMONT. — Ba nu.

VARNER. — Aveți dreptate; trebuie minte, iubitul meu domn, aici parchetu-i lunecos; s'or ispiti să vă tragă, mai vârtos dacă aveți vr'o sumă de riscat. Luați seama, avem oameni cari adulmecă galbenii. În o așa împrejurare puteți fi siguri de servirile și sfaturile mele.

DERMONT. — Adevărat!

VARNER. — Pe onoare. La cea d'intăi vedere mi-ați insuflat un interes... Care joc vă place mai ales? Crepsul sau ruleta? Cât pentru mine, eu găsesc mai bun bancul farao: Șansul se înoește, și jucătorul luând seama...

DERMONT, (cu tărie). Domnule, nu viu să iau acest fel de lecții, și este de rușine, nevrednic, mârșav...

(Aicea o galceavă, un vâlmășag mare s'aude în sala alăturată).

MULTE GLASURI. — Opriți! Opriți! țineți pe furiosul acesta!

DERMONT. — Dumnezeu!

(O mulțime de jucători, între cari Jorj se sbuciumă, întră stricând și prăvălind tot).

JORJ, (furios). — Lăsați-mă, lăsați-mă!... să sfârm uneltele aceste blestemate!

RUDOLF, (apucându-l îl aduce pe scenă). — Nenorocitul! ce furie?

VARNER, (apucându-l și el). — E, ce este!... Jorj!

DERMONT. — Jorj!... (În parte). O cerule! el este! îl cunosc. (Toți jucătorii s'au sculat de pe la mese, se uită, ascultă, și lasă joenul. Ușile sălii din fund se închid).

VARNER. — Dar ce-a fost? Vr'un înșălător... cărțile erau făcute?

JORJ. — Ba — am perdut tot.

VARNER. — Tot... Nu-i frumos; dar cu toate acestea nu-i...

JORJ. — Am perdut tot îți zic! Bani ce aveam cu mine, cei 20 mii de franci ce mi-ai dat tu, și 60 de mii încă pe parolă... Ce! iadul n'a să oboare aceste ziduri pe capul meu!... Ce! postavul acesta, cărțile, aceste unelte a diavolului, n'or să, se cufunde în prăpastia focului! ticălosul de mine!

DERMONT. — Ce grozavă aiurare!

RUDOLF. — Vino-ți în sine.

DERMONT. (luând seama lui Rodolf). — Tânărul acesta...

RUDOLF. (uitându-se la Dermont). — M'a văzut.

VARNER. (către Jorj). — Ea las! te socoteam om pe sine, și pentru o sută de mii de franci îți perzi mintea de desperație!...

JORJ. — Ba, ci de turbăciune asupra sorții cei îndărătnice. S'a putut de 12 ori dearândul să tot perd?... măresc cușul, și îmi împărțesc banii; fac douăsprezece grămezi. Nici odată, însemnează, nici odată pân' l'a 9-le oară n'am perdut cartea; viu la zece, și perd! mă mir... dar încă tot statornic și liniștit merg înainte... perd earăși!... fiori mă cuprind; degetele pe peptu-mi trag dungi de sânge; însă m'arăt netulburat, și cu o mână înghețată, zâmbindu-mă ca moartea la cel de pe urmă suspin, întind a douăsprezecea grămadă; ea acopere masa, toți ochii o sorb; o bodogănire se ridică... cărțile merg... sângele mi se oprește... s'a sfârșit! sortul a grăit... ochii mi s'acoper cu un nor, și aurul meu se duce! — Precum lucește fulgerul, mă deștept ca trăsnetul și fac puzderie orice mi cade sub mână.

RUDOLF. — Această strașnică învățătură este o înștiințare a cerului. Ah! crede-mă, Domnule, părasește...

JORJ. — Ce treabă ai dumneata... Eu să mă plec hazardului pentru că mă prigonește odată? Ba nu; l'oi birui, și dacă eram mai cu luare aminte la mersul sorții, și urmam șansul dimpotrivă, acum aş avea un milion.

VARNER. — Făr' îndoială — ar fi spart...

JORJ. — Taci... Am urmat sfatului tău, tu m'ai făcut d'am păgubit, tu m'ai sfătuit.

VARNER. — Ce! te-am sfătuit să joci fără băgare de seamă?

JORJ. — Dă-mi banii câți ai; și na-ți iscălitura mea!

VARNER. — Negreșit... mâine vei fi bogat; eu sunt încă prietenul tău.

DERMONT. — Mâine!

JORJ. — Mâine! însoțirea mea se va strică!

(În vremea aceasta toți jucătorii se depărtează și intră prin sale).

VARNER. — Pentru ce?.. pentru niște giuvaeruri?.. Ei, dacă acestea îți frământă duhul, eu ți le pot găsi.

JORJ. — Tu!

VARNER. — Eu.

JORJ. — Când?

VARNER. — Acum îndată.

JORJ. — Unde?

VARNER. — Aice.

JORJ. — Ai putea?... O, prietenul meu! Scumpul meu Varner! Ți-oi da de zece ori, de douăzeci de ori pe cât fac; și tu iar vei fi geniul meu ocrotitor.

VARNER. (în sine). — Al meu este.

JORJ. — Unde le pot găsi?

RUDOLF. (uitându-se la Dermont). — Imi ea seama.

VARNER. — Nu mai departe decât aici deasupra; așa, în rândul de sus, o onorabilă și tainică damă face oareșcare negustorioară de folos jucătorilor nenorocoși; îi cad câte odată lucruri de mare preț... Eu îi sunt prieten, am credit la dânsa; și din întâmplare chiar astăzi am văzut la ea o podoabă de petre minunate.

DERMONT. (în parte). — Șireții!

JORJ. — Este cu puțință!... S'alergăm, s'alergăm, scumpul meu! O! tu ești cel mai adevărat, cel mai credincios al meu prieten.

RUDOLF. — Domnule!... pentru numele lui Dumnezeu ascultă!...

JORJ. — Mări ia lasă-mă! Domnule... vin, iubite Varner. (Ei ese; Rudolf îi urmează).

SCENA III.

DERMONT (sîngur, mai în urmă) RUDOLF.

DERMONT. — Am rămas încremenit... Ce, acesta-i Jorj de Jermani! Acesta-i acel tânăr asupra căruia se rezemau atâtea speranțe? și mâni acest nerușinat jucător eră să fie soțul

iubitei mele Amelii!... Ah, să mulțumesc cerului, am apucat la vreme... s'alerg îndată...

RUDOLF. (înturnându-se). — Domnule, mă cunoaște-ți?... Văd că stați în gânduri; vă pare cu neputință ca fiul unui om de ispravă, unui neguțitor cunoscut să se afle în un așa loc; dar nu mă desprețuiți pân' a nu mă ascultă; și mai vartos mă rog nu spune-ți tătâni-meu...

DERMONT. — Dumneata ești Rudolf Dericurt?

RUDOLF. — Așa, și vream să mă ascund de vederea voastră, dar câteva cuvinte ce ați zis în vremea scârboasei scene ce văzurăm, și mai ales tulburarea, sfiala dumitale, toate imi dau a cunoaște că veniți în casa aceasta pentru cea întâi dată.

DERMONT. — Așa, Domnule.

RUDOLF. — Eu mai fără mințe, las și o parte din averea mea, dar încaltea am cu sine onoarea; și gata de a eși pentru de apurare, socotesc, Domnule, că răscumpăr un moment de rătăcire, dându-vă de știre că aice chiar acum am auzit niște mărșave proiecturi care amenință averea voastră... Crede-mă, Domnule, de nu ești jucător, fugi din casa aceasta.

DERMONT. — Tinere! ah, ori care este greșeala ce ai făcut c'ai venit, această înștiințare îți capătă pentru totdeauna stima mea; încrezarea voastră meritează pe a mea. Nu, eu nu sunt un jucător; venirea mea aici este o faptă onorabilă. Dar să ne grăbim a eși; într'un loc mai curat ți se cuvine a primi încrezarea și prieteșugul unui om onest.

Pleacă să ieasă împreună cu Rudolf.

Vălmășag, se văd soldați a poliției cuprinzând ușile și tot odată alții aduc îmbrâncind pe jucători spre sala din fund. — Dermont și Rudolf se întornează îndărăpt.

DERMONT. — O cerule! ce văd?

SCENA IV.

Cei de mai sus, UN OFIȚER DE POLIȚIE CU SOLDAȚI.

OFIȚERUL. — Nu sloboziți decât pe acei ce se vor spune cine sunt. (Oprind pe Rudolf și Dermont) Nu-i voe, domnilor.

RUDOLF. — Cum !...

DERMONT. — Vrei să mă oprești... (Se văd jucătorii trecând câte unul printre soldați arătându-și hârtiile.)

OFIȚERUL. — Așa sunt ordonat. Arătați-mi pasaporturile. De vor fi în regulă, veți fi liberi.

DERMONT. — Cum ! să fiu silit a mă dezonoră, arătându-mi într'un așa loc numele și calitatea ?...

OFIȚERUL. — Trebuia să nu fi venit... Unde ți-s hârtiile ?

DERMONT. — Dumnezeu ! Pentru ce această silă ?

OFIȚERUL. — Niște diamanturi de mare preț s'au furat într'o casă vecină, și este presupus că s'au adus aici.

DERMONT. — Și poți avea presupus...

RUDOLF. — Stăi... ori ce rușine este să mă fac cunoscut aicea dar nu mai stau în gânduri. Eu mă numesc Rudolf Dericurt și sunt chezaș pentru dumnealui.

DERMONT. — Vrednice tinere, poți să fii fără grijă.

OFIȚERUL. — Răspunzi de dumnealui deși se zice străin ? Cum îl chiamă ?

DERMONT. — Mă... (Ofițerul îi curmă vorba.)

RUDOLF. — Te încredințez...

OFIȚERUL. — Cum îl chiamă ?

DERMONT. — Mă numesc Dermont; sunt neguțitor și locuiesc la Marsilia; am sosit în astă sară. Atâta vă ajunge ?

OFIȚERUL. — Așa, Domnule, când însă acestea se vor dovedi; până atunci sunt nevoit a te duce dinaintea Magistratului.

DERMONT. — Pe mine ?... O cerule !

RUDOLF. — Domnule ! (Un polițai s'apropie și dă ofițerului o hârtie.)

OFIȚERUL, (cetind). Patru persoane oprite. (Se văd patru jucători ținuți de jandarmi.)

(Către Dermont).

Domnule, mă vei întovărăși și dumneata.

DERMONT. — Eu !... Nenorocito Amelie ! cine îi va da de știre în vreme !...

RUDOLF. — Ce zici ? Amelia ? Ah Doamne ! nu cumva ești ?....

DERMONT. — Părintele, episcopul său, și veneam s'o scap.

RUDOLF. — Ah! Cuvântul acesta descopere tot; incredințază-te mic... dă-mi un ordin și alerg.

DERMONT, (dându-i o hârtie). — Indată la gazda mea... Generos prieten, grăbește-te, ți-oi rămâne dator mai mult decât cu viața.

OFIȚERUL. — Să mergem.

(Ese cu toți).

Teatru se preface. Se arată o sală de vară cu totul deschisă spre grădină. Ea este mobilată cu scaune și mese, și se vede și jilțul domnului de Jermani. Sunt 10 ceasuri de dimineață.

SCENA V.

VALENTIN, LUISA, (două slujnice, și mai târziu) AMELIA.

Slujnicile adac un voal, mănuși și flori care sunt pentru mireasă. In aceeași vreme Luisa vine înaintea lor. Valentin intră pe ușa lăturalnică.

LUISA (privind florile) — Bine, minunat! puneți-le toate acolo, aice... A, iată Valentin! Ce face domnul de Jermani?

VALENTIN. — Nu face bine: Doctorul eșind erà tare îngrijat, vrea să vorbească fiului său; acum de-a treia oară i-am spus domnului Jorj, dar în zădar. Mă tem să nu se tulbure bătrânul.

LUISA. — Ai cuvânt, și nu ești dumneata numai căruia purtările domnului Jorj îi dau grijă, dar nu mai este vremea a mai zice nimică și a mai luà sama. (arătând podoabele de nuntă). Uită-te, peste câteva ceasuri or să se cunune.

VALENTIN. — Cum! poate ai aflat ceva!...

LUISA. — Știi că și astă noapte n'a mas acasă, și a venit tocmai în ziua.

VALENTIN. — Este cu puțință? de cumva va aflà tatăl său... Și logodnica lui nu știe oare?

LUISA. — O, nu!... Dar am văzut-o plângând: îmi vine a crede c'a început a prepune, mai vârtos pentru acel D. Varner care a stăpânit duhul d-lui Jorj. Însă nu cutez să zic numele de jucător.

VALENTIN. — Doamne ferește, mai ales dinaintea bătrânului; e destul atâta că să-l bagi în groapă.

LUISA. — Taci! Iată domnișoara, nu zice nimic; ne înșelăm. Du-te degrabă unde ți-a poruncit domnul.

Valentin ese pe ușa din fund. Amelia intră.

AMELIA. — Ah Luizo!... mă depărtez pentru un minut de adunare. Complementurile, vuetul, căldura... de abie mai pot răsufli.

LUISA. — Pricep, domnișoară; și pe lângă acestea uimirea... și frica care aduce minutul acesta.

AMELIA. — Frica!... ce vrei să zici?

LUISA. — Nimic de care să vă îngrijiți... Ah! dacă-i drept cerul, trebuie să fii fericită, și aceasta cine o dorește ca mine!

AMELIA. — Așa, știu că tu mă iubești... Pentru aceia nici nu-ți tănuesc nimic.

LUISA. — Dar însă, domnișoară, văd că verși lacrimi?

AMELIA. — Plângi și tu!...

LUISA, (vrând să-și ascundă lacrimile). Eu!...

AMELIA. — Nu-ți pare că însoțirea mea se împrejură cu grozave meniri? Domnul Dermont, singura rudă ce am, pe care-l așteptam cu atâta nerăbăare, nu vine, mă părăsește. Aud spuind că se îngrijesc și de zilele domnului de Jermani: ce moment pentru o serbare! și pentru cel întâiu martur a unui act atât de solemn vom avea pe D. Varner!... Nu-ți pot arăta depărtarea și frica ce-mi insuflă acest om; căutătura lui cea obraznică mă tulbură și mă înfiorează.

LUISA. — Prietenii voștri vor fi toți față.

AMELIA. — Jorj pare că nu se iubește decât pe sine; de abia mi-a zis câteva cuvinte azi diminează. N'ai luat sama încă cum eră de îngrijat și tulburat! Ah, Luizo! cum se sparie inima mea!

LUISA. — Te mähnești fără cuvânt; și eu... (S'aude sgomot). Dar aud? Mi se pare că vin după dumneata.

AMELIA. — Așa degrabă!...

LUISA. — Trebui să-ți mântui toaleta.

AMELIA. — Îngăduie!... Îmi pare că-i D. de Jermani.

LUISA. — Așa... De abia merge. (Cătră modiste). Intrați.

Femeile iau podoabele și esă. D. de Jermani intră sprijinit de două slugi. Jorj s'arată în fund, viind prin grădină. Amelia și Luisa aleargă înaintea domnului de Jermani.

SCENA VI.

AMELIA, D. DE JERMANI, LUISA, JORJ, *slugi*.

AMELIA. — Părintele meu!

Amelia și Luisa sprijinesc pe D. de Jermani și-l pun în jâlțul său. Bătrânul îmbră-
țoșază pe tânăra logodnică și o privește cu dragoste.

D. DE JERMANI, (după ce a șezut). — Dar unde-i fiul meu? L'am întrebat de multe ori dimineață, și mai dinioare...

AMELIA. — Vine îndată. (Către Luisa). Aleargă.

LUISA. — Iată-l... (Către Jorj). Vino degrabă.

JORJ, (în parte, apropiindu-se). Varner n'a venit încă; oare a pus mâna pe blestematele giuvaeruri! (Inchinându-se tătâni-său.) Domnule, viu la ordinele voastre...: Domnișoară, se îngrijesc de lipsa dumitale, te doresc în sală.

D. DE JERMANI. (Oprind pe Amelia). Lasă-mă să mă bucur o minută de prezența fiicei mele: n'o s'o pot întovărăși la altar, și aceasta îi o mare mahniciune pentru inima mea... Dar mi se pare, fiul meu, că Amelia nu-i de ispravă împodobită.. uitat'ai?...

JORJ. — Ba nu, domnule; dar multele trebi... (În sine). Varner nu mai vine... (Tare). Nu eră încă gata, a trebuit vreme...

(Varner s'arată.)

A! Iată-l!

SCENA VII.

Cei de mai sus, VARNER.

JORJ, încet lui Varner. — Diamanturile?

VARNER. (încet). — Le am. (Înaintându-se). Frumoasă Amelie, și

voi, domnule, bine-voiți a mă ertă că viu așa târziu, și când acum toți prietenii voștri s'au adunat. (Scoate o cutie). Făgăduisem prietenului meu acest lucru, pe care, nu mă îndoiesc, că îl așteptă cu nerăbdare. (Dă cutia lui Jorj).

JORJ. — Cunosc îndatorirea ta.

D. DE JERMANI. — Iți mulțumesc pentru fiul meu. (Varner se retrage spre Jorj).

JORJ, (dând cutia Ameliei). — Scumpa mea Amelie, pleacă-te a adăogi pe lângă grațiile ce te împodobesc, strălucirea acestor diamanturi.

AMELIA. — Cerule! Ce, o podoabă așa de bogată!

JORJ. — Nu este de cât un slab gaj al amorului meu.

VARNER. (în parte). — Scump ne ține!

D. DE JERMANI. (în parte). — Frica mea eră fără cuvânt.

AMELIA. (arătându-i cutia cu diamanturile). — Uită-te, părintele meu!

D. DE JERMANI. — Jorj a împlinit dorința mea.

VARNER. (încet lui Jorj). — Am făgăduit să dau în astă seară 20 mii de franci.

JORJ. (încet). — S'or da.

AMELIA. — Mă duc, prietenul meu, să mă împodobesc îndată cu darurile dragosteii tale.

VARNER. (dându-i brațul). — Dă-mi voe, domnișoară...

AMELIA. (trăgându-se). Domnule...

D. DE JERMANI. — Jorj, aș vrea să rămâi un moment cu mine.

JORJ. — Bucuros, domnule. (Către Amelie). Nu zăbovi. (Către Varner). Aceasta-i dăscălia cea de pe urmă. Lasă-ne. (Varner iese prin fund. Amelie și Luisa pe altă ușă).

SCENA VIII.

D. DE JERMANI, JORJ.

D. DE JERMANI. — Fiul meu, ai să rămâi slobod de autoritatea părintească; ai să-ți cârmuești în voe averea. Jorj, neatârnarea pe care o râvnești, nu-i fără primejdie pentru

tine; cea mai înfricoșată din patimi, jocul cărților, din copilăria ta și-a fost izvorul tuturor rătăcirilor... Dar mi te-ai jurat că acest odios viciu a secat pentru deapurarea din inima ta; Jorj, sper că nu m'ai înșelat!

JORJ. — Pentru ce această îndoială!... Nu, domnule; de trebe nouă jurământuri, mă jur...

D. DE JERMANI. — Cerul citește în inima ta și lui ai să dai seama de soarta Ameliei. Dar dacă mă vei fi amăgit; sau dacă tras din nou de o patimă osândită, te vei însemna cu numele de jucător, Dumnezeu m'ar ertă că, înșelat fiind de jurământurile tale, am jertfit pe cea mai gingașă femeie însoțindu-o cu soarta ta. Iar tu, fiul meu, tu vei fi pedepsit cu toate relele ce aduce acest scârbos viciu: Defăimare, de-sonoare, ticăloșia, crima... Și ochii mei s'ar stinge pân'a nu fi marturi pedepsei tale.

JORJ. — Părintele meu... În momentul acesta..

D. DE JERMANI. — Așa fiul meu, pentru că momentul acesta are să hotărască de soarta ta.

JORJ. — Vin... Mă rog...

D. DE JERMANI. — Jorj, încredințează pe prietenul tău, îmbrățișind pe tatăl tău.

In momentul acesta, Varner și toată adunarea sosesc prin grădină; tot odată Amelia cu femeile sale, ese din odaia ei. Amelia este gătită pentru nuntă.

SCENA IX.

Cei mai din urmă ȘI TOATĂ ADUNAREA.

VALENTIN. — Către Jorj. Domnule, trășurile așteaptă.

D. DE JERMANI. — Mergeți, copiii mei, și bine-cuvântările mele să vă urmeze!

Amelia îngenunche dinaintea D. de Jermani care o rădică și o îmbrățișează, pe urmă toată adunarea ese ca să meargă la Biserică.

SCENA X.

D. DE JERMANI, VALENTIN.

VALENTIN. — Nu vrei, domnule, să intri în odae?

D. DE JERMANI. — Nu, voi ședeă în sala aceasta, voi așteptă aici înturnarea lor... inima mea-i uimită... ochii mei se umplu de lacrimi. Vedeă-voi oare împlinindu-se speranțele ce am întemeiat pe însoțirea aceasta?... S'a lăsat de joc, mi s'a jurat. Varner, prietenul său, și el mi s'a jurat... Acum sorțul s'a aruncat: ei rostesc vecinică legătură... Cât mi-i de cumplit a nu fi lângă ei!... Dar pot să aflu... Așa. — Valentine!

VALENTIN. — Domnule?

D. DE JERMANI. — Aleargă la biserică; vreau să fiu de aici martur unirei lor. Vei veni să-mi dai de știre când va trebui să unesc bine-cuvântările mele cu rugăciunile preotului.

VALENTIN. — Pricep, domnule, alerg. (Ese).

D. DE JERMANI. — Nu știu ce neliniștire, ce presimțire mă tulbură... Dar îmi pare că simt o tainică căință. (Rudolf se arată viind despre grădină.)

SCENA XI.

D. DE JERMANI, RUDOLF, VALENTIN.

D. DE JERMANI. — Cine-i streinul acesta?...

RUDOLF. — Cu domnul de Jermani am onoarea a vorbi?

D. DE JERMANI. — Așa, domnule.

RUDOLF. — Mă numesc Rudolf Direcurt. Cunosoc pe D. Dermont prietenul dumitale.

D. DE JERMANI. — Dermont!... a sosit? Cum de nu-l văd?

RUDOLF. (tinzându-i un răvaș). — Scrisoarea aceasta vă va tălmăci scopul venirei mele.

D. DE JERMANI, (în parte). — Ce mister? (Deschide și citește). «Priene! Ieri sosind numai, am descoperit un prea trist și dureros secret»... (În parte). Ce vrea să zică? «toate trebuie schim-

«bate pentru măritarea nepoatei mele»... Cerule! «Te rog să
 «nu sfârșești nimic până la tălmăcirea ce alerg să-ți dau!
 «Nu am vreme decât a-ți însemna cu grabă aceste cuvinte.
 «Dermont». O Dumnezeule!... Știi, domnule, ce-i pricina?...
 Mă cutremur să te întreb... Chiar acum fiul meu e la altar...
 Legături vecinice...

RUDOLF. — Ah! ce spui, domnule?

D. DE JERMANI, (vrând să se scoale). — De mai este vreme,
 trebuie a opri... Cheamă oamenii... slugile mele...

RUDOLF (sprijinindu-l). — Oprește-te, domnule... Acest zgomot...

VALENTIN (viind cu grăbire). — Domnule! Domnule!

D. DE JERMANI. — Cerule!

VALENTIN. — S'au cununat!.. Ah! de-ai fi văzut ce duioasă
 ceremonie! (Dermont se arată).

RUDOLF. — Domnul Dermont! (Rudolf aleargă înaintea lui Dermont,
 Valentin sprijinește și pune pe D. de Jermani în jălțul său).

SCENA XII.

D. DE JERMANI, DERMONT, RUDOLF, VALENTIN.

RUDOLF (incet lui Dermont). — E prea târziu, s'au cununat...
 Ascunde adevărul.

D. DE JERMANI (tinzând brațele spre Dermont). — Dermont!

DERMONT (imbrățișându-l). — Prietenul meu!

D. DE JERMANI. — Scrisoarea aceasta?

DERMONT. — Te jur să uiți...

D. DE JERMANI. — Ba nu! Trebuie să-mi tălmăcești îndată.

DERMONT. — De vreme ce ceri, află că astă noapte într'o
 casă defăimată, jocul cărților...

D. DE JERMANI. — Sfârșește... Cum? (Zgomot vestind înturna-
 rea nuntașilor).

RUDOLF. — Tăcere! Iată se întornează dela biserică; cruță
 pe nevinovata soție și onoarea fiului vostru. Un secret ne-
 desvălit...

▲
D. DE JERMANI. — Ba! vreau să aflu... (Dermont și Rudolf de abia sprijinesc pe D. de Jermani care vrea să se scoale; toată adunarea sosește întovărășind pe tinerii însurați.

SCENA XIII.

*Cei mai din urmă, JORJ, AMELIA, LUISA, VARNER,
și toată adunarea.*

AMELIA (aruncându-se în brațele lui Dermont). — Ah, unchiul meu !
Prietenul meu ! Părintele meu ! Ah, cât sunt de norocită !
(Dermont o strânge în brațe).

JORJ (în parte). — Ce văd !

VARNER (asemene). — Acesta-i streinul!...

JORJ (încet lui Varnier). — Nu eră astă noapte?..

VARNER (asemene). — Da... Taci!

JORJ. — Dar Rudolf?

VARNER. — Eu nu l'am invitat.

JORJ. — Nu ne descoper oare?...

AMELIA (uitându-se la Jorj, D. de Jermani și Dermont). — Dar vă înturnați ochii.. Nu-mi grațiți... Jorj, acesta-i unchiul meu !

JORJ. — În adevăr, îmi aduc aminte de fisionomia dumisale. Imi pare foarte rău c'a sosit așa de târziu, și n'a auzit jurământul ce am cuvântat.

D. DE JERMANI. — Poate trebuie să mulțămesti lui Dumnezeu !

VARNER (în parte). — A spus...

D. DE JERMANI. — Lasă-ne pentru un moment, fata mea.

AMELIA. — Eu !

DERMONT, RUDOLF (domnului de Jermani). — Ce vrei să faci?

D. DE JERMANI (Ameliei). — Du-te ; am să grăesc fiului meu.

AMELIA. — Dumneata !.. Părintele meu...

JORJ. — Stăi, Amelie, îți ordonez să nu te duci, tu nu mai ai aicea alt stăpân decât pe mine... De prisos este să se înfășure cu misteruri ca să sfâșie vălul cu care ar vrea s'aco-

pere defăimarea ce-mi pregătesc. Pricep de unde vine această mișlească faptă. Urzitorul ei (arătând pe Rudolf) este față. Da! dumneata îmi vei dà seamă de o așa nerușinată pâra.

RUDOLF. — Eu ?

AMELIA. — Cerule !

D. DE JERMANI. — Sumețule !

DERMONT. — Nu insultă pe nime ; eu am...

JORJ. — N'ai fi cutezat ; astă noapte ai fost cu mine, și trebuie să taci.

TOȚI. — Astă-noapte !...

VALENTIN, (alergând înspăimântat). — Domnule ! Domnule ! un magistrat a venit ; cere să intre îndată.

JORJ. — Un magistrat...

D. DE JERMANI. — Ce caută ?...

RUDOLF. — Ce însemnează ?...

VARNER, (în parte). — Suntem perduți : e pentru diamanturi...

DERMONT. — Cerule ! Prevăd. (Către d. de Jermani). Scapă o-noarea casei dumitale ; zi să se depărteze toți streinii.

După ordinul dat de Dermont slugile trec în grădină, și în vreme ce persoanele nouă intră pe scenă, se vede eșind toată adunarea.

SCENA XIV.

Cei de mai sus, UN MAGISTRAT, DOI SLUJBAȘI.

MAGISTRATUL, (către D. de Jermani). — Domnule, cu părere de rău vin să tulbur înalta ceremonie ce vă adună, dar așa cere datoria mea. Fă, mă rog să se depărteze persoanele streine.

D. DE JERMANI. — Aice nu este nime străin ; tălmăcește-te, domnule.

MAGISTRATUL, (către Jorj). — Dumneata ești d. Jorj de Jermani ?

D. DE JERMANI. — Fiul meu ?

JORJ. — Eu, domnule.

MAGISTRATUL. — Niște diamanturi s'au furat lângă o casă căreia poliția îi ia seama. Mărturiile multor persoane ce s'au

oprit, doyedesc că dumneata, domnule Jorj de Jermani, ești unul din cei obicinuiți ai casei aceia; și că astă-noapte ai primit în casa aceasta, dela o femeie cu prepus, niște giuvaeruri ce nu puteau fi ale unei persoane de așa clasă.

AMELIA, (lui Jorj).— Ai...

JORJ. — Taci!

D. DE JERMANI. — Ce! s'a putut! ticălosule! iată-te deci însemnat ca un jucător! eată numele meu pătat! Indreptează-te sau nu te mai numi fiul meu!

MAGISTRATUL. — Dumnealui nu poate tăgădui.

JORJ. — Nu; și pentru ce să tăgăduesc? Nu sunt oare stăpân faptelor mele? Imi este oprit de a cumpără un lucru ce-mi place? și, dacă acest lucru vine dintr'un izvor necurat, sunt dator și trebuie s'o știu?

VARNER (fmeet lui Jorj). — Bine! ține-te.

JORJ. — Și ce vrei în sfârșit, domnule?

MAGISTRATUL. — Poți înțelege; mărturisirea dumitale înaintea judecătoriei este neapărată! și viu să te invit să mă urmezi.

JORJ. — Eu!...

AMELIA. — Dumnezeule!

D. DE JERMANI. — Ce batjocură! să te arăți dinaintea unui tribunal împreună cu vinovații și criminaliștii... Ah, mă rog! domnule!

AMELIA, (magistratului). — Pentru numele lui Dumnezeu! Cruță pe soțul meu; privește desperarea tătăni-său; ne temem acum de zilele sale. Ah, mă rog, nu-i da lovitura morții!

MAGISTRATUL. — Doamnă, rugămințile voastre, lacrimile unui bătrân, sfințenia legăturii ce vă unește, toate mă invită a mă plecă. Dar soțul dumitale, trebuie să-mi dee îndată... Ce văd? O Doamne!... Giuvaerurile ce sunt pe dumneata...

AMELIA. — Cerule!...

JORJ (vrând s'o tragă la o parte). — Amelio...

MAGISTRATUL. — Oprește-te, doamnă, cunosc pe dumneata podoaba ce mi s'a însemnat! aceste diamanturi trebuie să fie acele furate.

AMELIA. — Ah!...

(Rumpe zgarda și brățelile și le aruncă).

VARNER. (apucând pe Jorj de mână). — Nu mă numi!

AMELIA. (spăimântată). — Eată-le! O Dumnezeule! ajută-mă; scapă-mă din defăimare!...

DERMONT. (primind'o în brațe). — Copila mea!

D. DE JERMANI. — Lumină osândită!... Zi de blestem!... Ah, simțesc că mor...

AMELIA, LUIZA, RUDOLF. — Ah!!!

Se repede la D. de Jermani, care leșină în brațele lor, și îndată toate slugile sale îl incongiură.

DERMONT. (magistratului). Domnule, vezi ce primejdie amenință zilele acestui bătrân; cred că fără îndoială nu învinovățești pe acest nemintos tânăr de o așa faptă, de un prădășug? Te rog să nu cei să te urmeze în momentul acesta. Răspund eu că se va înfăptui la cererea judecății.

MAGISTRATUL. — Această încredințare dată de un om ca dumneata, sper că va ajunge ca să îngăduie dovezile ce se cer de la dumnealui. (Către oamenii săi). Eșiți.

(Magistratul ese, în vremea aceasta ridică pe d. de Jermani leșinat. Varner ese și el).

SCENA XV.

DERMONT, JORJ, apoi AMELIA. LUISA, D. DE JERMANI și toți oamenii casei sale.

DERMONT. — Până aici domnule, durerea și respectul m'au făcut să tac dinaintea unui părinte oborit sub sarcina rușine și batjocurei unui fiu nevrednic de el.

JORJ. (cu furie). Domnule!...

DERMONT. — Ascultă-mă; din nenorocire am dritul a și-o pretinde. Nu trebuie să mai sperezi că după strașnicul vuet atâțat viciurile inimei voastre și isprava lor cea grozavă, ei te pot lăsa arbitru soartei nenorocitei mele nepoate. Nuc această însoțire pe care n'am putut'o preveni; această mârșavă unire, de care și eu voi fi răspunzător, nu poate să fie; Nu, domnule, nu vei face o jertfă din fiica frățini-meu. Eu

am s'o ocrotesc, s'o apăr, s'o scap din prăpastia în care ai s'o îmbrâncești; și o voi scăpa, sfărâmându-ți însoțirea.

JORJ. — Să-mi sfarmi însoțirea! ai fi plătit cu viața cuvântul acesta... Dar nu nu ți-aș fi dat timp să-l rostești, dacă această Amélie, a căruia sunt acum bărbatul și stăpânul, nu ți-ar fi unită c'un nod ce te protectează încă. Ce! pentru ca să te faci părășul meu, mă prigonești? și cu ce drit vrei să-mi priveghezi purtările, să-mi pui la cale faptele, și să-mi înlănțuești voile? Sunt liber acum, fac ce-mi e voea cu a-veea mea pe care legea mă face stăpân; aici sunt în casa mea, și bagă samă că am dritul a da afară, pe cei ce se ating de onoarea mea.

DERMONT. — Nemulțămîtorule! când eu am oprit...

JORJ. — Când ai obrăznicia...

DERMONT. — Sunt în casa părintelui meu, și nepoata mea nu va fi nici odată soția unui jucător.

JORJ. — Prea desprețuești mânia mea! eși! eși de aice, sau nu mai răspund...

AMELIA, (alergând inspăimântată). Stă! stă!...

DERMONT, (alergând la dânsa). Amelio!...

AMELIA, (lui Jorj). Pentru numele lui Dumnezeu, potolește-ți pornirea; înădușe aceste groaznice răcnite. Părintele dumitale și-a venit în fire; e acolo lângă noi... Știi cât ne temem de cea mai mică tulburare pentru el: s'a sfârșit de-ți va mai auzi glasul. Acum mâhniciunea sa îi stânge puterile și mânia sa a să-l omoare.

DERMONT. — Vezi ticălosule, ai să omori pe tatăl tău.

JORJ, (cu furie). Omul acesta să iasă de aici...

AMELIA, (lui Dermont). Unchiul meu!...

LUISA, (alergând). Doamnă! doamnă! ah! domnule, tatăl dumitale s'a sculat mai mort, se trage, vine, te amenință...

AMELIA, (cătore Jorj). Ah! cazi la picioarele lui.

DERMONT. — N'a să-i fie milă de tatăl său...

JORJ, (cu turbăciune). Nu! în câtă vreme vei ațâța tu mânia mea! lăsați-mă, lăsați-mă să dau afară pe omul acesta...

(Trași de strigările lui Jorj, o mulțime de persoane venite la nuntă aleargă despre

grădină. În vreme ce d. de Jermani în cea mai mare neorânduială și zmucindu-se din brațele slugilor sale și a lui Rudolf, ese din odaia sa și se oprește pe pragul ușei...).

D. DE JERMANI, (fiului său). — Oprește-te!

JORJ. (inlemnit). Cerule!!

AMELIA ȘI LUISA, (la picioarele d-lui Jermani). — Ertare! ertare!

D. DE JERMANI. — Ba nu! glasul lui Dumnezeu să se audă în cele de pe urmă cuvinte a celui ce moare. Ascultă!... soarta jucătorului este scrisă pe porțile iadului. Fiu nemulțămitor! Fiu acum și ucigaș de părinte! tu vei fi soț vinovat și părinte neomenos. Jocul va deschide pentru tine prăpastia relelor; zilele tale se vor număra prin crimele tale și viața ta se va stânge în ticăloșie, lacrimi și musturarea cugetului!

JORJ. — Părintele meu!

D. DE JERMANI. — Te blestem!

ȚIPET OBȘTESC. — Ah!!!

Amelia și Luisa rămân ingenuchete la picioarele domnului de Jermani, și totuși cei de față pătrunși de mâhniciune și spaimă.

ZIUA II

PERSOANELE.

JORJ DE JERMANI, în vârstă de	40 ani.
VARNER	» » » 41 »
DERMONT	» » » 60 »
RUDOLF	» » » 37 »
VALENTIN	» » » 45 »
AMELIA	» » » 31 »
LUISA	» » » 50 »

CARL, mic jocheiu a lui Varner.

Persoane a balului, slugi, și a.

Cincisprezece ani au trecut între cea întâi și a doua zi. Întâmplarea are loc acum în anul 1803, și scena se petrece în Paris în casa lui Jorj de Jermani.

Teatrul înfățișază un cabinet ce face parte din apartamentul Ameliei și care dă în camera ei de culcat. Acest cabinet are câte o ușă de amăn-două laturile și una în fund.

SCENA I.

AMELIA, LUISA și apoi VALENTIN.

La ridicarea perdelei. Amelia se vede șezând dinaintea unui scriitor; scrie și-și șterge ochii. Două lumânări stinse și mai trecute vădesc că așa a petrecut noaptea. După puțin, Luisa intră.

LUISA. — Așa de mănecat sculată!... Ba nu, lumânările's

trecute. (Se uită în odăea de culcat). Așternutul nu-i răscolit, doamna nu s'a culcat; iar a scris toată noaptea... (Amelia lasă condeiul și își pune basmaoa la ochi). Plângē! așa face totdeauna când e singură. Sărmana mea stăpână! de cincisprezece ani iată viața sa! cincisprezece ani de când s'a măritat, și nici o zi... nici o minută de fericire! se vede tare ocupată. (Așează prin odăe).

AMELIA. — Așa, trebuie să cerc și această de pe urmă silință, nu ca să mă scap pe mine din prăpastie: sunt femeea unui jucător, se cade să mă hărăzesc suferinții; dar măcar ca să scap pe fiul meu... (Beluând condeiul). Să sfârșesc.

LUISA. — Vorbește de fiul său. — Doamnă!

AMELIA. — Tu ești, Luiso?

LUISA. — Iartă-mă; pare c'ai întrebat de fiul dumitale? Doarme încă, dar dacă vrei să-l vezi...

AMELIA. — Iți mulțumesc, buna mea Luisă; așa, numai vederea scumpului meu Albert, îmi poate alina mahniciunile; dar acum de dânsul, de viitorul lui mă ocup.

LUISA. — Și pentru aceasta privegezi! N'ai minte, doamnă, și trebuie să te mustru... Am dritul, eu prietena voastră cea mai veche, bătrâna voastră guvernantă; destul e că toată ziua iți înghiți necazurile, trebuie să mai petreci și nopțile plângând?

AMELIA. — Acesta-i singur momentul în care pot gândi în voe la starea mea. Bună Luisă, iubirea ta către mine, tănuirea, mintea ta, meritează să-ți deschid inima mea: aceste răvașe ce mă vezi scriind când bărbatu-meu lipsește, le adresez unchiului meu.

LUISA. — Cum! doamnă, domnului Dermont! Rudeniei dumitale pe care D. Jorj l'a gonit după moartea tătăni-său?... (Amelia face semn Luisei). Așa, ai dreptate; să nu mai pomenim acea grozavă epohă, de câte ori m'am dojenit că n'am îndrăznit să-ți încredințez prepusurile mele!... Dar, doamnă, unchiul dumitale va veni să te ajute?

AMELIA. — Il chem și de mulți ani îi ceiu ertare. Acesta-i singur ajutorul pentru fiul meu... Poți înțelege că tată-său nu știe; iată pentru ce scriu noaptea, când el joacă cărțile.

LUISA. — (Cu oțărîre). Jocul!... Tot jocul!... Și tot cu osânditul acel de Varner! ființa cea mai rea, cea mai vicleană! Cum, de cincisprezece ani D. Jorj nu vede că omul acest fățarnic îl înșeală, îl ruinează, îl trage la peire, și merge cu sumeția și viclesugul pân' a îndrăzni să ridice ochii asupra soției... (O mișcare a Ameliei o oprește). Ești prea bună, și prea răbdătoare, doamnă, ți-o zic în toate zilele, în locul dumitale ași desmască pe șiretul acela.

AMELIA. — Ah! n'oi cutezà niciodată! Tu cunoști pornirea și iuțea lui Jorj, mă înfior când gîndesc că pot să-i ațâț gelozia; și însă văd că mă pui în primejdie... (S'aude vuet). Dar ascultă. Oare-i Jorj... Vezi... De a perdut șezi lângă mine.

LUISA. — Purure, iubita mea stăpână. (Se duce să vadă). Ba nu; e Valentin. (Valentin intră).

VALENTIN. — Doamnă, D. Varner.

LUISA. — Varner!

AMELIA. — Știi că nu vreau să-l priimesc, când nu-i bărbatu-meu acasă.

VALENTIN. — Știu Doamnă. Dar asta-i a treia oară ce vine de dimineață încă pînă a nu se face ziuă. În tot rîndul mi-a părut mai îngrijat, mai turburat. În sfârșit, neputînd întîlni pe D. Jorj, mi-a zis că trebuie numai decît să-ți vorbească îndată, pentru o mare nenorocire.

AMELIA. — Cerule... O mare nenorocire!... Jorj a perdut fără îndoială, și poate disperăția! — Priimesc...

LUISA. — Doamnă!...

AMELIA. — Ba nu!... Ne amăgește, n'a văzut pe bărbatu-meu; aceasta-i o cursă ce ticălosul acesta vrea să-mi tindă. — Valentine, nu-l lăsă să intre, și pe urmă să duci această scri-soare... S'o închid.

Merge la scriitor, închide și pecetluște scrisoarea.

LUISA, (cu jale). Sărmana femeie!

VALENTIN, (înceet Luisei arătînd niște hârtii). N'am îndrăznit să-i spui... Uită-te, iar protesturi, hârtii de tribunal! Ori să împlinească astăzi, dacă...

LUISA. — Ascultați. (S'aude vuet).

AMELIA. — Valentine, cine se aude?

LUISA. — Domnul vine!

AMELIA. — Bărbatu-meu!... S'ascund scrisoarea... (Bagă răvașul în sân).

LUISA, (înturnându-se spăimântată). Domnul a lăsat pe Varner, vine singur; dar se vede că noaptea a fost viforoasă, căci e tare supărat!

AMELIA. — Ah! tremur... (Către Luisa). Nu lăsa să vie fiul meu să nu fie martor acestor înfricoșate scene. Du-te, șezi lângă copilul meu.

Luisa vrea să iasă, dar Jorj intră; se oprește în mijlocul casii și Valentin urmează trist; Amelia și Luisa rămân ca încrămite.

SCENA II

Cei din urmă, JORJ.

JORJ. — Doamnă, de când ți-ai însușit drit a închide ușa mea prietenului meu celui mai bun, lui Varner?

AMELIA. — N'am obicei^u a primi așa dimineață... și în ne-ființa dumitale.

JORJ. — Indreptarea dumitale-e deșartă. Urăști pe Varner pentru că-mi e prieten.

AMELIA. — El ți-e prieten!...

JORJ, (lui Valentin). Te-oi da afară dacă de acum înainte nu-l vei respecta după cuviință.

VALENTIN. — Să mă dai afară, domnule; pe mine, vechea slugă a părintelui dumitale. Pe mine care l-am văzut murind în brațele mele.

JORJ, (c'un ton înfricoșat). Taci...

AMELIA. — Valentine! (Ii face semn să tacă).

JORJ, (în parte). Imi aduce aminte totdeauna... (Luisei). Ce faci acolo?

LUISA. — Stam spre slujba doamnei.

JORJ. — Nu-i vreme acum... Ești.

VALENTIN, (dând lui Jorj niște hârtii). Domnule, de dimineață mi-au adus aceste hârtii; mi-au spus c'or să împlinească astăzi.

JORJ, (boțind hârtiile cu mânie). Imi bat joc! Aide duceți-vă.

Valentin ese prin fund, și Luisa intră în camera de culcat. Jorj și Amelia rămân singuri.

JORJ. — Soarta m'a tratat în astă noapte c'o nătângie nepilduită... Te rog, nu cuvinte; n'am umor s'ascult dăscălii; răspunsul meu ar fi fără replică; nu eră mai greu hazardului a mă îmbogăți de cât a mă ruina; dumneata însuși în mai multe rânduri ai simțit isprava favorurilor sale; și aceste rămășițuri de îmbelșugare a căroră resturi ne împrejură, sunt încă dovezi. Imi va veni rândul în capriciile soartei... Dar în astă noapte mai ales! s'a jucat de toate cumpămirile mele. Ce-i dreptul, aveam puține ajutoruri; și am pierdut tot! Imi trebuie bani.

AMELIA. — Bani!

JORJ. — Așa astăzi, în astă dimineață... sau sunt pierdut!

AMELIA. — Pierdut! Prietenul meu, cunoști starea noastră: ți-am dat giuvaerurile mele, nu mai am nimica; nu ne-a rămas decât mobilele acestei case.

JORJ. — Sunt zălogite.

AMELIA. — O Dumnezeule! Așa dar nimic nu-i al nostru?

JORJ. — Aicea; nu... Dar, îți rezic — și m'ai ascultă fără sfătuirile ce ți-a dat unchiul dumitale — îmi trebui bani sau sunt pierdut. (Se pune jos posomorit).

AMELIA. — Mă înfiorez, prietenul meu... Ah! dacă cerul, s'ar plecă a-ți deschide ochii! Privește cât am fost de nenorociți până astăzi! Mai pururea în ticăloșie, uneori până și în mijlocul unei lucriri amăgitoare; coprinși de griji, de prigoniri, de grozi, dese ori de ocări și de defăimări, am petrecut cincisprezece ani fără a cunoaște o singură zi de odihnă, cu cât încă mai puțin de fericire... (Jorj face un semn de nerăbdare). Nu-ți descriu acestea, ca să-ți mustru lacrimile mele, dar ca să-ți cei o soartă mai puțin ticăloasă. O parte din zestrea mea, despărțită de averea ta ne rămâne, pentru că este a mea: venitul ei, și care trece

pe nesimțite în nerândueala traiului nostru, ne ajunge să viețuim în pace, în un loc depărtat, într'o stare întunecoasă, dar cel puțin ticnită. Ah! prietenul meu, de ai vrea, de azi am lăsa casa asta mare; orașul acesta atât de primejduincios pentru tine; mincinoșii tăi prieteni care te viclenesc. Ai afla un dulce repaos: aș jertfi toată viața mea ca să fac pe a ta norocită prin îngrijirile, dragostea și munca mea de va trebui. Copilul nostru ar crește sub ochii noștrii, și în curând ai gustă fericirea vieții! Oh! prietenul meu! să fugim de iadul în care suntem; părăsește-te de acest blestemat joc; fericirea ta și viața mea îți cei în genunchi. (Ingenunche).

JORJ. (Ridicând pe Amelia și sculându-se și el). — De o mie de ori mi le-ai zis acestea; un venit de câteva mii de franci, un sat de locuit; o viață ticăloasă! n'oi putea-o suferi; bogăția ambiționez; n'am avut-o odată? Acum e prea târziu. — Amelio, îmi dai restul zestrei tale, aceasta îți cei și eu.

AMELIA. — Cum!..

JORJ. — O sută de mii de franci pe care ești tu stăpână. Incredințează-mi suma aceasta numai până mâni; mâni ți-oi da-o îndoită.

AMELIA — O Dumnezeule! Ce îndrăznești a-mi propune? Aceasta-i singur viitorul fiului meu.

JORJ. — Mâni îți zic!..

AMELIA. — Astăzi vei jucă, și mâni fiul meu va rămâne muritor de foame!

JOR'. — Amelio, îți sunt bărbat, și știi că-ți pot ordonă.

AMELIA. — Jorj, sunt fără apărare, poți să-mi iei viața; dar nu mi-i face nici odată să desmoștenesc pe fiul meu.

JORJ. — Așa dar tu alegi mai bine să mă vezi în mânele călăului!

AMELIA. — Vai mie! Ce zici? o Dumnezeule!

JORJ. — Află dar, de vreme ce trebuie, află că împins de nevoe, turbăciune și desperația, într'o zi, zi deapururea osândită în care soarta mă apăsă, fiind fără nici o speranță, am făcut hărții mincinoase!

AMELIA. — Ah ! tatăl tău prezisese în blestemul său, că ți vei sfârși prin o crimă.

JORJ (Apucând-o de mână). — Ticăloaso !..

AMELIA — Ertare ! Ertare ! (Valentin și Luisa, trași de strigări, aleargă).

VALENTIN și LUIZA. — Doamnă !

JORJ. — Cine vă chiamă ?

VALENTIN. — Mi s'a părut c'am auzit...

LUIZA. — Mi-a părut că doamna chemă.

JORJ. — Ba nu; eșiți !

AMELIA. — Duceți-vă prietenii mei... Vi s'a părut. Vrem să fim singuri. (Slugile es).

JORJ. — Cunoști acum tot adevărul; așa, bileteri de polițe mincinoase c'o iscălitură făcută de mine... Mâni...

AMELIA. — Mă îngheți — care-i suma ?

JORJ. — Mai pe atât pe cât ai.

AMELIA. — Pe atâta !.. O Dumnezeule !

JORJ. — Dacă așa și în astă sară, n'oi scoate aceste hârtii e mi-au făgăduit că le-or ține în depozit, mâni... la termin sunt perdut !

AMELIA. — Așa, perdut !

JORJ (Scoțând o hârtie din sân). — Am făcut acest act... Acesta-i o împuternicire dată de dumneata lui Varner !..

AMELIA. — Lui Varner !..

JORJ. — Ca să ia în numele dumitale banii ce ai la bancher.

AMELIA. — Oh ! fiul meu !

JORJ. — Eu nu pot să m'arăt. — Amelio, vezi poziția mea cea disperată; iscălește actul acesta, sau aici în ochi-ți mă omor !

AMELIA. — Stă !... Poți să te temi că te voi părăsi ?

JORJ. — Priimești... ?

AMELIA. — Adă... Scăpându-te pe tine de infamie, scap și pe Albertul meu. (Merge la scriitor și iscălește).

JORJ, (în parte). — Iscălește !

AMELIA. — Ține, aleargă; sfarmă dovezile crimei... Jorj spre răsplătire îți cei numai să te lași de joc.

JORJ. — Pentru deapururea, scumpă Amelie. (Cheamă). Valen-tine ! Oamenii mei ! (Valentin, Luiza și slugile intră).

AMELIA. — Ce vrei să faci?...

JORJ. — Nu te mai teme; soarta noastră se va preface curând. (Către slugi). Valentine, pune să gătească sala cea mare, să fie bogat impodobită. Am adunare în astă seară; dau bal.

AMELIA. — Bal!... În momentul...

JORJ. — Trebuie să-mi ascund supărarea. Toată lumea-i invitată. Va fi bal și concert; nu te îngriji de cheltueală, curând îți-o aduce aur. Adio, iubită Amelie.

AMELIA. — Pentru Dumnezeu! aleargă de scoate...

JORJ. — Bine; am timp. (În parte). Mai întâi trebuie să îndoesc această sumă. Am pierdut mult astă-noapte, astăzi trebuie să am favor. Varner m'așteaptă; s'alerg!—Spre revedere, Amelio. Să se îngrijască de pregătirea balului. (Ese; slugile îl urmează).

SCENA III.

AMELIA, LUISA, apoi VALENTIN și la urmă DERMONT.

LUISA. — Dumnezeu meu! Draga mea stăpână, ce a urmat? Tremur încă! și însă domnul Jorj ese plin de veselie.

AMELIA. — Ah! Luiso... De abia văd... Simțesc că nenorocirea mea este mai presus de puterile mele. Am făcut jertfa; nenorocitul meu copil va trăi în ticăloșie...

VALENTIN. — Doamnă! când eșia domnul, un om a căruia chip pare că mi-e cunoscut, dar de care nu mi-aș putea aduce aminte, s'a apropiat de mine, mi-a dat acest răvaș, și m'a rugat cu oare care uimire să ți-l dau îndată.

AMELIA. — Un răvaș!... Trebuie?...

LUISA. — De ce te poți teme?

AMELIA. — Nu știu ce tremur mă apucă... Poate ear vr'o nenorocire... (Cetește). Cerule! Ce văd?... Unchiul meu; este aici!... Dumnezeu meu, îți mulțumesc; îmi trimiți în sfârșit un protector! (Sărută scrisoarea, Dermont s'arată).

DERMONT. — Amelio!

AMELIA, (aleargă spre el). — Ah! unchiul meu! (Se aruncă în brațele sale; Dermont o privește cu întristare; Amelia plânge; Valentin și Luisa eso).

SCENA IV.

AMELIA, DERMONT, apoi LUISA.

AMELIA, (plângând): — Nu m'ai numit încă nepoata dumitale.

DERMONT. — Nu te-am strâns pe inima mea ?

AMELIA. — Nu-mi răspundeai ; socoteam că m'ai fost părăsit.

DERMONT. — Din nou lăsasem Europa ; toate scrisorile tale le-am primit odată ; îndată mi-am lăsat toate trebile ; în loc de ați răspunde, am alergat, în loc d'a te cercetă, am venit să te aflu. Știu tot. Ei, Amelio, nu ți-am prezis soarta ta ?

AMELIA. — Ah ! unchiul meu, sunt foarte nenorocită ! De mă vei părăsi, nu-mi rămâne decât moartea !

DERMONT. — Să te părăsese !... Nici odată... Știu că acum Jorj nu mai are nimic din averea tătâni-seu.

AMELIA. — Nimic.

DERMONT. — Datorii multe...

AMELIA. — Așa.

DERMONT. — Dar zestrea ta ?

AMELIA. — I-am dat și rămășița.

DERMONT. — Ce ! ai uitat că ești mamă ?

AMELIA. — Trebuia... Ah ! de ai ști...

DERMONT. — Așa, sălnicia lui, tirania lui !... Așa dar, a călătorit toată calea jucătorilor ! fiu nătâng, soț vinovat, părinte nedrept, nu i-a mai rămas decât a se face criminalic.

AMELIA. — Ah !

DERMONT. — Poate și este... Așa, înfricoșarea ta mi-o spune.. Pe drumul păcatului nu sunt hotare ; jucătorul își perde averea și se face hoț.

AMELIA. — Stă !... Vai mie, cruță-l ; e tatul fiului meu.

DERMONT, (îmbrățișându-o). — Jalnică jertfă ! Dar să nu mai gândim decât la soarta ta... Curaj, Amelio, eu voi fi protectorul tău ; însă nu mai este vreme de stat în cumpănă ; trebuie să sfărâmi îndată niște lanțuri...

AMELIA. — Nu mântui... Ah ! unchiul meu, cât mă judec de reu ! să las pe bărbatu-meu ! Aceasta am făgăduit dinaintea altarului ? Ba nu ! Sunt a sa ; de ar fi făcut zilele mele

fericite, ași binecuvântă cerul; el le umple de amărăciune, sunt datoare să-mi sufer soarta și să-l întovarășesc până la mormânt.

DERMONT. — Apoi dar ce aștepti dela mine?

AMELIA. — Ah! unchiul meu, sunt mamă; cunoști grija mea, pentru fiul meu...

DERMONT. — Tâlmăcește-te, ce vrei?

AMELIA. — Eu nu mai am nimic; viața mea este hărăzită lacrimilor și nu aștept decât ticăloșia... Care mână se va plecă?

DERMONT. — Ajunge; pricep. Unde-i fiul tău să-l sărut.

AMELIA. — Ah! aici, dar nu îndrăzneam...

DERMONT. — Se poate!... Să mi-l aducă.

AMELIA, (chemând). — Luiso, Luiso! (Luisa vine). Adă-mi pe fiul meu. Ingăduie! Ce s'aude? (S'aude glasul lui Jorj).

LUISA. — Domnul vine; intră, vine în sală.

AMELIA. — Cerule!

DERMONT. — Eu es îndată; nu mă pot întâlni c'un om ce m'a gonit din casa sa... Ne vom mai vedea, Amelio, îmi vei da de știre la Rudolf Dericurt.

AMELIA. — Rudolf?...

DERMONT. — Așa, am păstrat acest prieten; dar Jorj vine. Adio, nepoată.

LUISA. — Oprește-te, nu te poți feri; vine la doamna.

AMELIA. — Stă...

DERMONT. — Ba nu pot.

LUISA. — Dacă ai vreă... (Arată odaia de culcat).

DERMONT. — Această odaie...

AMELIA. — Este a mea.

DERMONT. — Așa, până și cu prețul acestei umiliri, mă voi feri de un om, a căruia vedere mi-ar revoltă inima.

LUISA. — Iată-l. (Dermont intră în camera de culcat și Luisa în cabinet. Jorj cu slugile intră vesel).

SCENA V

AMELIA, JORJ, VALENTIN și *slugi*.

JORJ, dând o pungă lui Valentin. — Mergeți, împliniți ordinele mele; vreau saloanele mele să fie strălucite. Nu cruțați banii; vedeți că am. (Valentin și slugile *ese*). Buna dimineață, iubită Amelie; dar ce! Nu gândești la toaleta dumitale?

AMELIA *încet*. — Bine, prietenul meu. — Scos'ai hârtiile?

JORJ. — Deseară. Mâine... Avem douăzeci și patru de ore... Să ne ocupăm acum de bal; nimic nu va fi mai frumos. Nu iubesc adunările cele ordinare unde urâtul și cu eticheta prezidează. Dau bal cu mască... Vor fi femei minunate: toată opera costumată.

AMELIA. — Grăește mai încet.

JORJ. — Vreu ca seara mea să aducă mirare la tot Parisul. Ți-or aduce îndată podoabe... Varner le-a ales toate. Vreu să eclipseshi pe toate femeile din adunarea mea.

AMELIA. — Bine... Nu vorbi așa tare...

JORJ. — Pentru ce? — Vor face muzică; Varner mi-a adus aminte că-ți trebuia o harpă.

AMELIA. — Ear Varner! Domnule n'oiu putea...

JORJ. — Doamnă, ai să poți face ce vreu!

AMELIA. — Bine, bine; nu te porni.

JORJ. — Dar de ce această frică? Pentru ce te uiți spre camera aceea?

AMELIA. — Ba nu; te încredințez...

JORJ. — Te tulburi! — Amelio, pesemne este cineva acolo!

AMELIA. — Luisa și fiul meu.

JORJ. — De ce te îngălbenești?... Ba nu... Îmi tăinuiești ceva... încă!... Trebuie...

AMELIA, oprindu-l. — Prietenul meu...

JORJ, furios. — Tremuri! Amelio, dacă cândva un prepus s'ar vârî în sufletul meu, nu poți să privești până unde furierea mea...

AMELIA. — O Dumnezeu!...

JORJ, vrea să intre în cameră. Dermont se arată. — Vreau să aflu...

SCENA VI

AMELIA, JORJ, DERMONT.

*DERMONT, lui Jorj. — Oprește-te!

JORJ. — Ce văd?...

DERMONT. — Nu defaima virtutea însăși.

JORJ, uitându-se la Amelia. — Dermont!...

AMELIA. — Pentru numele a ori ce am făcut pentru dumneata! nu-l ofensă mai mult.

JORJ, lui Dermont. — Ce cauză te aduce în casa mea? Ce cauți aicea?

DERMONT. — Am vrut să mai văd pe fiica frățini-meu. Am vrut să judec prin ochii mei de soarta ce i-am fost prezis. Nu m'am înșelat, și ți-ai ținut juruința. Cât pentru voi, domnule, speram să nu calc nici odată jurământul ce făcusem de a nu te mai vedea. Prepusul vostru cel nedrept, gata a se preface în pornire, a trebuit să mă facă să-l uit. N'am a-ți mai zice nimic.

Pleacă să iasă, Jorj se întornează.

AMELIA, bărbatu-său. — Nu-l oprești?

JORJ, cu asprime. — Nu.

DERMONT, (oprindu-se în fund și primind pe Amelia în brațe). — Gîngășă și duioasă jertfă! Păzește-te să nu cazi sub sarcina lanțului tău. Adă-ți aminte că ai un părinte, și că priveghiază asupra ta. Adio, fata mea!

(Dermont ese; Amelia plânge, Jorj vine la dânsa mânios).

SCENA VII

AMELIA, JORJ.

JORJ. — E prea mult: am suferit ocara, dar vei ști cu ce preț, doamnă, îți ordon să nu-l mai vezi nici odată.

AMELIA. — Pe dânsul?... Ah, nemulțumirea dumitale imi va revoltă inima... Ti-am jerfit tot: Nu mai am decât acest

prieten pe pământ: fiul meu desmoștenit n'are decât acest protector în lume, și vrei să ne lipsești și de el!

JORJ. — Da; îl urăsc pentru că mă desprețuește, și pentru că te învață a mă urî.

AMELIA, cu blândețe. — El!... Oh, prietenul meu; niciodată nu vei cunoaște inima mea.

JORJ. — Taci! Vino; ștergeți lacrimile.

Amelia își șterge ochii; Valentin intră urmat de multe modiste cari aduc cutii cu podoabe, și două slugi o harpă într'un toc. Varner intră c'un aer vesel.

SCENA VIII

Cei mai de sus, VARNER, LUISA, slugi, modiste, ș. a.

VALENTIN. — Doamnă, din porunca domnului aduc pentru dumneata podoabe și o harpă.

JORJ. — Bine, dar unde-i Varner?

VALENTIN. — Iată-l.

VARNER. — Bună dimineața, scumpule prietene... Doamnă, dă-mi voie ca respectul meu... (Vrea să sărute mâna Ameliei, ea se trage. În parte). A plâns... și mai bine!... (Lui Jorj). Prietene, vezi c'am împlinit cu zelul prieteșugului dorințele și voia ta. (Modistelor): Intrați la doamna... Duceți harpa în sală, și tocul în astă odaie.

Arată odaia de culcat. Slugile fac ceea ce le-a zis.

JORJ. — Amelio, contez pe complăcerea ta ca să faci onoarele și podoaba adunării.

AMELIA. — Așa, domnule, îmi voi șterge lacrimile, și voi zâmbi prietenilor dumitale.

Jorj duce pe Amelia în cabinetul ei. Valentin și slugile es.

VARNER. — Bine! Toate se împlinesc... Proiectul isbutește, și cursa-i bine tinsă... Jocheiul meu este isteț și priceput, în astă noapte va fi la postul său... Trufașă Amelie, trebuie să te pleci... Mâini ai să fii a mea... Acum să depărtez pe Jorj.

Jorj se vede înturnându-se cu grabire.

SCENA IX.

JORJ ȘI VARNER.

JORJ. — Ei, iubite Varnere, dinioarea când te-am lăsat, urmata-i șansul meu? Profitat-ai de favorul meu?

VARNER. — Am jucat câteva bilete, dar norocul s'a schimbat de odată. Am pierdut zece mii de franci.

JORJ. — O bagatelă; eu am fost câștigat treizeci de mii. Contam încă în câștigul ce gândeam că-i face tu, ca să scot o parte din blestematele cele de poliți, pe care nu trebuie să așteptăm să se ivească mâni.

VARNER, (c'un aer mincinos). — Nu-i să le plătești cu banii femeii tale?

JORJ — Negreșit, și suma o am, afară de vr'o câteva mii de franci ce mă ține balul acesta... însă, d'oi da banii, nu ne mai rămâne nimic, în vreme ce ei în mâinile noastre în puține oare se pot îndoi.

VARNER. — Fără îndoială. În astă seară la miezul nopții, toți jucătorii noștri s'adună. Are să fie kneazu Rus și Dama din Irlanda; lupta o să fie vie; știindu-te cu bani, am dat și parola ta.

JORJ. — Bine ai făcut... Dar, balul meu?...

VARNER. — Va fi femeea ta.

JORJ. — Da, destul; ne-om duce. Să las acest aur până a nu-l înmulți norocul! De aș ști că m'a și turti sub roata sa. Vom împărți suma aceasta; vom lua fieștecare câte jumătate; și amândoi, luători aminte, statornici, liniștiți ne vom urmă cu ochii...

VARNER.—Ba, eu n'oi fi cu tine; dar te-oi ajuta într'o altă luptă. La Ambasadorul Persienesc sunt, în astă noapte, cărți; am dat știre prietenilor mei; trebuie să povățuesc partidile.

JORJ. — Bine. Cunosc iscusința ta; n'ați pe jumătate de bani.

VARNER, în parte. — L'am prins!

JORJ, (dându-i biletele). — Patruzeci și câteva mii de franci; îmi rămân și mie pe atâția. Măine la șase ore ne vom întâlni.

VARNER, în parte. — Noaptea este a mea !

JORJ. — Și cu câștigul, vom scoate polițiile pe care au făgăduit că nu le vor da, și vom rupe pe cele minciunoase.

VARNER. — Taci ! (Valentin intră).

SCENA X.

JORJ, VARNER, VALENTIN, LUISA, și în urmă
modistele eșind din cabinet.

În vremea aceasta Carl, jocheiu lui Varner, se vără furiș în odae.

VALENTIN. — Domnule, au început a se adună.

LUISA. — Doamna e gata.

JORJ. — Iată viu.

VARNER, încet lui Jorj. — Nu uită că te așteaptă la miez-noapții.

JORJ. — N'oi lipsi.

VARNER. — Mâni.

JORJ. — Așa mâni.

Jorj intră la femeea sa. În vremea aceasta modistele es și jocheiul intră pe furiș fără să-i ea seama Valentin. Varner rămâind singur pe scenă; face semn jocheiului care se vără în odaea de culcat.

VARNER, singur. — Aide ! Toate merg bine. Cât pentru Jorj, va sosi prea târziu. Hârtiile plastografe sunt acum în mâinile Procurorului crăesc; din norocire, eu am bani d'ajuns, și în astă noapte...

VALENTIN, viind. — Domnule !

VARNER. — Iatămă's. Teatru se pface.

SCENA XI.

PANTOMIMA ȘI BAL.

Scena înfățișează o bogată galerie. În minutul schimbării, se vede tot fundul teatrului plin de cavaleri și dame împodobite. Se pun în rând și balul începe. La sfârșitul balului, începând a intuneca se vede Jorj și cu Varner căutându-se, vorbindu-și în taină, apoi eșind... Amelia îngrijită le

ia seama ; slugile intră, aducând lumânări ; toți cavalerii iau câte o damă, unul ia mâna Ameliei, și toată adunarea trece în sala muzicii.

(Teatrul se prefăce).

Scena înfățișează odăea Ameliei care este de formă pentagonală. În fund este un pat bogat așternut. D'amândouă laturile câte o fereastră. Mai aproape de privitori, și iarăș de amândouă părțile câte o ușă de cabinet ; în stânga se vede tocul unei harpe. Odăea este mobilată cu o toaletă și câteva jilțuri, și pe toaletă este un clopoțel.

SCENA XII.

CARL, în urmă LUISA ȘI DERMONT.

Este noapte. S'aude sfârșitul unui concert de harpe și alte instrumente într'o sală de alătura. În vremea aceștii armonii, tocul harpii se deschide cătinel, micul jocheiu Carl ese ; se uită în odăe, și ascultă la ușă. Muzica încetează. Luisa deschide ușa cabinetului, și îndată Carl care pândește, aleargă de s'ascunde în toc. Luiza care a intrat c'o lumânare, aprinde două lumânări ce stau pe toaletă.

LUISA.—Oare ce s'a mai întâmplat?... La miezul nopții vizita domnului Dermont! Nu știu de fac bine, dar p'ascuns nu-l pot aduce decât aice... Odăile's pline de oameni. Valentin a să-l aducă pe scara din dos... S'aude bătând încet. Iată-l. Valentin aduce pe Dermont și se trage.

DERMONT.—Trimete să spuie domnului Jorj de Jermani că trebuie să-i vorbesc îndată.

LUISA.—Domnului Jorj!... Ce! cu dumnealui vrei să vorbești?...

DERMONT.—Așa.

LUISA.—Nu se poate.

DERMONT.—Cum?

LUISA.—Oh! Nu știi pesemne că în toate nopțile nu-i acasă, și după obiceiul s'a dus să joace cărțile.

DERMONT.—Cărțile! Ticălosul! — Dar acest bal?

LUISA.—Numai doamna primește, silindu-se a-și inghiți lacrimile.

DERMONT.—In ce oare! — Chiamă dar pe nepoată-mea.

LUISA.—Pe doamna!... Mă îngrozești, domnule... Ce este?

DERMONT. — Vremea trecé. Du-te degrabă.

LUIA. — (În parte.) S'a mai întâmplat vre-o nenorocire. Ese.

DERMONT. — Este cu neputință să-i ascund lovitura ce a s'o oboare. Sărmană Amelia!... Și ticălosul se lasă la turbăciunea jocului, în vreme ce-i gătesc fere, poate și moartea. Luisa aduce pe Amelia, și se trage.

SCENA XIII.

AMELIA, DERMONT, LUISA, *în urmă* RUDOLF, CARLU, (*în loc.*)

AMELIA. — Dumnezeu! Unchiul meu!... În minutul acesta! Ce pricină te aduce noaptea? Ce nenorocire vii să-mi mai vestești?

DERMONT. — O nenorocire... Așa, o nenorocire nevindecată. Curaj, Amelia mea, nu-ți mai pot tăgădui soarta ta. Jorj e pierdut de nu va fugi; a făcut poliți plastografe.

AMELIA. — M'așteptam la această groaznică lovitură; ce; s'a aflat?

DERMONT. — Știi?...

AMELIA. — De astăzi numai.

DERMONT. — Și de astăzi numai, crimul său s'a descoperit. Un ticălos cămătar, în mâinile căruia vinovatul tău soț dedese aceste hârtii s'a înfățișat la bancherul a cărui nume se vede pe mincinoasele poliți; bancherul vede plastografia; oprește hârtiile, dă de știre; și curând ese, din mărturiile cămătarului, că aceste criminale hârtii sunt făcute de Jorj de Germani.

AMELIA. — Ah! Unchiul meu! Ajută-l...

DERMONT. — Așa, pentru tine... Pentru fiul tău... Dar trebuie să-l gădesc, să-i dau de știre.

AMELIA. — Oh! nu știu. — Ah! nenorocita de mine!

LUIA. — Alergând. Doamnă, un străin care zice că are a-ți spune un mare lucru, cere să-ți vorbească îndată; se răspunde dela domnul Dermont.

DERMONT, către nepoată-su. Nu te spăimântă: e prietenul meu

Rudolf Dericurt... Zi să intre îndată... Trebui... Fără sunet. Luisa ese. Eu l-am rugat să vie ca să ne sfătuim. Rudolf te va servi cu acelaş zel precum şi eu.

LUISA. — aducându-l. Iată-l.

RUDOLF. — Ameliei. Iartă, mă rog...

DERMONT. — Nepoată-mea cunoaşte pricina ce te aduce? grăeşte, ce ştii?

RUDOLF. — Ameliei. Numai oara aceasta a mai rămas soţului dumitale ca să scape din mâna poliţiei. Ordinul s'a dat ca să-l prindă; se găsesc a-l pune în lucrare; închisoarea se deschide. Măine soţul dumitale va fi în fere.

AMELIA. — Ah, m'au oborit groaza şi spaima!

RUDOLF. — Doamnă...

AMELIA. — Pentru Dumnezeu, ce trebuie a face?

DERMONT. — Să scapi în braţele mele. Albertul tău s'a făcut fiul meu; ia şi tu o hotărâre ce-o comandă siguranţa ta, dă un sfârşit suferirilor tale; părăseşte...

AMELIA. — Nici odată!... Luisa alergând.

SCENA XIV.

(Cei de mai sus). LUIZA şi apoi VALENTIN.

LUISA. (speriată) — Doamnă! doamnă! Dumnezeule! ce-am auzit?... în sală este mare vuet, zic... Zic că pe domnul Jorj or să-l închidă în astă noapte.

AMELIA. — În astă noapte!...

DERMONT. — S'a aflat tot!

LUISA. — Ascultaţi!...

AMELIA. — Ce sgomot!

RUDOLF. — Trebuie să-ţi închizi casa.

DERMONT. — Aşa; însă tu nu te mai poţi arătă, eu voi face să iasă aceşti primejdioşi prietini.

VALENTIN, (care intrase) — Este de prisos, groaznica novită a fost deajuns; toţi s'au împrăştiat.

DERMONT. — Mai bine! Un scandal mai puţin. Mergi de

stinge, inchide uşile; toate să intre în tăcere. (Valentin ese) Noi iubite şi vrednice prietine, aide să gătim tot pentru fuga lui Jorj. O! de ar putea să fugă în astă noapte! Tu, nepoată, în momentul acest înfricoşat, nu poţi nimic, închide-te în odaia aceasta. De se va arătă bărbatu-tău, s'alerge îndată la Rudolf; de l'om putea scăpă ne vom ispiți apoi să rescum-părăm onoarea.

AMELIA. — Oh! scapă pe soţul meu!

DERMONT. — Dac'oi putea... Dacă providenţa n'a însemnat ora pedepsei sale....

(Ese amândoi pe scara din dos).

SCENA XV.

AMELIA, LUISA, CARLU (în toc).

AMELIA (cu disperatie). — Eată deci sosit groaznicul moment al deşteptării! Ruinat, desonorat, gata a pierde şi libertatea! şi în vreme ce-l aştept în chinurile spaimii, el e încă în mijlocul tovarăşilor şi a făptuitorilor crimei sale... O! Dumnezeu meu! Când o să văd sfârşitul necazurilor mele!

LUIZA. — Toate s'au liniştit; dar ce viitor ne aşteaptă... (Apropiindu-se de Amelia) Iubita mea stăpână, ori ce noă nenorocire te va ameninţa, făgăduşte Luizii să nu te lase.

AMELIA. — Ah! eu te jur! Să-mi rămăe măcar o prietină. — Dar fiul meu unde-i?

LUIZA. — Doarme la mine, doamnă.

AMELIA. — Aş vrea să-l văd... Ba nu, lasă-l, nu-i turbură somnul. Sărmanul copil! (Merge să se pue jos, se află dinaintea oglinzii, îşi vede împodobirea şi se trage.) Ah! gătirea aceasta şi ticăloşia! (Către Luisa) Ia-mi podoabele aceste, giuvaerurile aceste; greutatea lor mă încuibează... O haină de doliu ar fi trebuit să port de la măritarea mea. Vin, Luiso, vin să nu mă vadă nime în starea aceasta care m'ar osândi la mai mare defăimare.

Luisa ia o lumânare şi urmează pe Amelia în cabinet.

SCENA XVI.

CARLU APOI VARNER

Indată ce Amelia și Luisa au eșit, tocul harpii se deschide cătinel și Carlu ese, mai întâi ascultă și incredințându-se se duce de se uită la ușa cabinetului; apoi înbărbătându-se, deschide încet fereastra și face semn c'o basma albă. Cum i se pare că a răspuns semnului seu, se întornează la toc, din care scoate o scară de mătase, o aruncă pe fereastră și leagă capătul de cercevea. Varner intră cu chipul acesta, ținând o sabie în mână. Cum a intrat, îi arată cu degetu cabinetul unde se dezbracă Amelia, pe urmă ia clopoțelul de pe toaletă, și-i rumpe limba; în sfârșit, slujindu-se și el de scară, ese pe fereastră. Varner asvârle scara și rămâne singur în odăe.

VARNER. — Am isbândit! a mea este. Jorj nu va veni, l'am incurcat eu bine. Aide, curaj, Varner! eată fapta ta cea de căpetenie. Tu ai bani; poți fugi, poți răpi pe Amelia... Așa, această noapte va vedea triumful tău. Curând o să rămăe singură... S'așteptăm. — Femee nemulțumitoare! nu-ți va fi zadarnică desprețuirea amorului meu... Eată-le! să las pe Luisa să iasă... Pare că toate îmi ajută, ca să-mi asigure biruința.

Intră în toc și s'ascunde.

SCENA XVII.

AMELIA, LUISA, VARNER (în toc).

Amelia este îmbrăcată în alb și eu capul gol.

AMELIA. — Acum te poți duce, iubita mea Luisa.

LUISA. — Să te las singură!... Dă-mi voe să petrec noaptea lângă dumneata.

AMELIA. — Ba nu, buna mea Luisa; cine știe ce necazuri ne așteaptă mâini? Du-te cruță-ți puterile; odihnește-te, o ceî această. Incredințează-te numai dacă-i închis tot și ia cheia scării din dos. Dacă unchiul meu sau d. Rudolf vor veni la noapte, îi vei aduce pe acolo; de va veni bărbatu-meu, voi deschide dincoace.

Arată cealaltă ușă.

LUISA. — Bine, doamnă, voi face ce ordonezi. Dar nu socoti că m'oi putea odihni când o mare primejdie te ame-

nința ; voiu așteptă ca și dumneata, voiu priveghia lângă fiul dumatăle.

AMELIA. — O, așa ! îți recomand pe copilul meu.

Amelia se pune pe un scaun. Luiza încuie ușa scării, și ia cheia.

LUISA. — De vreme ce vrei, mă duc. Adio, dragă stăpână. (Ese).

SCENA XVIII.

AMELIA, VARNER

Îndată ce Amelia a rămas singură. Varner deschide tocul și ese cătinel. Se furișează pe lângă perete, pune sabia pe un scaun și înaintează în vârful degetelor spre ușa cabinetului.

AMELIA (socotindu-se singură). — Nu-mi pot închipui toată lățimea nenorocirii mele. Ticăloșie, defăimarea, și spre vârf durerilor, va trebui să fug, să mă despărțesc de copilul meu !

Varner ia cheia de la ușa cabinetului; aceasta pricinuiește un mic sunet care face pe Amelia să tresară.

AMELIA, (speriată) — Dumnezeule !.. Tu ești, Luizo ? (Varner se trage cam îndărăt). Nu-mi răspunde nime. (Se scoală). Este cineva aice... cine-i ?

VARNER. — Eu.

AMELIA. — Ah !

VARNER. — Tăcere ! Nu țipă, nu face sgomot ! Amelio, ascultă-mă.

AMELIA. — Ce cauți aici ?.. Lasă-mă... oi să chem (Alargă să ia elopotelul și vede că e străicat). Ah ! nu pot...

VARNER. — Nu ; uită-te, am prevăzut tot. (Ii arată cheia).

AMELIA. — Vai mie... Sunt pierdută !

VARNER. — Ba nu ; viu să te scap ; cu toată asprimea ce mi-ai arătat, amorul meu...

AMELIA. — Ce grozăvie ! Noaptea... ! Ah, văd toată adâncimea cursei unde vrei să mă tragi. Dar toată casa mea cunoaște ura ce-mi insuflă ; nici odată nu-mi voi propune păcatul a-ți fi tovarășiță ; nu — n'am a mă teme de nimic chemând într'ajutor, și te voi izgoni ca pe cel mai înjosit om, și ca pe cel mai ticălos făcător de rele... Eși, eși îndată

fără să te ascunzi, fără taină. Acest fel o femeie ce se respectează trebuie să astupe gura prepusului și clevetirii... Ești!

VARNER. — Și o gândești aceasta? eu, să mă duc, după toate câte am uneltit ca să te pot vedea singură! eu să mă las de fericirea de a te sili să m'ascuți?

AMELIA. — Dumnezeu! ce? ai cuteză!...

VARNER. — Nu mă tem de nimic acum; bărbatul nu-ți va veni; slugile vi's departe; a mele priveghează sub fereastra aceasta; și dacă vre-un cutezător... Uită-te, am arme.

AMELIA. — Ah! Mă înfiorez!...

VARNER. — Liniștește-te, nu te teme nici cum... Un amorezat trebuie oare să insufle atâta spaimă? Așa, cumplită Amelie, te iubesc cu nemărginire, și cu tot disprețul ce-mi arăți vreau să te scot din cea mai groaznică nenorocire. Nu căută a te mai amăgi. O prăpastie îți stă deschisă sub picioare. Jorj e desonorat... pierdut, o știi; mâni, ticăloșie, difăimare... Nu mai are azil decât fundul unei închisori... Iată peste câteva ore, ce soartă o să ai cu Jorj. Sfarmă deci acest lanț de fer; primește un protector, și mai bogată cu mine de cum ai fost vre-odată, vei avea iarăși desfătările, îmbelșugarea, fericirea; și te-oi da iarăși la lume, unde trebuie să împărătească frumusețile dumitale.

AMELIA. — Ticălosule!... Nu știi cum putui să te ascult fără să mor de rușine și de îngreșoare... Nu, un suflet ca al tău nu-i de natură omenească. Tu, ce sigur ești pricinuitoarea și unealta tuturilor greșalelor soțului meu, și a nenorocirilor ce ne împilează; tu ai înveninat inima sa cu scârboasele viții, ce degraudează pe a ta; tu l-ai tras la desonore, la ruinare, la peirea sa. Și vrei să-ți încoronezi crimele răpindu-mi onoarea!... Ba nu, căci te-oi desmască însuși dinaintea soțului meu.

VARNER. — Și ai îndrăzni?... Așa dar iarăși arunci propunerile mele! De vreme ce este așa, atâta ură trebuie să însoțească răsplătirea cu amorul. — Nu mă mai tem de soțul tău și vei fi a mea, m'am jurat.

AMELIA. — Ah! moartea îmi arăți!

VARNER. — Amelio!...

AMELIA, (zărind sabia pe un scaun). — A!.. Am scăpat! (Apucă arma). Mai bine moarte decât desonoarea.

VARNER. — Nebuno!..

Îi zmucește arma, ș-o aruncă jos.

AMELIA. — Mor!..

Cade leșinată: părul său se desleagă și se respiră pe lângă ea.

VARNER. (sprijinindu-o). — Ah!..

În minutul acesta s'aude bătând la ușa cabinetului.

SCENA XIX.

Cei mai de sus, JORJ.

JORJ, (din afară). — Deschide, deschide, Amelio!

VARNER. — O blestem! Jorj!

AMELIA, (viindu-și în sine). — Ah! soțul meu!..

JORJ, (cu tărie). — Deschide, deschide, îți zic! Amelio!..

AMELIA, (către Varner). — Fugi, fugi!

VARNER. — Nu-i cu puțință... însă... tăcere!.. (Stinge lumânările). Cugetă că ești desonorată de mă vei descoperi! (Se bagă în tocul harpei).

JORJ. — Îți ordon să deschizi, sau stric ușa!

O zgâlțâie.

AMELIA. — Ah! Aceasta-i moartea mea!

Merge să deschidă, dar se povârnește și cade leșinată lângă toaletă. Jorj, spărgând ușa, intră și își leapădă mantoa.

JORJ. — Nime!.. întuneric, tăcere! Mi s'a părut însă c'am auzit vorbind; imaginația m'a amăgit. Amelia doarme fără îndoială. Nu știe încă peirea, ruina, primejdia ce mă împrejură?.. Eram prăpădit, dacă din întâmplare nu aflam tot.. Și Varner mă părăsește în momentul acesta groznic! și prin o soartă osândită, iarăși am pierdut! Ursită blestemată! Aide, trebuie să fug îndată! Să fug... Singur?... Ba nu.. Amelia trebuie să mă urmeze; care ar fi mângâerea mea?... Ah, simt că-mi este pururea scumpă, sunt încredințat că mă iubește... Mă va urmări pretutindine... Trebuie s'o deștept. (Merge spre pat și se împiedică de sabia lui Varner). Ce lucru... (Se pleacă și rădică sabia). O sabie!.. Cerule!.. A cui să fie ferul acesta? Nu-i

al meu... A intrat cineva la mine! Aşa, imi aduc aminte... Uşa erà incuiată pe dinlăuntru, am auzit grăind, au tăcut când am bătut... Ah! descoperire a iadului! Sunt trădat, trădat de dânsa în momentul când şi soarta mă turteşte! Vai şi amar nelegiuţilor! În furia ce m'aprinde m'oi răsplăti în sângele lor! Amelio! (Dechide perdelele; umblă prin toată odaia şi vine la jilţul lângă care ea stă leşinată). Iată-o!... Inghetată... moartă!... (O ridică). Amelio!

AMELIA. — Ah! Soţul meu! ertare! ertare!

Cade în genuchi.

JORJ. — Ertare zici? Cuvântul acesta te osândeşte! eşti vinovată!

AMELIA. — Ba nu, nu... Dar tremur... Fugi! (Văzând pe Jor cântând împrejur). Nu-l căută; s'a dus.

JORJ. — S'a dus... Ticăloasă!... Priveşte acest fer asupra capului tău, şi răspunde judecătorului tău. — Care-i infamul tău amarez?

AMELIA. — Nu iubesc pe nimeni.

JORJ. — Osânditul ce a fost aice!

AMELIA. — Nu îndrăsnesc; îl vei omori!

JORJ. — Aşa, îl voi omori! — Ți se cuvine să-ți lauzi virtuțile, să-mi imputezi greşelile și rătăcirile! Tu fărădelege, soție pângărită! care te folosești de peirea mea, ca să faci cea mai nerușinată neleguire! Dar, blestematul tău tovarăș va peri sub ochii tăi! Unde s'ascunde?

AMELIA. — Nu știu... Am vrut să mor; n'am mai văzut nimic.

JORJ. — Aicea este; nu va eși viu! — Unde te mistuești?

Umblă prin odaie, și merge de zgâlție ușa scării din dos.

AMELIA, (ținându-se de dânsul). — Soţul meu! soţul meu!

JORJ. — Unde-i cheia?

AMELIA. — N'o am... Fugi!...

JORJ, (imbrăncind-o). — Liniște, de vrei să-ți cruți viața.

Sparge ușa și iese.

SCENA XI.

AMELIA, LUISA, VARNER (în toc), RODOLF, apoi JORJ și mai în urmă DERMONT, VALENTIN, *slugi, soldați*.

AMELIA. — Dumnezeuul meu ! Dumnezeuul meu ! oprește această crimă !...

LUISA, (ținând o lumânare). — Doamna, D. Rudolf vine ; trebuie să-ți grăiască. Se ivește de zioa.

AMELIA, (alergând înaintea lui). — Ah ! Cerul îmi trimite acest ajutor !

RUDOLF. — Doamnă, caut pe soțul dumitale, l'au văzut viind acasă ; soldații au încunjurat casa, trebuie să fugă...

In vreme ce vorbește, Varner eșe pe furis din tocul harpei, și trecând pe nesimțite pe dindărătul lui Rudolf, eșe după Jorj.

AMELIA. (către Rudolf). — Ah ! domnule ! Nu mă lăsa ; scapă-mă, scapă-mă ! o înfricoșată amăgire rătăcește pe bărbatul meu ; sânge o să se verse...

RUDOLF. — O Dumnezeule !... cum !...

VARNER, (apucând pe Jorj care ține pistoale în mâni și arătându-pe Rudolf — Eată înșelătorul Ameliei !

AMELIA. — Ah !

JORJ. — O să mori osânditule !

AMELIA ȘI LUISA. — Stă ! stă !

Amelia s'aruncă înaintea bărbatului său. Luisa trage pe Rudolf spre cabinet.

JORJ. — Dă-te în lături, ticăloaso ! să-mi satur turbăciunea.

Împinge pe Amelia și sloboade asupra lui Rudolf amândouă pistoalele : Rudolf cade mort, și Amelia leșinată. S'aud strigări din toate părțile, și Dermont intră cu grabire pe ușa scării din dos ; Valentin îl urmează.

DERMONT (lui Jorj). — Fugi ! nenorocitul ! Nu te mai împotivi ; trăsura, cai ; tot este gata...

TOȚI, (afară de Amelia) — Fugi !... (S'aude un șgomot de pași, de arme și de strigări).

JORJ. Mă duc... (Ia pe Dermont de mână și îi arată trupul lui Rudolf). — Dar m'am răsbunat. (Inturnându-se spre Amelia). Tu, vânzătoare, vei fi părtașe soartei mele. (O ridică în brațe și fuge cu dânsa pe scară din dos).

Dermont și Luisa rămân încremenți. Valentin încue ușa scării. În momentul acesta, poliția, care înconjurase casa, trasă de vuetul armelor, năvălește în odăe prin ușa cabinetului urmată de toate slugile. O parte din soldați cuprind ușile ; alții strică ușa scării și se iau după fugari ; dar Luisa, ce stă la fereastră, arată prin semu lui Valentin ; că stăpânii lor au scăpat.

ZIUA III

P E R S O A N E L E

JORJ DE JERMANI, de 55 ani. Nenorocit, îmbrăcat calicește, îmbătrânit de ticăloșie, mai mult decât de vârstă, și purtând în față desperarea și dovada crimei.

VARNER, de 56 ani: ticălos și cerșetor; trențos și cu traista în sold; fața lui zugrăvește toată degradația crimei.

ALBERT, fiul lui Jorj și a Ameliei, de 21 ani, tânăr ofițer.

BIRMAN, tractirgiu.

D-NA BIRMAN.

UN CĂLĂTOR, 30—40 ani.

AMELIA, 46 ani, îmbrăcată prost însă curat, perită la față, dar tot cu infătoșarea blândeții.

JORJETA, fiica lui Jorj și a Ameliei, de 8 ani.

Slugi, fefe, ilăcăi, drumeți, țărani, soldați :

Cincisprezece ani au trecut între actul acesta și cel din urmă. Intâmplarea este în Bavaria pe drumul dela Minih, și scena se petrece întâi într'un trăctir, și în urmă în coliba lui Jorj.

Teatrul infătoșază curtea unui tractir care dă în drumul mare; în stânga, casa cu marca Leului de aur. De ceea parte, ușa unui pivniți. Dinaintea casii și prin ogradă mese cu laviți, și felari de jocuri obiceiuite pe la cărcimele satelor.

SCENA I

D-NA BIRMAN, *slugi și sluinice a casei, berari.*

D-NA BIRMAN (eșind din casă). — Aide, Babeto, mișcă-te! Iute! Dați degrabă! Puneți masa cea mare în sală d'o sută de tacâmuri! — Tu ce șezi? Du-te în pivniță și pune bere

proaspătă în ulcioare. (Se văd intrând deoparte patru berari aducând câte doi, balerci de bere, și de cealaltă o slujnică vine c'un paner mare. Către berari). Bine ați făcut c'ați venit, or să beie azi, e praznicul satului. Coboriți tot în pivniță... (Către slujnică). Vin mai aproape... (Cântând în paner). Ia să văd; vânat, păsări; bine. Să smulgă puii aceștia, să puie doi în frigare, și să ducă degrabă unul fript la călătorul dela No. 4.

Birman sosește prin fund, slugile aleargă înaintea lui.

SCENA II

BIRMAN, *femeea lui, slugi*

BIRMAN (intrând). — Deslegați desagii; duceți pe sura la grajd, și-i dați un mănunchi de fân.

D-NA BIRMAN. — Eaca bărbatul meu!...

BIRMAN. — Bună ziua, femeiușcă. (Iși dă mantaua, bicu și un pachet la o slugă care le duce în casă). Un mănunchiu de fân, auziți! (Către femeea lui). Sărmană epușoară, două mile în trei sferturi.

D-NA BIRMAN. — Te-ai întâlnit cu Bailifu? Adus-ai voce ca să punem pe marca noastră: Armele Bavariei?

BIRMAN. — Mai rămâne îndoială! O tablă de 6 palme, și litere de aur tocmai așa de mari... Până într'o lună, vezi tu, n'ai să mai auzi vorbind decât de ospătăria de la Leul de aur, și care să aibă mai mulți mușterii pe drumul cel mare dela Minih; iacă uită-te, toate pe formă.

Scote din buzunar voea și o dă femeii lui: mai are și două scrisori pecetluite

D-NA BIRMAN (văzând scrisorile). — Ce mai ai tu acolo?

BIRMAN. — Astea's două scrisori ce le aducea cărucerul de la Vaisbruc; l-am întâlnit în drum. (Dând una femeii). Asta-i dela vărul tău Gurt: Ei trimete-o.

D-NA BIRMAN. — Bine... Da cealaltă?

BIRMAN. — Cealaltă?... O cealaltă...li pentru oare-cine ce nu-l cunosc, și care nu-i d'aci din țară.

D-NA BIRMAN. — Cum se poate?

BIRMAN. — Pentru un căpitan Francez, care călătorește, care a să treacă pe drumul ăsta, ș'a să stea la noi.

D-NA BIRMAN. — De mirare!

BIRMAN. — Zău așa, caută deasupra, ține, uită-te.

D-NA BIRMAN (cătând) — Așa... La D. Birman, la ospătăria Leului de aur pe drumul dela Minih... Strânge-o, și d'o veni căpitanul Franț, îi da-o.

BIRMAN — Negreșit. (O pune iar în buzunar). Ei, ia spune-mi cine ți-a mai venit cât n'am fost eu acasă?

D-NA BIRMAN. — Un neguțător; a mas aici, pleacă în astă dimineață; dar tu cum ai umblat?

BIRMAN. — Eu! Ia așa cum mă vezi, am șezut la masă cu domnul Bailif.

D-NA BIRMAN. — Ce spui!

BIRMAN. — Ce vin! Ce ostropăț de epure, și ce om de ispravă D. Bailif! Am să-ți spui o strașnică veste, o veste care are să facă o sărbătoare în tot satul.

D-NA BIRMAN. — Ce mă rog?

BIRMAN. — Tu știi pe omul cel rău ce-a sosit într'o dimineață sunt doi ani de atuncea, care zicea că vine din Boemia, din țara Ungurească, din toate țările, c'o femeie și c'o copilă; care seamănă așa de sărac, străinul cel din muntele roșu, ce zice că-l cheamă Jorj...

D-NA BIRMAN. — Jorj... Ei apoi?

BIRMAN. — Apoi; a să ne lase.

D-NA BIRMAN. — Cum! Jorj se duce din țara noastră?

BIRMAN. — Așa, slavă lui Dumnezeu! N'a plătit pe un an întreg taxa și chiria colibii. Ii un bun prilej, vezi tu, ca să-l gonească; și cum n'are gând nimeni din sat să-l primească, mâine de dimineață îl alungă, ca pe un om fără căpătâi și vagabond.

D-NA BIRMAN. — Bine!... zicând... o Doamne, dar sărmana femeea lui și copila!

BIRMAN. — Pe drum cu dânsul! o! s'a hotărit; am văzut porunca scrisă pe hârtie ștempluită; aceasta, știi tu, nu-i prea rău pentru casa noastră, pentrucă de când blestematul

aist de om a venit și s'a așezat în munte, e mai rău decât ca când ar fi locuit de o turmă de lupi. Nimeni nu mai îndrăznește să treacă sara pe drumul dela Clainsfeld. Cum asfințește soarele, toți mușterii noștri se duc fuga ca să nu cumva să întâlnească pe omul din munte. Asta ne face să păgubim vânzare de 20 de ulcioare de bere cel puțin; și apoi când din nenorocire se întâmplă de trece pe dinaintea casei noastre într'o zi de sărbătoare ori de Duminică și intră, să vezi cum își iau toți paharele și fug dela masa unde se pune el. Pare că omul acesta poartă blestemul cu dânsul.

D-NA BIRMAN. — Of, tot așa ești tu! zici tot ca și ceilalți. Poate crezi că el a ucis și pe drumetu ce l-a găsit în săptămâna trecută în fundul unui ponor?

BIRMAN. — Zău! Știi pe mulți care îl prepun.

D-NA BIRMAN. — O Doamne! Mă ia groază! și eu care am fost săptămâna trecută la coliba lui!

BIRMAN. — Tu! Și ai îndrăznit...?

D-NA BIRMAN. — O, Jorj nu eră; am văzut pe sărmana femeia și copila lui... Doamne sfinte! ce ticăloșie! și acum mă doare inima; le-am dat un fiorin.

BIRMAN. — Ai făcut tare rău.

D-NA BIRMAN. — N'avea nici o bucățea de pâne.

BIRMAN. — Ți spun c'ai făcut rău. Nu trebuie nici odată să îmbărbătești... (Se văd oameni în fund).

ȚĂRANI, DRUMETI ȘI ALȚII. — Ei, doamnă Birman! de băut! de băut!...

D-NA BIRMAN. — Acum, feții mei! Aide! Nu-i nime... N'auziți? (Cheamă).

SLUGILE (din afară). — Iaca venim! (Slugile vin și slujesc pe oaspeți).

D-NA BIRMAN (către bărbatu-său). — Iaca vin de la biserică; or să tragă la țintă. Ajută băeților; eu mă duc să mai văd la culme. (Ese).

OASPEȚII (pe la mese). — De băut! de băut...

BIRMAN. — Acum, voinicilor, la toți. Puțintică răbdare. (La ulcioarele desarte și se coboară în pivniță).

SCENA III.

Cei din urmă, JORJ.

Oameni de toate stările, țărani căruceri și alții șăd pe la mese și în fund pe niște boloboace deșerte. Unii fumă, alții se joacă în cărți, și la alte jocuri. Când Birman a intrat în pivniță și femeia lui în kuhne, Jorj se arată în fund; fața sa este galbenă, aerul său obosit și căntătura grozavă. Intru înfătoșarea sa, cei ce joacă conținesc, cei ce șed se scoală și-l arată cu degetul... Jorj intrând încet și fără a lna seama la ceea ce urmează, se trage până la masa de dinaintea casei și văzând un loc slobod, se pune jos... Indată doi țărani se scoală dela masă, își iau paharele și ulcioarele și se pun mai departe. Jorj pare că nu bagă seama: el este cufundat într'o adâncă și posomorită gândire. În momentul ce țărani se depărtează de Jorj, Birman vine cu bere.

BIRMAN. — Ei! iatămă's, feții mei; unde vă duceți? Pentru ce vă schimbați locul? (Ei îi arată pe Jorj). A! Văd ce-i pricina... Blestematul cel din munte! (Doamna Birman vine. Birman îi ese înainte și arată pe Jorj). Femeie, ce-ți ziceam dinea-
oarea ție? Iacătă-l!

D-NA BIRMAN. — O Doamne! Da ia uită-te cum îi de slab, cum îi de galben... Crede-mă, are trebuință de ajutor,

BIRMAN. — De ajutor? Așteaptă, așteaptă, mai întâi oi u să-l poftesc să se ducă.

D-NA BIRMAN. — Nu-i vorbi cu asprime.

BIRMAN. — Ia lasă... — Domnule, ei, omule! Domnule Jorj!... (Acesta ridică capul, se uită în fața lui Birman, care i se închină cu oareșcare frică).

JORJ. — Ce mă vrei?

BIRMAN. — Este... li că!... Să nu bănuști; dimpotrivă eu aș vrea să știu dumneata ce poțtești?

JORJ. — Nimic. — Puțină odihnă p'această laviță.

BIRMAN. — Știi că la aceasta nu se zice ba; dar masa era prinsă.

JORJ. — Mai rămăsese un loc; aveam dritul să-l ieu.

BIRMAN. — Dritul... Aș vrea să știu... (Femeia lui îl trage de haină). Lasă-mă să-i vorbesc; poate gândești că mi-i frică? Dritul, vezi dumneata poate să-l aibă cineva când cumpără ceva, dar nu se cade a sculă pe oameni, când nu cumpără nimic.

JORJ (sculându-se și uitându-se grozav) — Ești tare nemilostiv!

BIRMAN. — O! Uneori... Cum se întâmplă...

D-NA BIRMAN (căt-re bărbatu-său.) — O să te apuci de sfadă.

JORJ (cu discuraj). — Nu pot cere nimic; n'am nici un ban.

Dar am mers mult; de-ai vrea să-mi dai numai un pahar de apă, apoi aş putea să-mi urmez drumul.

Birman și femeia lui îl privesc cu milă.

BIRMAN. — Auzi tu, i-i sete...

D-NA BIRMAN. — Cere numai apă.

BIRMAN. — Tine, vezi, mi-i milă: nu-mi mai vine să-l gonesc.

D-NA BIRMAN. — Nu, nu-l goni; și el îi om; dă-i un pahar de bere ș'o bucată de pâne.

BIRMAN. — Zău, bine zici; mă duc să-i aduc, mai ales că-i cea de pe urmă dată ce facem cu el pomană, pentrucă d. Bailifu mâni a să-l încarce.

D-NA BIRMAN. — Așa dar, pune-i și ceva pe pâne.

Când se întoarce Birman, vede pe Jorj gata să iasă.

BIRMAN. — Ei! sărmame omule, îngădue puțintel. Mă duc să-ți aduc ceva. (Intră în casă. D-na Birman căută pe la mese dacă nu lipsește oaspeților ceva).

JORJ. — Cum o să intru acasă fără s'aduc pâne femeii mele, copiii mele? Cum o să sufer vaitările lor, s'ascult suspinările lor, și să nu le pot potoli foamea? Cum o să le zic: Mâni nu mai avem adăpost, ne izgonesc dintr'o ticăloasă colibă; mâni n'o să avem altă aciuare decât stâncile!... (Aruncă împrejur o căutătură sălbatică). D'aș fi întâlnit pe cineva... (Face mișcarea unui om care se înfiorează de grozăvie).

D-NA BIRMAN (viind la dânsul). — Sărmame omule, sameni tare trudit!

JORJ. — Așa — am umblat toată noaptea.

D-NA BIRMAN. — Toată noaptea! Pesemne ai fost un-deva departe?

JORJ. — Ba nu.

D-NA BIRMAN. — Cum nu! Apoi dar de unde vii?

JORJ. — Din codru.

D-na Birman face un semn de frică, și se depărtează de el. Birman intră și pune pe masă dinaintea lui Jorj o ulcică de bere și o bucată de pâne, pe care este puțintică slăniță. În vremea, aceasta, călătorul de care s'a grăit, ese din casă și apropiindu-se de Jorj, îl privește cu milă.

SCENA IV

Cei mai de sus și CALĂTORUL

BIRMAN (lui Jorj). — Ține, nu mai zice că tractoriul Leului de Aur nu-i milostiv; bea, mănâncă, și Provedința să se povățuiască dacă meriți să-i fie milă de dumneata.

Se depărtează — întru anzul numelui de Provedința, Jorj care apucase paharul și era să bea, se oprește.

JORJ (în parte). Provedința!... (Sloboade o adâncă oftare, apoi liniștindu-se, rumpe în două bucata de pâine, și pe jumătate o bagă în sân).
Pentru familia mea.

Incepe a mânca cu lăcomie; călătorul care îl privea, vine spre el.

CĂLĂTORUL. — Sărmanul!

D-NA BIRMAN, (bărbatu-sau). — A! eaca călătorul care o să plece pentru Minih. Sluga dumatăle, domnule; dormit-ai bine? fost-ai bine slujit?

CĂLĂTORUL (către d-na Birman). — Foarte bine, draga mea damă. — Spune-mi, domnule, pesemne aveți mulți săraci aici în țară?

BIRMAN. — Săraci?... Ba nu, slavă lui Dumnezeu!

CĂLĂTORUL. — Apoi, cine e nenorocitul acesta?

BIRMAN. — A! omul acesta îi alt lucru. Îi un strein care locuiește în munte. Zice c'ar fi venit din Franța.

CĂLĂTORUL. — Se pare foarte de jelit; face o ticăloasă mîncare. Pân'a nu plecă, îmi place să găsesc prilej a face vr'un bine! Aceasta aduce noroc la drum. Dă-mi, aice la masă o butelcă de vin bun; oi u să beu paharul de ziua-bună; și cred că acestui biet om nu-i va părea rău să mă întovărășască.

BIRMAN. — Cum! Vrei să bei cu dânsul?

D-NA BIRMAN (bărbatu-sau). — Lasă-l, ce-ți pasă; îi o butelcă vîndută. — Babeto, în hruba cea mică; pecete verde... degrabă.

CĂLĂTORUL (către tractoriță). — Fă-mi mă rog socoteala chel-tuelei; am nevoe s'ajung devreme la Minih.

D-NA BIRMAN. — Indată; am numai să adun.

Se pune pe un scaun și își ia tabla cea neagră și creda; Babeto aduce o butel-

că și un pahar pe care călătorul îi face semn să le pue la masa unde este Jorj. El pân'atunee n'a luat samă streinului. Acesta își toarnă în pahar; pe urmă ia paharul lui Jorj, varsă berea ce mai era și îl umple cu vin. Jorj atunci ridică capul și îl privește cu mirare.

CĂLĂTORUL (zâmbindu-se de mirarea lui Jorj). — Gustă vinul acesta, bunule om; cred că-ți va încălzi mai bine stomahul decât berea.

Tinde paharul ca să ciocnească. Jorj în mirare, tinde și el pe al său; toți cei de față fac o mișcare ca când ar vrea să oprească pe strein; dar Birman îi oprește spuindu-le că este un drumeț care nu cunoaște pe Jorj.

CĂLĂTORUL (eociocind). — La milostivirea cerească care vine spre ajutorul celor nenorociți! (Jorj întoarne capul și vrea să pue paharul pe masă). Bea, prietene.

JORJ. — Ah! cum mă însuflețește vinul acesta!

CĂLĂTORUL (zâmbindu-se). — Imi pare bine că-ți place. (Turnând iarăși). Aide, la un mai bun viitor!

JORJ. — Așa, la un mai bun viitor... (În parte) Și mâini nu am unde îmi plecă capul! (Beu)

BIRMAN (femeii sale). — Femeie, mă tem să nu se întâmple dintr'asta vr'o nenorocire streinului.

D-NA BIRMAN. — Patru și doi fac șase fiorini. — Lasă-mă, o să mă faci să greșesc...

CĂLĂTORUL. — Spune-mi, bunule om, cunoști bine locurile?

JORJ. — Foarte bine, domnule.

CĂLĂTORUL. — Mi-au spus că este un drum de mers la Minih mult mai scurt decât cel mare.

JORJ. — Adevărat, domnule! Acela ce îi zic a muntelui roșu, și în jumătate cât celălalt.

CĂLĂTORUL. — Ce dracu! deosebirea este mare. Poate merge cineva călare?

JORJ. — Prea lesne, numai să-l știe. (Îi privește cu luare aminte). Cum văd, nu ești de p'aceste locuri?

CĂLĂTORUL. — Nu, viu din Elvéția, și mă duc în Nord.

D-NA BIRMAN (viind lângă masă). — Domnule, iată socoteluța dumitale curată și dreaptă; mâncare, culcare, gustare; dumineata și calul dumitale opt fiorini; afară de butelcă.

CĂLĂTORUL. — Îi o bagatelă...

Scoate o pungă plină de aur pe care o deșartă pe jumătate pe masă; Jorj face o mișcare și se uită cu lăcomie la aur.

JORJ (în parte). — Aur!!

CĂLĂTORUL. — N'oi uită tractirul dumneavoastră, draga mea damă, și când m'oi înturna iar mă veți avea în gazdă.

D-NA BIRMAN. — Foarte mulțămim, domnule!

CĂLĂTORUL. — Zi mă rog să-mi lege desagii, și să-mi aducă calul.

D-NA BIRMAN. — Indată.

JORJ (în parte). — Ce drum a s'apuce?... Aide, să i ies înainte!... să-i ies înainte?... El m'a miluit... Ah, nici odată... nu! nu! să fug! (Pleacă să easă).

CĂLĂTORUL (în sine). — Mări! prilejul s'arată... Astăzi îi sărbătoare, voi găsi cu greu un călăuz; săracul acesta... (Se întoarnă spre Jorj când era gata să easă). E, bunule om, nu te duce încă; eu vreu s'ajung devreme la Minih și mă hotărâsc a luă drumul cel mai scurt: însă mă tem să nu rătăcesc prin munte; de vrei să-mi fii călăuz...

JORJ. — Eu!...

CĂLĂTORUL. — Te voi mulțămi.

BIRMAN. — Cum se poate!

JORJ. — Să-ți fii călăuz?... Ba nu.

CĂLĂTORUL. — Pentru ce?... cunoști drumul; vei căpăta doi fiorini; fiindcă ești sărac, aceasta îți va fi o bună zi.

JORJ. — Așa este... Primesc.

CĂLĂTORUL. — Așa dar, gătește-te să mergi, și mântue și butelca.

JORJ (viind la masă). — Doamne, scapă-mă din ispita aceasta groaznică!

BIRMAN (femeii sale). — Îți spui că vreu să-i vorbesc; nu vreu să am aceasta în cugetul meu. (Către călător) Eartă-mă domnule...

D-NA BIRMAN (bărbatu-său). — Nebunit-ai! ori nu ți-i mult? Vrei să oprești pe săracul acesta ce moare de foame de a câștiga o bucățică de pâne? Și de ce te temi, într'o sărbătoare, ziua meaza mare când sunt oamenii pe toate drumurile? Nu gândești că mâni pe ticălosul cu femeea și copila

Lui or să-l isgonească din coliba lui, și că ceea ce a câștigă ;
 Ța înlesni să se ducă din țară și să ne mântuim de el.

BIRMAN. — Cam ai dreptate, însă... dacă... pentru că...

(În vremea aceasta călătorul și-a îmbrăcat mantaoa și stă gata să plece).

O SLUGĂ. — Calul domnului este gata la poartă.

CĂLĂTORUL. — Bine. Adio, domnule tractirigiu. Să ne vedem sănătoși, doamnă. (Către Jorj). Aideți.

D-NA BIRMAN. — Călătorie bună, domnule !

BIRMAN. — Dumnezeu să-ți ajute ! Nu te zăbovi pe drum ; silește-te s'ajungi de vreme.

AMÂNDOI. — Adio, adio....

Călătorul și Jorj au eșit, se aude îndată o muzică veselă.

SCENA V.

BIRMAN și femeea lui, țărani, și tot tineretul din vecinătate.

BIRMAN. — Auzi, femeie ; ține, iacă tot tineretul locului ; or să tragă la țintă....

Tot tineretul intră cu veselie.

Ei ! iute, degrabă ! Babeto ! Gerle ! Aduceți arce. Și voi, dragii mei, iscusință, chitiți bine. Dați-mi jos pasărea din cea dintâi dată, ș'apoi veniți de jucați până în noapte. (Către țărani), Aide, prieteni, duceți-vă ! Și să trăiască dragostele și veselia !

Toți țărani și sătenii ese veseli. Birman și femeea lui intră în casă. Se vede îndată un tânăr călător ; hainele sale arată că este oșteu. Acesta-i Albert de Germani.

SCENA VI.

ALBERT, (și mai pe urmă) BIRMAN

ALBERT, (cântând o hârtie). — Ospătăria Leului de Aur, pe drumul cel mare dela Minih... Aice, după marșrutul meu, trebuie să stau și să primesc nouă științi. — Ei, cineva !

GERL, (alergând). — Ce poștește, domnul ?

ALBERT. — Pe stăpânul casei.

GERL. — Indată domnule.

Intră în pivniță.

ALBERT, (aruncându-și mantaua pe un scaun). — Oare sosit-am la sfârșitul cercetărilor mele? Află-voi pe părinții mei? Pe maica mea cea atât de virtuoaasă! Și pe tatăl meu... Vai mie! care a fost foarte vinovet, dar care trebuie să-și fi răsplătit cu amar greșelele. Cinci-spre-zece ani de când îi desțărăt, pătimind în ticăloșie poate... Ah! ași fi zburat mai degrabă în ajutorul lor; dar numai moartea unchiului meu mă putea deslegă de ascultarea la care mă îndatorau bine-facerile sale. Acum sunt liber, și nu voi gusta o zi de odihnă până n'oi află azilul lor. Știu atâta că după îndelungate nenorociri și pătimiri au venit în părțile aceste.

-Birman și Gerl ese din pivniță; Gerl poartă un paner cu butelci.

BIRMAN. — Aide, Gerl, du panerul acesta. (Către călător). Sluga dumnilale, domnule, ce dorești?

ALBERT. — Dumneata ești stăpânul?

BIRMAN. — Eu, domnule... Așteaptă!... Dumneata sameni străin și oștean?

ALBERT. — Așa este. Sunt franțez.

BIRMAN. — Vii dela Minih?

ALBERT. — Așa.

BIRMAN. — Eram sigur! și ai să priimești o scrisoare la ospătăria Leului de Aur.

ALBERT. — Vream să te 'ntreb...

BIRMAN. — Un minut... Pentru că, vezi dumneata, nu trebuie să mă înșel... Numele dumitale?

ALBERT. — Albert de Jermani.

BIRMAN, (căutând adresa scrisoarei). — Albert de Jermani, Căpitan... Așa este... Ține, domnule căpitan.

ALBERT. — Ah! dă-mi, îmi este de cea mai mare trebuință. (O deschide). Toată fericirea vieții mele o să atârne din ceea ce cuprinde.

Citește cu ochii.

BIRMAN, (în parte). — Ce grabă!... Un căpitan franțez, așa de tânăr. Cum se vede îi vr'o treabă de amor, sau poate...

ALBERT, (în sine). — Așa!... Aceasta adeverește... O Dumnezeule! Se vede că este aproape d'aise... (Către Birman). Prietene!

BIRMAN. — Domnule!

ALBERT. — Trebuie să capăt îndată vr'o știință; de mă vei ajuta, nu-mi va părea nimic de ajuns ca să te mulțămesc.

BIRMAN. — Grăește, domnule căpitan, ți-oi spune bucuros ce-oi ști.

ALBERT. — Vei fi cunoscând pe toți locuitorii de prin prejur?

BIRMAN. — Fără osebite.

ALBERT. — Nu este vr'un străin ca de 55 ani, sărac (cred) și căutând singurătate?

BIRMAN. — Nu! nu cunosc.

ALBERT. — Nu cunoști?.. Însă mă încredințează... Imi scriu că sunt doi ani de când persoana de care-ți grăesc s'a statornicit pe aceste locuri.

BIRMAN. — Doi ani.

ALBERT. — Așa; și cred că este tăetor de lemne.

BIRMAN. — De lemne. Oare să fie? Ba nu, nu se poate. Cum îl cheamă mă rog?

ALBERT. — De păstrează tot numele său, trebuie să-l cheme.. Jorj.

BIRMAN. — Jorj? Tocmai! Un om vânjos, tare; cum să nu-l cunosc.

ALBERT. — Il cunoști?

BIRMAN. — O! nu doar că mă laud; și, vezi dumneata nu ți-l recomanduesc de prietenul meu.

ALBERT. — Să nu zici nimic rău. Eră însurat... Cunoști și pe femeea sa?

BIRMAN. — Fără îndoială. O! cât pentru dânsa îi mare osebite; o bună ființă, și...

ALBERT, (ștergându-și ochii). — Sărmană mamă! O să te mai văd!

BIRMAN, (în parte). — Cât e de uimit!

ALBERT. — Sfârșește a mă lămuri. Unde locuesc acum?

BIRMAN. — O milă departe de sat, la jumătatea drumului dela sevăstria muntelui roșu, într'o ticăloasă colibă părăsită făcută pe năruirile unei biserici vechi, pe malul râpei celei mari.

ALBERT. — O cerule! Pesemne soarta lor e foarte jalnică!

BIRMAN. — Cea mai desăvârșită ticăloșie... Ține, dinioarea n'or fi zece minute de când Jorj ședeà pe astă laviță.

ALBERT. — Aici?

BIRMAN. — La colțul eștii mese; l'am miluit c'o bucată de pâne. A eșit chiar cum intrai dumneata; și acum slujește de călăuz unui drumeț străin. Să dee Dumnezeu să-l ducă! (Albert s'apropie d'un scaun și cade pe el). E! ce ai domnule?... O Doamne! Ingălbenește! Nu cumva ai?...

ALBERT, (sculându-se și silindu-se a-și tăia uimirea). — Așa..., Așa prietene... Am umblat mult, căldura...

BIRMAN. — Doamnă Birman! Babeto! Gerle!

SCENA VII.

Cei din urmă, D-NA BIRMAN, GERL, BABETA, GOT, și apoi săteni, țărani și țărance.

D-NA BIRMAN. — Ce este? Ce s'a întâmplat?

BIRMAN. — Degrabă, iute, aduceți vin; dați ceva ăstui tânăr ofițer.

ALBERT (sculându-se). — Nu trebui; vă mulțumesc, prietenilor; n'am când zăbovi; trebuie să plec îndată. În astă seară oamenii și trăsurile mele or să sosească dela Vaisbruc; să țineți gata pe mâne cele mai bune odăi ce aveți pentru familia mea.

D-NA BIRMAN. --- Familia d-tale!

BIRMAN. — Ce! vrei să pleci acum?

(Vremea se întunecă și un vifor se vestește).

ALBERT. — Așa; iată mai înainte pentru mulțăminta îngrijirilor d-voastră. (Dă câțiva galbeni). Arătați-mi drumul muntelui roșu și a colibei lui Jorj.

(Toți se privesc cu mirare).

BIRMAN. — A colibii?

D-NA BIRMAN. — Ce zici, domnule Căpitan? E, pentru Dumnezeu, ce o să faci acolo?

ALBERT. — Grăbiți-vă a-mi spune, prietenilor; fieștecare moment de întârziere este un chin pentru inima mea. (Fulgeră).

BIRMAN. — Vrei să te duci fără să mănânci ceva?

D-NA BIRMAN. — Vremea se întunecă, iată că și fulgeră; o să fie vijor.

ALBERT. — Nimic pe lume nu mă poate opri. Mă rog grăbiți a-mi arăta drumul.

D-NA BIRMAN. — Ține, iaca tot tineretul locului aleargă de vin din pricina vremii. (S'aude muzică). Uite, tună, plouă!

BIRMAN. — Alergați fuga; veniți iute, băeți!

Toți sătenii și fetele intră cu veselie și se cunoaște între flăcăi și fete împăratul și împărăteasa sărbătorii. Albert și-a luat mantaua; slugile duc scaunele și mesele în casă.

ALBERT. — Nu mă mai zăboviți. Care-i drumul la colibă?

BIRMAN. — Dacă vrei numaidecât, ține, domnule ofițer, să treci prin sat; să lași codru în stânga, și apoi ține tot drumul cel bătut, și te tot sue.

D-NA BIRMAN. — Și nu te apropia de prăpăști.

BIRMAN. — Și nu te întârziă pe drum. (Tinetul se mărește).

Adio, adio! (Albert' ese).

D-NA BIRMAN. — Intrați, intrați, feții mei.

(Intră cu toții în casă).

Teatrul se prefacă și înfățișează coliba lui Jorj pe coasta unui munte pietros sălbatic și ocultat de prăpăstii. Din stânga privitorului se vede un cuptor deșert; puțin mai încolo, o bucată de perdea de pânză spartă, și mai cu totul ascunsă sub perdea marginea unui pat. În stânga este o a doua odaie a căreia ușă este deschisă. În fundul acestei ticăloase locuințe se văd două ferestre mari, fără obloane, printre care se zărește privirea cea tristă și sălbatică ce înfățișează munții, și între amândouă ferestrele o ușă, a căreia scânduri sunt rău încheiate. Multe drumuri se încrucișează prin munte care alcătuesc un mare amfiteatru de stânci și de prăpăstii. Și chiar în fund în depărtare se zărește schitul pe culmea muntelui celui mai înalt. Totul în lăuntrul colibii înfățișează lipsa și ticăloșia cea mai de săvârșită; este numai o masă făcută dintr-o bucată de scândură, pe care sunt două gherghefuri de făcut blondă, și patru scaune rele, o cofă și niște oale sunt pe cuptor. Într'un colț se vede un topor.

SCENA VIII.

AMELIA și mai apoi JORJ.

Timpul este posomorit, fulgeră și vântul sueră cu pornire. Amelia viind din închisul ce este în dosul perdelei de pânză, intră arătând puțină frică, dar mai multă întristare.

AMELIA. — Vijorul se mărește, s'apropie de munte. Vântu

sgâlțâie coliba aceasta ticăloasă ; și Jorj încă n'a venit de eri !... Nu va fi găsit de lucru ; nu va fi căpătat ajutor ! Ce mă voi face de n'a veni acasă în astă noapte... Sau de va veni fără să aducă o bucățea de pâine pentru fata mea ?... (Tună mai tare). Cerule ! Furtuna a s'o deștepte... (Se apropie și se uită în odaia din lăuntru). Doarme ! Sărmană copilă, Dumnezeu să-ți lungească somnul și să cruțe pe maica ta de durerea a te auzi zicând : «Mamă, mi-i foame !...» (Plânge în tăcere. Tunetul vuesește și vântul suflă cu pornire). Dar natura nu îmi cere lacrimi pentru fata mea, să mă silesc a găti degrabă acest lucru ; dacă Jorj n'a aduce nimic, m'oi duce de l'oi vinde în sat cum l'oi isprăvi. (Ia un gherghef și începe a coase). Dacă cerul a hotărît ca viața mea să se petreacă în această groaznică ticăloșie, oare trebuia să lase să fiu de două ori mamă?... Ah ! încalte Albertul meu va fi mai fericit ! Ce va fi de dânsul ? Eră un copil când l-am lăsat ; acum este om... Vai mie ! eu însuși nu l-aș cunoaște. Oare sunt osândită să nu-l mai văd ?

Își șterge ochii. În momentul acesta vifornița se porneste, vântul crește și ușa din fund zmulșă din tâțâni cade în colibă. Amelia înspăimântată se scoală ; sloboade un țipăt la care alt țipăt răspunde : aceasta e Jeorjeta care este din odaia speriată și s'aruncă în brațele mămă-sei.

AMĂNDOUĂ. — Draga mea ! (Amelia o ține îmbrățișată).

AMELIA. — Nu-i nimica, Jorjeta mea ; furtuna a dat ușa jos.

JORJETA. — Oh, mamă, mi-a fost tare frică !

AMELIA (căutând împrejur cu frică). — Vai mie ! dacă vântul s'a mai porni.—Tatăl-tău va lega ușa cum știi c'a mai legat-o.

JORJETA. — Tata venit-a, mamă ?

AMELIA. — Ba încă nu. O, Dumnezeule !

JORJETA. — Nu plânge, mamă ; oi așteptă și eu ca tine.

AMELIA (turburată). — Sărmană copilă !

JORJETA. — Mi-a trecut somnul ; vin să lucrăm amândouă !

AMELIA. — Așa ; aide să ne silim, fata mea. (Își ia ghergheful ; copilă se pune pe un scaunel lângă ea). Lucrează și tu... Curaj.

JORJETA. — Așa, mamă, curaj ! Dar... nu pot lucra.

AMELIA. — Pentru ce, fata mea ?

JORJETA. — Mi-i frig.

AMELIA (lăsându-și degrabă lucrul). — O, Dumnezeu! Cum s'o apăr? — Vin lângă mine; te-oi încălzi în sânul meu. (S'aude vuet). Cerule! Poate vine cineva în ajutorul nostru.

JORJETA (alergând spre fund). — Mamă, îi tata!

AMELIA (alergând înainte). — Ah!

SCENA IX.

AMELIA, JORJ, JORJETA.

Jorj intră cu privire ca când s'ar teme, ținând un paner plin de merinde, fața sa este schimbată și căutătura posomorâtă; a pus jos panerul acoperit c'un șervet.

AMELIA. — Ah, prietenul meu! cât îmi pare de bine că iar te văd!

JORJETA. — Tată, ne-au fost tare frică.

JORJ. — Frică! de ce?

AMELIA. — De furtună... dar ție nu ți s'a întâmplat ceva?

JORJ. — Cum! ce vrei să zici?

AMELIA. — Ai petrecut noaptea afară...

JORJ. — A! Așa este... Nu, nu mi s'a întâmplat nimic.

(Își dă bațul și pălăria la Jorjeta care le pune într'un colț).

AMELIA. — Mă bucur prietenul meu; dar noi cu ce nerăbdare te așteptam!.. Primit-ai vr'un ajutor?

JORJ, (arătând panerul). — Nu vezi ce aduc?

AMELIA, (luând panerul și descoperindu-l). — O cerule! cine este acela care ne-a miluit cu atâta dărnicie?... Muncii tale, rugăciunelor tale poate încă mai suntem datoare... Vin Jorjeto, vin degrabă; binecuvintează mâna cea darnică... Dar du-te mai întâi de îmbrășoază pe tatăl tău...

Jorjeta aleargă la Jorj, care o împiege înfiorându-se.

JORJ. — Nu mulțămi nimăru!

Amelia își ia fata de mână, și amândouă gătesc masa.

JORJ, (urmează după puțină tăcere). — Grăbește-te, sunt obosit de osteneală... o sete arzătoare mă usucă... Sângele clocotește în vinele mele... Dă mai iute...

Șede la masă.

AMELIA. — Îi gata... Așa, ești obosit, schimbat... Ai suferit.

JORJ. — Suferit!... ce-mi pasă? Aide, nu vă va lipsi nimic

astăzi... să fim fericiți... Varsă-mi de acest vin ; cred că mă va întări. (Amelia îi varsă vin într'un pahar ; el îl apropie de buze, și îndată îl dă în lături fără să guste). Ba nu, țineti pentru voi ; eu nu vreau nimic ! (Merge de se pune în cel unghiu a colibii).

AMELIA, (sculându-se). — Nu vrei să iei nimic, prietenul meu, și însă ziceai...

JORJ. — Mi-i sete... Jorjeto, dă-mi un pahar de apă.

AMELIA, (turnând). — Ține, du la tată-tău.

JORJETA. — Ține tată... (Jorj ia paharul, bea și îl dă apoi copilii care strigă). Tată ! ești rănit... Ți's mânilor pline de sânge.

JORJ. — Sânge !!

AMELIA. — Sânge ! ești rănit !

JORJ, (sculându-se). — Ba nu ! Cățărându-mă pe stânci, m'am zgăriet... Nu-i nimic... Mi-i frig ; fă foc.

AMELIA. — Foc... Și cu ce ?

JORJ. — Așa este... Nu mai avem lemne. (Rizând cu silă). Ei bine ! Bucură-te ; soarta noastră a să se prefacă ; o să lăsăm această ticăloasă colibă.

AMELIA. — Cum !

JORJ. — Așa, trebuie să plecăm mâni la răsăritul soarelui... Eri Bailifu dela Clainfeld mi-a dat ordin când îl rugam în genuchi să mă mai aștepte o lună pentru plata tacișilor... Cetește.

AMELIA, (cetind). — Dumnezeule!... Izgoniți... Nu mai avem niciun adăpost!

Plânge.

JORJ, botind hârtia. — De ce plângi ? îți poate părea rău după aceste scânduri putrede ce nu te pot apăra de vânt și de ploaie ? E bine ! De acum nu vei mai dormi pe paile astea udate de lacrimile tale. O să părăsim pentru deapurarea acest loc a durerii și-a ticăloșiei... (Cu nerăbdare văzându-o că tot plânge). Nu ți-am spus că soarta noastră se preface ? Mâni, vom pleca pentru vr'un oraș mare, Viena, Hamburgul, Berlinul...

AMELIA. — Încă și mai departe de Franța, mai departe de fiul meu !

JORJ. — Nu trebuie să-ți mai aduci aminte ; fiul acesta este

perdūt pentru noi. Făr' îndoială unchiul tău l'a învățat a ne blestemă.

AMELIA, (tot plângând). — Și cum o să ne ducem așa departe fără de nicio înlesnire?

JORJ. — N'am purtat de grijă pe astăzi? (Scoate o mână de aur din buzunar). Privește! iaca, am aur!

AMELIA, (cu bucurie). — Dumnezeu! Cine ți-a dat această avere?

JORJ. (după o lungă tăcere). — Am găsit-o.

AMELIA. (cu spaimă). — Ai găsit-o!... O Dumnezeu! meu!

JORJ. — Jumătate din suma aceasta ne va ajunge ca să ne ducem la vr'un oraș mare, și cealaltă jumătate... Norocul nu-i totdeauna împotrivnic, are și el înturnările sale de favor. Mi-i dăstul să găsească locuri unde aurul circulează, și curând iar voi apucă norocul și bogăția.

AMELIA. — Ah! Iar o să joci!

JORJ. — Taci!... oarecine s'aproptie. Ascunde merindele acelea... Nu spune că am bani.

Amelia speriată vrea să alerge ca să ascundă cele de pe masă, dar în momentul acesta un cerșetor trețos și cu traista în șold, se apropie la ușa colibeii. Acesta-i Varner.

SCENA X.

Cei de mai sus, VARNER.

VARNER, (la ușă). — Bunul meu Domn, buna mea doamnă, fie-vă milă de un biet cerșetor! Milostiviți-vă pentru dragostea lui Dumnezeu!

Tinde mâna یرعتیgor în colibă.

AMELIA. — Ți un nenorocit.

JORJETA. — Tată îi tare sărac!

JORJ. — Alungați pe ticălosul acesta, nu lăsați să între nimeni; dați-l afară!

AMELIA. — Să-l miluim, prietenul meu; nici noi nu suntem mai norociți, și poate că nu merită de a fi într'atâta.

JORJETA. — Să-i dau numai o bucățică de pâne; tare e rău foamea!

Jorj tresare; e nimit, dar frica covârșește mila.

JORJ. — Ba, să nu-i dați nimic!

VARNER, (care a intrat) — Ești tare aspru! Din norocire că această bună damă este mai miloasă decât dumneata; așa dar și Dumnezeu îi va răsplăti... (Se uită cu luare aminte și cunoaște pe Amelia și pe Jorj). — Ce văd? El este!!

JORJ ȘI AMELIA, (cunoscându-l). — Varner!

VARNER. — Jorj!

JORJ, (apucând toporul). — Ticălosule! Iadul te trimite aici ca să te deie răzbunării mele; vei muri de mâna mea!

Vrea să-l lovească. Varner ridică ciomagul; dar Amelia și Jorjeta să răped înainte a lui Jorj.

AMELIA ȘI JORJETA. — Stă! Stă! — Tată!

Amândouă oprese pe Jorj, a căruia braț înarmat rămâne ridicat.

AMELIA. — Ah! Prietenul meu te jur, nu mai vărsă sânge. Tu știi, ah! știi ce nenorocire aduce! Privește pe ticălosul acesta, cerul nu l-a pedepsit mai puțin decât pe noi; uite-te cum se răsplătește uciderea.

JORJ, (cu spaimă). — Uciderea!

Lasă să cadă toporul și își întornează fața abătută—Jorjeta îl ia și-l ascunde.

VARNER, (cu liniște). — Tot pornit ești. Dacă femeia ta n'ar fi fost mai cu minte decât tine, Dumnezeu știe ce s'ar fi mai întâmplat... Și ce ai fi mai câștigat a mă vedea întins acolo?.. Mărturisesc că m'am purtat rău către tine... (Amelia îi face semn să tacă). Dar tu vei fi știind acum tot adevărul și, timpul spală multe lucruri. Afară de aceasta, precum doamna zicea, dacă ai a mă muștra, norocul s'a însărcinat a te răzbună. După cinsprezece ani de nenorocire și de ticăloșie, hazardul ne întâlnește mai tot p'atâta de ticăloși. De ași fi ca tine, ași urmă pildii ce-ți dau; a-și uită cele trecute, ași tinde mâna vechiului meu tovarăș; și am mai căută împreună chipuri a conjură steaua noastră cea rea.

Jorj șade, femeia lui este lângă dânsul; el își ține copila în brațe și din vreme în vreme își pleacă capul pe dânsa, ca și când nu ar vrea s'audă pe Varner.

JORJ. — Ba, ba, nici o alianție d'acum între noi. Tu m'ai îmbrâncit în râpa peirei, făcându-mă să fac o grozavă moarte.

VARNER. — În oarba ta pornire, îți trebuia o jertfă; nu eră

firesc oare să caut a-mi cruță viața? Cu toate că tot am împărțit pedeapsa crimei tale; învinovățit ca tine, osindit ca tine, am fugit; și fără îndoială, ear ca și tine, am trăit ticălos, cutrierând lumea, ispitind norocul, târând ticăloșia. În sfârșit, după multe nenorociri, sosesc dela Ratisbona în starea ce mă vezi, și mergeam calicind la Minih, când ploaea, osteneala, foamea, și mai ales apropierea nopții, și a furtunii, m'a făcut să intru în singura coliba ce se vede p'acest drum pustiu. Nu gândeam că voi găsi vechi cunoscuți, de vreți încă, vechi prieteni.

AMELIA. — Prieteni! Poți pângări într'atâta cel mai sfânt nume!

VARNER. — Ah, draga mea doamnă! Continește cu morala, mă rog. În starea mea, n'are ce-mi fi bună... Mor de foame și de frig; găzduire dați-mi numai în astă noapte, și dacă Jorj tot va mai avea ceva pe mine, mâine cum s'o face ziuă, toeagul, traista, și pe drum.

AMELIA (cătră bărbatul său). — Jorj?

JORJ, (sculându-se și inturnându-se). — Fă cum vrei tu.

AMELIA, (țindu-și copila de mână). — Rămâi, domnule: nu vom avea a ne mustră c'am gonit pe un nenorocit ce ne cerea un adăpost. Această locuință nu mai este a noastră; mâine și noi o lăsăm, și cred că soțul meu nu mă va îndatori la grozăvia a te întovărăși cu dânsul. — Vin, fata mea.

Ese cu Jorjeta: Jorj o duce până'n în fundul colibei, pe urmă se întornează posomorit.

SCENA XI.

VARNER, JORJ, (și la urmă) JORJETA.

VARNER, (lepădându-și traista și toeagul). — Bucuros! Nu ceî companie... Dar de vreme ce tu-mi dai găzduire, fără'ndoială că-mi vei da și rămășița cinii tale. (Se pune la masă! Jorj șade în ceea margine a colibii). Ce dracu!.. Tu nu ești așa, precum văd, așa sărac cum sameni. Minunatul vin! (Bea). Ah! trebuia

această ca să mă întărească.— Jorj, tu șezi deoparte... Aide, ia vino să bem câte un pahar... Tu nu vrei să bei cu mine?... Poate mai ai încă vr'o poftă de răsbunare?

(Pune mâna pe ciomag).

JORJ, (posomorît). — Ba nu; un cuvânt ce tu nu l'ai putut înțelege, a desarmat mâna mea. Am pierdut dorința de a mă răzbună de tine; poate am pierdut încă și dreptul... Dar pe Amelia, tu prea mult ai ofensat-o; ea are cuvânt să te urască și să te desprețuiască.

VARNER. — Adevărat, cam are dreptate... Și însă e de supărare! Așa, e de supărare, poate, mai vartos pentru tine.

JORJ. — Pentru mine?

VARNER. — Dacă nu cumva vei fi având alte înlesniri. (Ur-mând a bea și a mânca). Cât pentru mine, puțină răbdare și curaj... Nu trebuie decât o ocazie, o întâlnire, care poate veni în toate zilele; și starea mea iar se statornicește.

JORJ (luându-și seama). — Cum?

VARNER. — Așa. — Am descoperit un secret.

JORJ. — Un secret!

VARNER, (sculându-se). — Nici nu gândeam la tine sosind în țara aceasta; dar găsindu-te într'o stare așa de ticăloasă, vechiul nostru prieteșug, amintiri a juneții, căința c'am uneltit ruina ta, aceste toate m'ar fi făcut a împărți cu tine, ș'a repară într'o zi răul ce ți-am făcut.

JORJ. — Ce vrei să zici?... Cum ai putea?... Ticăloșia ta...

VARNER. — O! Știi prea bine că trențele mele îmi dau de minciună vorbele; sunt încă foarte sigur că tu n'ai vrea să mă crezi; așa dar să lăsăm aceasta. Într'o zi vei avea dovadă.

JORJ, (cu nerăbdare). — Dovadă... De ce?...

VARNER. — Nu mai este o amăgire, nu mai este o părere; am aflat secretul d'a câștiga totdeauna. (Jorj se apropie cu grabă de dansu). Așa. — Sunt sigur să sparg toate bancurile Italiei, și-acum mă duc la Piemont.

JORJ. — Ce! Ai aflat?...

VARNER. — Așa, îți zic; și nu mi-ai vinde secretul p'un milion.

JORJ, (privindu-l cu ne'neredere, dar cu oareș-ce înturnare de prietenie.)—
Și tu erai hotărît a împărți cu mine ?

VARNER, (cu viclenie). — Zeu, așa !... Dar acum e de prisos ;
tu ești prea pornit pe mine.

JORJ, (dându-i tabac). — A trecut furia dintâiu.

VARNER. — Bine... Dar mânia femeii tale...

JORJ. — Voi face-o să tacă.

VARNER. — Prea bine... Dar... Nu... Este o piedecă mai
mare decât aceste toate, și care ar face zădarnică mărturi-
sirea ce îți-ași face. — Trebuie bani ; și nu te cred mai bogat
decât pe mine.

JORJ. — Poate...

VARNER. — Ha !

JORJ, (scotând aur din buzunar). — Uită-te !...

VARNER, (cu lăcomie). — Tu ai bani ? Prietenul meu, trebuie
să ne întovărășim... ia să vedem ; numai atâta ai ?

JORJ. — Atâta... Trebuie mai mult ?

VARNER. — O ! Negreșit.

JORJ. — Ce nenorocire !

VARNER. — De ai puteă... — Cum ai pus mâna pe suma
aceasta ?

JORJ, (dându-se îndărăpt cu spaimă). — Cum ? Nu-ți pot spune...
(Și ascunde aurul). Dar șezi cu mine și... (Începe a înopă. Se vede
chiar în fundul muntelui trecând un tânăr oștean ; acesta-i Albert). Ce
s'aude ?

VARNER. — Nimic ; femeea și fata ta în ceea odae... Ce
zicai ?

Albert se face nevăzut.

JORJ. — Pot, plătind taciile cu care sunt dator să mai șez
aice câteva zile, șezi cu mine, și...

VARNER. — Ba, ba... Această alcătuire nu-mi vine la socoteală.
Să șed cu tine, bine ; dar aice nu ; sau cel mult până mâini di-
mineață, și încă pentrucă e prea rea vremea și întuneric ca
să plec în astă noapte.

JORJ. — Și penține !... Coliba aceasta îi ticăloasă, dar eu
am trăit doi ani într'insa ; tu poți...

VARNER. — Nu-i aceea ; este un alt rezon... Eu sunt strein fără hârtii, cerșetor din numărul acelor ce le zic vagabonzi ; te pricepi că-mi poate da grijă cel mai mic lucru ; și... (Mai încet). Dinioarea viind încoace, pentrucă m'abătusem din drumul mare ca să scurtez din cale, acolo subt o bucată de stâncă, dau peste o moviliță de petre, de burueni, de pă-mânt aruncat... Prin curiozitate, am dat în lături cu capătul bățului câteva petre, și subt ele, am descoperit...

JORJ (apucându-l de mână). — Taci!!

VARNER. — Tu știi?...

JORJ. — L'ai descoperit?...

VARNER. — Da.

JORJ (cu groază). — Vino ; e noapte, cerul e întunecat... Vin de-mi ajută să-l ascund.

VARNER (se dă îndărăt cu groază). — Ce! tu...

JORJ. — Ba. — Lipsa și disperarea!... Vin, trebuie să-l ascundem.

Varner își ia traista și ciomagul, dar când vor să iasă, Jorjeta s'arată c'o lumânare în mână.

JORJETA. — Tată, iată lumânare.

JORJ. — Nu ne trebuie ; ne ducem. De ne va întrebă maică-ta, să-i spui că ne-am dus... la săhăstrie. (Ese cu Varner).

SCENA XII.

JORJETA și apoi ALBERT

JORJETA. — Mă lasă singură și furtuna iar începe. O să chem pe mama. (Albert intră și se uită împrejurul lui. Jorjeta îl vede și se întoarce alergând). A! un strein!

ALBERT. — Nu te spăria, drăguță, și dă-mi voe să intru ca să aflu unde sunt.

JORJETA. — Intră, domnule ; ce dorești ?

ALBERT. — Dumnezeu! oare aice să fie ? — Spune-mi drăguță, asta-i drumul muntelui roșu ?

JORJETA. — Aista, domnule.

ALBERT. — În coliba aceasta locuește Jorj ?

JORJETA. — Intr'asta, pentru că alta nu mai este pe munte.

Infru auzul cuvintelor acestora, Albert își ia pălăria cu înfătoșarea respectului și a mâhniciunii. Își leapădă mantaua și se pune jos pătruns de întristare.

ALBERT. — Aice!... Ce grozavă ticăloșie! — Drăguța mea! (Ia pe Jorjeta de mână) Unde este stăpânul casei?

JORJETA. — Chiar acum a ieșit.

ALBERT. — Dar ma... femeia sa?

JORJETA (arătând cealaltă odae). — A! mama îi acolo.

ALBERT. — Maică-ta!... Este cu puțință! — Mititico... Ce? ești fata lui Jorj?

JORJETA. — Așa, domnule; eu sunt Jorjeta fata lui Jorj.

ALBERT. — O, Dumnezeu!... (Ia pe Jorjeta în brațe și o sărută; se aude glasul Ameliei care o chiamă).

JORJETA. — Auzi mama mă chiamă. (Pleacă să intre în odae).

ALBERT (sculându-se). — Ah, maica mea!... Dar nu; să nu mă descoper încă, ea a pățimit atâta! trebuie s'o pregătesc pe încetul la fericirea ce îi aduc. — O cerule! Iat-o!

SCENA XIII.

ALBERT, AMELIA, JORJETA.

AMELIA. — Un strein! — Unde-i tatăl tău, fata mea?

JORJETA. — S'a dus la săhăstrie cu săracul.

AMELIA. — La săhăstrie!... Du-te în casă. (Jorjeta își ia gherghelul și se duce).

ALBERT (în parte). — Iată-ne singuri... avea-voi oare putere?

AMELIA. — Mi-e de mirare, domnule, c'un strein ca d-ta v'ați plecat a vă opri în locuința noastră, și mai cu samă încă auzind c'aveți să-mi vorbiți.

ALBERT. — Doamnă... Un motiv însemnat... Dar dumneata nu mă cunoști?

AMELIA. — Ce! domnule, v'am cunoscut vr'odată?

ALBERT. — Așa... doamnă... departe de aici, într'un timp când erai mai fericită.

AMELIA. — N'am fost nici odată.

ALBERT. — Nici odată! (Vrea s'o apuce de mână, Amelia se trage cu sfială). În Franța...

AMELIA. — În Franța?... Ah! Bine zici, atunci eram fericită; aveam încă pe fiul meu. (Luând sama lui Albert cu oarecare tulburare). Dar, cum se poate?... D'atunce e atât de mult... Văd că vă tulburați, domnule... Pare că te temi. Din Franța veniți?

ALBERT. — Așa!

AMELIA. — Din patria mea!

ALBERT. — Și îți aduc veste de cineva...

AMELIA. — De fiul meu?... oh!... Trăește?... Văzutul-ai?... Stă! cerule!... vrâsta, lacrimile... Ah Doamne! nu fie amăgire, sau mor!

ALBERT. — Ah! Hotărisem să-ți cruț inima, dar nu mai pot opri pe a mea. Fiul pe care îl plângi, fiul ce te iubește... Mamă!...

AMELIA. — Ah!!! (S'aruncă în grumazii săi). El este! El este! (Îi îmbrătoșază cu pornire). Acesta-i fiul meu! Albertul meu! Ah, Dumnezeu! am tras atâtea cu bărbăție, nu mă lăsă acum să mor de bucurie.

ALBERT. — Maica mea!... Iubita mea maică... Viu să-ți sfârșesc necazurile; îți aduc bogăția și fericirea.

AMELIA. — Ah! nu-mi mai trebuie nimic! sunt fericită! sunt bogată, căci am pe fiul meu. — Tu nu mă vei mai părăsi?

ALBERT. — Nici odată.

AMELIA. — Nici odată!... Dar cum se întâmplă de te mai văd? Cum ai aflat această ticăloasă locuință?

ALBERT. — Ah! maica mea! Aceste spuneri sunt prea lungi, și inima mea e prea plină de bucurie!... Ții minte că m'ai încredințat dragostei unchiului meu; el mi-a fost părinte și averea lui adăogită prin o mare moștenire, este toată a mea... A ta, dragă mamă!

AMELIA. — Ce! fiul meu; unchiul tău a murit!... — ertatune-a?

ALBERT. — Ah! maica mea; el vă iubia, și n'a încetat

de a face cele mai mari cercetări, care însă toate au fost zadarnice. Rămâind liber am adunat puținele științi ce el primise din timp în timp; am prefăcut în bani moștenirea sa, și am plecat cu hotărîre să vă caut însumi. Cerul m'a povățuit, soră-mea m'a primit întâi, și sunt în brațele'voastre!.

AMELIA. — Soră-ta!... Tu o vei iubi!... Așteaptă... Jorjeto!

JORJETA (Aleargă aducându-și ghergheful pe care îl pune pe masă). — Mamă!

ALBERT. — Nu-i spune încă... Vreau ca singură să mă iubiască...

AMELIA (puind-o în brațele lui Albert). — Ah! acum sunt fericită.

ALBERT. — Așa; cu toții o să fim fericiți! Aice, în portofelul acesta, aduc în asignații sumă de un milion.

AMELIA. — Un milion!

JORJETA. — Mult e un milion, mamă?

ALBERT. — Aduc însă o avuție și mai mare: ertarea tătăni-meu.

AMELIA. — Este cu puțință! Vom revedea Franța.

ALBERT. — Așa și fără grijă. Judecă cu ce nerăbdare doresc să văd pe tatăl meu.

AMELIA. — Pe tatăl tău!... Așa, dragul meu, vei primi îmbrățișările sale. (Se depărtează gândind, Albert dă Jorjetei o pungă plină cu aur; copila varsă banii pe masă). Ce eram să fac?... Să-l duc la săhăstrie! Acolo ar găsi pe Varner și ticălosul acela văzându-ne în fericire, s'ar lipi iar de noi... oh!... Nu! Să nu cunoască niciodată pe fiul meu... Trebuie să dau de știre bărbatu-meu; trebuie să depărtăm pe Varner... Așa!... Dar noaptea, vifornița... Nu-mi pasă; nimic nu mă poate opri. Să tăinuesc de fiul meu. — Albert!... Dorința ta se va împlini, curând vei fi în brațele părintelui tău; așteaptă-mă.

ALBERT. — Te duci!... merg și eu...

AMELIA. — Ba nu!... Nu mă urmă, te rog...

ALBERT. — Ce! vrei...

AMELIA. — Pleacă-te la rugămintea mea; nu pot să-ți spun... Fericirea noastră așa cere.

ALBERT. — Ah! Pururea!... Mă supui.

AMELIA (căt-re Jorjeta). — Tu, fata mea, fii supusă, ascultă-toare la cele mai mici ordine ce ți-a da prietenul tău... Ah! tu îmi ești și mai scmpă de când sunt fericită! (Eșind). Așteptați, așteptați.

SCENA XIV

ALBERT, JORJETA.

ALBERT. — Pân' a veni, drăguță, dă-mi ce trebuie pen-tru scris.

JORJETA. — Bucuroasă; și încă și lumânare pentru că-i întuneric. (Intră în odaie alergând).

ALBERT. — Câteva cuvinte la ospătăria Leului de aur ca să-mi trimată aici trăsura. Cel dintâi trecător le va duce. Mai trebuie încă să pun în rânduială hărțile ce asigură pen-tru totdeauna fericirea tătâni-meu...

JORJETA (intorcându-se cu tot ce trebuie pentru scris, ș'un fânar a-prins). Ține, domnule; iată lumânare și tot ce trebuie ca să scrii, intră în odaia mea; nu-i așa de frig ca aici, și nu-i vedea cum fulgeră.

ALBERT. — Dar tu?

JORJETA. — Eu mi-oi luă ghergheful, ș'oi coase lângă dumneata.

ALBERT. — Așa, tu vei fi pururea tovărășița mea. (Albert ia lumânarea, călimara, portofelu, și intră în odăiță).

JORJETA. — Iacă viu și eu... Tună, îi întuneric. Of! tare m'ăș teme când aş fi singură! Aide fuga! (Alegă de își ia gherghefu și vrea să intre după Albert; dar tună tare și ea stă în loc, și în momentul acela s'arată și Jorj cu Varner la ușă. Indată Jorjeta își pune gherghefu pe-un scaun ș'aleargă înaintea tatălui său). A! Tata!

SCENA XV.

JORJ, JORJETA, VARNER.

Jorj și Varner intră cu grăbire. Jorjeta apucă de mână pe tată-său și-l trage spre odaia în care-i Albert. — Varner merge de își pune traista și ciomagul pe masă

VARNER (văzând mantaua și pălăria lui Albert). — Ce-i aceasta?

JORJETA (tătâni-său). — Nu face vuet...

JORJ. — Să nu fac vuet!... Pentru ce?

VARNER (văzând aurul). — Aur!

JORJETA (răspunzând tătâni-său). — Pentru c'a venit un strein.

JORJ. — Un strein!...

JORJETA. — Li acolo... scrie... Ține, uită-te.

JORJ (uitându-se). — Un oștean!... nu vreu...

VARNER (il apucă de mână și îl trage spre masă). — Țt! Privește!

JORJ. — Ce însemnează...? (Furtuna crește).

VARNER (către Jorjeta). — Acești bani ai lui sunt?

JORJETA. — Ba îs ai mei, el mi i-a dat. (Varner se uită în odaia unde este Albert).

JORJ. — Ți i-a dat!... Toți? Pesemne îi tare bogat?

JORJETA. — O! tare bogat! zicând... un milion.

JORJ și VARNER. — Un milion!

JORJETA. — A spus mamii că avea un milion într'un portofel mare; și-i prea adevărat, pentru că și mama și eu l-am văzut. Ține, vezi portofelul cel de lângă dânsul?

VARNER (uitându-se). — Văd!...

JORJ. — Și de unde vine streinul acesta așa bogat?

JORJETA. — Nu știu.

JORJ. — Cine l-a primit?

JORJETA. — Mama.

JORJ. — Și unde-i maică-ta?

JORJETA. — S'a dus să vă caute la săhăstrie.

JORJ. — Singură?... trebuie...

VARNER (oprindu-l de mână). — Ingădue! (Jorj stă cu ochii țințiți pe masă. Jorjeta vrea să-și ia ghergheful și să intre în odaie, dar Varner o oprește). Lasă-ți ghergheful, și mergi de te pune pe marginea drumului ce vine din munte, sub stâncă cea mare; maică-ta n'a să zăboviască; cum îi vedea-o, să vii să ne dai de știre.

JORJETA. — De ce nu vă duceți voi s'aduceți pe mama?

VARNER. — Va veni cu săhastrul.

JORJETA. — Dar...

VARNER. — Aide, așa vrea tatăl tău! fă ce-ți zic, și nu

intră până nu s'a întoarce maică-ta. (Varner o ia de mână și o scoate afară, arătându-i locul unde să șadă. Intorcându-se închide ușa odăii din fund. — Jorj nu s'a mișcat).

VARNER. — Jorj! Ce ziceam noi dinioarea suindu-ne pe poteca cea stâncoasă? Să ședem împreună; s'așteptăm un prilej și să nu-l lăsăm să scape; și când vom avea bani de ajuns, ne vom duce în Italia, vom pune în lucrare noul plan ce ți-am încredințat, și ne vom face mai bogați decât niște împărați... Ei! Jorj, prilejul a venit.

JORJ (înlemnit, posomorit, cu ochii țințiți). — Prilejul!

VARNER. — Așa; momentul este hotărîtor.

JORJ. — Nu te înțeleg.

VARNER. — Dimpotrivă, Jorj, mă înțelegi prea bine; uită-te la trențele noastre, cugetă la ceea ce ți-am spus, privește în mâinile noastre un milion!

JORJ (cu pornire). — Taci! tu ești duhul iadului care vii să ispitești ticăloșia și disperația mea; acum sunetul glasului tău frământă inima mea; acum vâpaia iadului pătrunde în sânul meu cu graiurile tale: Lipsește!

VARNER. — Jorj, ascultă-mă.

JORJ (ca în vis). — Ba, lipsește, îți zic! tu ești geniul chinurii mele! N'am făcut până acum trei morți? Nu privești înaintea ochilor noștri leșul cel sarbăd ce-l îngroparăm? Nu auzi cel mai de pe urmă gemet al tătâni-meu? Ființă a iadului, ce mai cei? N'am umplut măsura? Nu m'am coborît în veșnica noapte!... (Cade răsturnat pe masă, și ca fără simțire. — Viforul, ploaia, vântul, cresc pe tot minutul).

VARNER. — Nenorocitul!... Vino-ți în sine... Ești în buimăcire... Jorj!... (El apucă de mână).

JORJ (ca când s'ar trezi). — A! — Unde-i femeia mea?

VARNER. — Departe.

JORJ. — Fata mea?

VARNER. — După maică-sa.

JORJ. — Fiul meu?

VARNER. — Sunt cinsprezece ani de când nu-l mai ai. Jorj, vino-ți în sine; adună-ți simțirile...

JORJ. — (sculându-se c'un aer înfricoșat). — Ce! Vrei să ucid pe streinul care e acolo?

VARNER. — Este noapte, el e singur... Un milion! Nicio-dată nu s'a află c'acest tânăr strein a fost aici.

JORJ. — Amelia l'a primit.

VARNER. — Ii vei spune că s'a dus.

JORJ. — Vor rămânea semne. (Tunetul se îndoeste; trăznește).

VARNER. — Uită-te!... Viforul se mărește; trăznește... Oare dacă trăznetul ar cădea pe colibă și-ar arde-o, am fi noi răspunzători?

JORJ. — Ce idee!

VARNER. — Privește... Scândurile aceste cad de putrede; vântul poate s'aprindă focul ca și trăznetul... Ține! iaca a trăznit la o sută de pași! dă-mi cel fier, și ia un tăciune.

JORJ. — Nu pot... Sunt ca ghiața.

VARNER. — Becisnicule!... este el mai strașnic decât celalalt călător?

JORJ. — Iți spui că inima mea e rece ca moartea.

VARNER. — Ei! rămâi dar; nu lăsa să intre fata ta; și de voi strigă, vin numai de-mi ajutoră. (Ia un cuțit de pe masă) Veni-vei?

JORJ. — Voi veni.

VARNER (arătând ușa). — Priveghiază. (Trăznește). Trăznetul!... Aide! (Intră în odaia unde este Albert. — În momentul acesta trăznetul cade totodată pe colibă și pe munte; fulgerile, ploaia, vântul, cresc și natura toată seamănă răsturnată).

JORJETA (alergând spăriată). — Tată! Tată! Tunetul!

JORJ (luând-o în brațe). — Stă!... Varnere!... stă!...

SCENA XVI.

Cei mai din urmă, AMELIA, ALBERT, streini, soldați și alții.

Varner eșind din odaia întunecoasă, aruncă portofoliul la picioarele lui Jorj și închide ușa. Para începe a lumina înăuntrul colibeii. Amelia alcargă în cea mare nerânduială, și sătenii o urmează viind prin munte.

SCENA XVII.

JORJ, VARNER, AMELIA, ALBERT, JORJETA,
un ofițer, soldați și alții.

AMELIA (alergând la Jorj). — Frate! Frate! o ucidere s'a făcut aici aproape; au găsit un leș... Soldații vin să te oprească; chiamă pe fiul tău. (Arătând odaia întunecoasă).

JORJ. — Fiul meu!!...

AMELIA. — Albertul nostru; el este acolo!

JORJ. — Fiul meu!!!

Acuma para gălgăește. Jorj s'aruncă în odaia aprinsă, Amelia vrea să-l urmeze dar țărani o opresc și o trag de ceea parte. Jorj se vede eșind din foc; ține în brațe pe Albert care seamănă rănit și îl aduce la Amelia.

JORJ (eșit din sine). — Iată-l... Ți dau pe fiul tău, dar.. Ciasul meu a sosit.

ALBERT. — Mamă! tatăl meu mi-a scăpat viața!

Varner, care fugise, vine alungat de țărani.

VARNER (apucând pe Jorj și trăgându-l). — Vin, să fugim... Suntem pierduți...

JORJ. — Ingăduie, să îmbrățișez pe fiul meu. (Strânge pe Albert în brațe și-i zice). Tu știi adevărul, fiul meu; cruță pe maică-ta! rămâi sănătos! (Apucă cu furie pe Varner îngrozit). Vin acum. — Nu te vei mai despărți de mine! Mă jur pe Iad!!

Îi trage spre foc. Varner sloboade cele mai pătrunzătoare țipete. Soldații a-leargă să-i apuce; dar în momentul acesta coliba aprinsă se răsipește peste Jorj și Varner, care se par îngropați sub foc, și se vede tot muntele acoperit de săteni și soldați. În sfârșit soldații năvălesc și ei în foc, și prind pe amândoi vinovații dintre năruiri, și Jorj cade oborit între femeea și copiii lui, cari stau ingenunchiați împrejurul lui.

JORJ. — Ah! Nu mă tânguiți... Mi s'a căzut pedeapsa aceasta groaznică. — Fiul meu... să urăști jocul... Vezi furiile și crimele sale. — Scumpă soție, iartă-mă... O să mor!... Virtuțile voastre să-și capete răsplătirea lor, și iertarea vinovatului. (Moare).

MARIA TUDOR

(TRADUCERE DIN VICTOR HUGO)

CĂTRE D. NEGRUZZI.

Domnul meu!

Ca să vorbesc ceva de Victor Hugo, e prea puțin pana mea, când de atâția ani se ocupă tiparul Europei de școala lui, și când și chiar din bătrânii urmași ai școlii cei vechi, cu toate prejudețele lor, au început a recunoaște geniul și adevărul autorului acesta. Atâta zic că la ideile și geniul lui limba franțuzească cea de acum pe el nu-l încap; și îl vezi a croi singur vorbe nouă, a-și numi ideile, și a-și face un drum nou, a-și face un loc și o limbă a sa. Mă mărginesc numai a-ți vorbi despre frumoasa dumitale traducție.

Domniata urmând pe tipul limbei noastre bisericesti adoptate de toți românii de obște, încât pentru aceea ce se atinge de ideile cele nouă și de stilul lui Hugo ți-ai ales vorbele, frazele și chipul de a te exprima, și din țara Românească și din Moldova, și ai făcut un amestec fericit prin care ai putut cu atâta justeță și innemerire să arăți Românilor pe autorul d-tale. Văzând, domnul meu, traducția dumitale și după alte încercări ce s'a întâmplat să am în limba noastră cât făgăduiește ea celor ce vor ajunge a o cunoaște și după firea ei a o cultiva; parcă îmi vine a zice că dacă limba românească ar fi fost în mijlocul Europei, sau dacă am fi avut noi de vecini pe Franțezi, Englezi, Italiani și Germani, în cât obiceiurile, instituțiile și cunoștințele lor să ne fi fost mai familiare; lui Victor Hugo, limba aceasta i s'ar fi cuvenit la ideile și drumul său cel nou. Poate că această părere a mea s'ar

părea un paradocs la mulți, dar viitorimea crez că îmi va da dreptate. Și domnia ta care văz că atâta de bine ai cunoscut pe Hugo, mă și înțelegi foarte bine.

Pot zice în bună voe mulți Moldoveni că domnia ta în multe locuri românești, și mulți Români cum că moldovenești, dar acela e Român și Moldovean adevărat care tot de odată e și Român și Moldovean; cui îi place numai una sau numai cealaltă, acela nu e nici una nici cealaltă. E un fanatic ce nu se socotește, și ce e mai de răs, un fanatic fără fanatism și cu sângele numai ghiață. În D-ta eu văz și un Român și un Moldovean, adică un român adevărat, și în limba d-tale din Maria Tudor văz pe Victor Hugo; iar în geniurile ce vor întrebuința limba aceasta și o vor lucră după însușimea și bogăția ei: văz ca printr'un vâl abiă transparent al viitorului pe Victor Hugo, când ar fi avut o altă limbă iar nu pe cea franțuzească, dar nici englezească nici italienească; văz aceea ce viitorimea va vedeă mai bine, și va ști să și zică mai bine ceea ce am văzut.

Binevoește, domnul meu, a primii încredințarea de cea mai deosebită și adâncă a mea cinstire către vrednicile D-tale talente și osteneli, cu care am cinste a mă însemnă.

Al domniei Tale

plecată slugă

I. ELIAD.

DOMNULUI AGA A. STURZDA.

Traducând această dramă într'un stil mai potrivit cu civilizația veacului nostru — voi a zice, în felul românismului, fără a fi împănată de ziceri eterogene — o dedic domniei tale ca unui bărbat iubitor de cultura limbei, și răvnitor de sporiirea luminilor în patrie.

C. NEGRUZZI.

PRECUVÂNTARE.

Pentru că D. Jurdan a făcut patruzeci de ani proză fără să știe, își închipuește cineva că nimic nu e mai ușor decât a scrie în proză. Pe ideea aceasta, o gloată de scriitori a năbușit pe scena Franței: au introdus pe teatru sistema lui Șacspir, Goete, și Șiler. Dar nu este dat tutulor a fi Șacspir sau Șiler. Scriind numai ca să zică că a scris; curând s'au deosebit D-nii Jurdani, și opintirile lor n'au slujit decât ca să facă să strălucească mai tare adevărații poeți și scriitori precum: Hugo, Delavigne, Dumas și alții. Aceștia înțelegând duhul parterului ce se săturase de tragediile înalte a lui Corneil, elegiace a lui Racin și filosofice a lui Volter, și-au croit planul după o sistemă mai potrivită cu veacul lor; și-au luat scenele chiar dintre societate, precum în Jucătorul de cărți etc., sau din istorie, precum în Maria Tudor etc. Și acum nu mai vedem pe Sudan concherant falnic suspinând ca un tânăr băețel după amorul unei fetișoare pentru care apoi se și înjunghe, nici pe Scapin bătând pe stăpânul său în sac! Care aceste amândouă sunt atât de cu greu a se crede.

Traducătorul Mariei d'Englitera cunoaște că este o stravanță lui, Românului să grăiască astfel de niște cap-d'opere a artei dramatice, dar el nu critică (doamne ferește!), voește numai să arate că pe teatru (această școală de moral) ar trebui să se înfățeșeze scene grandioase, mărețe și mai ales adevărate.

Cât pentru stilul traducerii sale, el s'a silit pe cât a putut a'l face înțeles și corect ca să poată exprima toată ideea au-

torului. Și zicerile ce se vor socoti străine ce le-a întrebuintat în traducerea sa, sunt acelea de care limba românească pân'acum eră lipsită, care s'au primit de clasice de o societate de bărbați literați ce au lucrat și neîncetat se ostenesc pentru cultura limbei.

În sfârșit, traducătorul acestii drame, nădăjduște că viitorimea va ști prețui osteneala sa mai bine decât contimporanii săi. Iar criticilor, fără a'i desprețui, le răspunde că, dacă el a făcut rău, facă alții mai bine.

TRADUCĂTORUL.

1837. Martie.

P E R S O A N E

MARIA, regina.

JANA.

GILBERT.

FABIANO FABIANI.

SIMON RENARD.

JOSHUA FARNABY.

UN JIDOV.

LORD CLINTON,

LORD CHANDOS.

LORD MONTAGU.

ENEAS DULVERTON.

LORD GARDINER.

Un temnicer. — Domni, pagi, strejari, gâdea.
Londra, 1553.

ZIUA ÎNTÂIA

OMUL DIN NOROD

PERSOANE

GILBERT.

FABIANO FABIANI

SIMON RENARD.

LORD CHANDOS.

LORD CLINTON.

LORD MONTAGU.

JOSHUA FARNABE.

JANA.

UN JIDOV.

Țărutul Temzei. O piață pustie. O bucată de zid în dărâmare ascunde malul apei. În dreapta, o casă proastă. La colțul casei o mică statuie a Madonii dinaintea căreia arde o candelă de fer. În fund peste Temza, Londra. Se văd mai ales două mari zidiri, turnul Londrei și palatul Vestmister. — Ziua se pleacă spre seară.

SCENA I

Mulți oameni împărțiți în cete prin piață printre carii
SIMON RENARD, JOHN BRIDGES, BARON CHANDOS, ROBERT
CLINTON, BARON CLINTON, ANTHONY BROWN, VICONTE
DE MONTAGU.

LORD CHANDOS. — Ai dreptate, milord. Blestematul acest de Italian a fermecat pe regina. Regina, nici că poate fără el. Trăește numai prin el, el îi este bucuria, îl ascultă numai pe dânsul. De trece o zi fără să-l vază, ochii ei tânjesc, știi ca atunci când iubea pe cardinalul Polus.

SIMON RENARD. — Adevărat, e tare înamorată, prin urmare și tare temătoare.

LORD CHANDOS. — Italianul a fermecat-o!

LORD MONTAGU. — În adevăr, spun că cei de nația lui știu feluri de farmeci pentru aceasta.

LORD CLINTON. — Spaniolii sunt îndemânatici la otrăvi care omoară, și Italienii l'acelea ce fac de iubesc.

LORD CHANDOS. — Apoi dar Fabiani e și Spaniol și Italiân. Regina e înamorată și bolnavă; i-a dat d'amândouă.

LORD MONTAGU. — Spaniol e ori Italian?

LORD CHANDOS. — Se vede curat că e născut în Italia în Capitanata, și c'a fost crescut în Spania. Se zice aliat c'o mare familiē din Spania. Lordul Clinton o știe aceasta de rost.

LORD CLINTON. — Un vânturător. Nici Spaniol, nici Italian, și mai puțin Englez, slavă lui Dumnezeu! Oamenii aceștia ce n'au nici o țară, n'au nici o milă de țări când au putere în mână!

LORD MONTAGU. — Șandos, ziceai că regina e bolnavă, aceasta n'o oprește d'a petrece viață veselă cu favoritul său.

LORD CLINTON. — Viață veselă! viață veselă! În vreme ce regina râde, poporul plânge și favoritul este plin de toate. Mănâncă argint și bea aur, omul acesta! Regina i-a dat averile lui lord Talbot! Regina l-a făcut conte de Clanbrasil și baron de Dinasmondi, p'acest Fabiano Fabiani, care se zice din familia spaniolă a lui Penalver și minte curat! El este Pair de Englitera ca tine, Montagu, ca tine, Șandos, ca Stanlei, ca Norfolk, ca mine, ca Riga! Are ordinul Calțavetei ca și infantul Portugaliei, ca și Riga Danemarcei, cași Toma Persi, al șaptelea conte de Nortumberland! și mai fost-a vreun tiran ca tiranul acesta ce ne stăpânește din patul lui! Niciodată altul mai greu n'a mai stătut pe Englitera. Și eu sunt bătrân, am văzut destui! sunt șaptezeci de spânzurători noi la Tiburn; coptoarele sunt tot jeratic și niciodată cenușe! securea gădelui în toate diminețele este ascuțită, și în toate serile tocită. Pe toată ziua omoară câte un gentilom. Alaltăeri pe Blantir, eri pe Norcuri, astăzi pe Sutrepo, mâine pe

Tirconel. În săptămâna viitoare vei fi tu, Șandos, și în luna viitoare, eu. Milorzi! Milorzi! Este rușine și păcat să cază astfel toate aceste bune capete Englezești pentru plăcerea a nu știu cărui ticălos vânturător care nici nu e din țara aceasta! Este lucru grozav și nesuferit a gândi că un favorit Napolitan poate scoate câte eșafode va voi de sub patul acestei regine! Petrec viață veselă, zici, amândoi. Pentru Dumnezeu! e batjocură! A! petrec viață veselă amorozații, în vreme ce tăetorul de capete la ușa lor face văduve și orfani! O! chitara lor cea italienească este prea întovărășită de sunetul lanțurilor! Doamnă Regină! îți aduci cântăreți dela Capela din Avignon, ai în toate zilele în palatul tău comedii, teatre, strade pline de muzicanți. Zău, doamna mea, bine ar fi ceva mai puțină veselie la voi, și mai puțină jale la noi; mai puțini baladini aicea, și mai puțini calăi colo; mai puține mese la Vestminster și mai puține eșafode la Tiburn!

LORD MONTAGU. — Ia sama noi suntem supuși credincioși, milord Clinton. Nimic asupra Reginei, tot asupra lui Fabiani.

SIMON RENARD (punând mâna pe umărul lui Clinton). — Răbdare!

LORD CLINTON. — Răbdare! Dumitale ți-e lesne a zice, domnule Simon Renard. Ești Baili de Amont în Franș-Comtè, supus al împăratului și legatul său la Londra. Aicea înfățișezi pe prințul de Spania ce va să ia pe Regina. Persoana domniei tale este sfințită pentru favorit. Dar cu noi e altă treabă. — Vezi că Fabiani pentru voi e păstor; pentru noi e casap. (A inoptat cu totul).

SIMON RENARD. — Acest om nu mă supără mai puțin decât pe voi. Voi vă temeți pentru viața voastră, și eu mă tem pentru creditul meu. Aceasta e mult mai mult, eu nu vorbesc; lucrez. Am mai puțină mânie decât voi, milorzi, dar am mai multă ură. Eu voi oborî pe favorit.

LORD MONTAGU. — Oh! cum să facem! toată ziua gândesc la asta.

SIMON RENARD. — Favoriții reginelor nu se fac nici se desfac ziua, ci noaptea.

LORD CHANDOS. — Aceasta este foarte neagră și groaznică!

SIMON RENARD. — Mie îmi pare frumoasă pentru aceea ce voi să fac.

LORD CHANDOS. — Ce vrei să faci?

SIMON RENARD. — Veți vedeă. — Milord Șandos, când împărtaşesc o femeie, împărtaşesc caprișul. Atunci politica nu mai este lucru de socoteală și de noroc. Nu mai poate cine-va pune temei pe nimic. Ce e astăzi nu este mâine, trebile nu se joacă în șahuri, ci în cărți!

LORD CLINTON. — Acestea toate's bune, dar să venim la prietină. Domnule Baili, când ai să ne mântui de favorit? Trebuie degrabă, mâine vă tae pe Tirconel.

SIMON RENARD. — Dacă în astă noapte, voi întâlni un om precum caut, Tirconel mâine seară va cină cu voi.

LORD CLINTON. — Ce vrei să zici?... Dar ce se va face Fabiani?

SIMON RENARD. — Ai ochi buni, milord?

LORD CLINTON. — Am, măcar că sunt bătrân și că e tare întuneric.

SIMON RENARD. — Vezi Londra dincolo de apă?

LORD CLINTON. — O văd, pentru ce?

SIMON RENARD. — Uită-te bine: d'aci se vede vârful și poalele norocului oricărui favorit, Vestminster și turnul Londrii.

LORD CLINTON. — Și apoi?

SIMON RENARD. — De-mi va ajuta Dumnezeu, este un om care în ceasul ce grăim este înc'acolo, (Arătând palatul Vestminster) și care mâine la acest ceas va fi dincolo. (Arătând turnul).

LORD CLINTON. — Dumnezeu să-ți ajute!

LORD MONTAGU. — Poporul nu-l urăște mai puțin decât noi. Ce sărbătoare a să fie în Londra în ziua ce va cădeă!

LORD CHANDOS. — Ne-am dat în mâinile domniei tale, domnule Baili, spune-ne ce trebuie a face?

SIMON RENARD (arătând casa de lângă apă). — Vedeți toți casa aceasta. Asta e casa lui Gilbert strugarul, nu o perdeți din ochi. Imprăștiați-vă cu oamenii voștri, dar fără a vă depărta prea mult, mai vârtos să nu faceți nimic fără de mine.

LORD CHANDOS. — Am auzit. (Es toți prin diferite părți).

SIMON RENARD. — Un om ca cel ce'mi trebuie nu găsesce lesne.

Ese. — Intră Jeana și Gilbert ținându-se de mână. Joshua Farnabi îi întovărășeste învelit în manta.

SCENA II.

JANA, GILBERT, JOSHUA FARNABY

JOSHUA. — Vă las aicea, bunii mei prietini. A înopțat, și trebuie să mă duc să-mi iau slujba de temnicer la turnul Londrii. Eu nu sunt slobod ca voi, eu! știi că un temnicer e un fel de închis? Rămâi sănătoasă, Jano. Rămâi sănătos, Gilberte. Zău prietenilor sunt foarte fericit, pentru că vă văd fericiți! — E, Gilberte, pe când nunta?

GILBERT. — De astăzi în opt zile; așa e Jano?

JOSHUA. — Zău, poimâine avem Crăciunul. Aceasta e ziua dorințelor și a urărilor, dar n'am ce să vă mai doresc, este cu neputință a dori mai multă frumusețe logodnicei și mai mult amor logodnicului! sunteți fericiți!

GILBERT. — Bunule Joshua! ce, tu nu ești fericit?

JOSHUA. — Nici fericit, niei nenorocit. M'am lăsat de toate eu. Vezi tu, Gilberte. (Își dă în laturi manta și arată un sноп de chei ce-i spânzură la brâu.) Chei de temnițe care neîncetat îți sună la cingătoare, aceasta vorbește, aceasta îți însuflă feluri de cugetări filosofice. Când eram tânăr, eram și eu ca și alții, amoretat o zi întreagă, ambițios, o lună, nebun tot anul. Aceasta era în vremea rigii Enric VIII. Era un deșănțat om riga de Enric VIII, eu eram june. Un om care schimbă la femei, cum schimbă femeile la rochi, pe cea d'intâi a lepădat-o, a tăiat capul celei de a doua, pe cea d'a treia a spintecat-o; pe cea d'a patra a ertat-o, a gonit-o; dar spre despăgubire pe cea d'a cincea a tăiat-o. Aceasta nu e po-veste, frumoaso Jană, aceasta e istoria lui Enric VIII. Eu, în vremea aceea, eram amestecat în războaiele religiei, mă băteam pentru unul și pentru altul; căci p'atunci n'aveai de ce să te apuci mai bine. Ș'afară de aceasta pricina era prea

spinoasă, trebuia să fii pentru, sau împotriva lui. Oamenii rigii spânzurau pe cei ce erau pentru Papa, și ardeau pe cei ce erau împotriva lui. Pe cei ce nu ținea nici cu unul nici cu altul, îi ardea sau îi spânzură, cum se 'ntâmplă. Cine putea acela scăpa. Așa, ștreangul; altminterileă focul; nici așa, nici altminterileă, focul și ștreangul. Eu, care vă grăesc m'am dogorit de multe ori, și nu știu de două sau de trei ori, am scăpat din spânzurătoare. Era o frumoasă vreme atuncea, mai ca aceasta de acum. La dracul de știu acum pentru cine mă băteam. Dacă îmi mai vorbesc acum de Luter și de Papa Pavel III dau din umere. Vezi tu, Gilberte, când ți-a cărunat părul, nu trebuie a mai cercetă pricinele pentru care se făceau războaie și femeile pe care le iubeai când erai de douăzeci de ani. Și femeile, și pricinele îți par foarte slute, foarte bătrâne, foarte de nimica, foarte știrbe, foarte sbârcite, foarte dobitoace. Aceasta e istoria mea. Acum m'am tras din pricini. Nu mai sunt soldat al Rigii, nici soldat al Papei, sunt temnicer al turnului Londrei. Nu mă mai bat pentru nimeni și închid pe toată lumea. Sunt temnicer și bătrân; mi-e un picior în groapă și unul în temniță. Adun bucățile tuturilor favoriților ce se sfarmă la regina. Petrec minunat și apoi am un copilaș pe care îl iubesc, și pe voi amândoi pe cari iar vă iubesc, și dacă sunteți fericiți, sunt și eu fericit!

GILBERT. — Apoi dar, fii fericit, Joșua! așa e Jano?

JOSHUA. — Eu, nu pot face nimic pentru fericirea ta, dar Jana poate tot; tu o iubești! nici pot să-ți fac vre-o slujbă în viața mea. Din norocire, tu nu ești domn mare ca să aibi vre'o dată trebuință de temnicerul turnului Londrei. Jana va împlini datoria mea ca și pe a sa. Pentru că și ea și eu îți suntem datori cu totul. Jana era o biată copilă orfană lepădată, tu ai adunat-o și ai crescut-o. Eu, mă înneacam într'o zi în Temza; tu m'ai scăpat.

GILBERT. — Pentru ce tot vorbești de aceasta, Joșua?

JOSHUA. — Pentru ca să-ți spui că datoria noastră, a Janei și a mea este să te iubim, eu ca un frate, ea...—Nu ca o cop...

JANA. — Nu. — Ci ca o soție. Te înțeleg, Joșua.

Cade iarăși în gânduri.

GILBERT (încet lui Joshua). — Privește-o Joshua! așa că e frumoasă și minunată, și că ar fi vrednică și d'un împărat? Când ai ști! tu nu îți poți inchipui cât o iubesc de tare!

JOSHUA. — Ia seama, e nebunie, o femeie nu trebuie iubită atâta; un copil, e alt lucru!

GILBERT. — Ce vrei să zici?

JOSHUA. — Nimic — voi fi la nunta voastră de azi în opt zile. Nădăduiesc că atunci trebile statului îmi vor lăsa ceva răgaz și că s'or isprăvi toate.

GILBERT. — Cum? Ce s'a isprăvi?

JOSHUA. O! tu nu-ți bați capul de lucrurile acelea, tu Gilbert. Tu ești înamorat, tu ești din norod. Și ce-ți fac ție intrigile de sus care ești atâta de fericit jos? Dar dacă mă întreb, ți-oi spune că se nădăduiește că până în opt zile poate, poate și pân' în douăzeci și patru de ceasuri, o să ia altul locul lui Fabiano Fabiani lângă regina.

GILBERT. — Cine e Fabiano Fabiani?

JOSHUA. — Acesta e amozul reginii, un favorit foarte vestit și minunat, un favorit care tae mai lesne capul unui om ce nu-i place de cât înghite un burgmeistru flămând o lingură de supă, cel mai bun favorit ce a avut gădea al turnului Londrii de zece ani, pentru că știi că gădea primește pentru un cap de un domn mare zece scude de argint și uneori îndoit când capul este însemnător. — Toți doresc căderea lui Fabiani. — Adevărat, că în slujba mea la turn, n'auz vorbind de dânsul de cât tot oameni supărați, oameni cărora o să le tae gâtul cel mult până într'o lună, oamenii nemulțumiți.

GILBERT. — Mănânce-se, lupii între dânșii! ce ne pasă nouă de regina și de favoritul reginii? Așa e Jano?

JOSHUA. — O! este un strașnic complot asupra lui Fabiani. De va scăpa, va avea noroc. Poate să se întâmple ceva în astă noapte. Am văzut dineaorea umblând domnul Simon Renard prea pe gânduri.

GILBERT. — Cine e domnul Simon Renard?

JOSHUA. — Și nu știi? E mâna dreaptă a împăratului la Londra. Regina o să ia pe prințul de Spania, al căruia Simon Renard este legat lângă dânsa. Regina îl urăște, dar se teme de dânsul și nu-i poate face nimic. Pân' acum el a doborât doi sau trei favoriți. Mătură palatul din vreme în vreme. Un om iscusit și viclean care știe tot ce se face, și care sapă totdeauna trei pătru rânduri de intrigi ascunse sub ori ce întâmplări. Lordul Paget — pare că m'ai întrebat și de lordul Păget — este un gentilom vrednic care a fost în trebi sub riga Enric VIII. El e mădular al sfatului de taină. Cei-alți miniștrii nici crănesc înaintea lui. Afară însă de cancelarul, milord Gardiner, care îl urăște. Gardiner e om iute și de bun neam. Paget, este din proști, fecior de cismar. O să-l facă baron Paget de Bodezert în Staford.

GILBERT. — Cum le știi de bine toate!

JOSHUA. — Zău! tot auzind vorbind pe inchișișii statului.

(Simon Renard se arată în fundul teatrului). Vezi tu, Gilberte, omu care știe mai bine istoria vremii sceștia, este temnicierul tur-nului Londrei.

SIMON RENARD. (din fund auzind vorbele lui Joshua.) — Te înșeli, domnul meu; acela ce o știe mai bine este gâdea.

JOSHUA. (încet lui Gilbert și Janei.) — Se ne dăm mai în lături. (Simon Renard ese încet.) Acesta e Simon Renard de care vă spuneam.

GILBERT. — Acești oameni ce tot umblă împrejurul casei mele, nu-mi plac.

JOSHUA. — Ce dracul caută el p'acea? trebuie să mă duc degrab; cred că-mi gătește de treabă. Rămâi sănătos, Gilberte. Rămâi sănătoasă, frumoasă Jano; te știu numai atâta de mare!

GILBERT. — Mergi sănătos, Joșua. Dar, spune-mi, ce ascunzi acolo sub manta?

JOSHUA. — A! am și eu complotul meu.

GILBERT. — Ce complot?

JOSHUA. — O! amorezaților care uitați toate! V'am adus

aminte că poimăine este ziua urărilor și a darurilor. Domnii complotă o surpriză lui Fabiani, și eu iar din partea mea am complotul meu. Regina poate să-și dea un favorit nou. Și eu o să dau o păpușă copilului meu. (scoate o păpușă de sub manta). Iarăși nouă. Vom vedea carele dintr'amândoi își va strică mai de grabă jucăria. Dumnezeu să vă aibă în paza sa, prietenii mei!

GILBERT. — Să ne vedem sănătoși; Joșua.

Joșua se depărtează. Gilbert ia mâna Janei, și o sărută cu înfocare.

JOSHUA, (în fundul teatrului). — O! Cât este de mare Provedința! dă fieșcăruia jucăria sa: păpușă—copilului, pe copil omului, pe om femeii, și pe femeie dracului! (Ese).

SCENA III.

GILBETT, JANA.

GILBERT. — Trebuie să te las și eu. Adio Jano; dormi bine.

JANA. — În astă seară nu vii la mine, Gilberte?

GILBERT. — Nu pot. Știi că ți-am mai spus, Jano, că am de lucru în astă noapte. Am să fac un mâner de cuțit pentru un nu știu care lord Clambrasil, pe carele de când sunt nu l-am văzut, și care îl vrea numai decât pe mâine dimineață.

JANA. — Apoi dar, noapte bună Gilberte. Să ne vedem sănătoși mâine.

GILBERT. — Ba nu, Jano, mai stăi un minut. Ah! Doamne! ce durere am să mă despart de tine măcar și pentru câteva ceasuri! e adevărat că tu ești viața și bucuria mea! și însă trebuie să mă duc să lucrez, suntem atât de săraci! Nu voi să intru la tine ca să nu zăbovesc, ce om slab sunt, nu pot să te las! Ține! să ședem puțin la ușă pe astă laviță; imi pare că nu-mi va fi așa de greu a mă duce precum mi-ar fi dac'aș intra în casă și mai vârtos în cămara ta! Dă-mi mâna. (Se pune jos și îi apucă amândouă mâinile într'ale sale). Jano, mă iubești?

JANA. — Oh! Gilberte! cu totul îți sunt datoare! O știu,

cu toate că te-ai ascuns atâta vreme de mine. Mică, pot zice mai în leagăn încă, părinții mei m'au părăsit și tu m'ai luat. De șaisprezece ani, mâinile tale ca ale unui părinte au muncit pentru mine, ochii tăi ca ai unei mume au priveghiat asupra mea. O Dumnezeu! De n'ai fi fost tu, ce m'aș fi făcut? tot ce am, tu mi-ai dat, tot ce sunt, tu ai făcut.

GILBERT. — Jano, mă iubești?

JANA. — Câtă dragoste la tine, Gilberte! muncești zi și noapte pentru mine, îți arzi ochii, te omori. Ține, și în astă noapte iar, și nici odată, nici o dojană, nici o asprime, nici o mânie. Tu care ești atâta de sărac! până și micile mele cochetării de femei, ți-e milă de ele și le împlinești. Gilberte, când gândesc la tine, mi se umplu ochii de lacrimi. De multe ori ți-a lipsit pâine, dar mie nici-odată nu mi-au lipsit cordele.

GILBERT. — Jano, mă iubești?

JANA. — Aș voi să-ți sărut picioarele, Gilberte!

GILBERT. — Mă iubești? Mă iubești? Oh! toate acestea nu-mi spun de mă iubești. De vorba aceasta am trebuință; recunoștință, tot recunoștință! Oh! recunoștința o cale eu în picioare! voi dragoste sau nimic. O să mor! Jano, de șaisprezece ani, ești fata mea, acum ai să-mi fii soție. Te luasem fată, voi să-mi fii femeie. De astăzi în opt zile! Știi, mi-ai făgăduit, ai primit-o; ești logodnica mea! eră o vreme, nu știu de-ți mai aduci aminte, când îmi ziceai: te iubesc! ridicându-ți frumoșii ochi spre cer. Eu te voi tot așa. De multe luni mi se pare că este ceva schimbat în tine, mai ales de trei săptămâni de când lucrul mă silește a lipsi uneori nopțile. Oh Jano! Eu voi să mă iubești, m'am deprins cu aceasta. Tu, mai înainte atât de veselă, acum ești tot tristă și pe gânduri; nu te arăți rece, sărmană copilă, căci te silești cât poți ca să nu te arăți; dar simt bine că vorbele de dragoste nu-ți mai vin așa bune și firești precum odinioară. Ce ai? oare nu mă mai iubești? Negreșit, că sunt un om cinstit, negreșit că sunt un bun meșter; negreșit, negreșit, dar aș voi să fiu un hoț și un ucigaș și să mă iubești! Jano! când ai ști cât te iubesc!

JANA. — Știu, Gilberte, și plâng.

GILBERT. — De bucurie! așa e? spune-mi că de bucurie. Oh! am trebuință să o crez. Numai aceasta este în lume, a fi iubit. Eu nu sunt decât o săracă inimă de meșter, dar trebuie să mă iubească Jana. Ce-mi tot grăești de aceea ce am făcut pentru tine? Jano, numai o vorbă de amor din gura ta, mă face pe mine îndatorat. M'aș da iadului și aș face orice păcat pentru voia ta. Așa e că vei fi femeia mea și că mă iubești? Vezi tu, Jano, pentru o căutătură a ta mi-aș da munca și osteneala, pentru o zâmbire viața, pentru un sărutat, sufletul!

JANA. — Ce nobilă inimă ai, Gilberte!

GILBERT. — Ascultă, Jano! râzi de voești, eu sunt nebun, așa, dar nu te mâhni. De câtă-va vreme mi se pare că văz mulți tineri domni umblând p'aici. Știi, Jano, că sunt de treizeci și patru de ani? ce nenorocire pentru un ticălos meșter nedeprins și rău îmbrăcat ca mine carele nu mai sunt tânăr și frumos, de a iubi o frumoasă și minunată copilă de șaptesprezece ani, care trage pe frumoșii tineri gentilomi auriți și împodobiți, ca lumina pe fluturi! Oh! tare sufer! Nu te ofans nici odată în gândul meu, pe tine atât de cinstită, pe tine atât de curată, pe tine a căreia frunte n'a fost încă atinsă de cât de buzele mele! Găsesc numai că uneori tu ai prea multă plăcere a vedeă cum trec cortegele și cavalcadele reginei, și toate aceste haine frumoase de atlas și de catifea sub care sunt atât de puține inimi și atât de puține suflete! Iartă-mă. Doamne! pentru ce trec p'aici atâția tineri gentilomi? Pentru ce nu sunt tânăr, frumos, nobil și bogat? Gilbert strugarul, atâta e tot. Ei, sunt lord Șandos, lord Jerard, Fiț-Gerard, conte d'Arundel, duca de Norfolk! Oh! cât îi urăsc! îmi petrec viața strujind pentru ei mâner de săbii, a căror fer aș voi să li-l infig în pânțece.

JANA. — Gilberte!...

GILBERT. — Iartă-mă, Jano. Așa e că amorul face tare rău pe om?

JANA. — Ba, tare bun. Tu ești bun, Gilberte.

GILBERT. — Oh! cât te iubesc. Din zi în zi mai mult. Aș voi să mor pentru tine. Tu ori mă iubește ori nu mă iubi, ești stăpână. Eu sunt nebun. Iartă-mă de cele ce ți-am zis. E târziu, trebuie să te las, adio. Dumnezeu! cât este de trist a te lăsa. Intră la tine. Ce, n'ai cheea?

JANA. — Nu, de câte-va zile nu știu ce s'a făcut.

GILBERT. — Ține pe a mea. Măine dimineață te voi vedea Jano, nu uită că astăzi îți sunt încă tată, iar peste o săptămână bărbat.

O sărută pe frunte și ese.

JANA, (singură). — Bărbat! Oh nu, nu voi face păcatul acesta! sărmanul Gilbert, el mă iubește. Dar celălalt!... De n'aș fi ales deșertăciunea mai bine de cât amorul! Ticăloasă fată ce sunt, într'a cui atârnare mă aflu acum? Oh! sunt foarte nemulțămitoare și foarte vinovată! auz viind, să intru.

Intră în casă.

SCENA IV.

GILBERT, UN OM, *învelit într'o manta purtând o scufie galbenă pe cap.*

Omul apucă pe Gilbert de mână.

GILBERT. — Așa, te cunosc, tu ești cerșătorul jidov care de câteva zile te tot văz umblând imprejurul casii aceștia. Dar ce vrei? Pentru ce m'ai apucat de mână și m'ai adus iarăși aicea?

OMUL. — Pentru că aceea ce am să-ți spui nu ți-o pot spune decât aici.

GILBERT. — Ei bine! ce este? Grăește de grabă.

OMUL. — Ascultă, tinere. — Sunt șaisprezece ani, în aceeași noapte ce lordul Talbot conte de Vaterfard a fost tăiat întru lumina făclilor pentru vinovăție de papism și de rebelie; partizanii lui au fost tăiați în bucăți chiar în Londra de soldații regelui Enric VIII. S'au împușcat toată noaptea pe uliți. În aceiași noapte, un prea tânăr lucrător, cu gândul mai mult la treaba lui decât la război, lucră în coliba sa. Cea

întâi ce este la capătul podului Londrei. O uşă mică în dreapta. Pe perețe se văd încă semnele unei zugrăveli roșii. Puteau să fie două ceasuri după miezul nopții. Se bătea pe acolo. Gloanțele treceau Temza șuerând. De odată, a bătut la ușa colibei printre care lampa lucrătorului slobozeă lumină. Meșterul deschise. Un om pe care nu-l cunoștea a intrat. Acest om purtă în brațe un copil în fașe foarte speriat, care plângea. Omul a pus copilul pe masă și a zis : Iată o ființă care nu mai are nici tată nici mamă. Pe urmă a eșit încet și a tras ușa după sine. Gilbert, lucrătorul, și el n'avea nici tată nici mamă. Lucrătorul, a primit copilul, orfanul a crescut pe orfana. El a luat-o, priveghiat-o, a îmbrăcat-o, a hrănit-o, a păzit-o, a crescut-o, a iubit-o. El s'a dat cu totul aceștii sărace mici zidiri pe care războiul civil o aruncă în coliba sa. A uitat tot pentru ea, tinerețea sa, dragostile sale, plăcerea sa : a făcut din copilul acesta singur obiectul muncii sale, iubirii sale, și iată șaisprezece ani de când ține aceasta. Gilberte, lucrătorul, erai tu ; copilul...

GILBERT. — Eră Jana. — Toate sunt așa precum zici, dar unde vrei să vii ?

OMUL. — Am uitat să spui că pe scutecele copilului eră o hârtie prinsă c'un ac pe care scria : «fie-vă milă de Jana.»

GILBERT. — Eră scrisă cu sânge, am hârtia aceasta, o port totdeauna cu mine, dar tu mă muncești. La ce vrei să vii ? spune.

OMUL. — La aceasta. — Vezi că îți cunosc trebile, Gilberte ! priveghează-ți casa în astă noapte.

GILBERT. — Ce vrei să zici ?

OMUL. — Nici o vorbă mai mult, nu te duce la lucru. Șezi prin prejurul aceștii case. Priveghează. Eu nu îți sunt nici prieten nici dușman, dar îți dau o înștiințare. Acum, ca să nu-ți faci rău ție însuși, lasă-mă. Du-te într'acolo și vino dacă mă vei auzi chemând ajutor.

GILBERT. — Ce însemnează aceasta ?

Ese cu pași încet.

SCENA V.

OMUL, *singur*

Lucrul este bine rânduitor astfel. Aveam trebuință de un oarecine tânăr și vârtos care să-mi poată da ajutor de va fi nevoie. Acest Gilbert este aceea ce-mi trebuie. — Mi se pare că auz un sunet de vâsle și de chitară pe apă. — Așa.

Se duce la parapet. Se aude o chitară și un glas depărtat care cântă :

Când legănată cânti
Și te țin seara 'n brațe
La tine e gândul meu
Tu ești a mea viață.
Cântarea ta cea dulce
Fericire 'mi aduce...
Cântă frumoasa mea ;
Cântă iubita mea ;

OMUL. — Omul meu este.

GLASUL.

S'apropie la fieșcare cuplet..

ând râzi, pe gura ta,
Amorul înflorește,
Sălbaticul prepus
Piere, se rătăcește.
Râsul pururea-arată
O inimă curată... —
Ah! râzi frumoasa mea;
Râzi, prea iubita mea.

Când dormi, suflarea ta
Curată, aeroasă
Suspină când și când
O șoapt' armonioasă.
Trupu-ți se desvălește
Sufletu-mi se hrănește... —
Ah! dormi frumoasa mea ;
Dormi, prea iubita mea.

Când imi zici : Te iubesc !
In dulcea ta zâmbire

Eu văz cerul deschis
 Mă 'ncânt' a ta privire
 Și ochii-ți scântează
 Frumoasă d'amor rază...
 Iubește, scumpa mea;
 Iubește draga mea;

Vezi tu? traiul tot stă
 Numa 'n patru cuvinte
 Ori ce bine, noroc,
 Și fericită minte.
 Ori care veselie,
 Și orice bucurie:—
 A râde, a dormi
 A cânta, a iubi.

OMUL. — Desbarcă, bine. Dă drumul vâslașului. Foarte bine! (Vine iarăși dinaintea teatrului.) Iată'l vine.

Intră Fabiano Fabiani, învălit în manta; se îndreptează spre ușa casii.

SCENA VI.

OMUL. FABIANO FABIANI.

OMUL, (oprind pe Fabiani). — Un cuvânt, te rog.

FABIANI. — Imi grăește nu știu cine. Cine e blestematul acesta? cine ești?

OMUL. — Aceea ce-ți va plăcea să fiu.

FABIANI. — Nu se vede bine dela fânarul acesta. Dar mi se pare că ai o scufie galbenă, o scufie de jidov? Jidov ești?

OMUL. — Dar, jidov; am să-ți spui ceva.

FABIANI. — Cum te chiamă?

OMUL. — Eu îți știu numele și dumneata nu mi-l știi? Te întrec la aceasta. Dă-mi voe să nu ți-o spui.

FABIANI. — Tu îmi știi numele, tu? Nu este adevărat.

OMUL. — Îți știu numele. La Năpoli, îți zicea sinior Fabiani; la Madrid, don Fabiano; la Londra te numesc lord Fabiano Fabiani, conte de Clanbrasil.

FABIANI. — Dracul să te ia!

OMUL. — Dumnezeu să-ți ajute!

FABIANI. — Ți-oi da bătae. Nu vreau să mi se știe numele când umblu noaptea.

OMUL. — Mai ales când mergi unde te duci.

FABIANI. — Ce vrei să zici?

OMUL. — De ar ști regina?

FABIANI. — Nu mă duc nicăiri.

OMUL. — Ba, milord! te duci la frumoasa Jană, logodnica lui Gilbert strugarul.

FABIANI (in parte). — La dracu! eată un om de primejdie.

OMUL. — Vrei să-ți spui mai mult? Ai înșălat pe fata aceasta și de o lună te-a primit de două ori noaptea la dânsa. Astăzi este a treia oară. Frumoasa te așteaptă.

FABIANI. — Taci! taci! vrei bani? na să taci. Cât vrei?

OMUL. — Acuși vom vedea. Acum, milordule, vrei să-ți spui pentru ce ai înșălat pe fata aceasta?

FABIANI. — Zău! pentru că-mi era dragă.

OMUL. — Ba nu-ți era dragă.

FABIANI. — Nu iubeam pe Jana?

OMUL. — Precum nici pe regina. — Amor, nu; ci socoteală.

FABIANI. — N'auzi, ticălosule, tu nu ești om, tu ești cugetul meu îmbrăcat jidovește!

OMUL. — O să-ți vorbesc ca și cugetul dumitale, milord. Eată toată pricina. Ești favoritul reginei. Regina ți-a dat Ordinul Calțavetei, contia și sinioria, lucruri deșarte toate! Calțaveta, o petică; contia, un cuvânt; sinioria, dritul d'a avea capul tăiat. Ți trebuia ceva mai bun. Ți trebuia, milordule, moșii bune, posesii bune, castele bune, și venituri bune în bune livre sterling. Riga Enric VIII confiscase averile lordului Talbot, tăiat, sunt acum șaisprezece ani. Ai făcut pe regina Maria să-ți dea averile lordului Talbot; dar pentru ca să fie dania statornică, trebuia să fi murit lordul Talbot fără urmași. De ar fi un moștenitor sau o moștenitoare a lordului Talbot, ca unul ce lordul Talbot a murit pentru regina Maria și pentru maică-sa Caterina de Aragon, ca unul ce lordul Talbot era papist și ca una ce și regina Maria este papistă..

nu este îndoială că regina Maria ți-ar lua îndărăt averile ori cât ești de favorit, milordule, și le-ar da iarăși pentru datorie, pentru mulțumire, pentru Religie, moștenitorului sau moștenitoarei. Erai liniștit despre partea aceasta. Lordul Talbot a avut numai o copilă mică ce se făcuse nevăzută din leagănul său la vremea tăerii tatălui ei, și pe care toată Engli-tera o credea moartă. Dar spionii ce ai, au descoperit nu de mult că în noaptea în care lordul Talbot și partida sa perise din porunca lui Enric VIII, un copil fusese depus în taină la un strugar dela podul Londrei; și că era de crezut că acest copil crescut sub numele de Jana, putea să fie Jana Talbot, mica copilă ce se făcuse nevăzută. Adevărat, dovezi în scris de nașterea sa nu era, dar în toate zilele se putea afla. Întâmplarea era de supărare, a te vedea poate silit într'o zi a da înapoi unei mici copile Șrefsburi, Vecsfordul, carele este un frumos oraș, și mândra Contie de Vaterford! aspru lucru. Cum să faci? Ai căutat un chip să sfărami și să nimicești pe tânăra fată. Un om cinstit ar fi ucis-o sau ar fi otrăvit-o. Dumneata, milordule, ai făcut mai bine, ai necinstit-o.

FABIANI. — Obraznicule!

OMUL. — Cugetul dumitale grăește, milordule. Altul ar fi luat viața tinerei fete, dumneata i-ai luat cinstea, și așa dar tot viitorul. Regina Maria nu știe de glumă, măcar că are amorezi.

FABIANI. — Omul acesta merge în fundul a toate.

OMUL. — Regina este bolnăvicioasă; Regina poate muri, și atuncea dumneata, favorite, vei cădea în dărăpănare pe mormântul ei. Dovezile materiale a tinerei fete se pot găsi, și atuncea; dacă regina ar muri, oricât ai necinstit-o, Jana tot va fi cunoscută de moștenitoare a lordului Talbot. E! ai prevăzut această întâmplare; ești un cavaler tânăr și frumos, ai căutat de te-a îndrăgit; ea ți s'a dat, și dacă nu vei avea ce face altă, te vei însurà cu ea. Nu te apăra de planul acesta, milordule, eu îl găsesc iscusit. De n'aș fi eu, aș vrea să fiu dumneata.

FABIANI. — Mulțumesc.

OMUL. — Ai mânat lucrul cu meșteșug, ți-ai ascuns numele. Ești fără grijă despre regina. Săraca fată crede c'a fost înșalată d'un cavaler din Somerzet, numit Amias Pavlet.

FABIANI. — (Tot! știe tot!) Aide acum sfârșește, ce mă vrei?

OMUL. — Milordule, dacă cineva ar avea în stăpânirea sa hârtiile ce dovedesc nașterea, traiul și dritul moștenitoarei lui Talbot, aceasta te-ar face sărac ca pe strămoșul meu Iov, și nu ți-ar lăsa alte palaturi, don Fabiano, decât pe cele ce le ai în Spania, care ți-ar cădea foarte rău.

FABIANI. — Așa este; dar nimeni n'are hârtiile acelea.

OMUL. — Ba, le are.

FABIANI. — Cine?

OMUL. — Eu.

FABIANI. — Ba! tu ticălosule! Nu e adevărat. Jidov ce grăește, gură ce mințește.

OMUL. — Am hârtiile acestea.

FABIANI. — Minți. Unde le ai?

OMUL. — În buzunarul meu.

FABIANI. — Nu te cred, sunt în rânduială? Nu lipsește nimic?

OMUL. — Nimic.

FABIANI. — Apoi dar îmi trebuesc.

OMUL. — Incet.

FABIANI. — Dă-mi-le, jidove.

OMUL. — Foarte bine. — Jidove! ticăloase cerșetor ce trece pe uliță, dă-mi orașul Șrefsburi, dă-mi orașul Vecsford, dă-mi contia Vaterfordului. — Miluește-mă, mă rog.

FABIANI. — Aceste hârtii sunt totul pentru mine și nimic pentru tine.

OMUL. — Simon Renard și lord Șandos mi le-ar plăti foarte scump.

FABIANI. — Simon Renard și lord Șandos sunt amândoi câinii între cari voi pune să te spânzure.

OMUL. — Alta n'ai nimic a-mi propune? Rămâi sănătos.

FABIANI. — Stăi jidove! — Ce vrei să-ți dau pe hârtiile a-
celea?

OMUL. — Un lucru ce ai asupra-ți.

FABIANI. — Punga?

OMUL. — Rușine! vrei să-ți dau p'a mea?

FABIANI. — Apoi dar, ce?

OMUL. — Ai un pergament care nici odată nu-l lași de
lângă sine. Aceasta e un blanchet ce ți-a dat regina, și în
care se jură pe catolica sa coroană, să împlinească orice ce-
rere i-ar face acel ce i-l va înfățoșă. Dă-mi acel blanchet, și
vei avea documentele Janei Talbot. Hârtie pentru hârtie.

FABIANI. — Ce vrei tu să faci cu dânsul.

OMUL. — Să vedem. Jocul e pe masă, milordule, ți-am
spus trebile dumitale, acum o să-ți spui p'a mele. Eu sunt
unul din cei întâi jidovi din ulița Cantersten la Bruxelles. Dau
bani cu împrumutare, aceasta 'mi este meseria. Dau zece și
iau cincisprezece. Împrumut pe toată lumea; aș împrumut
pe dracul, aș împrumut pe Papa. Sunt două luni de când
unul din cei ce-mi sunt datori a murit fără să-mi plătească.
Acesta era o veche slugă surghiunită a familiei Talbot. Bietul
om nu lăsase decât niște rufe, le-am luat și în ele am găsit
o cutie și în cutia aceea hârtii. Hârtiile Janei Talbot, milor-
dule, cu toată istoria ei arătată pe larg și sprijinită cu do-
vezi pentru mai bune vremi. Atunci tocmai îți dedese și re-
gina averile Janei Talbot. Deci, și eu aveam trebuință de
regina Engliterei pentru un împrumut de zece mii mărci de
aur. Am înțeles că se putea face o treabă cu dumneata. Am
venit în Englitera în hainele acestea, ți-am pândit eu însumi
căile, am pândit și pe Jana, am făcut însumi toate. Cu chipul
acesta, am aflat tot, și iată-mă. Vei avea hârtiile Janei Tal-
bot, de-mi vei da blanchetul reginei. Voi scrie pe el că re-
gina îmi dă zece mii mărci de aur. Mi se mai cuvine ceva
dela banc dar nu voi face vorbă. Zece mii mărci de aur,
nimic mai mult. Nu îți cer dumitale suma aceasta, pentru
că numai un cap încoronat o poate plăti. Cred c'aceasta este
vorbă curată. Vezi ce, milordule, doi oameni așa de iscusiți

precum dumneata și eu n'au ce câștigă înșălându-se unul pe altul. Dacă adevărul ar fi surghiunit de pe pământ, numai în vorba a doi șireți s'ar putea afla.

FABIANI. — Nu se poate. Nu pot să-ți dau blanchetul acesta. Zece mii de mărci de aur! ce ar zice regina? Și apoi mâine pot să caz din favor. Acest blanchet este paza mea; acest blanchet, este capul meu.

OMUL. — Ce-mi pasă mie?

FABIANI. — Cere-mi alt ceva.

OMUL. — Acea voi.

FABIANI. — Jidove, dă-mi hârtiile Janei Talbot.

OMUL. — Milordule, dă-mi blanchetul reginei.

FABIANI. — Aide, jidov blestemat! trebuie să mă plec.

(Scoate o hârtie din buzunar.)

OMUL. — Arată-mi blanchetul reginei.

FABIANI. — Arată-mi hârtiile lui Talbot.

OMUL. — Pe urmă.

S'apropie amândoi de fanar. Fabiani mai în urma jidovului, cu mâna stângă îi ține hârtia sub ochi. Omul o caută.

OMUL (cetind). — «Noi, Maria, regină...» — Bine. — Vezi că sunt ca și dumneata, milordule, le-am socotit toate, le-am prevăzut toate.

FABIANI (Scoate cuțitul cu mâna dreaptă și i-l înfige în gât). — Afară de aceasta.

OMUL. — Oh! vânzătorule!.. — Săriți!

Cade. — Căzând, aruncă în umbră din dosul lui un plic pecetluit, fără să-l vadă Fabiani.

FABIANI (Plecându-se pe trup). — A murit, zău! — De grabă hârtiile! (Caută pe jidov). Dar ce! n'are nimic! nimic asupra lui. nici o hârtie! bătrânul păgân! mințea! mă amăgea! mă prădă! vedeți, afurisitul jidov! Oh! n'are nimic, s'a sfârșit! L'am omorât pentru nimic! așa sunt toți acești jidovi. Minciuna și furtișagul, asta e tot jidovul. — Aide, să ne mântuim de trup, nu-l pot lăsa dinaintea aceștii uși. (Ducându-se în fundul teatrului) Să vedem de nu s'a dus văslașul, să-mi ajute să-l arunc în Temza.

Se coboară și se face nevăzut după parapet.

GILBERT (intrând prin improvizata latură). — Mi se pare c'am auzit un răcnet. (Vede trupul întins jos sub fanar). Un om ucis! — Cerșătorul!

OMUL (ridicându-se pe jumătate). — A!.. — Vii prea târziu, Gilberte. (Arată cu degetul locul unde a aruncat plicul). Ia acestea! aceste's documente ce dovedesc că Jana, logodnica ta, este fiica și moștenitoarea celui mai din urmă lord Talbot. Ucigașul meu, este lord Clambrasil, favoritul reginei. — Ah! mă 'nec,— Gilberte! răsbună-mă și răsbună-ți!... (Moare).

GILBERT. — Mort! — Să-mi răsbun? Ce va să zică? Jana, fiica lordului Talbot! lordul Clambrasil! favoritul reginei! Oh! mă perz! (Sguduind trupul). Grăește! încă un cuvânt! — A murit.

SCENA VII

GILBERT, FABIANI.

FABIANI, (întorcându-se). — Cine e acolo?

GILBERT. — Nū știu cine a ucis un om.

FABIANI. — Ba, un jidov.

GILBERT. — Cine a ucis pe omul acesta?

FABIANI. — Zău! ori tu, ori eu.

GILBERT. — Domnule!..

FABIANI. — Marturi nu's. Un trup mort, doi oameni lângă el. Care e ucigașul? nimic nu dovedește că este unul și nu altul, eu și nu tu.

GILBERT. — Ticălosule! ucigașul tu ești.

FABIANI. — E, bine, eu sunt! — Apoi?

GILBERT. — Voi chema streaja.

FABIANI. — Ba îmi vei ajuta s'arunc trupul în apă.

GILBERT. — Te vor închide și te vor pedepsi.

FABIANI. — Ba îmi vei ajuta s'arunc trupul în apă.

GILBERT. — Ești fără rușine!

FABIANI. — Crede-mă, ia să ștergem toată urma astora d'aci, căci tu ai mai mult interes decât mine.

GILBERT. — Asta e prea mult.

FABIANI. — Unul din noi a făcut fapta. Eu, eu sunt un domn mare, un nobil lord. Tu, tu ești un trecător, un prost, un om din norod. Un nobil dacă omoară un jidov, plătește patru bani gloabă. Un prost ce omoară pe altul, se spânzură.

GILBERT. — Și ai cuteză?...

FABIANI. — De mă vei pâri, te pâresc. Mă vor crede mai degrabă decât pe tine. În orice întâmplare, urmările nu sunt d'o potrivă. Patru bani pentru mine, spânzurătoarea pentru tine.

GILBERT. — Nici un martur! nici o dovadă! oh! capul mi se rătăcește, ticălosul m'a prins, are dreptate.

FABIANI. — Să-ți ajut să arunci trupul în apă?

GILBERT. — Ești diavolul!

FABIANI. — Așa. (Gilbert ia trupul de cap. Fabiani de picioare: îl duc până la parapet). Zău, iubite, nu mai știu în adevăr care din noi a ucis p'acest om. (Se coboară după parapet).

FABIANI (Intorcându-se). — S'a isprăvit. — Noapte bună, tovarășe, du-te de-ți caută de treabă. (Merge spre casă și se întoarce, văzând că Gilbert îl urmează). E! ce mai vrei? să-ți dau ceva pentru osteneală? după drept cuvânt nu-ți sunt dator nimic; dar, ține. (Dă punga lui Gilbert, carele întâi nu vrea s'o ia, și apoi o primește ca un om ce și-ar fi luat de ceva samă). — Ei! ce mai aștepți?

GILBERT. — Nimic.

FABIANI. — Prea-mea-lege șezi aici de-ți place. Ție steaoa cea frumoasă, mie fata cea frumoasă. Dumnezeu să te aibă în paza sa! (Se îndreptează spre ușa casei și vrea s'o deschiză.)

GILBERT. — Unde te duci așa?

FABIANI. — Unde? la mine.

GILBERT. — Cum, la tine?

FABIANI. — Dar.

GILBERT. — Care e acel ce visează dintre noi amândoi? Dineaorea îmi ziceai că ucigașul jidovului sunt eu, acum îmi spui că casa asta este a ta.

FABIANI. — A mea sau a amorezei mele, care vine tot una.

GILBERT. — Mai spune-mi ce-ai zis?

FABIANI. — Zic, prietene, de vreme ce vrei să știi că casa

asta este a unei fete frumoase numită Jana care-mi este amoroasă.

GILBERT. — Și eu, milordule, zic că minți! Zic că ești un calpuzan și un ucigaș, zic că maică-ta a fost palmuită în piața publică de gâde, și că-ți voi lua capul cu amândouă mâinele, vezi, și-ți voi tăia limba cu dinții tăi.

FABIANI. — E, e. Ce drac de om este acesta?

GILBERT. — Eu sunt Gilbert strugarul. Jana e logodnica mea.

FABIANI. — Și eu sunt cavalerul Amias Pavlet. Jana e amoroasa mea.

GILBERT. — Minți îți zic, tu ești lordul Clambrasil, favoritul reginei. Nebunule, socotești că n'o să știi aceasta!

FABIANI, în parte. — Toată lumea mă cunoaște în astă noapte! — Încă un om de primejdie, care va trebui pus la cale!

GILBERT. — Spune-mi îndată c'ai mințit ca un mișel, și că Jana nu e amoroasa ta.

FABIANI. — Li cunoști slova? (Scoate un răvaș din buzunar). Citește. (În parte. În vreme ce Gilbert deschide spasmodicește răvașul). Aș vrea să intre la dânsul și să s'apuce de sfadă cu Jana, aceasta va da vreme oamenilor mei să sosească.

GILBERT, citind. — «Voi fi singură în astă noapte; poți să vii.» — Blestem! milordule, tu ai necinstit pe logodnica mea. ești un nerușinat! Dă-mi cuvânt!

FABIANI, scotând spaga. — Bucuros. Unde-ți este spaga?

GILBERT. — (O turbare! a fi din norod! a nu avea nimic asupra, nici spagă nici cuțit!) Las, te voi aștepta noaptea în unghiul uliței, și îți voi înfige unghiile în gât și te voi ucide, ticălosule!

FABIANI. — E, e, ești prea iute, tovarășe.

GILBERT. — Oh! milordule! îmi voi răsbuna cu tine!

FABIANI. — Tu! să-ți răsbuni cu mine! tu, atât de jos, eu atât de sus! ești nebun, nici voi să te știi!

GILBERT. — Nici vrei să mă știi?

FABIANI. — Dar.

GILBERT. — Vei vedea!

FABIANI, *în parte*. — Nu trebuie ca soarele de mâine să ră-sae pentru omul ăsta. (Tare). Prietene, crede-mă, du-te în ca-să-ți. Îmi pare rău c'ai aflat aceasta; dar îți las pe frumoasa. Mai vârtos că nici îmi eră gândul să-mi întinz dragostile mai departe. Du-te în casă-ți. (Aruncă o chee la picioarele lui Gilbert). De n'ai chei, iată-ți dau eu. Sau, dacă vrei mai bine, bate de patru ori în oblonul acela. Jana va socoti că sunt eu, și îți va deschide. Noapte bună. Se duce.

SCENA VIII.

GILBERT, *singur*

S'a dus! nu mai este aici! Nu l'am frământat, nu l'am sdrobit sub picioarele mele pe omul acesta! a trebuit să-l las să se ducă! nici o armă pe mine! (Găsește jos cuțitul cu care lord Clanbrasil a fost ucis pe jidov; îl apucă cu o grabă furioasă). Ah! tu prea târziu sosești! — Tu nu vei putea să omori decât pe mine! Dar tot una este, ori că ești căzut din cer sau vârsat din iad, te binecuvintez! Oh! Jana m'a vândut! Jana s'a dat nerușinatului acestuia! Jana este moștenitoarea lordului Talbot! Jana este perdută pentru mine! — O! Dumnezeu! meu! iată într'un ceas mai multe groaznice lucruri peste mine. decât poate purtă capul meu! (Simon Renard s'arată în întunerec în fundul teatrului). Oh! Să-mi răsbun de omul acesta! să-mi răsbun de acest lord Clanbrasil! De mă voi duce la palatul reginei, slujitorii mă vor asvârli afară cu picioarele ca p'un câine! Oh! sunt nebun, capul mi se sfărâmă. Oh! aceasta îmi este tot una, să mor, dar aș voi să fiu răsbunat! mi-ași dà sângele pentru răsbunare! Nu este cine-va pe lume care să vrea a face această tocmeală cu mine? Cine vrea să mă răsbune de lord Clanbrasil și să-mi ia viața pentru plată?...

SCENA IX

GILBERT, SIMON RENARD

SIMON RENARD, făcând un pas. — Eu.

GILBERT. — Tu! Cine ești tu?

SIMON RENARD. — Eu sunt omul ce dorești.

GILBERT. — Știi tu cine sunt eu?

SIMON RENARD. — Tu ești omul care-mi trebuiește.

GILBERT. — Numai un gând am, o știi aceasta? Să fiu răsbunat de lordul Clanbrasil, și să mor.

SIMON RENARD. — Vei fi răsbunat de lordul Clanbrasil, și vei muri.

GILBERT. — Oricine ești, îți mulțumesc!

SIMON RENARD. — Vei avea răsbunarea ce vrei, dar nu uită cu ce tocmeală. Imi trebuie viața ta.

GILBERT. — Ia-o.

SIMON RENARD. — Tocmeala e sfârșită?

GILBERT. — Dar.

SIMON RENARD. — Vino după mine.

GILBERT. — Unde?

SIMON RENARD. — Vei află.

GILBERT. — Gândește-te că-mi făgăduiești să mă răsbuni!

SIMON RENARD. — Gândește-te că-mi făgăduiești să mori!

ZIUA A DOUA

REGINA

PERSOANELE:

REGINA.

GILBERT.

FABIANO FABIANI.

SIMON RENARD.

JANA.

LORZI.

GÂDEA.

O cameră din apartamentul reginei. — O evanghelie deschisă pe o mesuță. Corona rigală pe alta. — Uși de amândouă laturile. O ușă mare în fund. — O parte a păretelui din fund îmbrăcată cu o bogată tapiserie.

SCENA I.

REGINA, *strălucit îmbrăcată, culcată pe o canapea*; FABIANO FABIANI, *pe un jeț alături*; *el este bogat îmbrăcat și poartă ordinul calăvetei.*

FABIANI, (cu o chitară în mână cântând).

Când dormi, sullarea ta

Curată, aeroasă

Suspină când și când

O șoapt'armonioasă;

Trupu-ți se desvălește

Sufletu-mi se hrăpește ..—

Ah! dormi frumoasa mea;

Dormi, prea iubita mea;

Când imi zici : Te iubesc ;
 În dulcea ta zimbire
 Eu văz cerul deschis
 Mă'ncânt'a ta privire
 Și ochii-ți scânteiază
 Frumoasă d'amor rază ..
 Iubește, scumpa mea ;
 Iubește, draga mea ;

Vezi tu ? traiul tot stă
 Numa'n patru cuvinte
 Ori ce bine noroc
 Și fericită minte.
 Oricare veselie
 Și orice bucurie : —
 A râde, a dormi,
 A cântă, a iubi !

Pune chitara jos.

Oh ! doamna mea, nu îți pot arăta cât te iubesc ! dar Simon Renard ! Simon Renard, mai puternic aicea și decât Mărirea Ta ! oh ! il urăsc.

REGINA. — Știi că nu pot nimic, milord. El este aici legat al prințului de Spania, care o să-mi fie bărbat.

FABIANI. — Care o să-ți fie bărbat !

REGINA. — Lasă, milord, să nu mai vorbim d'aceasta. Te iubesc, alta ce-ți mai trebuie ? ș'apoi este vremea să te duci.

FABIANI. — Mario, încă un minut !

REGINA. — Dar este ceasul când a să s'adune sfatul de taină, pân' în ceasul acesta aici a fost femeia, trebuie să lăsăm acum să intre regina.

FABIANI. — Eu voiu ca femeia să facă pe regina s'aștepte la ușă.

REGINA. — Așa vrei tu ! așa vrei tu ! Uită-te la mine, milord ! tu ai un tânăr și frumos cap, Fabiano !

FABIANI. — Tu ești frumoasă, doamna mea ! Nu ai avea trebuință decât de frumuseța ta ca să fii atotputernică ; este pe capul tău un oareșice care spune că ești regină, însă aceasta este mai bine scris pe fața ta decât pe corona ta.

REGINA. — Mă măgulești !

FABIANI. — Te iubesc.

REGINA. — Mă iubești, așa e? numai pe mine mă iubești? mai spunemi-o înc'odată așa cu ochii aceia. Ah! noi sărmanele femei, nu știm drept niciodată cece se petrece în inima unui om; suntem nevoite a crede ochii voștri, și uneori cei mai frumoși, sunt cei mai mincinoși. Dar într'ai tăi, milord, este atâta credință, blândețe, atâta statornicie, încât nu pot minți, așa e? Așa, frumosul meu paj, căutătura ta este nevinovată și eurată. Oh! a luă ochi cerești pentru a înșelă, ar fi grozav lucru. Ochii tăi sunt ori de înger ori de diavol.

FABIANI. — Nici diavol, nici înger. Un om care te iubește.

REGINA. — Ce iubește pe regina?

FABIANI. — Ce iubește pe Maria.

REGINA. — Ascultă-mă Fabiano, și eu te iubesc. Tu ești tânăr, și știi că sunt multe femei care te privesc cu mare dulceață. Și în sfârșit se satură cineva d'o regină ca și d'o alta. Nu mă curmă. De te vei înamoră vr'odată de alta, vreau să-mi spui. Te-aș ertă poate dacă mi-ai spune. Lasă-mă să grăesc. Tu nu știi în cât te iubesc, nici eu însumi nu știu. Sunt minute, este adevărat, în care te-aș iubi mai bine mort decât fericit cu alta; dar sunt minute în care te-aș iubi mai bine fericit. Doamne sfinte! nu știu pentru ce vor să-mi scoață nume de femei rea.

FABIANI. — Numai cu tine pot a fi fericit, Mario; numai pe tine te iubesc.

REGINA. — Adevărat e? Uită-te la mine. Adevărat e? O! Eu sunt temătoare uneori! îmi închipuesc — care e femeea ce n'are astfel de idei? — îmi închipuesc uneori că mă înșeli. Aș voi să fiu nevăzută ca să te pot urmări și să știu totdeauna ce faci, ce zici și unde ești. Spun din poveste că este un inel care te face nevăzută: eu mi-aș da coroana pe inelul acela. Imi închipuesc neîncetat că tu umbli după cele mai frumoase fete ce sunt în oraș. O! vezi tu, să nu cumva să mă înșăli!

FABIANI. — Dar, doamna mea, lipsească-ți aceste idei. Eu să te înșăl, doamna mea, împărăteasa mea, buna mea stă-

până! Ar trebui să fiu cel mai nemulțămător și mai ticălos din oameni! Dar n'ai niciun cuvânt ca să mă socotești cel mai nemulțămător și mai ticălos din oameni! Eu te iubesc, Mario, te slăvesc! Nici n'aș putea să mă uîț la altă femeie! te iubesc îți zic! Dar n'o vezi aceasta în ochii mei? O Dumnezeu! Și însă ei ar trebui să te încredințeze că îți spun adevărul. Să vedem, uită-te la mine, spune-mi seamăn unuî om ce te vinde? Când un om înșală pe-o femeie, aceasta se vede îndată. Femeile mai vârtos îndată-l cunosc. Și ce minut ai ales, Mario, ca să-mi zici aceste lucruri? Minutul vieții mele în care poate te iubesc mai mult! În adevăr, mi se pare că niciodată nu te-am iubit ca astăzi! aicea nu vorbesc reginei. Zău, îmi bat joc de regina. Ce-mi poate face regina? Poate să-mi tae capul, și apoi ce? Tu, Mario, tu poți să-mi sfărâmi inima! Nu iubesc mărirea voastră, te iubesc pe tine. Mâna ta cea albă și moale o sărut și o slăvesc, doamnă, iar nu sceptrul vostru!

REGINA. — Îți mulțănesc, Fabianul meu, adio. — Pentru Dumnezeu! milordule, cât ești de tânăr! ce frumos cap și ce frumos păr negru ai! — Să vii după un ceas.

FABIANI. — Acela ce voi îl numiți un ceas, eu îl numesc un veac.

(Ese).

Indată ce a eșit, regina se scoală cu grăbire, merge la o ușă tănuită și o deschide. Intră S. Renard.

SCENA II.

REGINA. SIMON RENARD.

REGINA. — Intră, domnule Baili. E! fost-ai acolo? auzi-tu-l'ai?

SIMON RENARD. — Dar, doamna mea.

REGINA. — Ce zici? Oh! E cel mai șiret și mai mincinos om. Ce zici?

SIMON RENARD. — Zic, doamnă, că se cunoaște că este Italian.

REGINA. — Și ești sigur că merge noaptea la femeea aceea ?
L'ai văzut ?

SIMON RENARD. — Eu, Șandos, Clinton, Montagu și alți zece marturi.

REGINA. — Ah ! întru adevăr, e de batjocură !

SIMON RENARD. — Afară de aceasta, pricina se va dovedi îndată către regina ; tânăra fată este aicea, precum am mai spus Măriei Voastre astă noapte am pus d'a ridicat-o din casa ei.

REGINA. — Apoi aceasta, domnule, nu-i destulă vinovăție ca să pui să-i tae capul ?

SIMON RENARD. — Pentru c'a fost noaptea la o fată frumoasă ? Nu, doamnă. Mărirea Voastră ați dat în judecată pe Trogmorton pentru asemenea pricină, și știți că Trogmorton a scăpat.

REGINA. — Am pedepsit pe judecătorii lui Trogmorton.

SIMON RENARD. — Căutați să nu aveți a pedepsi pe judecătorii lui Fabiani.

REGINA. — Ah ! cum să-mi răsbun de vânzătorul acesta ?

SIMON RENARD. — Mărirea Voastră vreți o răsbunare sigură ?

REGINA. — Vrednică de mine.

SIMON RENARD. — Trogmorton a scăpat, doamnă. Nu este decât un chip, acel care l-am spus Măririi Voastre. Omul ce stă afară.

REGINA. — Face-va tot ce voi vrea ?

SIMON RENARD. — Dacă și Mărirea Voastră veți face tot ce va vrea el.

REGINA. — Iși va dà viața ?

SIMON RENARD. — Va face tocmeală ; dar își va dà viața.

REGINA. — Ce voește ? știi ?

SIMON RENARD. — Aceea ce voiți și Mărirea Voastră. Să-și răsbune.

REGINA. — Zii să intre, și să fii aproape când te voi chie-mă... Domnule Baili !

SIMON RENARD, (întorcându-se). — Doamna mea ?...

REGINA. — Zi milordului Șandos să stea în camera alătu-

turată cu șeșe strejari d'ai mei gata să intre. — Asemenea și femeea să fie aicea când voi chema-o. — Du-te.

REGINA, (singură). — O! va fi groaznic!

Una din ușile lăturalnice se deschide. Intră Simon Renard și Gilbert.

SCENA III.

REGINA, GILBERT, SIMON RENARD.

GILBERT. — Dinaintea cui sunt?

SIMON RENARD. — Dinaintea Reginei.

GILBERT. — Regina!

REGINA. — Așa, Regina. Eu sunt Regina. Nu este vreme de mirat. Tu ești Gilbert, un strugar. Locuești nu știi unde dincolo de apă pe mal cu una numită Jana al căria ești logodnicul, și care te înșală și care are amarez pe unul numit Fabiano care mă înșeală pe mine. Tu voești să-ți răsbuni, și eu iarăși. Pentru aceasta îmi trebuie să fac cu viața ta ce voi voi. Imi trebuie să zici ce-ți voi porunci să zici, fie orice. Imi trebuie să nu mai fie pentru tine nici minciună nici adevăr, nici bine, nici rău, nici drept nici nedrept, alt nimic decât răsbunarea mea și voea mea. Imi trebuie să mă lași să fac și să te lași să faci. Te învoești?

GILBERT. — Doamna mea...

REGINA. — Răsbunarea vei avea-o. Dar îți spui mai nainte că va trebui să mori. Iată tot, fă tocmeală. De ai o mumă bătrână, și să trebuiască să-i copâr masa cu drugi de aur, spune, voi face-o. Vinde-mi viața cât vei vrea de scump.

GILBERT. — Nu mai sunt hotărît a muri, doamna mea.

REGINA. — Cum!

GILBERT. — Ascultați, Mărirea Voastră: am gândit toată noaptea, nimic nu-mi este dovedit încă în pricina aceasta. Am văzut un om care s'a lăudat că este amarezul Janei. Cine-mi poate spune că n'a mințit? am văzut o chee, cine-mi poate spune că nu e furată. Am văzut un răvaș. Cine-mi poate spune că n'a fost scris de silă. Și nici mai știu dacă eră chiar

slova ei. Eră noapte. Eram turburat. Nu vedeam. Nu pot să dau viața mea, care este a ei, astfel. Nu cred nimic, nu's încredințat de nimic, n'am văzut pe Jana.

REGINA. — Se cunoaște că iubești! Ești ca și mine, te împotrivești la orice dovezi; dar dacă vei vedea-o pe acea Jană, dacă vei auzi-o mărturisind vinovăția, face-vei aceea ce voesc?

GILBERT. — Dar, cu o condiție însă.

REGINA. — Imi vei spune-o mai târziu. (Către Simon Renard). Să-mi aduc'aci pe muerea aceea, numai decât. (Simon Renard ese. Regina pune pe Gilbert după o perdea care este de o parte în fundul apartamentului). Stăi colo.

Intră Jana, galbenă și tremurândă.

SCENA IV.

REGINA, JANA, GILBERT, *după perdea.*

REGINA. — Apropie-te, tânără fată, știi cine suntem?

JANA. — Știu, doamna mea.

REGINA. — Știi cine este omul care te-a înșelat?

JANA. — Știu, doamna mea.

REGINA. — Te amăgise? trecea subț un nume de Amias Pavlet?

JANA. — Așa, doamna mea.

REGINA. — Acum știi că este Fabiano Fabiani, conte de Clambrasil?

JANA. — Știu, doamna mea.

REGINA. — Astă noapte când a venit de te-a ridicat din casa ta îi dedeseși întâlnire și-l așteptai?

JANA, (înțeleștând mâinele). — Pentru Dumnezeu, doamna mea!

REGINA. — Răspunde!

JANA, (cu glas slab). — Așa.

REGINA. — Știi că nu mai aveți de nădăjduit nimic nici tu nici el?

JANA. — Decât moarte. Și aceasta este o nădejde.

REGINA. — Spune-mi toată întâmplarea. Unde ai întâlnit pe omul acesta cea întâia dată?

JANA. — Cea întâia dată ce l-am văzut, eră... — Dar ce trebuie aceste? O ticăloasă fată din norod, săracă și zădărnice, nebună și cochetă, înamorată de podoabe și de haine frumoase, care se amăgește de mândrețile unui domn mare. Iată tot. Sunt amăgită, sunt necinstită, sunt perdută. N'am alt ce mai spune. Pentru Dumnezeu, pesemne nu vedeți, doamna mea, fieștecare cuvânt ce zic mă omoară.

REGINA. — Bine.

JANA. — Oh! mânia voastră este groaznică, o știu, doamna mea! Capul meu se pleacă mai înainte sub pedeapsa ce-mi gătiți...

REGINA. — Eu! pedeapsă pentru tine! Ce, îmi bat eu capul de tine, nebuno! Cine ești tu, ticăloasă zidire, pentru ca regina să gândească la tine, muere, este altul care se va însărcina a te pedepsi.

JANA. — E bine, doamna mea, ori care va fi acel ce-vei însărcina, ori care va fi pedeapsa, voi suferi tot fără a mă jelu, vă voi și mulțumi încă de veți avea milă d'o rugăminte ce o să vă fac. Este un om care m'a luat orfană în leagăn, care m'a ținut, m'a crescut, m'a hrănit, care m'a iubit și mă iubește încă; un om de care sunt tare nevrednică, către care am fost foarte vinovată, și al cărui chip însă este în fundul inimei mele scump, înalt și sfințit precum al lui Dumnezeu; un om care fără îndoială în ceasul acesta își găsește casa deșartă și părăsită, și prădată, și nu înțelege nimic, și își smulge părul de desnădăjduire. Așa dar, aceea ce cer de la Mărirea Voastră, doamna mea, este să nu înțeleagă niciodată nimic, să mă fac nevăzută, fără să știe niciodată ce m'am făcut, nici ce am făcut, nici ce ați făcut cu mine. Ah Dumnezeule! nu știu de mă înțelegeți bine; dar trebuie să simți că acesta e un om nobil și generos prieten. — Sărmanul Gilbert! O așa, este prea adevărat! — Care mă cinstește și mă crede curată, și care nu voi să mă urască și să mă desprețuiască... — Așa e că mă înțelegeți, doamna mea? Cinstirea omului acestuia este pentru mine mai mult de cât viața, așa! și apoi aceasta i-ar pricinui o mahniciune

strașnică! și multă mirare! Intăi nici ar crede. Nu, n'ar crede. Dumnezeu! sărmanul Gilbert! oh, doamna mea! fie-vă milă de el și de mine. El nu v'a făcut nimic. Să nu știe nimic de aceasta, pentru numele lui Dumnezeu! Pentru numele lui Dumnezeu! să nu știe că sunt vinovată, căci s'ar omori. Să nu știe că sunt moartă, căci ar muri.

REGINA. — Omul de care grăești, este aicea; te ascultă, te judecă, și vrea să te pedepsească. (Gilbert s'arată).

JANA. — Cerule! Gilbert!

GILBERT. — (Reginei). Viața mea este a voastră, doamnă.

REGINA. — Bine. Ai să-mi cei ceva?

GILBERT. — Am, doamna mea.

REGINA. — Ce? Noi îți dăm parola noastră de Regină, că primim mai înainte.

GILBERT. — Eată ce, doamna mea. — Este mic lucru. Aceasta-i o datorie de mulțămire ce împlinesc către un domn al curții voastre care mi-a dat mult de lucru în meșteșugul meu de strungărie.

REGINA. — Grăește.

GILBERT. — Domnul acesta are o tainică legătură c'o femeie pe care nu o poate lua pentru că ea este dintr'o familie proscrisă. Această femeie, ce a trăit ascunsă pân'acum, este fiică unică și moștenitoare a celui mai de pe urmă lord Talbot, tăiat subț riga Enric VIII.

REGINA. — Cum! ești sigur d'aceea ce zici? Ioan Talbot, bunul lord catolic, credinciosul apărător al maicii mele de Aragon, zici că a lăsat o fiică? Pe coroana mea, de este adevărat, acest copil este copilul meu; și aceea ce Ioan Talbot a făcut pentru Maria de Englitera, Maria de Englitera va face pentru fiica lui Ioan Talbot.

GILBERT. — Așa dar, va fi negreșit o fericire pentru Mărirea voastră, să înturnați fiicei lui Ioan Talbot averile părintelui său?..

REGINA. — Așa, fără îndoială, și să le iau de la Fabiano! — Dar sunt dovezi că trăește această moștenitoare?

GILBERT. — Sunt.

REGINA. — Și de nu vor și fi, noi vom face. Nu suntem Regină pentru nimic.

GILBERT. — Mărirea voastră va da fiicii lordului Talbot averile, titlurile, rangul, numele, armele și deviza părintelui său. Mărirea Voastră o va ridica din toată proscricția și îi va chezeșui asigurarea vieții. Mărirea voastră o va mărita după domnul acesta care este singur omul pe carele ea îl poate lua. Cu condițiile acestea, doamna mea, veți putea face cu mine, cu slobozenia mea, cu viața mea și cu voea mea, precum vă va plăcea.

REGINA. — Bine. Voi face tot ce ai zis.

GILBERT. — Mărirea voastră va face ce am zis. Regina Engliterei mi se jură mie lui Gilbert strungarul pe această coroană, și pe Evanghelia asta deschisă.

REGINA. — Mă jur pe această rigală coroană și pe cea sfântă Evanghelie.

GILBERT. — Tocmeala este sfârșită, doamna mea. Porunciți să gătească o groapă pentru mine și un pat de nuntă pentru miri. Domnul de care grăiam, este Fabiani, conte de Clan-brasil. Moștenitoarea lui Talbot, eat-o.

JANA. — Ce zici?

REGINA. — C'un nebun am aface? Ce însemnează aceasta? Meștere! bagă-ți în minte că ești prea semeț să râzi de regina Engliterei. Căci camerile rigale sunt locuri unde trebuie a-și lua cine-va seama vorbei, și că sunt prilejuri unde gura face de cade și capul!

GILBERT. — Capul meu, doamna mea, îl aveți. Eu am jurământul vostru!

REGINA. — Tu nu ești în sine. Fabiano ăsta! Jana asta!... — Lasă-mă în pace.

GILBERT. — Jana asta e fiica și moștenitoare lordului Talbot.

REGINA. — Ba! părere! himeră! nebulie! Dovezile le ai?

GILBERT. — De plin. (Scoate un plic din sân). Bine-voiți a citi aceste hârtii.

REGINA. — Am eu vreme să citesc hârtiile tale, eu? și-am cerut eu hârtiile tale? Ce-mi pasă mie de hârtiile tale? Pe

sufletul meu, și de vor dovedi ceva, le voi aruncă în foc, și nu va rămânea nimic.

GILBERT. — De cât jurământul vostru, doamna mea.

REGINA. — Jurământul meu! Jurământul meu!

GILBERT. — Pe coroană și pe Evangelie, doamna mea! adică, pe capul vostru și pe sufletul vostru; pe viața voastră din lumea aceasta și pe viața voastră din cealaltă.

REGINA. — Dar apoi ce vrei tu? Îți jur că ești nebun.

GILBERT. — Ce voi? Jana și-a perdut rangul, dații-l! Jana și-a perdut cinstea, dații-o! vestiți-o fiica lui lord Talbot și soția lui lord Clanbrasil — și apoi, luați-mi viața!

REGINA. — Viața ta! dar ce vrei tu să fac acum cu viața ta? Nu o vream de cât ca să-mi răsbun de omul acesta, de Fabiano! Tu pe semne nu înțelegi nimic? Eu earăși nu te înțeleg. Grăiaii de răsbunare. Astfel îți răsbuni? Acești oameni din norod sunt așa de nerozi! și apoi, gândești că crez istoria ta cea de răs a unei moștenitoare a lui Talbot! Hârțiile! îmi arăți hârțiile! nu vreau să le văd. A! o muere te vinde, și tu te faci generos! nici cum nu-ți pasă! Eu nu sunt generoasă; eu am turbărea și ura în inimă. Imi voi răsbună, și tu îmi vei ajuta. Dar e nebun omul acesta! e nebun! e nebun! o Dumnezeuule! pentru ce să am trebuință de dânsul! e desnădăjduitor lucru a aveà a face cu astfel de oameni în pricini serioase!

GILBERT. — Am parola voastră de Regină catolică. Lordul Clanbrasil a amăgit pe Jana, și trebuie s'o ia.

REGINA. — Dar de nu va voi s'o ia?

GILBERT. — Atuncea îl veți sili, doamna mea.

JANA. — Oh nu! fie-ți milă de mine, Gilberte!

GILBERT. — E bine, de nu va voi nerușinatul acesta, Mărirea Voastră veți face cu el și cu mine ce veți voi.

REGINA, (cu bucurie) — A! atâta vreau!

GILBERT. — La o așa întâmplare, dacă coroana de contesă de Waterford se va pune în obște de regina pe capul cel sfințit și neatins al acestei Jane Talbot, eu voi face tot ceea ce-mi va porunci Regina.

RÉGINA. — Tot?

GILBERT. — Tot.

REGINA. — Vei zice ori ce va trebui zis? Vei muri de ori ce moarte?

GILBERT. — De ori ce moarte.

JANA. — O Dumnezeule!

REGINA. — Te juri?

GILBERT. — Mă jur.

REGINA. — Așa se poate pune la cale lucrul. Ajunge, am parola ta și tu ai p'a mea. S'a sfârșit. (Stă puțin în gând) (Către Jana). Ești de prisos aci: ești, te vor chema la vreme.

JANA. — O Gilberte! ce ai făcut? O Gilberte! sunt o ticăloasă și nu cutez a-mi ridică ochii asupra-ți! O Gilberte! ești mai mult de cât un Inger, căci ai tot odată și virtuțila unui inger și patimile unui om!

SCENA V.

REGINA, GILBERT, apoi SIMON RENARD, lord SHANDOS, și STREJARII

REGINA. — (Lui Gilbert). Ai vr'o armă asupra ta? Un cuțit sau altă?

GILBERT. — (Scoțând din sân cuțitul lordului Clanbrasil). Un cuțit! eată, doamna mea.

REGINA. — Bine. Ține-l în mână. (Chiamă, apucându-l în te de mână). Domnule Baili d'Amont! Lordule Șandos! (Intră Simon Renard, lord Șandos și strejarii). Puneți mâna, pe omul acesta! a ridicat cuțitul asupra mea. L'am apucat de mână, în minutul când era să mă lovească. Este un ucigaș.

GILBERT. — Doamna mea!...

REGINA. — (Încet lui Gilbert). Uiți acum tocmeala noastră! așa te lași cum ai zis? (Tare). Sunteți toți marturi că era încă cu cuțitul în mână. Domnule Baili, cum se numește gâdea de la Turnul Londrei?

SIMON RENARD. — Acesta e un irlandez ce-i zic Mac Dermoti.

REGINA. — Să mi-l aducă aci, am să-i vorbesc.

SIMON RENARD. — Însăși Mărirea Voastră?

REGINA. — Însămi eu.

SIMON RENARD. — Regina să grăiască cu gădea!

REGINA. — Așa, Regina va grăi cu calăul, capul va grăi cu mâna. — Să-l aducă! (Un strejar ese). Milord Șandos, și voi, domnilor, îmi veți da samă de omul acesta. Păziți-l acolo dinapoea voastră. Aici au să se petreacă lucruri pe carele trebuie să le vază. — Domnule leitenant d'Amont, lordul Clanbrasil aice e?

SIMON RENARD. — Stă în camera zugrăvită, așteptând când va fi bună plăcerea Reginei ca să-l vază.

REGINA. — Nu prepune nimic?

SIMON RENARD. — Nimic.

REGINA. — (Lordului Șandos). Să intre.

SIMON RENARD. — Toată curtea stă afară așteptând. Să nu vie nimeni înainte de lordul Clanbrasil?

REGINA. — Care sunt printre domniile noastre acei ce urăsc pe Fabiani?

SIMON RENARD. — Toți.

REGINA. — Acei ce-l urăsc mai mult?

SIMON RENARD. — Clinton, Montagu, Somerzet, conte de Derbi, Jerar Friț-Jerar, lord Paget, și lordul Canțeler.

REGINA. — (Lordului Șandos). Chiamă pe toți aceștia, afară de lordul Canțeler. Du-te. (Șandos ese). (Către Simon Renard). Vrednicul Episcop Canțeler nu iubește mai mult, de cât ceilalți pe Fabiani, dar este om plin de cârtiri. (Văzând hârtiile pe care Gilbert le-a pus pe, masă). A! trebuie însă să-mi arunc ochii p'aceste hârtii. (În vreme ce le caută, ușa din fund se deschide. Intră domniile însemnați de Regina, închinându-se până la pământ.

SCENA VI.

Cei din urmă, LORD CLINTON (și ceilalți domni).

REGINA. — Bună dimineață, domnilor. Dumnezeu să vă aibă întru paza sa, milorzi. (Lordului Montagu). Anton Brovn, nu uiți nici o dată că cu vrednicie ți-ai dat pept cu Ioan de Montmorensi și cu domnul de Tulusa în negoțiațiile mele cu împăratul unchiul meu. — Lord Paget, vei primi astăzi diplomele de baron Paget de Boderzet în Staford. — E! dar eată vechiul nostru prieten milord Clinton! Noi îți suntem pururea bună prietenă, milord. Voi ați sfărâmat pe Tomas Viat în câmpia de Sent Jam. Domnilor, să ne aducem toți aminte. În ziua aceea coroana Engliterei a fost scăpată de un pod pe care a putut oștile mele sosi până la rebeli, și de un zid ce a oprit pe rebeli de a sosi până la mine. Podul, este podul Londrei. Zidul, este lordul Clinton.

LORD CLINTON. — (încet lui Simon Renard). Sunt șase luni de când Regina nu mi-a grăit. Cât e de bună astăzi!

SIMON RENARD. — Îngăduie, milord. Acum îndată îți va părea și mai bună.

REGINA. — (Lordului Șandos). Milord Clanbrasil poate să intre. (Lui Simon Renard.) Câte-va minute după ce va intra...

(Ii șoptește încet la ureche, și îi arată ușa pe care a eșit Jana.)

SIMON RENARD. — Am înțeles doamna mea. (Fabiani intră)

SCENA VII.

(Cei din urmă), FABIANI.

REGINA. — A! eată-l!... (Începe a vorbi încet lui Simon Renard).

FABIANI. — (Cărui i se închină toți, în parte, uitându-se împrejurul lui). Ce va să zică aceasta? sunt numai vrăjmași d'ai mei astăzi aicea. Regina șoptește cu Simon Renard, la dracu! o văz că râde! rău semn!

REGINA. — (Cu blândete lui Fabiani) Dumnezeu să te aibă în paza sa, milord!

FABIANI. — (Sărutându-i mâna) Domna mea... (In parte.) Mi-a zâmbit. Primejdia nu e pentru mine.

REGINA. — (Tot cu blândete) Am a-ți vorbi. (Vine cu dânsul dinaintea teatrului.)

FABIANI. — Și eu am a-ți vorbi, doamna mea, am să te mustru. M'ai lăsat, m'ai depărtat o mulțime de vreme. Ah! n'ar fi așa, dacă în ceasurile când nu ne vedem ai gândi la mine, cum gândesc eu la voi.

REGINA. — Ești nedrept; de când m'ai lăsat, numai la dumneata mi-e gândul.

FABIANI. — Adevărat e? sunt așa de fericit? Mai spune-mi odată.

REGINA. — (Tot zâmbind). Mă jur.

FABIANI. — Mă iubești așa dar precum te iubesc?

REGINA. — Tot așa, milord. — În adevăr îți spui c'am gândit, și ți-am gătit o plăcută surpriză la întoarcere.

FABIANI. — Cum! ce surpriză!

REGINA. — O întâlnire care-ți va aduce multă plăcere.

FABIANI. — Întâlnirea cui?

REGINA. — Ghicește. — Nu ghicești?

FABIANI. — Nu, doamna mea.

REGINA. — Apoi dar întoarce-te. (Fabiani se întoarce și vede pe Jana pre pragul ușei cei mici.)

FABIANI. — (in parte) Jana?

JANA. — (in parte) El este!

REGINA. — (tot zâmbind) Milordule, cunoști pe fata aceasta?

FABIANI. — Ba nu, doamna mea.

REGINA. — Fată, cunoști pe milordul?

JANA. — Întâi adevărul și apoi viața. Il cunosc, doamna mea.

REGINA. — Așa, milordule, nu cunoști pe femeea aceasta?

FABIANI. — Doamna mea! vor să mă piarză, sunt împrejurat de vrăjmași. Femeea aceasta este unită cu dânsii, fără îndoială. N'o cunosc, doamna mea! N'o știu, cine e, doamna mea.

REGINA. — (sculându-se și lovindu-l cu mânușa peste obraz) A! ești un mișel! — Vinzi pe una și tăgăduiești pe celaltă! a! nu știi cine e! vrei să ți-o spui eu? Femeea aceasta este Jana Talbot, fiica lui Ioan Talbot, bunul domn catolic ce a murit pe eșafod pentru maică-mea. Această femeie este Jana Talbot vară-mea; Jana Talbot, contesă de Șrefsburi, contesă de Vecsfort! contesă de Vaterford, pairesă de Englitera! Eată ce este femeea aceasta! — Lordule Paget, voi sunteți comisari osebitei peceți, veți ținea socoteală de cele ce zicem. Regina Engliterei cunoaște în obște pe tânăra aceasta pentru Jana, fiică și unică moștenitoare a celui de pe urmă conte de Vaterford. (Arătând scrisorile.) Eată dovezile și documentele pe care le veți întări cu pecetea cea mare. Aceasta poruncim. (Către Fabiani.) Așa, contesa de Vaterford! și aceasta s'a dovedit! și vei da averile ei ticălosule! — A! nu cunoști pe femeea aceasta! nu știi cine e femeea aceasta! E! ți-o spui eu! este Jana Talbot! și trebuie să-ți mai spui ceva mai mult?... (Mai încet uitându-i-se în ochi.) Mișelule! ea este amoreaza ta!

FABIANI. — Doamna mea...

REGINA. — Eată ce este ea; acum eată ce ești tu. Tu ești un om fără suflet, un om fără inimă, un om fără duh! Ești un șiret și un ticălos! Ești... — Zău, domnilor, n'aveți trebuință să vă depărtați. Prea puțin îmi pasă că veți auzi ce am să spui acestui om! mi se pare că grăesc destul de tare. — Fabiano! Ești un ticălos, un vânzător către mine, un mișel cătră dânsa, o slugă mincinoasă, cel mai nimic, cel mai de pe urmă din oameni! și însă, este prea adevărat, te-am făcut conte de Clanbrasil, baron de Dinasmondi, ce încă? Baron de Darmont în Devonșir. E! dar eram nebună! vă cer ertăciune, milorzi, că v'am făcut de v'a cotit omul acesta. Tu, caveler! tu nobil! tu domn! Dar asemează-te cu acei care sunt așa, ticălosule! Dar privește imprejur-ți nobili! Eată Brii, baron Șandos. Eată Seimur duca de Somerzet. Eată Stanleii, care sunt conți de Derbi de la anul o mie patru sute optzeci și cinci. Eată Clintonii cari sunt baroni Clinton de la o mie două sute noăzeci și opt! Ce, tu îți inchipuești că semeni

cu oamenii aceștia! te zici aliat cu familia Spaniolă de Penalver, dar nu e adevărat, nu ești de cât un rău Italian, nimic! mai puțin de cât nimic! fiu al unui din satul Larino! — Așa, domnilor, fiu al unui ciobotar! o știam și n'o spuneam și o ascundeam aceasta, și mă făceam că crez pe omul acesta când vorbea de nobilitatea sa. Căci așa suntem noi femeile. O Doamne! aș voi să fie aici femei, aceasta ar fi o învățătură pentru toate. Ticălosul! ticălosul acesta! înșală p'o femeie și tăgăduiește pe cealaltă! nerușinat! intru adevăr, ești tare nerușinat! Cum! de când vorbesc încă nu e în genuchi! în genuchi, Fabiani! milorzi, puneți cu d'asila pe omul acesta în genuchi!

FABIANI. — Mărirea Voastă...

REGINA. — Ticălosul acesta pe care l-am umplut de bunătăți! ăst lacheu Napolitan pe care l-am făcut cavaler aurit și conte slobod de Englitera! Ah! trebuia să m'aștept la aceasta! Bine îmi spusese c'aceasta astfel e să se isprăvească. Dar așa sunt eu de îndărătnică, și pe urmă văz c'am greșit. Eu sunt vinovată. Italian, va să zică șiret. Napolitan va să zică becisnic! ori în câte dăți tatăl meu s'a slujit c'un Italian, s'a căit. Acest Fabiani! vezi tu, ladi Jano, la ce om te-ai dat, nenorocită copilă! — Te voi răsbună eu, las! — Oh! ar fi trebuit să judec, că din buzunarul unui Italian nu se poate scoate altă de cât un stilet, nici din sufletul unui Italian altă de cât vânzare.

FABIANI. — Doamna mea, mă jur...

REGINA. — Acum va să jure minciuni! Pân' în sfârșit va fi de nimic; ne va face să ne roșim pân' în vârf dinaintea acestor oameni, pe noi femeile slabe care l-am iubit! nici capul n'o să-și ridice!

FABIANI -- Ba îl voi ridica, doamna mea. Sunt pierdut, o văz bine. Moartea mea e hotărâtă. Veți întrebuița ori ce chip, cuțit, otravă...

REGINA. — (apucându-i mâinele și trăgându-l dinaintea teatrului) Otravă! Cuțit! ce spui, Italiane? răsbunarea vânzătoare! răsbunare rușinată! răzbunarea dosită! răsbunarea ca în țara ta! Ba, sinior Fabiani, nici cuțit, nici otravă. Ce? Eu am să m'ascunz,

să caut unghiul uliților noaptea, și să mă fac mică când îmi răsbun? Ba, zău nu. Eu voi zioa cea mare, auzi tu, milordule? Amiaza, soarele cel frumos, piața publică, eșafodul și paloșul, oameni pe uliți, oameni la fereste, oameni pe case, o sută de mii de marturi! voi să le fie frică, auzi tu, milordule? să le pară aceasta strălucit, înfricoșat și măreț, și să zică; o femeie a fost defăimată, dar o Regină își răzbună! Acest favorit atât de zavistuit, acest tânăr frumos și obraznic pe care l-am acoperit cu catifea și mătase, voi să-l văz în-cujbat în două, speriat și tremurând în genunchi p'un postav negru, cu picioarele goale, cu mâinile legate, șuerat de norod și pipăit de gâde. În gâtul acest alb în care pusesem un lanț de aur, voi să pui un ștreang. Am văzut ce însemnă acest Fabiani p'un tron. Voi să-l văz ce a însemnă pe un eșafod!

FABIANI. — Doamna mea...

REGINA. — Nici o vorbă! nici un cuvânt mai mult. Ești cu adevărat pierdut. Te vei sui pe eșafod ca și Suffolk și Northumberland. Aceasta e o sărbătoare ca și altele ce dau bunei mele cetăți a Londrei! știi cum te urăște buna mea cetate.

Pe Dumnezeu, e frumos lucru când ai trebuință a-ți răsbună. Că ești Maria, doamnă, Regina Engliterei, fiica lui Enric VIII și stăpânitoare a patru mări! și când vei fi pe eșafod, vei putea în voe face un lung cuvânt norodului ca Northumberland, sau o lungă rugă către Dumnezeu ca Suffolk, pentru ca să dai vreme ertării să vie; martur îmi este cerul că ești un vânzător și că ertarea nu va veni! acest ticălos șiret care îmi vorbea de amor și îmi zicea Tu, azi dimineață! — E, pentru Dumnezeu, domnilor, vă mirați poate că grăesc așa dinaintea voastră; dar vă mai spui încă odată că prea puțin îmi pasă! (Lordului Somerzet.) Milordule ducă, ești Constablu al turnului; cere spaga de la omul acesta.

FABIANI. — Eată-o; dar protestez. De se va și dovedi c'am amăgit sau am înșălat o femeie..

REGINA. — Și ce-mi pasă mie c'ai înșălat o femeie! Ce de aceasta îmi bat eu capul? acești domni sunt martori că nici voi să știu de aceasta!

FABIANI. — A înșelă o femeie, nu e vinovăție de loc, doamna mea. Mărirea Voastră n'ați putut osândi pe Trogmorton pentru o asemenea greșală.

REGINA. — Acum a prins gură! vermele se face șearpe. Și cine îți zice că pentru aceasta te învinovățesc?

FABIANI. — Apoi dar care îmi este vinovăția? Eu nu sunt Englez, nu sunt supusul Măririi Voastre. Sunt supusul Rigi de Napoli și vasal al sfântului Părinte. Voi chema pe legatul său, prea-sfințitul Cardinal Polus, ca să mă reclame; mă voi apăra, doamna mea. Sunt străin. Nu pot fi dat în judecată, ca și când aș fi vinovat, adevărat vinovat. — Care-mi este vinovăția?

REGINA. — Intrebi care-ți este vinovăția?

FABIANI. — Dar, doamna mea.

REGINA. — Milorzi, ați auzit cu toții întrebarea ce mi s'a făcut, acum veți auzi răspunsul. Luați aminte și băgați samă toți ori câți sunteți, căci veți vedea că am numai să lovesc cu piciorul ca să fac să isbucaească de subt pământ un ecafod. — Șandos! deschide în laturi acea ușă! toată curtea! toată lumea! să intre cu toți. (Ușa din fund se deschide; intră toată curtea.)

SCENA VIII

Cei din urmă, LORDUL CANCELER și toată curtea

REGINA. — Intrați, intrați, milorzi. Imi pare bine că vă văd pe toți astăzi. — Bine, bine, partea judecătorească pe aici, mai aproape, mai aproape. — Unde sunt sergenții d'arme ai camerei lorzilor, Hariot și Lanerilo? A! eată-vă, domnilor. Bine ați venit. Scoateți săbiile. Bine. Puneți-vă din dreapta și din stânga acestui om. Este subt paza voastră.

FABIANI. — Doamna mea, care-mi este vinovăția?

REGINA. — Milord Gardiner, învățatul meu prieten, voi sunteți cancelar al Engliterei. Noi vă facem știut ca să vă

adunați în grabă împreună cu cei doisprezece lorzi ai Camerii înstelate, pe care ne pare rău că nu-i vedem aici. Se petrec lucruri strașnice în palatul acesta. Ascultați, milorzi doamna Elisabeta pân'acum a ațâțat mai mulți vrăjmași co-roanei noastre. Au fost complotul lui Pietro Caro care a făcut, tulburările din Ecseter, și care se corespunde în taină cu doamna Elisabeta prin mijlocirea unei țifre săpate p'o chitară. A fost vânzarea lui Tomàs Viat, care a răsvrătit contia Kentului. A fost rebelia duchiului de Sufolc, pe care l-a prins în scorbura unui copaciu după sfărămarea oamenilor săi. Astăzi este o nouă daună. Ascultați toți. Astăzi dimineață, un om s'a înfăoșat la audiența mea. După câteva vorbe a sărit c'un cuțit să mă lovească. I-am oprit brațul în vreme. Lordul Șandos și domnul Baili d'Amont au pus mâna pe el. El a mărturisit c'a fost pus să mă omoare de lordul Clanbrasil.

FABIANI. — De mine? nu se poate. Oh! ce înfricoșat lucru; omul acesta nu este. Nu se va găsi un așa om. Cine e? unde e?

REGINA. — Aice.

GILBERT (eșind de după strejeri). — Eu sunt.

REGINA. — În urmarea mărturisirilor acestui om, noi Maria Regina, învinovățim înaintea Camerii înstelate pe cestalalt om, Fabiano Fabiani, conte de Clanbrasil, de înaltă vânzare și faptă de ucidere asupra împărătesei și sfințitei noastre persoane.

FABIANI. — Ucigaș Reginei, eu! grozav lucru! Oh! capul mi se rătăcește! vederile mi se tulbură! ce cursă este aceasta? (Lui Gilbert). Ori cine ești, ticălosule, cutezi a încredința că Regina a spus adevărul?

GILBERT. — Așa.

FABIANI. — Eu te-am pus să ucizi pe Regina?

GILBERT. — Așa.

FABIANI. — Așa! tot așa! blestem! Domnilor, nu vă puteți inchipui cât este de mare minciuna! acest om ese din iad. — Nenorocitul! vrei să mă perzi; dar nu știi că și tu te perzi. Păcatul cu care mă încarci, te încarcă și pe tine. Mă vei

face să mor, dar și tu vei muri. Cu o singură vorbă, ne-bunule, faci să cază două capete, al meu și al tău. O știi aceasta?

GILBERT. — O știu.

FABIANI. — Milorzi, omul acesta este cumpărat...

GILBERT. — De tine. Iată această pungă plină de aur ce mi-ai dat pentru ucidere. Armăturile și țifra îți sunt cusute pe ea.

FABIANI. -- Drepte cerule! — Dar nu se vede cuțitul cu care, zic, c'acest om a vrut să lovească pe Regina. Unde e cuțitul?

LORDUL SHANDOS. — Eată-l.

GILBERT (lui Fabiani). — E al tău. — Pentru aceasta mi l'ai dat. Teaca se poate găsi la tine.

LORDUL CANCELER. — Conte de Clanbrasil, ce ai a răspunde? Cunoști pe omul acesta?

FABIANI. — Ba nu.

GILBERT. — În adevăr, m'a văzut numai noaptea — Doamna mea, dă-mi voe să-i spui două vorbe la ureche; poate că își va aduce aminte. (S'apropie de Fabiani. Incet.) Nu cunoști pe nimeni astăzi, milordule? nici pe omul batjocorit, nici pe femeea înșălată. A! Regina își răsbună, dar omul prost și el își răsbună. Nici voeai să mă ști, așa e? Eată-te prins între două răsbunări. Ce zici, milordule? — Eu sunt Gilbert strugarul!

FABIANI. — Oh! te cunosc. — Cunosc p'acest om, milorzi! de vreme ce am a face cu el, nu mai am ce zice.

REGINA. — Mărturisește!

LORDUL CANCELER (lui Gilbert). — După legea normandă și statutul douăzeci și cinci al Rigăi Enric VIII, la întâmplare de înaltă vinovăție asupra celui întâi cap, mărturisirea nu scapă pe tovarăș. Nu uită că este o pricină la care Regina nu are drit de ertare, și că vei muri pe eșafod ca și pârâatul. Cugetă bine. Intărești toate cele ce-ai zis?

GILBERT. — Știi că am să mor, și le întăresc.

JANA (în parte). — Dumnezeu meu! de este acesta vis, este foarte înfricoșat!

LORDUL CANCELAR, (lui Gilbert). — Primești a-ți înoi mărturisirile cu mâna pe Evanghelie? (Tinde Evanghelia la Gilbert, pe care pune mâna.)

GILBERT. + Jur cu mâna pe evanghelie și cu moartea înaintea ochilor, că omul acesta este un ucigaș; că cuțitul acesta, care este a lui, mi-a fost dat de el pentru ucidere Dumnezeu să-și facă milă cu mine! aceasta e adevărul.

LORDUL CANCELAR, (lui Fabiani). — Milordule, ce ai să răspunzi?

FABIANI. — Nimic. — Sunt pierdut!

SIMON RENARD. (incet Reginei). — Mărirea Voastră a poruncit să vie călăul. El este afară.

REGINA. — Bine. Să intre.

Rangurile gentilomilor se dau în lături, și se vede călăul îmbrăcat cu roșu și cu negru, purtând pe umăr un lung paloș în toc.

SCENA IX.

(Cei mai de sus), CĂLĂUL.

REGINA. — Milord, ducă de Somerzet, amândoi acești să se pue la turn! — Milord Gardiner, canțelerul nostru, judecata lor să înceapă de mâine dinaintea celor doisprezece pairi ai Camerei cu stele, și Dumnezeu să ajute pe vechea Angli-teră! Noi voim ca acești oameni să fie judecați până nu vom purcede pentru Ecsfort unde vom deschide parlamentul, și pentru Vindsor, unde vom face paștele. (Către călău.) Apropie-te. Imi pare bine că te văz. Tu ești o bună slugă. Ai îmbătrânit. Ai văzut până acum trei rigate. Este obicei ca stăpânitorii acestui rigat, să-ți facă un dar, cât se poate mai însemnat când se sue pe tron. Tatăl meu, Enric VIII, ți-a dat catarama cu diamanturi de la mantaua lui. Frate-meu, Eduard VI, ți-a dat o cupă de aur săpată. Acum e rândul meu. Trebuie să-ți

fac un dar. Apropie-te. (Arătând pe Fabiani.) Vezi capul acesta, acest tânăr și minunat cap, acest cap care azi dimineață încă eră aceea ce aveam mai frumos, mai scump, și mai prețios în lume; acest cap, îți zic, vezi-l! Ți-l dau.

ZIUA A TREIA
CARE DINTR'AMÂNDOI

PERSOANELE:

REGINA
GILBERT
JANA
SIMON RENARD

JOSHUA FARNABI
ENEAS DULVERTON
LORDUL CLINTON
UN TIMNICER

PARTEA ÎNȚĂIA

O sală în lăuntrul Turnului Londrei. Boltă sprijinită de stâlpi groși. În dreapta și în stânga două uși dela două închisori. Din dreapta, o fereastră asupra Temzii. Din stânga, o fereastră asupra uliții. De ambe-părțile câte o ușă ascunsă în zid. Din fund, o galerie cu un fel de balcon mare închis cu geamuri, care dă în ogrăzile de afară a Turnului.

SCENA I.

GILBERT, JOSHUA.

GILBERT. — Ce, ai aflat?

JOSHUA. — Ah!

GILBERT. — Nici o nădejde?

JOSHUA. — Nici o nădejde! (Gilbert merge la fereastră). O! n'ai vedeà nimic dela fereastră!

GILBERT. — Ai întrebat?

JOSHUA. — M'am prea încredințat!

GILBERT. — E pentru Fabiani?

JOSHUA. — Pentru Fabiani.

GILBERT. — Cât e de norocit omul acesta! Blestem asupra mea!

JOSHUA. — Sărmane Gilberte! va veni și rândul tău. Azi pe dânsul, mâine pe tine.

GILBERT. — Ce vrei să zici? Nu ne înțelegem. De cine îmi grăești?

JOSHUA. — De eșafodul care îl fac acum.

GILBERT. — Și eu îți grăesc de Jana!

JOSHUA. — De Jana?

GILBERT. — Așa, de Jana! Numai de Jana! Ce-mi pasă de celelalte! Așa dar tu le-ai uitat toate? Tu nu-ți mai aduci aminte că d'o lună lipit de gratiile închisorii mele de unde se vede ulița, o văd umblând neconținut galbenă și cernită la poalele Turnului acestuia în care sunt doi oameni Fabiani și eu? Nu-ți mai aduci aminte de chinurile, de îndoelile, de grijile mele? Pentru care dintre amândoi vine? Ticălosul de mine! ce și noaptea îmi fac această întrebare, ți-am făcut-o și ție, Joshua, și tu îmi făgăduiseși asară că vei căuta s'o vezi și să-i vorbești. Oh! spune-mi! știi ceva? Pentru mine vine, ori pentru Fabiani?

JOSHUA. — Știi că pe Fabiani o să'l tae negreșit astăzi, și pe tine mâine, și d'atuncea sunt ca un nebun, Gilberte. Eșafodul mi-a scos din minte pe Jana. Moartea ta...

GILBERT. — Moartea mea! ce înțelegi prin vorba aceasta? Moartea mea este că Jana nu mă mai iubește. Din ziua ce n'am mai fost iubit, am murit. Oh! cu adevărat am murit, Joshua! aceea ce mă viețuiește din mine, nu plătește osteneala ce-o să-ți dea mâine. Oh! tu nu-ți poți închipui ce este un om care iubește! De mi-ar fi zis cu două luni înapoi — Jana, Jana ta cea fără pată, Jana ta cea fără prihană, dragostea ta, fala ta, floarea ta, comoara ta, Jana ta se va da altuia. Mai ai vrea-o pe urmă? -- Aș fi zis: Ba nu, nu o voi mai vrea. D'o mie de ori mai bine moartea pentru ea și pentru mine! și aș fi călcat în picioare pe acel ce mi-ar fi grăit așa. — Acum! O vreau! — Astăzi, vezi tu, Jana nu

mai este Jana cea fără pată pe care o slăveam, Jana a căria frunte abia cutezam a o atinge cu buzele mele, Jana s'a dat unui altui, unui ticălos, o știu! și însă o iubesc. Inima mi-e sfărămată; dar o iubesc. Aș sărută poala rochii sale și i-aș cere ertare dac'ar vrea. Ar fi în povoiul uliților cu cele care stau acolo și aș adună-o de acolo, și aș strânge-o pe inima mea, Joșua. — Joșua! aș da nu o sută de ani din viața mea, pentru că nu mi-au mai rămas decât o zi, ci vecinicia pe care voi avea-o mâine ca să o văz zâmbindu-mi înc'odată, o singură dată înaintea morții mele și să-mi mai zică cuvântul cel slăvit ce mi-l zicea odinioară: te iubesc! — Joșua! Joșua! așa e inima unui om ce iubește. Socotești că vei ucide pe femeea ce te înșală? Ba, nu o vei ucide, ci te vei culcă la picioarele ei și pe urmă ca și întâi, numai vei fi trist. Mă găsești că sunt slab! dar ce aș fi câștigat eu să ucig pe Jana? Oh, mi-e inima plină de idei nesuferite. Oh! de m'ar mai iubi, ce-mi pasă de ori ce a făcut! Dar iubește pe Fabiani! iubește pe Fabiani! pentru Fabiani vine! aceea ce este încredințat este numai c'aș vrea să mor! fie-ți milă de mine, Joșua!

JOSHUA. — Fabiani o să moară astăzi.

GILBERT. — Și eu mâine.

JOSHUA. — Dumnezeu e în vârful a toate.

GILBERT. — Astăzi eu voi fi răsunat de dânsul, și mâine, el de mine.

JOSHUA. — Frate, Țeată al doilea conetablu al turnului, Eneas Dulverton. Trebuie să intre. Frate, te-oi vedea în astă sară.

GILBERT. — Oh! să mor fără să mă iubească! să mor fără să mă plângă! Jano!.. Jano!.. Jano!.. (Intră în temniță).

JOSHUA. — Sărmanul Gilbert! Cine ar fi putut să-mi spuie vr'o dată că cele ce urmează astăzi o să se întâmple? (Ese; — intră Simon Renard și Eneas).

SCENA II.

SIMON RENARD, ENEAS DULVERTON (Simon Renard).

Este foarte de mirare, precum zici, dar ce vrei? Regina este nebună, nu știe ce vrea. Nu se mai poate cineva întemeea pe nimic. E femeie, spune-mi mă rog ce caută aicea? Inima femeilor este o enigmă, a căria găcire Riga Francisc I, a scris-o pe geamurile de la Șambor.

Femeea ades se schimbă
Și-i nebun cine s'încrede

Ascultă, domnule Eneas, suntem prieteni vechi. Acestea astăzi trebuie să ia sfârșit. Toate aicea spânzură de la voi. De te-or însărcină... (Ii șoptește la ureche). Prelungește treaba să am numai două ceasuri încă, isprăvesc ce vreau în astă seară mâine nu mai este favorit, sunt a tot puternic, și poimăine ești baronet și leitenand al Turnului. M'ai priceput?

Eneas. — Priceput.

SIMON RENARD. — Bine. Auz viind. Nu trebuie să ne vază nimeni împreună. Eși pe acolo. Eu mă duc înaintea Reginei, (Se despărțesc).

SCENA III.

Un temnicer, intră cu luare aminte, pe urmă aduce pe LADI JANA

TEMNICERUL. — Sunteți unde ați vrut, miladi. Eată ușile amânduror închisorilor. Acum dați-mi mă rog mulțămita mea.

JANA. — Ține. (Desleagă o brațea de diamanturi și i-o dă.)

TEMNICERUL. — Mulțumesc. Mă rog să nu mă spuneți.

JANA. — (Singură). Dumnezeu meu! cum să fac? Eu l-am perdut, eu trebuie să-l scap. N'oi să pot. O femeie nu poate nimic. Eșafodul! Eșafodul! groznic! Ah! nu trebuie lacrimi,

ci fapte. — Dar n'oi să pot! Dumnezeuul meu! Fie-ți milă de mine! Vin mi se pare. Cine s'aude? Cunosc glasul acesta. E glasul Reginei. Ah! nu mai este nădejde!

(Se ascunde după un stâlp. — Intră Regina și Simon Renard).

SCENA IV.

REGINA, SIMON RENARD, JANA (ascunsă).

REGINA. — A! te miri de schimbare! A! îți pare că nu sunt tot aceea! E, ce-mi pasă? Așa mi-e voea. Nu mai vreau acum să moară!

SIMON RENARD. — Mărirea Voastră însă hotărise eri ca astăzi să-l tae.

REGINA. — Precum hotărâsem alaltăieri să-l tae eri; precum hotărâsem Duminecă să-l tae Luni. Astăzi hotărâsc ca să-l tae mâine.

SIMON RENARD. — În adevăr, de la a doua Duminecă trecută, de când s'a dat hotărârea Camerii cu stele, și s'au adus amândoi osândiții la turn cu călăul înainte și cu paloșul întors spre fața lor, d'atuncea sunt trei săptămâni, și Mărirea Voastră tot urniți de astăzi pe mâine.

REGINA. — Și ce, nu te pricepi ce însemnează aceasta, domnule? trebuie să-ți spui tot, și o femeie trebuie ea să-ți desvălească inima sa pentru că e Regină ticăloasă, și pentru că infățișezi pe Prințul de Spania ce are să-mi fie bărbat? Pentru Dumnezeu, domnule, voi pesemne nu știți că la o femeie inima are rușine ca și trupul. Ei bine, de vreme ce vrei s'o știi, de vreme ce te faci că nu înțelegi nimic, așa, urnesc pe toată ziua moartea lui Fabiani, pentru că în toată dimineața îmi lipsește puterea când îmi fac idee că clopotul turnului Londrei are să tragă pentru moartea acestui om, pentru că-mi vine leșin când mă gândesc că s'ascute o secure pentru dânsul, pentru că-mi vine să mor când cuget că-i cioplesc secriul, pentru că sunt femeie, pentru că sunt slabă,

pentru că sunt nebună, pentru că-l iubesc, la Dumnezeu!
— Ți-o fi? mulțămitu-te-ai? Înțelegi? Oh! voi găsi eu chip să-mi răsbun într'o zi de acele ce mă faci de-ți spui acum, las!

SIMON RENARD. — Inșă este vremea a se da un sfârșit cu Fabiani. Ei să luați pe înaltul meu stăpân prințul de Spania, doamna mea!

REGINA. — Dacă prințul de Spania nu e mulțămit, să ne spue și vom luă pe altul. Nu ne lipsesc pretendenți. Fiul Rigăi Romanilor, prințul de Piemont, infantul Portugaliei, cardinalul Polus, Riga Danimarcei și lordul Curtenai sunt ca și dânsul de buni nobili.

SIMON RENARD. — Lordul Curtenai! lordul Curtenai!

REGINA. — Un baron Englez, domnule, face cât un prinț Spaniol. Afară de aceea lordul Curtenai se trage din împărății Orientului. Mănie-te, dacă vrei!

SIMON RENARD. — Pe Fabiani îl urăsc toți câți au inimă în Londra.

REGINA. — Afară de mine.

SIMON RENARD. — Orașanii sunt una cu domnii în pricina aceasta. De nu-l vor tăia astăzi precum Mărirea Voastră a făgăduit.

REGINA. — Apoi?

SIMON RENARD. — S'a răsvrăti prostimea.

REGINA. — Am soldați.

SIMON RENARD. — S'or complotă domnii.

REGINA. — Am pe calău.

SIMON RENARD. — Mărirea Voastră a jurat pe cartea de rugăciune a maicii sale că nu-l va ertă.

REGINA. — Eată un blanchet ce mi-a trimis în care mă jur pe împărăteasca mea coroană că-l voi ertă. Coroana tătâne-meu face cât și cartea de rugăciune a maicii mele. Un jurământ strică pe altul. Ș'apoi cine ți-a spus că vreu să-l ert?

SIMON RENARD. — Foarte cu obraznicie v'a vândut, doamna mea!

REGINA. — Ș'apoi ce-mi pasă? toți bărbații sunt așa. Nu voi să moară. Ține, milord... — Domnule Baili, voi să zic!

zău! mi-ai tulburat într'atâta mintea încât nu mai știu cu cine vorbesc! — Știu tot ce o să-mi zici. Că e un om de nimic, un mișel, un ticălos! O știu și eu și mi-e rușine, dar îl iubesc! Ce vrei să fac? poate p'un om cinstit nu l-aș iubi într'atâta. Ș'apoi cine sunteți toți câți sunteți? Ori sunteți mai buni decât dânsul? Ai să-mi zici că e un favorit, și că nația Engleză nu iubește pe favoriți. Gândiți că nu știu că vreți să-l omorâți numai ca să puneți în locul lui pe contele de Kildar, un îngâmfat, un Irlandez! care tae câte douăzeci de capete pe zi! și ce vă pasă! Nu-mi vorbiți de Riga de Spania, vă bateți joc de dânsul; nici de nemulțămirea domnului de Noaiel, ambasadorul Franții. Domnul de Noaiel, este un nătărău, și îi voi spune-o în față. Afară de aceea eu sunt femeie, vreu și nu vreu, nu sunt tot dintr'o bucată. Viața omului acestuia este trebuitoare vieții mele. Nu luă acest aer de blândețe feciorească și de crezământ, te poftesc. Îți cunosc toate intrigile, ș'apoi între noi vorbim, știi că n'a făcut vinovăția pentru care e osândit. Au fost toate puse la cale. Nu vreu să moară Fabiani. Stăpână sunt ori ba? Ține, domnule Baili, vrei să vorbim de altceva?

SIMON RENARD. — Mă trag, doamna mea. Toată nobilimea voastră v'a vorbit prin mine.

REGINA. — Ce-mi pasă de ei!

SIMON RENARD. — (In parte). Să cercăm norodul. (Ese închinându-se Reginei).

REGINA (singură). A eșit c'un deșanțat chip. Omul acesta e vrednic s'ațâțe vr'o revoluție. Trebuie să mă duc îndată la casa orașului. — E, cineva! (Eneas și Joșua s'arată).

SCENA V.

REGINA, ENEAS, JOSHUA, JANA (ascunsă).

REGINA. — Dumneata ești, Eneas. Trebuie ca împreună cu omul acesta să te însărcinezi a face să scape îndată din Turn contele Clanbrasil.

ENEAS. — Doamna mea...

REGINA. — Nu mă'ncrez! îmi aduc aminte că ești din dușmanii lui Dumnezeu! va să zică că împrejurul meu sunt numai vrăjmași ai omului ce iubesc! aș pune prinsoare că și temnicerul acesta pe care nu-l cunosc, îl urăște.

JOSHUA. — Așa este, doamna mea.

REGINA. — Dumnezeu! Dumnezeu! Acest Simon Renard e mai mult Rigă decât eu Regină. Cine! nimeni în care să mă'ncrez! nimeni cărui să-i dau deplina putere să scape pe Fabiani!

JANA. — (Eșind de după stâlp.) Ba sunt eu, doamna mea!

JOSHUA. — (În parte.) Jana!

REGINA. — Tu! care tu! Jana Talbot! Cum, ești aicea? A! ce-mi pasă! destul că ești! ai venit să scapi pe Fabiani. Îți mulțănesc. S'ar cădeà să te urăsc. Jano; s'ar cădeà să fiu geloasă de tine, am mii de dreptăți. Dar nu, te iubesc pentru că-l iubești. Dinaintea eșafodului nu mai este gelozie, este numai amor. Ești ca și mine, văd că-l erți. Bărbații, ei nu înțeleg aceasta, ladi Jano, noi să ne înțelegem. Așa e că suntem amândouă tare nenorocite? Trebuie să scăpăm pe Fabiani. Nu te am decât pe tine, trebuie să te iau. Sunt încai încredințată că-ți vei pune toată inima. Insărcinează-te. Domnilor, veți ascultă amândoi pe ladi Jana la orice vă va porunci și îmi veți răspunde pe capetele voastre de împlinirea poruncilor sale. Imbrățoșază-mă, copilă!

JANA. — Temza scaldă poalele Turnului despre partea aceea, acolo am luat sama că este o eșire tainică. O luntre să fie acolo, și fuga va urmă pe Temza. Este mai sigur.

ENEAS. — Mai puțin de cât într'un ceas este cu neputință a aduce acolo o luntre.

JANA. — E prea târziu.

ENEAS. — Vremea trece de grabă. Afară de aceasta până întrun ceas va amurgî de tot. Va fi mult mai bine, dacă Mărirea Sa vrea să se facă fuga pe taină.

REGINA. -- Poate ai dreptate. Bine! fie peste un ceas! te

Ias, ladi Jano, trebuie să mă duc la casa oraşului. Scapă pe Fabiani!

JANA. — Linişteşte-te doamna mea! (Regina ese; Jana o urmează cu ochii.)

JOSHUA. — (Dinaintea teatrului.) Gilbert avea dreptate, numai pentru Fabiani!

SCENA VI

JANA, ENEAS, JOSHUA

JANA. — (Către Eneas). Ai auzit voinţele Reginei. O luntre acolo la poalele Tnrului, cheile eşirilor ascunse, o pălărie ş'o manta.

ENEAS. — Aceasta nu se poate până nu va înoptă. Până într'un ceas, miladi.

JANA. — Bine, dut-e. Lasă-mă cu omul acesta. (Eneas ese; Jana îl urmează cu ochii.)

JOSHUA. — (În partea dinaintea teatrului.) Omul acesta. Nu e de mirare, aceea ce a uitat pe Gilbert, nu mai cunoaşte pe Joşua.

(Merge spre uşa închisorii lui Fabiani şi vrea să o deschiză.)

JANA. — Ce faci acolo?

JOSHUA. — Iţi previu dorinţele, miladi. Deschid uşa aceasta.

JANA. — Ce uşă este aceea?

JOSHUA. — Uşa închisorii lui milord Fabiani.

JANA. — Dar aceasta?

JOSHUA. — Uşa închisorii altuia.

JANA. — Care? altul?

JOSHUA. — Un alt osândit spre moarte. Un oare cine ce nu-l cunoşti. Un meşter ce-i zic Gilbert.

JANA. — Deschide uşa aceasta!

JOSHUA. — (după ce a deschis uşa.) Gilberte!

SCENA VII.

JANA, GILBERT, JOSHUA.

GILBERT. — (din năuntru închisorii) Ce mă vor? (S'arată pe prag, vede pe Jana și aliniind se rezemă de perete.) Jana! — Ladi Jana Talbot!

JANA. — (fără a-și ridică ochii asupra lui.) Gilberte! viu să te scap

GILBERT. — Să mă scapi!

JANA. — Ascultă-mă. Fie-ți milă, nu mă oborî. Știu tot ce ai să-mi zici. Ai dreptate; dar nu-mi zice nimic, trebuie să te scap. Toate sunt gata. Poți scăpa fără grijă. Lasă-te să te scap și eu ca și altul. Nu mai cer alt nimic, pe urmă nu mă vei mai cunoaște. Nu vei mai ști cine sunt. Nu mă ertă, dar lasă-mă să te scap. Vrei?

GILBERT. — Iți mulțumesc; dar e de prisos. Pentru ce vrei să-mi scapi viața, ladi Jano, dacă nu mă mai iubești?

JANA. — (cu bucurie) Oh Gilberte! ce de aceasta mă întrebi? Gilberte! Ce! te pleci a mai cercetă încă ce se petrece în inima sărmanei fete? Ce, Gilberte, dragostea ce mai pot avea pentru cineva te mai interesează și iți mai pare că merită ea s'o mai cercetezi? Credeam că pentru tine era tot una, și că mă desprețuiiai prea mult, pentru ca să te îngrijești de aceea ce fac cu inima mea! Când ai ști Gilberte ce lucrare au făcut asupra mea vorbele ce-mi ziseși. Aceasta e o rază a soarelui foarte neașteptată în noaptea mea! oh! ascultă-mă! De aș mai cuteză să mă apropiu de tine, de ași îndrăzni să-ți pipăi hainele, de aș cuteză să iau mâna ta întru ale mele de aș cuteză să mai ridic ochii spre tine și spre cer, precum odinioară, știi ce ți-aș zice în genunchi, plecată, plângând la picioarele tale, cu suspinurile în gură, și cu bucuria îngerilor în inimă? ți-aș zice: Gilberte, te iubesc!

GILBERT (apucând-o în brațe cu pornire) Mă iubești!

JANA. — Ah! te iubesc!

GILBERT. — Mă iubești! — Dumnezeu! ea mă iubește!

este prea adevărat. Însăși ea mi-a spus. Gura ei a grăit. Dumnezeu sfinte!

JANA. — Gilbertul meu!

GILBERT! — Zici c'ai gătit tot pentru fuga mea? Degrabă! De grabă! viața! viața voi! Jana mă iubește. Bolțile acestea s'apasă preste mine și mă turtesc. Imi trebuie aer. Mor aicea. Să fugim degrabă!aidem. Jană! voi să trăesc! sunt iubit.

JANA. — Încă nu este vreme. Trebuie o luntre și să înopteze. Dar nu te teme: ești scăpat. Pân' într'un ceas, vom fi afară. Regina este la casa orașului, și n'o să vie de grabă. Eu sunt stăpână aici. Ți le voi spune toate.

GILBERT. — Un ceas, e prea mult. Oh! s'apuc mai în grabă viața și fericirea! Jano, Jano, tu ești! O să trăesc! tu mă iubești! Eu viu din iad! nu mă lăsă, că, vezi tu, voi face niscaiva nebunii, voi râde, voi cântă. — Mă iubești, așa e?

JANA. — Te iubesc! așa, te iubesc! și crede-mă, Gilberte, acesta e adevărul ca în patul morții. — Numai pe tine te-am iubit! până și în greșala mea, până și în fundul păcatului meu, te iubeam! Cum am căzut în brațele demonului ce m'a pierdut, am și plâns pe îngerul meu!

GILBERT. — S'a uitat! s'a ertat! nu mai vorbi d'acestea, Jano. O! ce-mi pasă de cele trecute! Cine este acel ce ar putea stă împotriva glasului tău! cine n'ar face ca mine! O, așa! îți ert toate, copila n.ea cea prea-iubită! Temeiul dragostei, este ertarea. Jano, gelosia și desnădăjduirea au pârlit lacrămile din ochii mei. Dar te ert, îți mulțumesc, tu ești pentru mine singur lucrul cel în adevăr încongiurat de raze a lumii acestia, și la toată vorba ta simț o durere murind și o bucurie renăscându-se în sufletul meu! Jano, ridică-ți capul, sezi dreaptă și mă privește. — Îți spui că ești copila mea.

JANA. — Tot generos ești! prea-iubitul meu Gilbert!

GILBERT. — Oh! aș voi să fiu acum afară, să fug, foarte departe, slobod cu tine! oh! noaptea aceasta nu mai vine! — Luntrea nu e. — Jano! să lăsăm îndată Londra, în astă noapte vom eși din Englitera. Ne vom duce la Veneția. Acei de meșteșugul meu câștigă mulți bani acolo. Tu vei fi a

mea... — Oh Doamne! mi-am eșit din minte, uitam ce nume porți! este prea frumos, Jano!

JANA. — Ce vrei să zici?

GILBERT. — Fiica lordului Talbot.

JANA. — Știu altul mai frumos.

GILBERT. — Care.

JANA. — Soția strungarului Gilbert.

GILBERT. — Jano!...

JANA. — Oh nu! Oh nu socoti că îți cer aceasta. Oh! mă știu că sunt nevrednică. Nu-mi voi înălța ochii atât de sus de vreme ce m'ai ertat. Săracul strungar Gilbert nu se va pângări luând pe contesa de Vaterford. Nu te voi urmă, te voi iubi, voi fi totdeauna cu tine. Mă voi culcă ziua la picioarele tale și noaptea la ușa ta. Te voi privi lucrând, te voi ajuta, îți voi da cele ce-ți vor trebui. Voi fi pentru tine ceva mai puțin decât o sor; ceva mai mult decât un câine. Și de te vei însură, Gilberte — pentru că în sfârșit o să vrea Dumnezeu să-ți găsești o femeie curată și neprihănită și vrednică de tine — de te vei însură, zic, și dacă femeea ta va fi bună și va voi, voi fi slujnica femeii tale. De nu mă va voi, mă voi duce să mor unde voi putea. Numai atunci te voi lăsa. Dacă nu te vei însură, voi ședeă lângă tine, voi fi tare blândă și supusă, vei vedeă; și de vor gândi rău pentru că mă vor vedeă cu tine, lasă să gândească. Nu-mi va mai fi rușine, eu sunt o fată săracă.

GILBERT. — (Căzând la picioarele ei). Tu ești un înger! Tu ești soția mea.

JANA. Soția ta! tu erți ca și Dumnezeu, curățind? Ah! fii bine-cuvântat, Gilberte, căci îmi pui această coroană pe cap.

(Gilbert se scoală și o strânge în brațe... Joshua apucă de mână pe Jana.)

JOSHUA. — Eu sunt Joshua, ladi Jano.

JANA. — Bunule Joshua!

JOSHUA. — Dineaorea nu m'ai cunoscut.

JANA. — Ah! pentru că de la dânsul a trebuit să 'ncep.

(Joshua îi sărută mâna.)

GILBERT. — (Strângându-o în brațe). Dar ce fericire! Dar oare adevărată e această fericire?

De câte-va minute s'aude afară un vaet depărtat. Strigări amestecate. Sgomot. Ziua pleacă în diseară.)

JOSHUA. — Oare ce sgomot s'aude? (Merge la fereastra cea din uliță.)

JANA. — Oh Dumnezeu! de nu s'ar întâmpla ceva!

JOSHUA. — O mulțime de oameni afară cu hârlețe, cu su-liși și torți. Pensionarii Reginei călări și gata de bătălie, toate vin încoaci. Ce strigări! la dracu! seamănă chiar turburare de norod.

JANA. — De n'ar fi numai asupra lui Gilbert.

STRIGĂRI DE DEPARTE. — Fabiani! moară Fabiani!

JANA. — Auzi?

JOSHUA. — Dar.

JANA. — Ce zic?

JOSHUA. — Nu înțeleg.

JANA. — Ah Dumnezeu meu! Dumnezeu meu!

(Eneas Dulverton și un luntraș intră cu grabă pe ușa tănuită)

SCENA VIII.

Cei din urmă, ENEAS, un luntraș

ENEAS. — Milord Fabiani! Milordule! Nu este vreme de perdut nici un minut. S'a aflat că Regina voia să te scape. Norodul din Londra s'a turburat asupra-vă. Păn'într'un sfert pot să te facă bucați. Fugi, milordule! eată o manta și o pălărie. Eată cheile. Eată un luntraș. Nu uită că mie îmi ești dator cu toate acestea. Grăbește-te, milord!

JANA. — Acoperind iute pe Gilbert cu manta și pălăria. (Incet lui Joșna) O cerule! de nu l-ar cunoaște omul acesta...

ENEAS, (uitându-se în fața lui Gilbert). — Dar ce! nu e lordul Clanbrasil! Nu împlinești poruncile Reginei, miladi! scapi pe altul!

JANA. — Ne-am prăpădit!... Trebuia să prevăz aceasta! ah Dumnezeuul meu! Domnule, așa este. Fie-ți milă...

ENEAS, (încet Janei). — Taci! fă! N'am zis nimic, n'am văzut nimic. (Se trage în fundul teatrului c'un aer nebăgător de seamă).

JANA. — Ce zice?... Ah! prevedința dar este pentru noi! ah! toată lumea dar va să scape pe Gilbert!

JOSHUA. — Ba nu, ladi Jano, ci toată lumea va să piarză pe Fabiani. (În vremea scenei aceștia, strigările afară se măresc).

JANA. — Să ne grăbim, Gilberte! Vino degrabă!

JOSHUA. — Lasă-l să se ducă singur.

JANA. — Să-l las!

JOSHUA. — Pentr'un minut. Nu trebuie să fie nici o femeie în luntre de vrei să sosească la bun liman. Încă tot este lumină. Ești îmbrăcată cu alb. Trecând primejdia, vă veți găsi. Vino cu mine pe aicea. El să se ducă pe acolo.

JANA. — Joșua are dreptate. Unde să te gălesc, Gilbertul meu?

GILBERT. — Subt cel întâi arc al podului Londrei.

JANA. — Bine. Du-te iute. Sgomotul se mărește. Aș vrea să fii departe.

JOSHUA. — Ține cheile. Ai douăsprezece uși de deschis și de închis până la apă. Îți trebuie un sfert de ceas.

JANA. — Un sfert de ceas! douăsprezece uși! Grozav lucru!

GILBERT, (îmbrățișând-o). — Adio, Jano. Încă câteva minute despărțiți, și apoi uniți pentru viață.

JANA. — Pentru vecinicie! (Către luntraș.) Domnule, ți-l încredințez.

ENEAS, (încet luntrașului). — Poate să se întâmple ceva. Tu să nu te grăbești. (Gilbert ese cu luntrașul.)

JOSHUA. — A scăpat! acum este rândul nostru! trebuie să închiz ușa aceasta. (Începe ușa închisoarei lui Gilbert.) Vin' iute pe aici. (Ese cu Jana pe cealaltă ușa ascunsă.)

ENEAS. (singur). — Fabiani a rămas în cursă. Eată o femeiuță foarte isteată care ar fi plătit-o foarte scump D. Simon Renard. Dar oare Regina ce va zice? De n'ar cădea vina pe mine!

Intră cu grabă prin galerie, Simon Renard și Regina. Sgomotul de afară se adaogă. A înoptat mai de tot. — Strigări de moarte; făclii; torți; vâlmășagul norodului. Zăngănit de arme; împușcări; tropote de cai. Mulți nobili cu sabia în mână întovărășesc pe Regina. Printre ei, eroldul Engliterei, Clarenț, purtând steagul crăesc, și eroldul ordinului calțavetei, Jaretier, purtând steagul ordinului.

SCENA IV

REGINA, SIMON RENARD, ENEAS, Lordul CLINTON, amândoi Domnii
și Erolzii, pagi. ș. a.

REGINA, (încet lui Eneas). — Scăpat'a Fabiani?

Eneas. — Ba încă nu.

REGINA. — Încă nu! (îl privește ațintat c'un aer înfricoșat).

Eneas, (în parte). — La dracu!

STRIGĂRI AFARĂ. — Moară Fabiani!

SIMON RENARD. — Mărirea voastră trebuie să luați îndată o hotărâre. Poporul voește moarte omului acestuia. Londra toată este în foc. Turnul e încungiurat. Răsvrătirea este groznică. Nobilii de ban au fost tăeți în bucăți la intratul podului Londrei. Pensionerii Măririi Voastre mai țin încă; dar cu toate acestea Mărirea Voastră ați fost urmată din uliță în uliță, dela casa orașului până la Turn. Partizanii madamei Elisabetei sunt amestecați prin norod. Se simte că sunt acolo după viclenia răsvrătirei. Acestea toate nu sunt de plăcut. Ce porunciți Mărirea Voastră.

NORODUL. — Fabiani! Moară Fabiani! (Strigările se măresc și s'apropie de ce merg).

REGINA. — Moară Fabiani! Milorzi, auziți acest norod ce urlă? trebuie să-i aruncăm un om. Norodului îi este foame.

SIMON RENARD. — Ce porunciți Mărirea Voastră?

REGINA. — Pentru Dumnezeu, milorzi, mi se pare că tremurați toți împrejurul meu. Pre sufletul meu, ce, o femeie trebuie să vă învețe datoria voastră de nobili! Încălecați, milorzi, încălecați, ce, vă sperie canalia, ce, săbiile se tem de ciomege?

SIMON RENARD. — Nu lăsați să meargă lucrurile mai departe. Plecați-vă, doamna mea, până este încă vreme. Mai puteți zice canalia, dar peste un ceas, veți fi silită a zice norodul. (Strigările se îndoesc; sgomotul s'apropie).

REGINA. — Peste un ceas!

SIMON RENARD. — (Ducându-se la galerie și întorcându-se). Peste un sfert, doamna mea. Eată au intrat în cel întâi coprins al Turnului. Incă un pas, și norodul este aici.

NORODUL. — La turn! La turn! Fabiani! moară Fabiani!

REGINA. — Au mare dreptate să zică că este înfricoșat lucru norodul! Fabiano!

SIMON RENARD. — Vreți să-l vedeți rupându-l în ochii voștri?

REGINA. — Dar știți că este fără rușine că nici unul din voi, domnilor, nu se mișcă! Dar pentru Dumnezeu, apărați-mă.

LORDUL CLINTON. — Pentru Mărirea Voastră suntem gata iar pentru Fabiani, nu.

REGINA. — Ah cerule! Dacă e așa, vă spui în gura mare că Fabiano este nevinovat! Fabiano n'a făcut vinovăția pentru care e osândit. Eu, și acesta, și strugarul Gilbert am făcut, am iscodit, am închipuit tot. Curat comedie! poți zice că nu e așa, domnule Baili! Acum apăra-l-veți, domnilor? E nevinovat, vă zic. Pe capul meu, pe coroana mea, pe Dumnezeul meu, pe sufletul maicei mele, e nevinovat! aceasta este așa de adevărat, precum e adevărat că te văz, lordule Clinton, apăra-l. Sfăramă-i și pe aceștia, precum ai sfărâmat și pe Tom Viat, viteazul meu Clinton, vechiul meu prieten, bunul meu Robert! Îți jur că nu e adevărat că Fabiano a vrut să omoare pe Regina.

LORD CLINTON. — A vrut să omoare pe altă Regină, pe Englitera! (Strigările urmează afară).

REGINA. — Balconul! Deschideți balconul! voi arăta eu însămi poporului că nu e vinovat!

SIMON RENARD. — Arată-i că nu e Italian!

REGINA. — Când gândesc că acesta e un Simon Renard, o făptură a cardinalului de Granvel care îndrăznește a-mi

vorbi acest fel! Ei bine, deschideți ușa aceasta! deschideți închisoarea aceasta! Fabiano este acolo; voi să-l văz, voi să-i vorbesc.

SIMON RENARD. — (Incet). Ce faceți? Pentru însuși interesul său, nu trebuie să faceți să știe toți unde este.

NORODUL. — Moară Fabiani! trăiască Elisabeta!

SIMON RENARD. — Eată acum strigă să trăiască Elisabeta.

REGINA. — Dumnezeu meu! Dumnezeu meu!

SIMON RENARD. — Alegeți, doamna mea, să dați, (Arată c'o mână ușa temniții). ori capul acesta norodului, (Arată cu cealaltă coroana ce poartă regina), sau coroana aceasta Doamnei Elisabete.

NORODUL. — Moară! Moarte! Fabiani! Elisabeta! (O piatră sparge un geam lângă Regina).

SIMON RENARD. — Mărirea Voastră vă puneți în primejdie fără să-l scăpați. Au spart porțile de la al doilea coprin. Ce poruncește Regina?

REGINA. — Sunteți toți mișei și Clinton cel mai întâi! Ah! Clintoane, nu voi uită-o aceasta, prietene!

SIMON RENARD. — Ce poruncește Regina.

REGINA. — Oh! să fiu lăsată de toți! să spui tot fără să dobândești nimic! Ce fel de nobili sunt aceștia? Norodul acesta e fără de rușine. Aș vrea să'l sfărâm subt picioare. Ce, sunt întâmplări în care Regina e numai o femeie! îmi veți plăti-o scump aceasta, domnilor!

SIMON RENARD. — Ce poruncește Regina?

REGINA. — (obosită) Ce știți! faceți ce vreți, ești un ucigaș!
In parte.) Oh, Fabiano!

SIMON RENARD. — Clarenț! Jaretier! veniți! — Domnule Eneas, deschide balconul cel mare al galeriei.

Balconul din fund se deschide. Simon Renard ese în balcon cu erolzii. Clarenț in dreapta, și Jaretier în stânga. Vuet mare afară.

NORODUL. — Fabiani! Fabiani!

SIMON RENARD. — (cu fața spre norod) În numele Reginei!

EROLZI. — În numele Reginei! (Tăcere mare pe afară.)

SIMON RENARD. — Proștilor! eată ce vă face cunoscut Regina; astăzi în astă noapte, un ceas după ce vor bate zorile, Fabiano Fabiani, conte de Clanbrasil, acoperit c'un vâl negru

din cap pân' în picioare, astupat la gură c'un căluș de fer, fiind în mână o făclie de ceară galbenă de o oca, va fi dus întru lumina făclilor de la turnul Londrei prin Șaring Cros la sborul vechiu al orașului, unde în vederea tuturilor va fi rușinat și tăiat, pentru vinovățiile sale de înaltă vânzare și gând de ucidere asupra împărăteștei persoane a Măririi Sale.

S'aude afară o mare bătae în palme)

NORODUL. — Trăiască Regina ! Moară Fabini !

SIMON RENARD. — (urmând) Și pentru ca fieșcare din acest oraș al Londrei să fie înștiințat, eată ce poruncește Regina ;— În câtă vreme va merge osânditul de la Turnul Londrei până la sborul vechiu, se va trage clopotul cel mare al Turnului. După ce va sosi acolo, se vor slobozi trei împușcături de tun. Cea întâi când se va sui pe eșafod; a doua, când va îngenuchia pe postavul negru: a treia, când îi va cădea capul. (Bătăi în palme).

NORODUL. — Inlumițați ! inlumițați !

SIMON RENARD. — (urmând) În astă noapte, Turnul și cetatea Londrei se vor înlumița cu lumină și făclii spre semn de bucurie. Am zis. (Bătăi în palme.) Dumnezeu să păzească vechile pravile ale Engliterei !

EROLZI. — Dumnezeu să păzească vechile pravile ale Engliterei.

NORODUL. — Moară Fabiani ! Trăiască Maria ! Trăiască Regina. (Balconul se închide : Simon Renard vine lângă Regina.)

SIMON RENARD. — Aceasta ce am făcut nici o dată nu mi-o va ertă princessa Elisabeta.

REGINA. — Nici Regina Maria. — Lasă-mă domnule ! Face (semn cu mâna, toți ese afară.

SIMON RENARD. — (incet lui Eneas) Privighează.

ENEAS. — Las'asupra mea.

Simon Renard ese. Când va să easă și Eneas, Regina aleargă la dânsul il apucă de mână, și-l aduce cu iuteală dinaintea teatrului.

SCENA X

REGINA, ENEAS

(Strigări afară) Moară Fabiani! Fabiani! Fabiani!

REGINA. — Care dintr'amândouă capetele crezi tu că face mai mult în minutul acesta, a lui Fabiani, sau al tău?

ENEAS. — Doamna mea...

REGINA. — Ești un vânzător!

ENEAS. — Doamna mea!... (In parte.) Ce dracu!

REGINA. — Nu voi tălmăciri. Mă jur pe maica mea, de va muri Fabiano, și tu vei muri.

ENEAS. — Dar, doamna mea...

REGINA. — Scapă pe Fabiano și vei scăpa și tu. Altfel nu-ncipe.

STRIGĂRI. — Moară Fabiani! Fabiani!

ENEAS. — Să scape pe lord Clambrasil! Dar norodul este încă afară. Nu se poate. Cu ce chip?...

REGINA. — Găsește.

ENEAS. — Cum să fac, Dumnezeuul meu!

REGINA. — Fă ca pentru tine.

ENEAS. — Dar norodul n'o să se ducă până ce-l vor tăia. Ca să se liniștească, trebuie tăiat cineva.

REGINA. — Ori pe cine îi voi.

ENEAS. — Ori pe cine voi voi? Așteaptă doamna mea!.. — O să-l ducă noaptea cu făclii, osânditul o să fie acoperit c'un vâl negru, încăluzat, strejarii n'o să lase pe norod să s'apropie de eșafod, ajunge să vază căzând un cap. Se poate face lucrul. — Numai de nu s'ar fi dus luntrașul, eu i-am zis să nu se grăbească. (Merge la fereastra de unde se vede Temza). Nu s'a dus încă! dar puțin a lipsit. (Se pleacă c'o torță în mână și face semn cu basmaoa. Pe urmă se întoarce la Regina). Bine. — Îți răspund de milord Fabiani, doamna mea.

REGINA. — Pe capul tău?

ENEAS. — Pe capul meu!

PARTEA A DOUA

Un fel de sală la care se mărginesc două scări, una ce se sue și alta ce se coboară. Intrarea ambelor scări cuprinde o parte din fundul teatrului. Aceea ce se sue se perde în sus, aceea ce se coboară în jos, nu se vede nici de unde vine nici unde merge. — Sala este îmbrăcată cu un posomorit fel de doliu: perețele din dreapta, cel din stânga și podul cu o draperie neagră pe care este o mare Cruce albă; fundul, care vine în fața privitorului, cu o draperie albă c'o cruce mare neagră. Aceste draperii albe și negre se întind sub amândouă scările cât se vede. În dreapta și în stânga, câte un altar îmbrăcat în negru și cu alb gătit ca la înmormântări. Făclii mari pe ele, dar nici un Preot. Câteva candelari spânzurate de bolte unde și unde, luminează abia sala și scările. Aceea ce o luminează mai cu seamă, este pânza cea albă din fund, prin care trece o lumină roșiatică, ca cum ar fi arzând în dosul ei un mare foc. Sala este pardosită cu lespezi mormântale. — La ridicarea perdelei, se zărește pe pânzătura asta transparentă umbra neclintită a Reginei.

SCENA I

JANA, JOSHUA

(Intră încet ridicând ușa din pânzeturile negre pe o uscioară ce este acolo)

JANA. — Unde suntem, Joșua?

JOSHUA. — Pe cerdacul cel mare al scării pe unde se coboară osândiții ce merg la moarte. Astfel s'a îmbrăcat în vremea lui Enric VIII.

JANA. — Nu este vr'un chip de eșit din Turn?

JOSHUA. — Norodul păzește toate eșirile. Va să fie sigur astădată și să-și aibă osânditul spre moarte. Nimeni nu va putea eși până după tăerea lui.

JANA. — Proclamația ce a făcut din balcon, îmi răsună încă în auz. Ai auzit-o când eram jos? toate acestea sunt infricoșate, Joșua!

JOSHUA. — A! Eu am văzut și altele multe.

JANA. — De ar fi fugit Gilbert! Crezi c'a scăpat, Joșua?

JOSHUA. — Sunt sigur c'a scăpat.

JANA. — Ești sigur, bunule Joșua?

JOSHUA. — Turnul nu era coprins despre apă. Și apoi, când era el să fugă, răsvrătirea încă nu eră aceea ce a fost pe urmă. Știi c'a fost o frumoasă răsvrătire!

JANA. — Ești sigur c'a scăpat?

JOSHUA. — Și că te așteaptă acum subt cel întâi arc al podului Londrei, unde-l vei găsi înainte de mezul nopții.

JANA. — O Doamne! și el trebuie să fie îngrijat. (Zărind umbra Reginei). Cerule! Joșua! ce e aceasta?

JOSHUA (incet, apucând-o de mână). — Taci! — Leoaica pândește.

În vreme ce Jana privește cu spaimă umbra această neagră, s'aude un glas de-părtat ce se pare viind din sus, zicând incet și rar aceste cuvinte:

Acel ce merge în urma mea acoperit cu acest vâl negru, este prea naltul și prea puternicul domn Fabiano Fabiani, conte de Clanbrasil, baron de Dinasmondi, baron de Darmut în Devonșir, cărui are a i se tăia capul la sborul Londrei, pentru vinovăție de ucidere asupra Reginei și înaltă vânzare. — Dumnezeu să-și facă milă de sufletul lui!

UN ALT GLAS. — Rugați-vă pentru el!

JANA (tremurând). — Joșua! auzi?

JOSHUA. — Eu auz d'aceste lucruri în toate zilele.

Un cortej de prohod s'arată în vârful scării pe a căria trepte se întinde incet coborându-se. În capul său un om îmbrăcat cu negru, ținând un steag alb cu o cruce neagră. Apoi Eneas Dulverton cu mare manta neagră, și cu toiagul său alb de conetablu în mână. Pe urmă, o ceată de strejari îmbrăcați cu roșu. Pe urmă, gâdea cu securea d'a umere și cu tăișul întors spre acel ce'l urmează. Apoi un om co-perit peste tot c'un mare vâl negru ce i se târâște pe picioare. Nu i se vede de cât brațul gol, care iese printr'o spărtură a vâlului, și în care ține o făclie de ceară galbenă aprinsă. Lângă el, un preot îmbrăcat ca la prohod. Pe urmă, altă ceată de strejari roșii. Pe urmă un om îmbrăcat cu alb ținând un steag negru c'o cruce albă. De ambe părțile, stau înșirați păzitori cu torți în mână.

JANA. — Joșua, vezi?

JOSHUA. — Eu văz d'aceste în toate zilele. (Când o să intre pe teatru, cortejul se oprește).

ENEAS. — Acel ce merge în urma mea acoperit cu acest vâl negru, este prea naltul și prea puternicul domn Fabiano Fabiani, conte de Clanbrasil, baron de Dinasmondi, baron de Darmut în Devonșir, cărui are a i se tăia capul la sborul Londrei pentru vinovăție de ucidere asupra Reginei și înaltă vânzare. — Dumnezeu să-și facă milă de sufletul lui!

AMÂNDOII STREJARII. — Rugați-vă pentru el! (Cortejiul purcede pre cealaltă scară).

JANA. — Grozav lucru vedem, Joșua. Sângele meu înghiață.

JOSHUA. — Ticălosul acest de Fabiani!

JANA. — Taci, Joșua! prea ticălos, dar prea nenorocit! (Cortejul sosește la cealaltă scară. Simon Renard care de câteva minute s'a ivit la intrarea scării acelia și a luat șamza, îi face loc să treacă. Cortejul s'adâncește sub bolta scării unde câte puțin se perde. Jana speriată îl urmează cu ochii.

SIMON RENARD, (după ce a trecut cortejul. — Ce însemnează aceasta? Oare e Fabiani? El nu îmi pare așa mare. Nu cumva Eneas?... Pare-mi-se că Regina a grăit cu el. Să vedem! (Se vâra sub scară după cortej).

GLAS, (care se depărtează de ce merge), — Acel ce merge în urma mea, acoperit cu acest vâl negru, este prea naltul și prea puternicul domn Fabiano Fabiani, conte de Clanbrasil, baron de Dinasmondi, baron de Darmut în Devonșir cărui are a i se tăia capul la sborul vechiu al Londrei pentru vinovăție de ucidere asupra Reginei și înaltă vânzare. — Dumnezeu să-și facă milă de sufletul lui!

ALTE GLASURI, (ce d'abia s'aud). — Rugați-vă pentru el!

JOSHUA. — Clopotul cel mare acuși o să vestească eșirea sa din turn. Poate acum vei putea scăpa. Trebuie să cauți a găsi vr'un chip. Așteaptă-mă aici. Viu curând.

JANA. — Joșua mă lași? O Dumnezeule meu! o să-mi fi tare frică singură.

JOSHUA. — Nu poți să umbli prin Turn cu mine fără a te pune în primejdie. Judecă că Gilbert așteaptă.

JANA. — Gilbert! așa, orice pentru Gilbert! Du-te! (Joșua ese.) Oh, ce privesc spăimântătoare! când gândesc că așa

eră să fie pentru Gilbert! (Ingenunche pe treptele altarului.) Oh! îți mulțumesc! tu ești Dumnezeu Mântuitorul! Tu ai scăpat pe Gilbert! (Pânzătura din fund se dă puțin în laturi. Regina se arată; vine încet dinaintea teatrului fără a vedea pe Jana.

JANA, dându-se în laturi. — Dumnezeule! Regina!

SCENA II.

JANA, REGINA.

Jana se lipește cu frică de altar și se uită la Regina cu spaimă și groază.

REGINA. — (Stă câteva minute în tăcere dinaintea scenii cu ochii țintiți, schimbată la față și ca cum ar fi adâncită într'o mare gândire.

Apoi sloboade o adâncă oftare! Oh! norodul! (Se uită și vede pe Jana) Cine e acolo! — Tu ești fată! dumneata ești, ladi Jano! te speriu. Las, nu te teme. Temnicerul Eneas ne-a înșelat, știi? Așa dar nu te teme. Copilo, ți-am mai spus că tu n'ai pentru ce să te temi de mine. Aceea ce c'o lună mai în urmă făcea perderea ta, astăzi îți este scăparea. Tu iubești pe Fabiano. Numai tu și eu pe pământ avem așa inimă, numai tu și eu îl iubim. Suntem surori.

JANA. — Doamna mea....

REGINA. — Așa, tu și eu, două femei, atâta are pentru dansul omul acesta. Impotriva lui toți ceilalți! un oraș întreg un norod întreg, o lume toată! nepotrivită luptă a amorului cu ura! dragostea pentru Fabiano este tristă, speriată, îngrozită; ea are fața ta cea galbenă și ochii mei cei înlăcrămați; s'ascunde lângă un altar jalnic, prin gura ta se roagă și prin a mea blesteamă. Ura împotriva lui Fabiano este falnică, bucuroasă, isbânditoare, înarmată și biruitoare. Are curtea, are norodul, are ulițele pline de grămezi de oameni, rogu-mă tot odată strigări de bucurie și țipete de moarte, este mândră și măreață și a tot-puternică. Inluminează un oraș întreg împrejurul unui eșafod! Dragostea, suntem noi două femei într'un mormânt. Ura! eată-o!

Trage iute perdeaua albă din fund: se vede un balcon și peste balcon cât ține vederea tot orașul Londrei strălucit înluminat. Partea câtă se vede din Turnul Londrei și aceea este înluminată. Jana se uită cu mirare la această priveliște, a căria răspândire luminează teatrul.

REGINA. — Ah! oraș nerușinat! târg răsvrătit! cetate blestemată! Oraș grozav care îți împlânți haina sărbătorei în sânge și ții torța gădei! îți este frică, așa e, Jano? Nu îți pare ca și mie că ne privește cu mișelie p'amândouă, că se uită la noi cu acei o sută de mii de ochi scânteitori, la noi femei slabe și părăsite ce suntem, perdute și singure în groapa aceasta! Oh! Englitera, Englitera o dau cui va risipi Londra! Oh! cum ași vrea să pot preface aceste făclii în tăciuni, aceste lumini în flacăre și acest oraș înluminat într'un oraș arzând!

Un mare sgomot s'aude afară Bătăi în palme. Strigări: «eată-l! eată-l! moară Fabiani!» — Incepe a bate clopotul cel mare al turnului. Intru auzul acesta, Regina râde c'un răs înfricoșat.

JANA. — Dumnezeule! Dumnezeule! eată îl duc sărmanul... — râzi doamna mea?

REGINA. — Așa, râz! (Râde). Așa, și tu-o să râzi! Dar să trag mai întâi pânza aceasta, tot mi se pare că nu suntem singure și că orașul acest grozav ne vede și ne aude. (Închide perdeaua cea albă, și apoi vine lângă Jana). Acum, după ce a eșit din închisoare, acum după ce a trecut primejdia, pot să-ți spui. Dar, râzi, zicu-ți, să râdem amândouă de poporul acest spurcat care bea sânge. O! e minunat! Jano! tu tremuri pentru Fabiano, liniștește-te, zicu-ți! Jano! omul lor ce o să moară, acel ce-l socotești că este Fabiano, nu e Fabiano! (Râde).

JANA. — Nu e Fabiano?

REGINA. — Nu.

JANA. — Apoi dar cine este?

REGINA. — Celalalt.

JANA. — Care celalalt?

REGINA. — Tu îl știi, îl cunoști; meșterul acela, omul acela... — Ce-mi pasă?

JANA. — (Tremurând ca frunza). Gilbert?

REGINA. — Dar, Gilbert, așa îl chiamă.

JANA. — Doamna mea! oh nu se poate! oh! zi că nu e

aşa, Doamna mea! Gilbert! ar fi groaznic lucru! El a scăpat.

REGINA. — Cu adevărat fugea, dar l'a prins. L-a pus în locul lui Fabiano subt vălul cel negru. O să-l tae noaptea. Norodul n'o să-l vază. Linişteşte-te.

JANA. — Ah! doamna mea! acel pe care-l iubesc, este Gilbert!

REGINA. — Ce? Ce zici? ai nebunit? Ce şi tu mă amăgeai? A! pe Gilbert il iubeşti! E, ce-mi pasă?

JANA. — (Sfărâmată de durere, la picioarele Reginei, târându-se pe genunchi, cu mâinele încleştate). (În vremea scenei aceştia, clopotul neîncetat bate). Doamna mea, fie-ţi milă! Doamna mea, pentru numele lui Dumnezeu! Doamna mea, pentru corona Măririi Tale, pentru maica Măririi Tale, pentru toţi îngerii. Gilbert! Gilbert! o să nebunesc. Doamna mea, scapă pe Gilbert! omul acesta, este viaţa mea, omul acesta este bărbatul meu, omul acesta... Ți-am spus că a făcut tot pentru mine, că m'a crescut, m'a hrănit, că a ținut lângă leagănul meu locul tătăne-meu, care a murit pentru maica Măririi Tale. Doamna mea, vezi că nu sunt de cât o săracă ticăloasă și că nu trebuie să fii aspră către mine. Aceea ce mi-ai zis mi-a dat o lovitură atât de groaznică, în cât zău nu știu cum mai am putere de vorbesc. Vezi că zic ce pot. Dar trebuie să poruncești să întârzie tăerea. Indată. Să lase pe mâine. Numai până mâine. Norodul acesta poate s'aștepte până mâine. Vom vedea ce vom putea face. Oh! nu da din cap. Nu este nici o primejdie pentru Fabianul vostru. Pe mine mă veți pune în loc. Supt vălul cel negru, noaptea cine poate să știe? dar scapă pe Gilbert! Ce vă pasă el ori eu? În sfârșit, dacă vreu să mor! — Oh! Dumnezeul meu! clopotul, clopotul acest înfricoșat! Fiește-care din loviturile clopotului acestuia este un pas către eșafod. Fiește-care din bătăile clopotului acestuia isbește în inima mea. — Fă, doamna mea; îndură-te! nu e primejdie pentru Fabianul Măririi Tale. Lăsă-mă să-ți sărut mâinele. Te iubesc, doamna mea, nu ți-am spus'o încă, dar tare te iubesc. Ești o mare Regină. Vezi cum îți sărut frumoasele mâini. Oh! o poruncă să lase pe mâine. Încă este

vreme. Te încredințez că este foarte cu puțință. Ei merg încet E departe de la turn până la târgul vechiu. Omul cel din balcon a zis că o să treacă prin Șaring-Cros. Este un drum mai scurt. Un om călare poate să sosească în vreme. Pentru Dumnezeu, doamna mea, fie-ți milă! în sfârșit, pune-te în locul meu, închipește că eu sunt Regina și că ești biata fată, ai plânger ca mine, și eu așa ertă. Eartă, doamna mea. Oh! eată de ce mă temeam, că nu mă vor lăsa lacrimile să vorbesc. Oh! îndată. Să nu-l tae. Se poate, doamna mea. Mă jur că nu este nici o primejdie pentru Fabiano! Doamna mea, îndură-te, fă aceea ce zic!

REGINA. — Îndurată, o ridică. Aș voi din toată inima, nenorocito. Ah! tu plângi cum plângeam și eu, aceea ce simți tu, am simțit'o și eu. Chinurile ce am tras, mă milostivesc spre ale tale. Uită-te, vezi că și eu plâng. Este o mare nenorocire, sărmană copilă! fără' îndoială, ar fi putut luă pe altul, precum de pildă, pe Triconel; dar este prea cunoscut, trebuiă un om prost. Numai acesta s'a găsit. Vezi, îți tâlmăcesc ca să înțelegi. Oh Doamne! vin niște nenorociri așa preursite, te găsești prins și nu poți face nimic.

JANA. — Așa, te ascult, doamna mea. Și eu așa aveă încă multe lucruri să-ți spui, dar așa vreă ca porunca, să rămâe tăerea, să fie iscălită și omul purces. Oh! clopotul! clopotul!

REGINA. — Aceea ce voești, ladi Jano, nu se poate.

JANA. — Ba se poate. Un om călare. Este un drum foarte scurt. Pe malul apei. Mă voi duce eu. Se prea poate. Este lesne. Vezi că vorbesc cu blândețe.

REGINA. — Dar norodul n'ar vreă, și s'ar întoarce d'ar ucide pe toți în turn și Fabiano este tot aicea, înțelege, zicu-ți. Tremuri, sărmană copilă, și eu sunt ca tine, și eu tremur. În sfârșit, așa puteă să mă mai necăjesc a ți le tâlmăci toate. Vezi că fac aceea ce pot. Nu mai gândi la acel Gilbert, Jano! S'a sfârșit. Pleacă-te!

JANA. — S'a sfârșit! Ba nu, nu s'a sfârșit! Nu, cât va trage clopotul acest înfricoșat, nu s'a sfârșit! să mă plec la moartea lui Gilbert! Socotești că voi lăsa pe Gilbert să moară

acest fel? Ba nu, doamna mea. Ah! în zadar mă ostenesc. Ah! nu mă auzi! foarte bine! dacă Regina nu mă ascultă, norodul mă va ascultă! aceștia sunt buni! Norodul este încă în această curte. Pe urmă fă cu mine ce-ți va fi voea. Mă duc să strig la ei că-i înșală, că e Gilbert, un lucrător ca și ei, și că nu e Fabiano.

REGINA. — (O apucă de mână și i se uită groaznic). Stăi ticăloaso! — A! tu o ei așa? A! eu sunt bună și blândă și plâng cu tine, și tu te faci nebună și furioasă! A! dar dragostea mea este mai mare de cât a ta, și mâna mea mai tare de cât a ta. Să nu te miști. Ah; amorezul tău! ce-mi pasă mie de amozul tău? Ce, acum toate fetele Engliterei o să vie să-mi ceară samă de amozii lor! zău! eu scap p'al meu cum pot și cu paguba cui mi se'ntâmplă. Privegheați și voi p'ai voștri.

JANA. — Lasă-mă! — Oh! te blestem, muere rea!

REGINA. — Taci!

JANA. — Ba nu voi tăceă. Și vrei să-ți spui un gând ce am acum? Nu crez c'acel ce or să-l tae este Gilbert.

REGINA. — Ce zici?

JANA. — Nu știu. Dar l'am văzut trecând subt vâlul cel negru. Mi se pare că d'ar fi fost Gilbert s'ar fi clintit ceva în mine, s'ar fi turburat ceva în inima mea, și mi-ar fi strigat: Gilbert! Gilbert este! Eu nu am simțit nimic — nu e Gilbert!

REGINA. — Ce spui? Ah Dumnezeul meu! ți-ai eșit din minte, vorba ta e de nebună, dar însă mă sperie. Ah! ai atins cea mai tainică grije a inimei mele. Pentru ce răsvrătirea aceasta m'a oprit d'a privegheă însă-mi? De ce m'am îndreptat în alții pentru scăparea lui Fabiano? Eneas Dulverton e un vânzător. Poate Simon Renard eră acolo. Poate vrășmașii lui Fabiano m'au înșelat înc'odată! poate că nu e Fabiano....! — Care e acolo! Degrabă cineva! Care e acolo! (Doi temniceri se arată. — Către unul). — Tu aleargă. Eată împărătescul meu inel. Spune să nu tae pe vinovat. La târgul vechiu! la târgul vechiu! ziceai că este un drum mai scurt, Jano?

JANA. — Pe malul apei.

REGINA — (Către temnicer). Pe malul apei. Încalecă! aleargă fuga ! (Temnicerul se duce. — Către celalalt). Tu, dute îndată la turnul cel mic al lui Eduard Mărturisitorul. Sunt acolo două închisori ale osâncuiților spre moarte. Într'una din ele este un om. Să mi-l aduci îndată aicea. (Temnicerul iese). Ah! tremur! picioarele se încovoiaie sub mine; nu voi putea să mă duc însămi. Ah! mă faci nebună ca tine! ah! fată ticăloasă! mă faci nenorocită ca tine! Te blestem, precum mă blestemași! Dumnezeule! oare trimisul avea-va vreme s'ajungă? Ce înfricoșat chin! mi s'au întunecat vederile. Toate s'au turburat în duhul meu. Pentru cine trage clopotul acesta? Oare pentru Gilbert? Oare pentru Fabiani?

JANA. — Clopotul a sunat.

REGINA. — Va să zică că cortejul a ajuns. Trimisul n'o să aibă vreme. (Se aude de departe o detunare de tun).

JANA. — Cerule!

REGINA. — Se sue pe eșafod. (Al doilea tun). Acum îngenuche.

JANA. — Înfricoșat! (Al treilea tun).

AMÂNDOUĂ. — Ah!...

REGINA. — Numai unul mai trăește. Indată vom ști care, Dumnezeule! acel care a să vie fă să fie Fabiano!

JANA. — Dumnezeule! Dumnezeule! fă să fie Gilbert. Perdeaoa din fund se ridică. Se arată Simon Renard ținând pe Gilbert de mână.

JANA. — Gilbert! (Se aruncă în brațe unul altuia).

REGINA. — Dar Fabiano?

SIMON RENARD. — Mort.

REGINA. — Mort?.. Mort! Cine a cutezat..?

SIMON RENARD. — Eu. Eu am scăpat pe Regina și pe Englitera.

A N G E L O

TIRANUL PADOVEI

TRADUCERE DIN VICTOR HUGO

CĂTRE DOMNUL ELIAD

Domnul meu,

Incurajarea ce Domnia-ta binevoești a-mi da prin scrisoarea tipărită la traducția mea a Mariei d'Englitera, m'a făcut să traduc și pe Angelo, Tiranul Padovei.

Eu îl dedic duminică rugându-te să-l primești drept un semn al recunoștinței mele pentru frumoasa tipărire a Mariei Tudor; ear mai ales, drept o dovadă a prieteșugului și a deosebitei stime ce am pentru un bărbat care s'a ostenit și a lucrat atât spre desăvârșirea limbei românești.

Al domniei-tale
plecată slugă

C. NEGRUZZI

P E R S O A N E

ANGELO MALIPIERI, Podesta
CATARINA BRAGADINI
TISBE
RODOLFO
OMODEI
ANAFESTO GALEOFA
REGINELLA

DAFNE
UN PAGIU NEGRU
UN STREJAR DE NOAPTE
UN PORTAR
DECANUL ST. ANTONIE DE
PADOVA
PROTOPOPA

Padova. — 1549

Fiind Doge Francisco Donato.

ZIUA ÎN TÂIA

CHEIA

P E R S O A N E

ANGELO MALIPIERI
TISBE
OMODEI

RODOLFO
ANAFESTO GALEOFA

O grădină iluminată pentru o serbare de noapte. În dreapta un palat plin de muzică și de lumini, cu o ușă spre grădină și o galerie în arcade la rândul de jos, unde se văd umblând oameni de ai baiului. Către ușă, bancă de piatră. În stânga, o altă bancă pe care se zărește în umbră un om adormit. În fund d'a supra copacilor, se vede în depărtare Orașul Padovei în veacul XVI sub un cer senin. — Către sfârșitul actului, ziua începe a se ivi.

SCENA I.

TISBE, bogat costum de bal. ANGELO MALIPIERI, haine de Ducă, cu stola de aur. OMODEI, adormit; haină lungă incheeată dinainte, pantaloni roșii; lângă dânsul o chitară.

TISBE. — Așa, ești stăpân aici, domnul meu; ești mărețul Podesta; poți da viață și moarte, ai toată puterea, toată voea. Ești trimisul Veneției, și oriunde te văd, pare că văd fața și mărirea acestei republice. Când treci pe vr'o uliță, stăpâne, ferestrele se închid, trecătorii s'ascund, și tot lăuntru caselor tremură. Ah! acești sărmani Padoveni dinnaintea voastră sunt atât de spăimântați ca și când ar fi oamenii Constantinopolului, și domnia-ta, turcul. Așa, aceste's așa. A! Eu am fost la Breșia. Acolo e altfel. Veneția n'ar cuteză să

trateze pe Breșia cum tratează pe Padova; căci Breșia s'ar apăra. Când brațul Veneției lovește, Breșia mușcă, Padova linge. Aceasta e o rușine. Ei bine, măcar că ești aici stăpânul tuturilor și că ai pretinde să fii și al meu, ascultă-mă, domnul meu, eu voiu să-ți spun adevărul; nu asupra trebilor Statului, nu te teme, dar asupra trebilor domnii-tale. Așa, așa! Eu ți-o spui curat; ești un om ciudat, nu te pot înțelege nici cum; ești înamorat de mine, și apoi îți temi femeea.

ANGELO. — Ba te tem și pe tine, doamnă.

TISBE. — Ah zău! nu trebuia să mi-o mai spui! și însă n'ai nici un drept, căci nu sunt a dumitale. Aici toți mă socotesc amoreza dumitale, prea puternica dumitale amoreză, dar o știi bine că nu sunt.

ANGELO. — Această serbare, este minunată.

TISBE. — Ah! eu sunt numai o sărmană comediană de teatru. Mi se dă voe să dau baluri senatorilor. Mă silesc a mulțumi pe stăpânul nostru, dar astăzi nu pot isbuti. Fața dumitale este mai posomorită după cât este neagră masca mea. În zadar răspândesc lampe și făclii; umbra rămâne pe fruntea voastră. Aceea ce îți dau în muzică, nu mi-o răsplătești în veselie, stăpâne. — Aide ia răzi puțin.

ANGELO. — Eată râd. — Mi-ai spus că îți eră frate tânărul acela ce a venit cu tine de la Padova?

TISBE. — Așa, apoi?

ANGELO. — Ai vorbit cu el adineoarea. Cine e celălalt cu care eră el?

TISBE. — Prietenul său. Un Vicentin numit Anafesto Galeofa.

ANGELO. — Și pe fratele tău cum îl cheamă?

TISBE. — Rodolfo, stăpâne; Rodolfo. Ți-am tălmăcit-o aceasta de douăzeci de ori. Pesemne n'ai alt nimic mai grațios a-mi zice?

ANGELO. — Eartă-mă, Tisbe, nu-ți voi mai face întrebări. Știi că eri ai jucat pe Rosmonda cu o încântătoare grație, și că orașul acesta este foarte norocit că te are, și că toată Italia, a căria mirare ești tu, Tisbe, zavistuește pe acești Pa-

doveni pe care atât îi căești. Ah! toată năvala asta de oameni ce te aplaudă, mă supără. Mor de gelozie când te văd atât de frumoasă pentru atâtea priviri. Ah, Tisbe! — Cine era mă rog omul acesta cu mască cu care ai vorbit în astă sară lângă ușă?

TISBE. — «Eartă-mă, Tisbe, nu-ți voi mai face întrebări» — Foarte bine. Omul acela, stăpâne, eră Virgilio Tasca.

ANGELO. — Leitenantul meu?

TISBE. — Sbirul domniei-tale.

ANGELO. — Și ce îți trebuia el?

TISBE. — Bine ți-aș face când n'aș voi să-ți spui.

ANGELO. — Tisbe!..

TISBE. — Ba nu, eu sunt bună, eată istoria. Știi cine sunt. Nimic, o fată din norod, o comediană, un lucru ce-l desmerzi astăzi și ce ai să-l sfarmi mâine, tot jucându-te cu el. Ei bine, eu oricât sunt de puțin, am avut o mamă. Știi ce este a avea cineva o mamă? Domnia-ta avut-ai oare? Știi ce este a fi prunc, prunc sărac, slab, gol, ticălos, flămând, singur pe lume, și a simți că ai lângă tine, împrejurul tău, d'asupra ta, mergând când mergi, stând când stai, zâmbind când plângi, o femeie... — Ba, nu se știe încă dacă e femeie. — Un înger care e față, te privește, te învață a grăi, te învață a râde, te învață a iubi! Care îți încălzește degetile cu mâinele sale, trupul cu genuchii săi, sufletul cu inima sa! Care îți dă laptele său când ești mic, pâinea sa când ești mare, viața sa pururea! Cărui îi zici, maica mea; și care îți zice, copilul meu! cu un fel atât de dulce, în cât aceste două cuvinte bucură pe Dumnezeu! — Așa mamă aveam eu. Ea era o femeie săracă fără bărbat, care cântă cântece morlace în piețele publice la Breșia. Umblam cu dânsa. Ne aruncau ceva monedă. Astfel am început. Maică-mea avea obicei să șeadă la poalele statuei de Gata-Melata. Intr'o zi, se vede că în cântecul ce cântă ea fără a înțelege nimic, era vre o rimă supărătoare pentru domnia Veneției, care făcea să răză împrejurul nostru pe slugile unui ambasador. Trecu un senator. Se uită, auzi și zise căpitanului ce-l urmă:

să se spânzure muerea asta! În statul Veneției, pe loc se fac toate. Maică-mea îndată fu apucată. Ea n'a zis nimic: ce putea s'o ajute? M'a îmbrățoșat și o mare lacrimă mi-a căzut pe frunte din ochii ei, își luă crucea și se lăsă s'o lege, pare c'o văz încă crucea acea de alamă. Numele meu, Tisbe, era săpat pe ea cu vârful unui stilet. Eu atunci eram de șaisprezece ani; priveam pe oamenii aceea cum legau pe maică-mea fără să pot grăi, nici țipă, nici plânge, neclintită, înghețată, moartă, ca într'un vis. Norodul iar tăcea. Dar era cu senatorul o copilă ce-l ținea de mână, fiică-sa fără îndoială, care s'a clătit de milă de odată. Era frumoasă, copilița, stăpâne. Sărmana copilă! se aruncă la picioarele senatorului, plânse atât, cu lacrimi atât de rugătoare din niște ochi atât de frumoși, în cât a câștigat ertarea maichi-mei. După ce au deslegat pe maică-mea, și-a luat crucea — mama — și a dat-o frumoasei copile zicându-i: Doamnă păstrează astă cruce, ea ți-a aduce noroc. Din vremea aceea, maica mea a murit, sfânta femeie; eu m'am făcut bogată, și aș vrea să mai văz pe acea copilă, pe acel inger, ce a scăpat pe maică-mea. Cine știe? Ea acum este femeie, și așa dar nenorocită. Poate că are și ea nevoie de mine. Prin toate orașele pe unde mă duc, chem pe sbirul, pe Bargelul, pe omul poliției, îi povestesc întâmplarea, și acelui ce ar găsi pe femeia ce caut, i-aș da zece mii țechini de aur. Eată pentru ce am vorbit dineaorea la ușă cu bargelul dumitale, Virgilio Tasca. Ești mulțumit?

ANGELO. — Zece mii țechini de aur! Dar apoi ce ai da însuși femeii când ai găsi-o?

TISBE. — Viața mea, dacă ar voi-o.

ANGELO. — Și după ce ai putea-o cunoaște?

TISBE. — De pe crucea maichi-mei.

ANGELO. — A! Ea o va fi pierdut.

TISBE. — Ba nu, nu! Nu se perde lucrul ce se câștigă astfel.

ANGELO. — (zărind pe Omodei). Doamnă! Doamnă! este un om acolo! știi că este un om acolo? Ce om e acesta?

TISBE. — (Râzând cu hohot). E! Pentru Dumnezeu! da, știu

că este un om acolo, care doarme încă! și doarme dus! Nu cumva a să te sperie și acesta? Acesta e bietul meu Omodei.

ANGELO. — Omodei! ce lucru e, Omodei ala?

TISBE. — Omodei ala, este un om, stăpâne, precum Tisbe, asta, este o femeie. Omodei, stăpâne, este un jucător de chitară pe care domnul Primicer dela sfântul Marco, care îmi este foarte prieten mi l'a trimis dăunăzi cu o scrisoare pe care-ți voi arăta-o, urât gelos ce ești! și încă cu scrisoarea era și un prezent.

ANGELO. — Cum!

TISBE. O! un adevărat prezent Venețian. O cutie în care erau două siropuri; unul alb, altul negru. În cel alb, este un narhotic foarte tare care adoarme pentru douăsprezece ceasuri cu un somn asemenea cu moartea: în cel negru, este otravă. Otravă de cea groaznică de care Malaspina a dat Papii într'un hap de aloe, precum știi. Domnul Primicer îmi scrie că aceasta poate să-mi slujească la vr'un prilej. O galanterie a dumisale precum vezi. În sfârșit cuviosul Primicer mă înștiințează că bietul om aducătorul scrisoarei și al prezentului, este tont. El este aici, și îl vei fi văzut de cincisprezece zile, mănecând cu slugile, culcându-se în cel d'întâi unghiu ce-i vine, după modul său, jucând și cântând până când să se ducă la Vicența. Vine de la Veneția. Vai mie! Maică-mea și ea așa nemernicea. Il voi ținea cât va vrea. A veselit câțeva vreme compania în astă sară. Balul nostru nu-l mulțumește, doarme. Ce vrei mai simplu de cât asta?

ANGELO. — Imi răspunzi de omul acesta?

TISBE. — A, vrei să glumești! Frumos prilej ca să ei aerul acest atât de speriat! Un jucător de chitară, un tont, un om ce doarme! Da zău, domnule, nu știu ce ai! Iți petreci viața a cercetă când d'acesta, când d'acela. Toate îți dau prepus. Spune-mi, gelozie e asta, ori frică?

ANGELO. — Și una și alta.

TISBE. — Gelozie înțeleg. Te socotești îndatorat a păzi două femei. Dar frică! dumneata, stăpânul, dumneata care insuflă frică tuturilor! nu se poate!

ANGELO. — Cu atâta mai mult se cuvine să tremur. (Apropiindu-se de ea și grăind încet). Ascultă, Tisbe. Așa, bine ai zis, așa, pot tot aici; sunt domn, stăpân, și despot al acestui oraș; sunt Podesta pe care Veneția îl pune pe Padova, ghiara tigrului pe oae. Așa, prea puternic; dar vezi tu, Tisbe, ori cât sunt de neatârnat, d'asupra mea este un lucru mare, și groaznic și plin de întuneric; este Veneția. Și știi tu, sărmană Tisbe, ce este Veneția? aceasta e inchiziția Statului, Sfatul de zece. Oh! Sfatul de zece! să grăim încet, Tisbe, căci poate el este acolo undeva, și ne vede. Oameni pe care nici unul din noi nu îi cunoaște, și care ne cunosc pe toți. Oameni ce nu se văd la nici o ceremonie și se văd la toate eșafodurile. Oameni cari au în mâinile lor toate capetele, pe al tău, pe al meu, pe al lui Doge, și care nu au nici țimară, nici stolă, nici coroană, nimic care să-i vădească ochilor, nimic care să te facă să zici: acesta e unul din ei! Cel mult dacă au un semn tainic pe hainele lor; agenți pretutindenea, sbiri pretutindenea, gâzi pretutindenea. Oameni care nu arată norodului Veneției, alte fețe decât aceste tăcute guri de bronz pururea deschise sub porticii sfântului Marco, guri fatale pe care gloata le socotește mute, și care însă grăesc cu un chip foarte puternic și foarte groaznic, căci ele zic fiecărui trecător: Părăște! — Ești odată pârât, apoi ești și prins. Ești prins, s'a sfârșit. La Veneția, toate se fac pe ascuns, în taină, sigur. Osândit, omorît; nimic de văzut, nimic de grăit; țipătul nu e cu puțință, căutătura nu-ți ajută. Osânditul poartă căluș, și gădea, mască. Ce-ți grăii de eșafod? Greșam. La Veneția nu se omoară pe eșafod, se face nevăzut. Deodată lipsește un om într'o familie. Ce s'a făcut? Plumbii, pușurile, canalul Orfano știu. Uneori s'aude căzând ceva în apă noaptea. Treci iute atunci. În sfârșit, baluri, ospețe, făclii, muzici, gondole, teatre, carnaval de cinci luni, eată Veneția. Tu, Tisbe, frumoasa mea comediană, tu nu cunoști decât partea aceasta; eu, senator, cunosc pe cealaltă. Vezi tu, în oricare palat, într'al Dogelui, într'al meu, fără să știe cel care îl locuiește, este un drum ascuns, vecinic trădător a tuturilor caselor, a tu-

tulor odăilor, a tutulor cămărilor ; un coridor întunecos a cărui intrări le cunosc alții, ear nu cel cu palatul, și pe care îl simți șerpuiind împrejuru-ți fără a ști chiar unde este ; o hudiță tainică în care vin și se duc neîncetat oameni necunoscuți care fac oare ce. Și personale răsbunări care s'ames-tecă cu aceste toate și umblă în urma aceasta ! Adese ori noaptea mă scol, ascult, și auz pași în perețele meu. Eată subt ce strânsoare trăesc, Tisbe. Sunt d'asupra Padovii, dar aceste sunt d'asupra mea. Sunt însărcinat să domol Padova. Mi-e poruncit să fiu strașnic. Nu sunt despot decât cu condiția să fiu tiran. Să nu cumva să-mi ceri ertarea cuiva, ori cine ar fi, mie care nu-ți pot tăgădui nimic, căci mă perzi. Totul îmi este slobod pentru a pedepsi, nimic pentru a ertă. Așa sunt. Tiranul Padovei. Robul Veneției. Oh ! sunt bine pândit și privegheat ! ah ! Sfatul de zece ! pune p'un lăcătuș singur într'o pivniță, și zi-i să-ți facă o incuetoare, până a nu se găti incuetoarea, sfatul de zece are cheea în buzunar. Doamnă ! Doamnă ! sluga ce mă slujește, mă spionează, preotul ce mă mărturisește, mă spionează, femeea ce-mi zice : te iubesc — așa Tisbe — și ea mă spionează !

TISBE. — A ! Domnule !

ANGELO. — Tu nu mi-ai zis nici odată că mă iubești. Nu vorbesc de tine, Tisbe. Așa, îți mai rezic, tot ce mă privește este un ochiu a sfatului de zece, tot ce m'ascultă este o ureche a sfatului de zece, tot ce m'atinge este o mână a sfatului de zece. Mână groaznică care mai întâi pipăe mult, și apoi deodată apucă ! O ! măreț podesta ce sunt, nu sunt sigur că nu voi vedea mâine arătându-se fără veste în camera mea un ticălos sbir care îmi va zice să-l urmez, și care nu va fi de cât un ticălos sbir și pe care îl voi urmă ! Unde ? În vre-un loc adânc de unde va eși fără mine. Doamnă, a fi al Veneției, este a atârna de un fir de păr. Posomorită și aspră este starea mea, doamnă, a fi aici, plecat pe acest cuptor arzător ce îl numești Padova, totdeauna cu fața copertă c'o mască, făcându-mi slujba de tiran, înconjurat de șanse, de griji, de grozi, temându-mă neîncetat de vr'o isbucnire,

și tremurând în tot minutul că voi fi ucis de lucrarea mea, ca alchimistul de otrava sa! — Jelește-mă, doamnă, și nu mă întrebă pentru ce tremur!

TISBE. — Ah Dumnezeu! în adevăr grozavă e poziția dumitale!

ANGELO. — Așa; eu sunt unealta cu care un norod chinuște pe alt norod. Astfel de unelte se strică curând și se sfarmă adesea, Tisbe. Ah! sunt nenorocit. Pentru mine nu este decât un lucru dulce în lume, acela ești tu. Și însă simț bine că nu mă iubești. Dar nu iubești pe altul, așa e?

TISBE. — Nu, nu, fii liniștit.

ANGELO. — Nu-mi zici bine acest nu.

TISBE. — Zău! ți-l zic cum pot.

ANGELO. — Ah! nu fii a mea, o priimesc, dar să nu fii a altui, Tisbe! Să nu aflu vr'odată că altul...

TISBE. — De socotești că ești frumos, când mi te uiți astfel!

ANGELO. — Ah! Tisbe, când mă vei iubi?

TISBE. — Când te vor iubi toți aici.

ANGELO. — Vai! — Fie, rămâi la Padova. Nu voi să laș Padova, auzitu-m'ai? de te-ai duce, și viața mea s'ar duce. — Oh! văz viind. Este multă vreme de când ne vor fi luând seama că vorbim împreună; asta poate da prepusuri Veneției. Te las. (Oprindu-se și arătând pe Omodei). Imi răspunzi de omul acesta?

TISBE. — Ca pentru un copil ce doarme.

ANGELO. — Frate-tău vine. Te las cu el. (Ese)

SCENA II.

TISBE, RODOLFO, (îmbrăcat cu negru, posomorât, cu o pană neagră la pălărie, OMODEI, dormind.)

TISBE. — Ah! Rodolfo, e! Rodolfo! Vino, te iubesc pe tine. (Întorcându-se spre partea care a eșit Angelo). Nu, tiran nătărău! Nu mi-e frate, mi-e amarez! — Vino, Rodolfo, viteazul meu soldat

nobilul meu proscris, generosul meu om! uită-te drept la mine. Tu ești frumos, te iubesc!

RODOLFO. — Tisbe.

TISBE. — Pentru ce ai voit să vii la Padova? Vezi acum că ne-am prins în cursă. Acum nu ne mai putem duce. În starea ce te afli, ești silit peste tot locul să zici că-mi ești frate. Acest podesta s'a inamorat de biata ta Tisbe: ne are prinși! nu vrea să ne lase. Și apoi tremur neincetat să nu afle cine ești. Ah! ce muncă! Oh! nu-mi pasă, nu va avea nimic de la mine, tiranul acesta! așa e că de aceasta tu ești încredințat, Rodolfo? Voi însă să te îngrijești de aceasta; voi să mă temi, auzi?

RODOLFO. — Ești o nobilă și minunată femeie.

TISBE. — O! vezi tu, eu te tem pe tine, eu? Dar te tem! Acest Angelo Malipieri, Venețianul acesta care îmi vorbea și el de gelozie, care îmi închipuește că este și el gelos, omul acesta! și care cu asta amestecă tot felul de alte lucruri. A! când este cineva gelos, domnul meu, nu vede Veneția, nu vede Sfatul de zece, nu vede sbirii, spionii, canalul Orfano; n'are decât un lucru înaintea ochilor, gelozia sa. Eu, Rodolfo, nu pot să te văz vorbind cu alte femei, măcar numai să le vorbești; aceasta mă bolnăvește. Ce drept au ele la vorbele tale? O! o rivală! să nu cumva să-mi dai vr'o rivală! aș omori-o. Ține, eu te iubesc! Tu ești singur omul pe care l-am iubit vrodată. Viața mea a fost tristă multă vreme; acum e plină de raze. Tu ești lumina mea. Amorul tău este un soare ce a răsărit asupra mea. Ceilalți oameni mă înghețaseră. Pentru ce nu te-am cunoscut cu zece ani înapoi! Mi se pare că toate părțile inimei mele ce sunt moarte de răceală, ar via încă. Ce bucurie de a putea fi singuri un minut și de a vorbi! Ce nebunie am avut să venim la Padova! Trăim într'atâta necaz Rodolful meu! așa zău! el mi-e amarez! ba! nu, mi-e frate! Ține, eu sunt nebună de bucurie când îți vorbesc slobod; vezi tu bine că's nebună? Mă iubești?

RODOLFO. — Pe dumneata, Tisbe, cine nu te-ar iubi?

TISBE. — De-mi vei mai zice dumneata, să știi că mă mânia.

Oh Doamne! Trebuie însă să mă duc să m'arăt la oaspeții mei. Spune-mi, de câtăva vreme îmi pari trist. Așa e că nu ești trist?

RODOLFO. — Nu, Tisbe.

TISBE. — Nu ești bolnav?

RODOLFO. — Nu.

TISBE. — Nu ești gelos?

RODOLFO. — Nu.

TISBE. — Ba. Eu voi să fii gelos! sau va să zică că nu mă iubești! Aide! n'aibi întristare. Dar eu, neîncetat tremur, și tu nu te îngrijești? Nimeni aici nu știe că tu nu'mi ești frate?

RODOLFO. — Nimeni afară de Anafesto.

TISBE. — Prietenul tău. O! acela e sigur. (Intră Anafesto Galeofa.) Eată-l tocmai. Voi să te încredințez lui pentru câte va minute. (Râzând.) Domnule Anafesto, aibi îngrijire să nu vorbească cu nici o femeie.

ANAFESTO. — (zâmbind.) Fii liniștită, doamna mea. (Tisbe, ese.)

SCENA III.

RODOLFO, ANAFESTO GALEOFA, OMODEI, dormind

ANAFESTO. — (privind-o eșind). O, minunată! — Ești fericit, Rodolfo; ea te iubește.

RODOLFO. — Nu-s fericit, Anafesto; eu nu o iubesc.

ANAFESTO. — Cum! Ce zici?

RODOLFO. — (văzând pe Omodei) Oare ce om e acesta ce doarme acolo?

ANAFESTO. — Nimic; bietul muzicant care știi.

RODOLFO. — A! un tont.

ANAFESTO. — Nu iubești pe Tisbe! Cum se poate! Ce-mi ziseși?

RODOLFO. — A! ți-am zis că n'o iubesc? Uită mă rog.

ANAFESTO. — Tisbe! femeie minunată!

RODOLFO. — Minunată cu adevărat. Nu o iubesc.

ANAFESTO. — Cum!

RODOLFO. — Nu mă mai întrebă.

ANAFESTO. — Eu prietenul tău!

TISBE. — (Intrând și alergând zâmbind la Rodolfo). Viu numai ca să-ți spui un cuvânt: te iubesc! acum mă duc. (Ese alergând)

ANAFESTO. — (Privind-o eșind). Sărmană Tisbe!

RODOLFO. — Este în fundul inimei mele un secret cunoscut numai de mine.

ANAFESTO. — Il vei încedința într'o zi prietenului tău, așa e? Tu ești tare posomorît astăzi, Rodolfo!

RODOLFO. — Oh! mă rog lasă-mă singur un minut.

Anafesto ese, Rodolfo se pune pe banca de piatră lângă ușă și își reazămă capul pe mână. Cum a eșit Anafesto, Omodei deschide ochii, pe urmă se duce cu pași înceți și se pune la spatele lui Rodolfo care este absorbit în gândire.

SCENA IV.

RODOLFO, OMODEI.

Omodei pune mâna pe umărul lui Rodolfo, care se întoarce și îl privește cu mirare.

OMODEI. — Nu ți-e numele Rodolfo. Te numești Ezzelino da Romana. Ești dintr'o veche familie ce a domnit la Padova, și care este deșterată de două sute ani. Pribegești din oraș în oraș sub un mincinos nume, îndrăsnind a te ispiti câteodată și pe staturile Veneției. Sunt șapte ani, chiar în Veneția erai de douăzeci ani, atunci, ai văzut într'o zi într'o biserică pe o tânără fată prea frumoasă. În biserica sfântului George cel mare. Nu ai urmat-o, căci la Veneția, a urmă pe o femeie, este a căută o lovire de stilet; dar ai venit ades la biserică. Tânăra copilă a venit și ea. Te-ai înamorat de ea, și ea de dumneata. Fără a-i ști numele, căci nici odată nu l-ai știut și nici nu-l știi încă; ea pentru dumneata nu se numește de cât Catarina, ai aflat chip să-i scrii și ea să-ți răspundă. Ai căpătat să te întâlnești mai de multe ori cu ea la o femeie numită Beata Cecilia. Intre dânsa și între dumneata a fost un amor strașnic; dar ea a rămas curată. Acea tânără

copilă, era nobilă; atâta știai de ea. O nobilă Venețiană nu se poate mărită de cât după un nobil Venețian sau după un Rigă; nu ești Venețian, și nu ești nici Rigă. Și deosebit, ca un deșterat, nici nu puteai gândi la mâna ei. Intr'o zi, ea n'a venit la locul întâlnirii; Beata Cecilia ți-a spus că o măritase. Însă n'ai putut afla nici numele bărbatu-său nici a tatu-său. Ai lăsat Veneția. Din ziua aceea, ai treerat toată Italia; dar amorul te-a urmat. Ți-ai aruncat viața în plăceri, petreceri, nebunii, vițiuni. Inzadar. Te-ai silit să iubești pe alte femei, precum, de pildă, pe comediana asta, pe Tisbe. Tot în zadar: pururea amorul vechi s'a arătat d'asupra celor nouă. Sunt trei luni de când ai venit la Padova cu Tisbe care te numește de fratele ei. Podesta, domnul Angelo Malipieri s'a înamorat de ea, și dumitale eată ce ți s'a întâmplat. Intr'o seară, a șase-spre-zecea zi a lunii lui Februarie, o femeie învălită a trecut pe lângă dumneata pe podul Molino, te-a luat de mână, și te-a dus în ulița San-Piero. În ulița aceasta, sub ruinele vechiului palat Magarufi, ruinat de strămoșul dumitale Ezzelin III; în ruinele acelea este o colibă; în coliba aceea ai găsit pe femeea de la Veneția pe care o iubești și care te iubește de șapte ani. Din ziua aceea, te-ai întâlnit de trei ori pe săptămână cu ea în acea colibă. Ea a rămas credincioasă tot o dată amorului și cinstei sale, dumitale și bărbatului său. Dar încă tot tăinuindu-și numele. Catarina, nimic mai mult. În luna trecută, fericirea vi s'a rupt fără veste. Intr'o zi, ea nu s'a arătat la colibă. Asta vine pentru că bărbatu-său nu se crede în ea, și o ține închisă. — Curând a să se facă ziua. — O cauți pretutindeni, nu o găsești, nu vei găsi-o niciodată. Vrei s'o vezi în astă seară?

RODOLFO. — (Privindu-l ațintit). Cine ești?

OMODEI. — A! întrebări. La astea nu răspund. — Așa dar, nu voești să vezi astăzi p'acea femeie?

RODOLFO. — Ba! ba! s'o văz! Pentru numele lui Dumnezeu! s'o mai văd un minut, și apoi să mor!

OMODEI. — O vei vedea.

RODOLFO. — Unde?

OMODEI. — La ea.

RODOLFO. — Dar spune-mi, ea! Cine este ea? Numele ei?

OMODEI. — Ți-l voi spune la ea.

RODOLFO. — Ah! vii din ceruri!

OMODEI. — Nu știu. — În astă seară, când va răsări luna — La miezul nopții, e mai înțeles — să te afli la colțul patului lui Albert de Baon, ulița Santo-Urbano. Voi fi și eu și te voi duce. La mezul-nopții.

RODOLFO. — Ți mulțumesc. Și nu vrei să-mi spui cine ești?

OMODEI. — Cine sunt? Un tont. (Ese)

RODOLFO. — (singur) Cine e omul acesta? A! Ce-mi pasă! mezul-nopții! La mezul-nopții! cât este de departe de acum până la miezul nopții! Oh! Catarina! pentru ceasul ce-mi făgăduiește, i-aș da viața!

S C E N A V.

R O D O L F O, T I S B E.

TISBE. — Ear eu sunt, Rodolfo, iubite! n'am mai putut zăbovi fără să te văd. Nu mă pot despărți de tine; te urmez pretutindenea; gândesc și visez prin tine. Sunt umbra ta, tu ești sufletul meu.

RODOLFO. — Ia sama, Tisbe; familia mea este o familie fatală. Asupra noastră este o prezicere, o ursită care se împlinește mai todeauna fără greșală din tată în fiu. Noi omorim pe cine ne iubeste.

TISBE. — Ei bine! Tu mă vei omori. Fie, numai să mă iubești.

RODOLFO. — Tisbe...

TISBE. — Și apoi mă vei plânge. Alta nu voi mai mult.

RODOLFO. — Tisbe, ai merită amorul unui înțelept. (Îi sărută mâna, apoi ese încet.)

TISBE. — (singură.) Ei bine! cum mă lasă! Rodolfo! se duce. Oare ce are? (Uitându-se spre bancă.) A! Omodei s'a deșteptat! (Omodei s'arată în fundul teatrului.)

S C E N A VI.

T I S B E, O M O D E I.

OMODEI. — Rodolfo se numește Ezzelino, vânturătorul este un Prinț, tontul este un om de duh, omul ce doarme este o mătă ce pândește. Ochiu închis, ureche deschisă.

TISBE. — Ce zice?

OMODEI. (arătându-și chitara) Chitara asta are coarde care dau ori ce sunet va cine-va. Inima omului, inima femeii au asemenea coarde în care se poate jucă.

TISBE. — Ce va să zică aceasta?

OMONEI. — Aceasta va să zică, doamnă, că dacă din întâmplare vei perde astăzi un frumos tânăr ce poartă o pană neagră la pălărie, eu știu locul unde să-l poți găsi la noapte.

TISBE. — La o femeie!

OMODEI. — Bălae.

TISBE. — Tu nu ești aceea ce te socotiam, nenorocita de mine! ah! Podesta avea dreptate, tu ești un om strașnic! Cine ești? Oh! Cine ești? Rodolfo la o femeie la noapte! asta voi ai să zici! ha! asta voi ai să zici?

OMODEI. — Nu știu.

TISBE. — Ah! Tu minți! nu se poate. Rodolfo mă iubește.

OMODEI. — Nu știu.

TISBE. — Cum! vrei să zici? Cine ești?

OMODEI. — Nu știu.

TISBE. — Ah! ticălosule! Ah minți! — cum minte! Tu ești un om plătit. Dumnezeu! va să zică că am vrăjmași, eu! Dar Rodolfo mă iubește. Las, nu vei isbuti să mă turburi. Nu te crez. Tu trebuie să fii foarte furios de a vedea că nu mă supără vorbele tale.

OMODEI. — Vei fi luat negreșit sama că Podesta, domnul Angelo Malipieri, poartă la lanțul care are în grumaz un mic giuvaer de aur cu meșteșug lucrat. Acel giuvaer este o chee. Fă-te că îl voești ca pe un giuvaer. Cere-i-l fără a-i spune ce o să facem cu el.

TISBE. — O chee zici? Ba eu nu voiu cere-o. Nu-i voi cere nimic. Nerușinatul acesta care ar vrea să mă facă să prepui pe Rodolfo! Nu o voi cheea aceea. Piei, nu te ascult.

OMODEI. — Eată tocmai vine și Podesta. Dacă vei luă cheea, îți voi tălmăci cum va trebui să te slujești cu ea la noapte. Voi veni peste un sfert de ceas.

TISBE. — Ticălosule! pesemene nu m'auzi? îți spui că nu o voi cheea aceea. Eu mă încrez în Rodolfo. Cheea aceea nici nu gândesc la ea. Nu voiu zice nici un cuvânt pentru ea lui Podesta. Și să nu mai vii, toate's în zadar! Nu te crez.

OMODEI. — Peste un sfert de ceas. (Ese. Angelo intră.)

S C E N A VII.

T I S B E, A N G E L O.

TISBE. — Ah! eată-te, stăpâne. Cauți pe cine-va?

ANGELO. — Caut pe Virgilio Tasca, cărui aveam să-i spu ceva.

TISBE. — Spune-mi, tot gelos ești?

ANGELO. — Tot, doamna mea.

TISBE. — Zău ești nebun. Pentru ce să fii gelos? Nu înțeleg, cum poate cineva avea gelozie. Eu dacă aș iubi pe cineva, n'aș fi nici de cum geloasă.

ANGELO. — Pricina că nu iubești pe nimeni.

TISBE. — Ba, iubesc pe oare cine.

ANGELO. — Pe cine?

TISBE. — Pe dumneata.

ANGELO. — Mă iubești! și se poate! Zău, nu-ți bate joc de mine! Oh! mai zi-mi aceasta ce-mi ziseși.

TISBE. — Te iubesc. (El s'apropie de ea cu hrăpire. Tisbe apucă de lanțul ce poartă Angelo la grumaz). Ține! ce giuvaer este acesta? Nu-l văzusem încă la dumneata. Știi că e frumos! Bine lucrat. A! lucrat de Benvenuto. Minunat! Ce e acesta? Acest giuvaer e bun pentru o femeie.

ANGELO. — Ah! Tisbe, cu un cuvânt mi-ai umplut inima de bucurie!

TISBE. — Bine, bine. Dar spune-mi ce lucru e acesta?

ANGELO. — Aceasta e o chee.

TISBE. — A! aceasta e o chee. Ține, nici n'aș fi gândit. A! așa, acum văz, cu aceasta se deschide. A! aceasta e o chee.

ANGELO. — Așa, Tisbe a mea.

TISBE. — A bine! Dacă e o chee, nu o voi ține-o,

ANGELO. — Ce, Tisbe, poate că o vrei!

TISBE. — Poate. Imi place ca un giuvaer bine luerat.

ANGELO. — Oh! ia-o (Desleagă cheea de la lanț).

TISBE. — Ba nu. De aș fi știut că este chee, nici nu ți-aș fi pomenit. Îți spui că nu-mi trebuie. Poate că te slujești cu ea.

ANGELO. — O! foarte rar. Și apoi mai am și alta. Îți jur că poți s'o iei.

TISBE. — Ba, nu o mai voi. Ce? se pot deschide uși cu cheea asta? Este foarte mică.

ANGELO. — Nu e nimic; aceste chei sunt făcute pentru încuieri tainice. Aceasta deschid mai multe uși, între altele pe cea a unei camere de culcare.

TISBE. — Adevărat! fie, de vremece voești, numai de cât o iau. (Ia cheea).

ANGELO. — Oh! mulțumesc. Ce nenorocire! ai primit ceva de la mine! mulțumesc!

TISBE. — Acum îmi aduc aminte că și Ambasadorul Franța la Veneția, domnul de Montluc, aveă una asemenea ca asta. Cunoscut-ai pe D. Mareșal de Montluc? Un om cu mare duh, așa e? A! măcar că dumneavoastră nobilii nu puteți vorbi cu ambasadorii, Uitasem. Fie; nu eră blând către Ughenoți acel D. de Montluc. De îi vor cădea în mână vr'o dată! El este un strașnic catolic! — Ține, stăpâne, îmi pare că văz pe Virgilio Tasca că te caută acolo jos în galerie...

ANGELO. — Oare?

TISBE. — Nu aveai să-i vorbești?

ANGELO. — Oh! fir'ar blestemat căci mă răpește de lângă tine, Tisbe!

TISBE — (Arătându-i galeria). Pe acolo.

ANGELO. — (Sărutându-i mâna). Ah! Tisbe, mă iubești, așa e!

TISBE. — Pe acolo, pe acolo. Tasca te așteaptă. (Angelo ese. Omodei s'arată în fundul teatrului. Tisbe aleargă la el.

SCENA VIII.

TISBE, OMODEI.

TISBE. — Am cheea!

OMODEI. — Ia s'o văz. (Căutând-o). Așa, aceasta e. — Este în palatul lui Podesta o galerie ce privește podul Molino. Ascunde-te acolo, în astă seară. După un mobil, după o tapi-serie, unde vei voi. La două ceasuri după mezul-nopții voi veni să te gălesc.

TISBE. — (Dându-i o pungă). Te voi răsplăti mai bine! d'ocam-dată ține astă pungă.

OMODEI. — Cum îți va fi voea. Dar lasă-mă să sfârșesc. La două ceasuri după miezul-nopții voi veni să te gălesc. Îți voi arăta cea întâi ușe pe care vei aveă s'o deschizi cu cheea asta. Apoi te voi lăsa. Vei puteă face celelalte și fără mine; n'ai să aibi de cât a merge tot înainte.

TISBE. — Ce o să gălesc după cea întâi ușă?

OMODEI. — O a doua, pe care tot cheea asta o deschide

TISBE. — Și după a doua?

OMODEI. — O a treia. Cheea asta le deschide pe toate

TISBE. — Dar după a treia?

OMODEI. — Vei vedeă.

ZIUA A DOUA

CRUCEA

PERSOANE

ANGELO MALIPIERI
CATARINA BRAGADINI
TISBE
RODOLFO

OMODEI
REGINELLA
DAFNE

O cameră bogat îmbrăcată cu roșu și cu aur. Într'un unghiu în stânga, un pat strălucit așternut pe o stradă și sub un baldahin ce stă pe coloane sucite. De tus-patru colțurile baldahinului spânzură perdele roșii care se pot închide și ascunde patul. În dreapta în unghiu, o fereastră deschisă. Tot d'acea parte o ușă ascunsă în perete. Alături de un iconostas d'asupra căruia spânzură o Cruce de alamă prinsă în perete. În fund o ușă mare cu două canaturi. Între ușa aceasta și între pat este o altă ușă mică și foarte împodobită. Masă, jilțuri, făclii, o mare masă ridicată asupra peretelui. Afară se văd grădine, clopotniți- lumina lunii. O angelică pe masă.

SCENA I.

DAFNE, REGINELA, apoi OMODEI.

REGINELA. — Așa Dafne, este adevărat. Toilo portarul de noaptea mi-a spus-o. Asta s'a întâmplat de curând, la cea de pe urmă călătorie a doamnei la Veneția. Un sbir, un ne-rușinat sbir a cutezat să iubească pe doamna, să-i scrie, Dafne, să umble ca s'o vază. Auzit-ai? doamna a pus să-l dea afară, și bine a făcut.

DAFNE. — (Deșchizând puțin ușa lângă iconostas). Bine, Reginelă, dar știi că doamna își așteaptă cartea de rugăciune.

REGINELA. — (Așezând câteva cărți pe masă). Cât pentru cealaltă

întâmplare, aceea e mai strașnică, și sunt încredințată și de aceea. Știi pe Palinuro, pentru că a înștiințat pe stăpânul său că întâlnise un spion în casă, a murit sârmanul năprasnic într'aceeași seară. Otrava, înțelegi? Te sfătuesc să ei foarte bine aminte. Mai întâiu trebuie să ei sama la ce se vorbește în palatul acesta, totdeauna este cineva în perete care ascultă!

DAFNE. — Aide, grăbește-te, vom vorbi altă dată. Doamna așteaptă.

REGNELA. — (Tot așezând cu ochii pironiți pe masă) Dacă te grăbești atâta, du-te tu înainte. Viu și eu îndată.

DAFNE. — (Ese și închide ușa fără s'o vadă Regnela). Vezi tu, Dafne îți spui să fii tot cu tăcere în palatul acest blestemat. Aici, numai în camera asta poate fi sigur cine-va. A! aici încai ești în tică. Poți zice ce vrei. Acesta e singur locul unde când vorbești poți fi sigur că nu te va auzi nimeni.

În vreme ce ea zice acestea, masa din peretele din dreapta se învârtește, și lasă intrarea lui Omodei, fără să se bage de samă, apoi iar se închide la loc.

OMODEI. — Acesta e singur locul unde când vorbești poți fi sigur că nu te va auzi nimini.

REGNELA. — (Intorcându-se). Cerule!

OMODEI. — Tăcere! (Iși dă în laturi haina, și arată peptarul său de catifea neagră pe care sunt cusute cu argint slovele C. D. X. Regnela se uită cu spaimă la slovele acelea și la om). Când a văzut cineva pe vr'unul din noi, și dă să înțeleagă cuiva prin vr'un semn oarecare că ne-a văzut, pân'a nu înoptă, moare. — În norod este vorbă de noi, trebuie să știi că aceasta e așa.

REGNELA. — Dumnezeuul meu! Dar oare pe ce ușă a intrat?

OMODEI. — Pe nici una.

REGNELA. — Dumnezeuul meu!

OMODEI. — Răspunde la toate întrebările mele, și să nu mă înșeli la nimic. Viața ta e la mijloc. Unde dă ușa asta? (Arată ușa cea mare din fund).

REGNELA. — În camera de noapte a domnului.

OMODEI. — (Arătând ușa mică de lângă cea mare). Dar aceasta?

REGNELA. — Intr'o scară tainică ce se comunică cu gale-riile palatului. Cheea o are numai Domnul.

OMODEI. — (Arătând ușa de lângă iconostas). Dar aceasta ?

REGINELA. — În oratoriul doamnei.

OMODEI. — Mai are și altă eșire acel oratoriu ?

REGINELA. — Ba nu. Oratoriul este într'un turn mic. Are numai o fereastră cu gratii.

OMODEI. — (Mergând la fereastră). Ca și asta de naltă. Bine. optzeci de palme până jos, și jos Brenta. Frumoase gratii. — Dar este o scăriță în acel oratoriu. Unde se sue ?

REGINELA. — În camera unde șaz eu și Dafne, stăpâne.

OMODEI. — Are vr'o eșire camera aceea ?

REGINELA. — Ba nu, stăpâne. O fereastră cu gratii, și n'are altă ușă de cât aceea prin care se coboară în oratoriu.

OMODEI. — Indată ce va eși stăpâna ta, să te sui în camera ta, și să șezi fără s'ascuți sau să zici ceva.

REGINELA. — Așa voi face, stăpâne.

OMODEI. — Unde e stăpâna ta ?

REGINELA. — În oratoriu. Se închină.

OMODEI. — Apoi a să vie aici ? Așa e ?

REGINELA. — Așa, stăpâne.

OMODEI. — Nu mai degrabă de cât până în jumătate de ceas ?

REGINELA. — Așa, stăpâne.

OMODEI. — Bine. Du-te — Numai tăcere ! nimic din cele ce o să se petreacă aici n'au a face cu tine. Las să se facă toate fără să zici nimic. Mâța se joacă cu șoricelul. Ce-ți pasă ție ? Nu m'ai văzut, nu știi de sunt. Atâta tot. Ai priceput ? De vei îndrăsnii vr'o vorbă, o s'o auz ; un semn din ochi, o să-l văz ; un gest, un semn, un strâns de mână, o să-l simț. Acum du-te.

REGINELA. — Doamne sfinte ! cine a să moară aci oare ?

OMODEI. — Tu, de vei vorbi. (La un semn al său, Reginela ese pe ușa mică de lângă iconostas. Indată ce ea a eșit, Omodei se duce la masa de lângă părete, care iar se învârtește și lasă să se vază o hudită întunecoasă). Domnule Rodolfo ! poți veni acum. Ai nouă trepte de suit. (Se aud pași în scara pe care o ascunde masa. Rodolfo s'arată).

SCENA II.

OMODEI, RODOLFO, (Invălit în manta).

OMODEI. — Intră.

RODOLFO. — Unde sunt ?

OMODEI. — Unde ești ! — Poate pe scândura eșafodului dumitale.

RODOLFO. — Ce vrei să zici ?

OMODEI. — Venitu-ți-a la auz că este în Padova o cameră, cameră groaznică, măcar că plină de flori, de miroase și de amor poate, unde nici un om nu poate pătrunde, ori cine ar fi, nobil sau supus, june sau bătrân ; căci a intră, a deschide numai ușa, este o crimă pedepsită cu moarte ?

RODOLFO. — Așa, camera femeii lui Podesta.

OMODEI. — Aceea.

RODOLFO. — Ei bine, acea cameră...

OMODEI. — În ea te afli.

RODOLFO. — La femeea lui Podesta !

OMODEI. — Așa.

RODOLFO. — Aceea pe care o iubesc...

OMODEI. — Se numește Catarina Bragadini, femeea lui Angelo Malpieri, Podesta al Padovei.

RODOLFO. — Cum se poate ! Catarina Bragadini ! femeea lui Podesta !

OMODEI. — De te temi, este încă vreme ; eată ușa deschisă, du-te.

RODOLFO. — Nu mă tem pentru mine, mă tem pentru dânsa. Cine-mi răspunde de tine.

OMODEI. — Cine-ți răspunde de mine, o să ți-o spui de vreme ce vrei. Sunt opt zile, târziu noaptea treceai prin piața San-Prodocimo. Erai singur. Ai auzit un sgomot de săbii și de strigări după Biserică. Ai alergat.

RODOLFO. — Așa, și am scăpat pe un om măscuit de trei ucigași ce eră să-l omoare.

OMODEI. — Care s'a dus fără să-ți spue numele său și

fără să-ți mulțumească. Acel om măscuit eram eu. Din noaptea aceea, domnule Ezzelino, îți voi binele. Dumneata nu mă cunoști, dar eu te cunosc. Am căutat să te apropiez de femeea ce iubești. Aceasta e recunoștință. Nimic altă. Te încrezi acum în mine ?

RODOLFO. — Oh ! așa ! Oh ! mulțumesc ! mă temeam de vr'o trădare pentru ea. Aveam o povară pe inimă, tu mi-ai ridicat'o. Ah ! Tu ești prietenul meu, prietenul meu pentru d'apururea ! Tu faci mai mult pentru mine decât am făcut eu pentru tine. Oh ! n'aș fi mai putut trăi fără să văz pe Catarina, vezi tu. M'aș fi omorât, m'aș fi osândit. Eu ți-am scăpat numai viața ; tu îmi scapi inima, îmi scapi sufletul !.

OMODEI. — Așa dar rămâi ?

RODOLFO. — De rămâi ! Oh rămâi ! Mă încrez în tine, îți zic ! Oh ! să o mai văz ! pe dânsa ! Un ceas, o minută, să o mai văz ! Tu pesemne nu înțelegi ce va să zică aceasta, a o mai vedea ! — Unde este ea ?

OMODEI. — Acolo în oșatoriul său.

RODOLFO. — Unde voi mai vedea-o ?

OMODEI. — Aici.

RODOLFO. — Când ?

OMODEI. — Peste un sfert de ceas.

RODOLFO. — Ah ! Dumnezeule !

OMODEI, (arătându'i toate ușile una după alta). — Ia seama. Acolo în fund este camera de noapte a lui Podesta. Doarme acum și nimeni nu priveghează în ceasul acesta în palat, decât doamna Catarina și noi. Crez că nu ești nici într'o primejdie în astă noapte. Cât pentru intrarea pe care am venit, nu pot să-ți arăt secretul care e numai de mine cunoscut ; dar dimineață îți va fi ușor să scapi. (Mergând spre fund). Asta, cum ți-am spus este ușa bărbatului. Cât pentru dumneata, domnule Rodolfo, care ești amoresul, (arată fereastra) nu te sfătuesc să te slujești cu aceasta. În orice întâmplare. Optzeci de picioare nălțime, și jos, râul. Acum te las.

RODOLFO. — Mi-ai zis peste un sfert ?

OMODEI. — Așa.

RODOLFO. — Veni-va singură ?

OMODEI. — Poate că nu. Dă-te într'o parte pentru câte-va minute.

RODOLFO. — Unde ?

OMODEI. — În dosul patului. A ! ține ! În balcon. Te vei arăta când vei socoti că e vreme. Mi se pare c'auz mișcând scaune în oratoriu. Doamna Catarina a să vie. E vreme să ne despărțim. Adio.

RODOLFO, (lângă balcon). — Ori cine ești, după o așa slujbă, tot ce am este al tău, averea mea, viața mea ! (Se duce la balcon, unde se face nevăzut).

OMODEI, (viind dinaintea teatrului). — Viața ! Nu mai este a ta, domnule. (Caută de nu'l vede Rodolfo, pe urmă scoate din sân o scrisoare pe care o pune pe masă. Ese pe intrarea ascunsă, care se închide peste el. — Catarina și Dafne intră pe ușa Oratoriului. Catarina este în haine de nobilă Venetiană.

SCENA III.

CATARINA, DAFNE, RODOLFO, ascuns în balcon.

CATARINA. — Mai bine de o lună ! Știi tu că e mai mult de o lună, Dafne. Oh ! s'a sfârșit dar. Incai de aș putea dormi, l'aș vedeà poate în vis, dar nu mai pot dormi. Unde e Reginela ?

DAFNE. — S'a suit în camera sa, unde își face rugăciunea. S'o chem să vie, să slujească pe doamna ?

CATARINA. — Lasă-o să slujească pe Dumnezeu. Lasă-o să-și facă rugăciunile. Ah ! pe mine rugăciunile nu mă ușurează.

DAFNE. — Să închid fereastra asta doamnă ?

CATARINA. — Pricina e pentru că sufer foarte, sărmană Dafne. Sunt însă cinci săptămâni, cinci veșnice săptămâni de când nu l-am văzut ! — Ba nu, nu închide fereastra. Aceasta mă mai răcorește ceva. Pipăe. Capul meu așa e că arde ? —

Și n'o să-l mai văd! Sunt închisă, păzită, în temniță. S'a sfârșit. A pătrunde în camera asta, este o crimă de moarte. Oh! n'ași voi nici să-l văd aici. Să-l văd aici! Gândind numai mă cutremur. Vai! Dumnezeu meu! pe semne acest amor eră foarte vinovat? Doamne! pentru ce a mai venit el la Padova? Pentru ce m'am lăsat să mă dau iar în această fericire ce eră să ție atât de puțin? Il vedeam câte un ceas când și când. Acel ceas atât de strimt și atât de curând închis, eră singură răsufătoarea pe unde intră puțin aer și soare în viața mea. Acum toate's zidite. Nu voi mai vedea acea față pe unde-mi venea ziua. Oh! Rodolfo! Dafne, așa e că tu socotești că în adevăr nu-l voi mai vedea?

DAFNE. — Doamna mea...

CATARINA. — Și apoi eu nu sunt ca celelalte femei. Plăcerile, serbările, petrecerile, aceste toate nu m'ar putea mângâia. Eu, Dafne, de șapte ani am în inimă numai un gând, amorul; numai un sentiment, amorul! numai un nume, Rodolfo. Când caut în sine-mi, aflu pe Rodolfo, tot pe Rodolfo, și numai pe Rodolfo. Sufletul meu este făcut după chipul lui. Vezi tu, nu e cu puțință altfel. Sunt șapte ani de când îl iubesc. Eram tare jună încă. Oh! cum ne mărită fără miostivire! De pildă, bărbatu-meu, nu îndrăsnesc nici să-i grăesc. Socotești tu că asta face o viață fericită? Ce poziție este a mea! de aș avea măcar pe maică-mea!

DAFNE. — Doamna mea, gonește aste triste idei.

CATARINA. — Oh! pe niște asemenea 'seri, Dafne, am petrecut el și eu, foarte dulci ceasuri. Oare e vinovăție aceste ce zic de el? Ba nu, așa e? Aide, văd că întristarea mea te mânănește, nu voi să-ți fac necaz. Du-te de dormi. Du-te de găsește pe Reginela.

DAFNE. — Dar dumneata...

CATARINA. — Eu mă voi desbrăcă singură. Dormi bine, buna mea Dafne. Du-te.

DAFNE. — Cerul să te păzească în noapte, doamna mea!

(Ese pe ușa oratoriului).

SCENA IV.

CATARINA, RODOLFO, (In balcon).

CATARINA. — (Singură). Era un cântec pe care îl cântă. El îl cânta la picioarele mele cu un glas atât de dulce. Oh! sunt minute în care aş vrea să-l văd. Mi-aş da sângele pentru aceasta! Mai vârtos cupletul acela ce mi-l adresă mie. (Închitara). Mi se pare c'aceasta e aria. (Joacă câteva acoarde melancolice). Aş vrea să-mi aduc aminte de cuvinte. Oh! Mi-aş vinde sufletul pentru ca să-l aud pe el cântându-le înc'odată! Fără să-l văz, de departe, fie cât de departe... Dar glasul lui! să-i aud glasul!

RODOLFO, (din balcon unde stă ascuns, cântă).

Te slăvesc ca pe un înger, și femei te iubesc.
Dumnezeu care prin tine vru a mă desăvârși,
Amoru-mi pentru al tău suflet, l'a făcut, l'a hotărît
Și a mea căutătură pentru frumusețea ta.

CATARINA. — (Căzându-i chitara). Cerule!

• RODOLFO, (urmând, tot ascuns).

O prea-iubită!
Căci nu ascuți
Amantul, care
Cântă plângând.

CATARINA. — Rodolfo!

RODOLFO. — (Arătându-se și aruncându-și mantaua pe balcon). Catarină! (S'aruncă la picioarele ei).

CATARINA. — Rodolfo aici ești? Cum! aici ești! O Dumnezeul meu! mor de bucurie și de spaimă. Rodolfo! știi unde ești? Nenorocitul, îți închipuești că ești într'o cameră ca fiecare? Ah! capul îți pui în primejdie!

RODOLFO. — Ce-mi pasă! aş fi murit de nu te-aş fi revăzut, voi mai bine să mor pentru că te-am revăzut.

CATARINA. — Bine ai făcut. Așa, ai avut dreptate să vii, și capul meu este în primejdie. Te revăd, ce-mi pasă de alta! Un ceas cu tine, și apoi măcar risipe-se acest palat!

RODOLFO. — Și apoi cerul ne va protec­t­ă; to­ți dorm în palat, pot e­și cum am intrat.

CATARINA. — Cum ai făcut?

RODOLFO. — Un om căru­i i-am scăpat via­ța... I­ți voi tăl­măci. Sunt sigur de mijloacele ce am întrebuin­țat.

CATARNA. — Așa e? Oh, tu e­ști sigur, asta ajunge, O! Dumnezeule! Dar uită-te la mine să te văd!

RODOLFO. — Catarin­ă!

CATARINA. — Oh! să nu mai gândim decât la noi, tu la mine, eu la tine. Așa e că-ți par tare schimbat­ă? I­ți voi spune pentru ce. Pentru că de cinci săptăm­âni necurmat­i plâng. Dar tu, ce ai făcut toată vremea aceasta? Fost-ai încă­i tare trist? Ce efect ți-a făcut despăr­țirea asta? Spune-mi. Grăește-mi. Voi să-mi grăești.

RODOLFO. — O Catarin­ă, a fi despăr­țit de tine, este a avea întunerecul în ochi și deșertul în inimă! Este a se simți murind câte puțin pe toată ziua! Este a fi în închisoare fără lumină și în noapte fără stea! Este a nu mai trăi, a nu mai gândi, a nu mai ști nimic! Ce am făcut, zici? Nu știu. Ce-am simțit, eată.

CATARNA. — Așa și eu! și eu tot așa! Tot așa! Oh! văd că inimile noastre n­'au fost despăr­țite. Trebuie să-ți spui multe lucruri, dar de unde să încep? M­'au închis. Nu mă mai pot duce nicăiri. Mult am pătit. Nu trebuie să te mir, dacă nu ți-am sărit îndată în grumazi, vezi tu; am fost cuprinsă de bucurie. O Dumnezeul meu! Când ți-am auzit glasul, nu pot să-ți spui, nu mai știam unde sunt. Să vedem pune-te acoloa, știi? Precum altădată. Numai să vorbim încet. Vei șede­ până diminea­ță. Dafne te va duce fără să te vadă nimeni. Oh! ce ceasuri desfătătoare! Ei bine, acum, mi-a lipsit frica; tu m­'ai liniștit. Oh! cât sunt de bucuroasă că te văd. Intre tine și rai, te-aș fi ales pe tine. Dafne ți-a spune cât am plâns! Biata fată multă grijă a avut de mine. Să-i mulțumești, și ei și Reginelii. Dar spune-mi cum mi-ai aflat numele? O! nimic nu te învălmășește pe tine. Când

vrei un lucru, ești în stare să faci orice. Oh, spune-mi. Află-vei chip să mai vii?

RODOLFO. — Negreșit. Căci cum aș putea trăi făr'aceasta Catarină, te ascult cu încântare. Oh! Nu te teme de nimic. Vezi cât e de lină noaptea asta. Totul e amor în noi. Totul e repaos împrejurul nostru. Două suflete ca ale noastre care se revarsă unul într'altul, Catarină, sunt un lucru limpede și sfințit, pe care Dumnezeu însuși n'ar voi să-l tulbure! Te iubesc, mă iubești, și Dumnezeu ne vede! Numai noi trei suntem deștepți în ceasul acesta! Nu te teme.

CATARINA. — Nu. Și apoi sunt minute în care toate sunt uitate. Suntem fericiți, încântați unul de altul. Vezi, Rodolfo: despărțiți, eu nu sunt decât o biată femeie închisă în temniță, tu iarăși nu ești decât un sărman om deșărat; împreună însă, îngerii ne-ar zavistui! Oh! nu, în cer nu sunt atât de fericiți precât noi. Rodolfo, nu moare cineva de bucurie, căci eu aș fi moartă acum. Toate's amestecate în capul meu. Adineoarea ți-am făcut o mie de întrebări. Nu-mi mai pot aduce aminte nici un cuvânt din câte ți-am zis. Dar tu, îți mai aduci aminte? Ce! nu este vis acesta? Adevărat, tu ești aici, tu!

RODOLFO. — Sărmană prietenă!

CATARINA. — Ba nu, ține, nu-mi mai vorbi. Lasă-mă să-mi adun ideile, lasă-mă să te privesc, sufletul meu! lasă-mă să gândesc că ești aici. Știi că sunt astfel de minute, în care vrei să privești pe omul ce-l iubești și să-i zici: taci, te privesc! taci, te iubesc! taci, sunt fericită! (Rodolfo îi sărută mâna. Ea se întoarce și vede scrisoarea de pe masă.) Ce este aceasta? O Dumnezeule! eată o hârtie ce mă deșteaptă! O scrisoare! Tu ai pus aici scrisoarea aceasta?

RODOLFO. — Ba nu. Dar se vede c'a pus-o omul ce a venit cu mine.

CATARINA. — A venit un om cu tine? Cine? Să vedem! ce este în scrisoarea asta? (Despecetlnește cu grabă scrisoarea și citește.) «Sunt oameni cari se îmbată numai cu vin de Cipru. Sunt alții care se bucură numai de răsbunarea cea mai de-

săvârșită. Doamnă, un sbir ce iubește, este foarte mic, un sbir ce-și răsbună, este foarte mare».

RODOLFO. — O Dumnezeu! Ce va să zică aceasta?

CATARINA. — Cunosco slova. Acesta e un nerușinat ce-a cutezat să mă iubească, să mi-o spue, și să vie într'o zi la mine la Veneția. Am pus de l-au dat afară. Omul acela se numește Omodei.

RODOLFO. — Așa este.

CATARINA. — E un spion al sfatului de zece.

RODOLFO. — Cerule!

CATARINA. — Suntem pierduți! O cursă e asta, și eată-ne prinși în ea. (Se duce la balcon și se uită.) Ah! Dumnezeu!

RODOLFO. — Ce este?

CATARINA. — Stinge degrabă lumânarea aceea!

RODOLFO. — (stingând lumânarea.) Ce ai?

CATARINA. — În galeria ce dă pe podul Molino...

RODOLFO. — Ce?

CATARINA. — Am văzut o lumină care s'a arătat și iar s'a făcut nevăzută.

RODOLFO. — Ticălos nebun ce sunt! Eu sunt pricina peirei tale, Catarină!

CATARINA. — Și eu aș fi venit la tine, cum ai venit tu la mine Rodolfo. (Puind urechea la ușa cea mică din fund.) Taci! — S'ascultăm. — Imi pare că aud zgomot în coridor. Așa! Deschid o ușă! Umblă! — Pe unde ai intrat?

RODOLFO. — Pe o ușă ascunsă, acolo, pe care acel diavol a încuiat-o iară.

CATARINA. — Ce să facem?

RODOLFO. — Ușa asta?...

CATARINA. — Dă în camera bărbatu-meu!

RODOLFO. — Fereastra?...

CATARINA. — O prăpastie!

RODOLFO. — Dar ușa astălaltă?

CATARINA. — În oratoriul meu, unde nu e nici o eșire. Nici un chip de scăpare. Fie, intră. (Deschide oratoriul; Rodolfo intră. Ea închide ușa.) S'o încui. (Ia cheia și o ascunde în sân.) Cine știe ce a

să se întâmple? El ar voi să-mi dea ajutor. Ar eși, și s'ar perde. (Se duce la ușa cea mică din fund.) Nu mai auz nimic. Ba umblă. Stau negreșit ca s'asculte. Ah! Dumnezeuul meu! să mă fac că dorm. (Iși leapădă rochea de d'asupra și se pune în pat.) Ah! Dumnezeuul meu! tremur. Umblă la încuetoare! Oh! nu voiu să văd cine a să între! (Închide perdelele patului. Ușa se deschide)

SCENA V.

CATARINA, TISBE.

Intră Tisbe galbenă și perită la față, cu un fanar în mână. Vine cu pași încetișitându-se împrejurul său. Ajungând la masă, ia seama lumânerei stânse.

TISBE. — Luminarea fumegă încă. (Se întoarce, vede patul, aleargă și trage perdelele.) Singură este! se face că doarme. (Umblă împrejurul camerei căutând ușile și pereții.) Asta e ușa bărbatului. (Lovind cu mâna pe ușa oratorului care e ascunsă în tapiserie.)

Aici mai este o ușă. (Caterina s'a sculat și o privește cu mirare.)

CATARINA. — Ce este aceasta?

TISBE. — Aceasta? Ce este? Să ți-o spui. Aceasta este amoroarea lui Podesta ce ține în mâinele sale pe femeia lui Podesta!

CATARINA. — Cerule!

TISBE. — Ce este aceasta, doamnă? Aceasta e o comediantă, o fată de teatru, o baladină, cum ne ziceți, care ține în mâinele sale, ți-am spus, pe o damă mare, o femeie măritată, o femeie respectată, o virtute! Care o ține în mâinele sale, în unghiile sale, în dinții săi! care poate face ce îi va fi voea cu această mare damă, cu această bună reputație aurită, și care a s'o rupă, s'o sfâșie. s'o sfarme, s'o facă bucăți! A! doamnelor dame mari ce sunteți, nu știu ce-ar putea să se întâmple, dar ceea ce este încredințat, este că am acoala pe una subt picioarele mele, pe una din voi! și că n'o s'o las! și că poate fi liniștită! și că pentru ea ar fi fost mai bine să-i cază trăsnetul pe cap, de cât să vază așa-ceva înaintea

ei! Ia spune, Doamnă, cum ai semeția a cutezà să-ți ridici ochii asupra-mi când ai un amarez la dumneata...

CATARINA. — Doamnă..

TISBE. — Ascuns!

CATARINA. — Te înșeli.

TISBE. — A! nu tăgădui. Aici era! Locurile vă sunt însemnate pe jilțuri. Ar fi trebuit încai să le așezați ca să nu se cunoască. Și ce vă ziceați? Mii de tinere lucruri, așa e? Te iubesc! Te slăvesc! Sunt a ta!... — Ah! fugi, nu te atinge de mine, doamnă!

CATARINA. — Nu pot înțelege...

TISBE. — Și nu sunteți mai bune de cât noi doamnelor! Aceea ce noi zicem tare unui om ziua mare, voi i-o șoptiți rușinat noaptea. Numai ceasurile sunt schimbate. Noi vă luăm bărbații, voi ne luați amarezii. Aceasta e luptă. Foarte bine, să ne luptăm! A! spoială, ipocrisie, trădări, virtuți maimuțite, femei mincinoase ce sunteți! Nu, zău! Nu sunteți ca noi! Noi nu înșelăm pe nimeni, noi! Voi! voi înșelați lumea, vă înșelați familiile, vă înșelați bărbații, ați înșelă pe bunul Dumnezeu de ați putea! Oh! Femeile virtuozose ce trec învălitate pe uliți! Se duc la biserică! Dați-vă în lături! plecați-vă, închinați-vă! Ba, nu vă dați în lături, nu vă plecați, nu vă închinați; mergeți drept la ele, smânciți-le vâlul, sub vâl este o mască, rupeți masca, sub mască este o gură ce minte! — O! mie mi-e tot una, sunt amareza lui Podesta, și dumneata ești femeia lui, și eu voi să te perz!

CATARINA. — Pentru Dumnezeu! doamnă...

TISBE. — Unde este el?

CATARINA. — Cine?

TISBE. — El.

CATARINA. — Eu sunt singură aici. În adevăr singură. Numai eu singură. Nu înțeleg nimic din câte mă întrebi. Nu te cunosc, dar vorbele dumitale, doamnă, mă îngheață de spaimă. Nu știu ce am putut să-ți fac. Nu pot crede că ai vr'un interes la aceasta...

TISBE. — De am vr'un interes? Crez, zău, că am! Te în-

doești, dumneata! Aste femei virtuose sunt necrezătoare! Ți-aș vorbi precum îți vorbii de n'aș avea turbare în inimă! Ce-mi pasă mie că ești o damă mare și eu o comediantă! Tot atâta-mi face, sunt cât și dumneata de frumoasă! Am ura în inimă, îți zic, și te batjocoresc cum pot! Unde e omul acela? Cum îl cheamă pe omul acela? Voi să-l văz p'acel om! Oh! când gândesc că se făcă că doarme! În adevăr, asta e nerușinare!

CATARINA. — Dumnezeule! Dumnezeul meu! Ce o să mă fac? Pentru numele lui Dumnezeu, doamnă, când ai ști...

TISBE. — Știu că este aici o ușă! Sunt sigură c'aici este el!

CATARINA. — Acela e oratoriul meu, doamnă. Nimic altă. Zău, nu e nimeni în el. Când ai ști! te-au amăgit pentru mine. Eu trăiesc de o parte, singuratecă, ascunsă la toți ochii...

TISBE. — Vălul!

CATARINA. — Acesta e oratoriul meu, te încredințez. Nu este acolo decât iconostasul și cartea mea de rugăciune.

TISBE. — Masca!

CATARINA. — Zău că nu e nimeni ascuns acolo, doamnă!

TISBE. — Gura ce minte!

CATARINA. — Doamnă...

TISBE. — Prea bine. Dar ești nebună de vorbești astfel și semeni cu o vinovată ce se teme! Nu tăgăduiești cu îndes-tulă siguranță. Aide, mărește-te, doamnă, mânie-te, dacă cutezi, și fă pe femeia nevinovată! (Zărește mantaoa ce a rămas jos lângă balcon; aleargă și o ridică). A! Ține, de acum nu se mai poate. Eată mantaoa.

CATARINA. — Cerule!

TISBE. — Ba nu, asta nu e manta, așa e? Nu e manta bărbătească? Din nenorocire, nu se poate cunoaște a cui e, toate-și seamănă. Aide, ia-ți seama și-mi spune numele acelu om!

CATARINA. — Nu știu ce vrei să zici.

TISBE. — Acesta ți-e oratoriul? Ei bine! Deschide-mi-l.

CATARINA. — Ce să faci?

TISBE. — Voi și eu să mă rog lui Dumnezeu. Deschide.

CATARINA. — Am perdut cheea.

TISBE. — Deschide zic!

CATARINA. — Nu știi la cine e cheea.

TISBE. — A! La cine! La bărbatu-tău va fi! — Domnul meu Angelo! Angelo! Angelo! (Vrea să meargă la ușa din fund. Catarina se repede înaintea ei și o oprește).

CATARINA. — Nu! nu te duce la ușa aceea. Nu, nu te duce! Nu ți-am făcut nimic. Nu mă pricep ce ai asupra mea. Nu mă perde doamnă. Fie-ți milă de mine. Oprește-te un minut. Vei vedeă. Îți voi tălmăci. Numai un minut. De când ai intrat, sunt cu totul uimită, spăimântată, și apoi vorbele dumitale, tot ce mi-ai zis, sunt cu adevărat turburată, n'am înțeles tot. Mi-ai zis că erai o comediană, că sunt o damă mare, nu mai știu. Îți jur că nu e nimeni acolo. Nu mi-ai vorbit de sbirul acela, sunt sigură acum că el e pricina, el este un om grozav ce te înșală. Un spion! un spion nu se crede! Oh! ascultă-mă un minut. Intre femei un minut se dăruiește. Pe un om de l'aș rugă n'ar fi atât de bun. Dar dumitale îți va fi milă. Ești prea frumoasă pentru ca să fii rea. Îți spuneam deci, că acel ticălos om, spionul acela, sbirul acela e pricina. Numai să ne înțelegem, apoi te vei căi că mi-ai pricinuit moartea. Nu deșteptă pe bărbatu-meu. El m'ar omori. Când ai ști poziția mea, m'ai jăli. Eu nu-s vinovată, nu atât de vinovată, în adevăr îți spui. Poate că am făcut vre-o nesocotință, dar pentru că nu mai am mamă. Îți mărturisesc că nu mai am mamă. Oh! fie-ți milă de mine, nu te duce la ușa aceea te rog, te rog, te rog!

TISBE. — S'a sfârșit. Ba! nu mai ascult nimic. Domnule! Domnule!

CATARINA. — Stăi! Ah, Dumnezeu! Oh! oprește-te. Pe semne nu știi c'a să mă omoare? Lasă-mă încai un minut, un minut încă ca să mă rog lui Dumnezeu! Nu, nu mă voi duce d'aici. Vezi, mă voi pune în genuchi acolo... (Arătând crucea de alamă d'asupra iconostasului). Dinaintea acestei cruci. (Ochii Tisbei se țintesc asupra crucii). Oh! ține, de milă, roagă-te lângă mine. Spune, voești? Și apoi, pe urmă dacă tot îmi vei voi

moartea, dacă bunul Dumnezeu îți va lăsa gândul acesta, vei face ce vei vrea.

TISBE, (se repede și ia crucea din părete). — Ce cruce este aceasta? De unde-ți vine? De unde ai luat-o? Cine ți-a dat-o?

CATARINA. — Ce? Crucea asta? Oh! sunt obosită. Oh! aceasta n'are la ce-ți sluji ca să-mi faci întrebări asupra acestei cruci!

TISBE. — Cum ți-a ajuns în mâini? Spune de grabă! (se apropie de fanar și ia sama crucii. Catarina o urmează).

CATARINA. — Aceasta e o femeie. — Cauți numele ce este jos. Acela e un nume ce nu-l cunosc, Tisbe, îmi pare. — Aceasta e o biată femeie ce era s'o închiză. Eu i-am cerut ertarea, și fiind-că era tatăl meu, mi-a dăruit-o. La Brescia. Eram încă copilă. — Oh! Nu mă perde, fie-ți milă de mine, doamnă! — Atunci femeia mi-a dat crucea asta zicându-mi că-mi va aduce noroc. Eată tot. Zău atâta e tot. Dar ce-ți fac acestea? Pentru ce mă faci să spui lucruri zadarnice? Oh! nu mai pot!

TISBE. — (În parte). O cerule! O maica mea! (Ușa din fund se deschide. Angelo s'arată îmbrăcat în haina de noapte).

CATARINA. — (Viind dinaintea teatrului), Bărbatu-meu! sunt perdută!

SCENA VI.

CATARINA, TISBE, ANGELO.

ANGELO. — (Fără a vedea pe Tisbe ce a rămas lângă balcon). Ce însemnează aceasta, doamnă? Mi se pare c'am auzit sgomot la dumneata?

CATARINA. — Domnule...

ANGELO. — Cum de nu te-ai culcat până în ceasul acesta?

CATARINA. — Pentru că...

ANGELO. — Zău, te văz tremurând. Este cineva la dumneata, doamnă.

TISBE. — (Inaintându-se din fundul teatrului). Așa, stăpâne. Sunt eu.

ANGELO. — Tu, Tisbe!

TISBE. — Așa, eu.

ANGELO. — Tu aici! Noaptea! Cum de ești aici, la ceasul acesta, și Dumneaei...

TISBE. — E spăimântată și tremură. Să ți-o spui aceasta, stăpâne. Ascultă-mă, căci ai pentru ce.

CATARINA. — (In parte). Ah! s'a sfârșit.

TISBE. — Eată în două cuvinte. Era să te ucigă mâine dimineață.

ANGELO. — Pe mine!

TISBE. — Ducându-te de la palatul dumitale la al meu. Știi că dimineața ai obicei de eși singur. Am prins de veste în astă noapte, și am venit în grabă să dau de știre dumisale ca să te oprească de a eși mâine. Eată pentru ce am venit aici, pentru ce sunt aci noaptea, și pentru ce dumneaei tremură.

CATARINA. — (In parte) O dumnezeule! Ce este femeea asta?

ANGELO. — Cum se poate! Ei bine, nu mi-e de mirare. Vezi că aveam dreptate când îți grăiam de primejdiile, ce mă înconjură. De la cine ai aflat?

TISBE. — De la un om necunoscut, care mai întâi m'a făcut să-i făgăduesc că-l voi lăsa să fugă. Și mi-am ținut cuvântul.

ANGELO. — Rău ai făcut. Făgăduiește cineva, dar tot de odată și pune mâna pe el. Cum ai putut intra în acest palat?

TISBE. — Omul acela m'a băgat. A aflat chip a deschide o portiță care este subt podul Molino.

ANGELO. — Văzut-ați! Dar ca să vii pân'aci?

TISBE. — Nu știi că însuși mi-ai dat cheea?

ANGELO. — Imi pare că nu-ți spuseseam că deschide camera asta...

TISBE. — Cum nu! Ai uitat.

ANGELO. — (Zărind mantaoa). Ce manta e aceea?

TISBE. — Mantaoa ce mi-a dat-o omul ca să intru în palat. — Aveam și pălăria, dar nu mai știu ce am făcut'o.

ANGELO. — Când gândesc că ast-fel de oameni intră când

vor la mine! Ce viață este a mea! am totdeauna o poală a hainei prinsă în vr'o cursă. Și spune-mi, Tisbe...?

TISBE. — Ah! lasă mă rog pe mâine celelalte întrebări, stăpâne. Pentru noaptea asta, ajungă-ți că-ți scăpăm viața, mulțamește-te. Și nici măcar nu ne mulțamești, doamnei și mie.

ANGELO. — Iartă-mă, Tisbe.

TISBE. — Trăsura mea m'așteaptă jos. Intovărăși-mă-vei până acolo? Să lăsăm acuma pe doamna să doarmă.

ANGELO. — Îți sunt gata la porunci, dona Tisbe. Să trecem te rog, prin apartamentul meu că să-mi iau sabia. (Mergând la ușa din fund.) Ei! lumânări?

TISBE. — Ia pe Catarina în partea dinaintea teatrului. — Fă-l să iasă, să scape îndată! Pe unde am intrat eu. Eață cheea. (Intorcându-se către oratoriu.) Oh! ușa aceasta! Oh! cât sufăr! să nu știi dacă cu adevărat este el!

ANGELO. — Intorcându-se Te aștept, doamnă.

TISBE, — în parte Oh! De l-aș putea vedea trecând măcar. Nu nici chip! Trebuie să mă duc! Oh! (Către Angelo). Aidem! Aidem! Vino stăpâne!

CATARINA. — (văzându-i eșind) Vis este acesta!

ZIUA A TREIA

ALB PENTRU NEGRU

PERSOANELE

ANGELO.	DECANUL st. Antonie de Padova.
CATARINA.	PROTOPOPA.
TISBE.	UN PORTAR.
RODOLFO	DOI STREJARI DE NOAPTE.

PARTEA ÎNTEIA

Camera Catarinei. Perdelele stradei ce împregiură patul sunt închise.

SCENA I

ANGELO. (doi preoți)

ANGELO. — (către unul din ei) Domnule Decan a sântului Antonie de Padova, pune îndată să îmbrace cu negru altarul și lăuntrul Bisericii domniei tale. De acum în două ceasuri — pân' în două ceasuri — să slujești cu tot capitelul pentru pomnirea sufletului unei persoane care în ceasul acela a să moară. Să deschideți racla sfântului. Să aprinzi trei sute făclii de ceară albă, ca pentru regine. Să se afle șase sute săraci care vor primi fiește-care câte un ducaton de argint și câte un țechin de aur. Pe neagra tapiserie să nu pui alte împodobiri de cât armăturile de Malipieri și armăturile de Bragadini. Scutul de Malipieri este aur cu ghiara de vultur cel de Bragadini azur și jumătate argint cu cruce roșie.

DECANUL. — Mare Podesta...

ANGELO. — Ha! — Să te cobori apoi cu tot clerul domniei tale cu crucea și prapurile înainte în hruba acestui palat ducal, unde sunt mormintele familiei Romana. O lespede s'a ridicat, și o groapă s'a săpat. Să blagoslovești groapa aceea. Nu zăbovi. Să te rogi și pentru mine.

DECANUL. — Este vr'o rudă a voastră, Stăpâne?

ANGELO. — Mergi. (Decanul se închină plecat și ese prin ușa din fund. Celălalt preot vrea să-l urmeze. Angelo îl oprește.) Domnia ta domnule protopopă, rămâi. — Este aici alătura, în cel oratoriu, o persoană pe care ai s'o mărturisești îndată.

PROTOPOPA. — Un om osândit, stăpâne?

ANGELO. — O femeie.

PROTOPOPA. — Va trebui s'o pregătesc spre moarte?

ANGELO. — Dar. — Te voi introduce eu.

UN PORTAR. — (intrând) Ecseleția voastră ați trimis după dona Tisbe. Ea a venit.

ANGELO. — Să intre și să m'aștepți puțin aci. (Portarul ese. Podesta deschide oratoriul și face semn Protopopii să intre. Pe prag îl oprește.) Domnule Protopopă capul ți-e la mijloc de vei spune măcar fie-cui pe lume, numele femeii ce ai să vezi.

Intră în oratoriu cu Preotul. Ușa din fund se deschide, portarul introduce pe Tisbe.

TISBE. — Știi la ce mă vrea?

PORTARUL. — Ba nu, doamnă. (Ese)

SCENA II.

TISBE, — (singură) Ah! camera asta! Eată-mă deci în sfârșit în camera asta! Ce mă vrea Podesta? Palatul are un aer înfricoșător astă dimineață. Ce-mi pasă! Mi-aș da viața ca să știu de este așa sau nu. Oh! ușa aceasta. Ciudat efect îmi face ziua vederea aceștii uși! Cine? Oare-cine era în dosul ei? Nu sunt încai sigură c'a fost el! pe spionul acela nu l-am mai văzut. Oh! neîncredințare, fantomă grozavă care nu te slăbește și te privește c'un ochiu pieziș fără a râde, fără a

plânge! De aş fi sigură că era Rodolfo, — sigură, să aibi dovezi..! — Oh! l'aş perde, l'aş pâri la Podesta. Ba nu. Mi-aş răsbună pe femeea aceea. Ba nu. M'aş omori. O așa! Eu să fiu încredințată că el mă înșală, să fiu sigură că iubește pe alta, ei bine! Ce mi-ar mai fi bună viața? Tot de una mi-ar fi, aş muri. Oh! și fără să-mi răsbun? Pentru ce nu? Așa, o zic aceasta acum, însă sunt vrednică să-mi și răsbun! Pot răspunde de ce s'ar petrece în mine dacă mi s'ar dovedi că omul de astă noapte era Rodolfo? O Dumnezeu! ferește-mă de vr'o ațătare de turbare! O Rodolfo, Catarina! Oh! de ar fi aceasta, ce aş face? Oare ce aş face? Pe cine aş omori? Pe ei sau pe mine? Nu știu!

(Intră Angelo)

SCENA III

TISBE, ANGELO

TISBE. — Ai trimes să mă cheme, stăpâne?

ANGELO. — Așa, bine. Am să-ți vorbesc. Am să-ți vorbesc într'adins, de lucruri însemnate. Ți-am spus: în viața mea, pe toată ziua am o cursă, pe toată ziua o trădare, pe foată ziua trebuie să primesc o lovitură de stilet, sau să dau o lovire de secură. Eată în două cuvinte. Femeea mea are un amarez.

TISBE. — Care se numește...?

ANGELO. — Care era la dânsa astă noapte când eram și noi.

TISBE. — Care se numește...?

ANGELO. — Eată cum s'a descoperit lucrul: Un om, un spion al sfatului de zece... — Trebuie să-ți spui că spionii sfatului de zece sunt în preajma noastră a Podestaților ce suntem pe uscat într'o ciudată poziție. Sfatul le are poruncit pe capul lor, să nu ne scrie, să nu ne grăiască, să n'aibă cu noi nici un fel de raport până în ziua ce sunt însărcinați a ne aresta. — Pe unul deci dintr'acești spioni l'au găsit înjunghiat azi dimineață pe malul apei lângă podul Altina. Cei

doi strejari de noapte l-au ridicat. A murit în duel sau ucis? Nu se știe. Sbirul acela n'a putut grăi de cât câte-va vorbe. Iși da duhul. În ceasul când a fost lovit, a avut cum se vede înfătoșarea de duh a păstră asupra-i o scrisoare pe care fără îndoială o luase de unde-va și pe care a dat-o străjarilor de noapte ca să mi-o aducă. Acei doi oameni mi-au adus-o. Aceasta e o scrisoare scrisă femeii mele de un amarez.

TISBE. — Care se numește...?

ANGELO. — Scrisoarea nu e iscălită. Mă întrebi cum e numele amorezului? Aceasta tocmai mă necăjește. Omul ucis l'a spus amânduror străjarilor de noapte. Dar, nătărăii! l'au uitat. Nu-și pot aduce aminte de el. Nu-l spun tot un fel. Unul zice Roderigo, celalalt, Pandolfo.

TISBE. — Dar scrisoarea o ai aici?

ANGELO. — (Căutând în sân) O am la mine. Tocmai pentru ca să ți-o arăt te-am chemat. Dacă cum-va vei cunoaște slova să mi-l spui. (Scoate scrisoarea). Eată-o.

TISBE. — Dă-mi-o.

ANGELO. — (Frământând scrisoarea în mâini). Ah! sunt într'o groaznică trudă, Tisbe! Este un om care a cutezat să ridice ochii asupra femeii unui Malipieri! Este un om ce a cutezat să facă o pată în cartea de aur a Veneției, la cea mai frumoasă față, la locul unde este numele meu! numele Malipieri! Este un om care era astă noapte în odaea asta, care a mers poate pe însuși locul unde eu sunt acum! Este un ticălos om care a scris astă scrisoare, și n'o să pui mâna pe omul acela! și n'o să-mi ținuesc răsbunarea pe afrontul meu! Și omul acela, n'o să'l fac să verse o baltă de sânge pe parchetul acesta! Oh! pentru ca să știu cine a scris astă scrisoare, doamnă, mi-aș da sabia tătâne-meu, zece ani din viață și mâna dreaptă!

TISBE. — Dar arată-mi. acea scrisoare.

ANGELO. — (Dându-i-o). Vezi-o.

TISBE. — (Deschide scrisoarea și își aruncă ochii) (În parte) Rodolfo e.

ANGELO. — Cunoști slova?

TISBE. — Lasă-mă să citesc. (Citește). «Catarină, sărmana

mea prea-iubită, tu vezi că Dumnezeu ne protectează. O minune numai ne-a scăpat astă noapte de bărbatu-tău și de muerea aceea. .» (In parte). Muerea aceea! (Urmează a citi.) «Te iubesc Catarina mea. Tu ești singura femeie ce am iubit. N'aibi nici o frică de mine, eu sunt în siguranță.»

ANGELO. — Ei, spune-mi, cunoști slova?

TISBE. — (Dându-i scrisoarea). Ba nu, Stăpâne.

ANGELO. — Nu, așa e? Și ce zici de scrisoarea asta? Nu poate fi un om care este de curând la Padova. Aceasta e vorba unui vechiu amor. O! o să răscolesc tot orașul! Trebuie să-l găsec pe omul acela! Ce mă sfătuești, Tisbe?

TISBE. — Caută.

ANGELO. — Am dat porunca să nu poată intra nimeni astăzi slobod în palat, afară de tine și de frate-tău, de care poate să aibi trebuință. Ori care altul să fie arestat și adus dinaintea mea. Li voi cerceta eu însumi. Pân' atunci mi-e în mână jumătate din răsbunarea mea, și o voi săvârși.

TISBE. — Cum?

ANGELO. — Voi omori pe femeie.

TISBE. — Pe femeia dumitale!

ANGELO. — Tot este gata. Pân' într'un ceas, Catarinei Bragadini i se va tăia capul, precum se cuvine.

TISBE. — Capul!

ANGELO. — În camera asta.

TISBE. — În astă cameră!

ANGELO. — Ascultă. Patul meu pângărit se preface în mormânt. Femeia asta trebuie să moară. Am hotărît. Am hotărît cu atâta răceală în cât nu poate a se mai face ceva de acum. Rugămintea n'ar avea a stinge nici o mânie în mine. Cel mai bun al meu prieten, de aş avea un prieten, ar mijloci pentru dânsa, și aş luă prepus asupra lui. S'a sfârșit. Să vorbim dacă vrei! Și apoi, Tisbe, o urăsc pe femeia asta! O femeie, pe care am luat-o pentru pricini de familie, pentru că trebile mele se desregulaseră în ambasade, și ca să fac plăcerile unchiului meu Episcopul da Castello! O femeie care a avut totdeauna față întristată și aer împilat dinaintea mea! Care nu

mi-a făcut nici de cum copii! și apoi, vezi tu, ura, ea este în sângele nostru, în familia noastră, în tradițiile noastre. Totdeauna un Malipieri trebuie să urască pe cineva. Ziua în care Leul sfântului Marco va sbură de pe colona sa, atunci și ura își va deschide aripile sale de bronz și va sbură din inima Malipierilor. Strămoșul meu ură de Marchezul Azzo și l'a înecat noaptea în puțurile Veneției. Tatăl meu ură pe procuratorul Badoer, și l'a otrăvit la un ospăț al Reginei Cornaro. Eu, pe femeea asta o urăse. Nu i-aș fi făcut nici un rău, dar este vinovată; cu atâta mai rău pentru ea. Va fi pedepsită. Nu sunt mai bun de cât dânsa, se poate, dar ea trebuie să moară. Asta e o nevoe neapărată. O hotărâre luată. Îți zic că va muri femeea asta. Ertarea astei femei! Oasele maicei mele de mi-ar cere-o, totu-și n'ar căpătă-o!

TISBE. — Dar strălucita domnie a Veneției, îți dă voe..?

ANGELO. — La nimic pentru a ertă. La tot pentru a pedepsi.

TISBE. — Dăr familia Bragadini, familia soției dumitale?.

ANGELO. — Imi va mulțumi.

TISBE. — Zici că ai hotărît. Va muri. Bine. Și eu o găsesc de cuviință. Dar fiindcă încă toate sunt o taină, fiindcă nici un nume n'a fost cuvântat, n'ai putea-o feri pe ea de o așa pedeapsă, palatul acesta de o pată de sânge, și pe dumneata. de vestea publică. și de sgomot? gâdea este un martur, și un martur este mult.

ANGELO. — Așa este. Otrava ar fi mai bine. Dar ar trebui o otravă iute, și nu mă vei crede că n'am aici.

TISBE. — Am eu.

ANGELO. — Unde?

TISBE. — Acasă.

ANGELO. — Ce otravă?

TISBE. — Otrava Malaspina. Știi? Cutia aceea ce mi-a trimis-o primicerul de la sântul Marco.

ANGELO. — Așa este, mi-ai mai vorbit. Aceasta e o otravă sigură și grabnică. Bine zici, ai dreptate. Lucrul să se facă între noi. E mult mai bine. Ascultă, Tisbe. Am toată încrederea în tine. Înțelegi că aceasta ce sunt silit a face, este o

faptă legiuită. Imi răsbun cinstea, și tot omul în locul meu ar face asemenea. Și însă m'am încurcat într'un lucru întunecos și greu. Aici n'am alt prieten de cât pe tine. Nu mă pot încrede în altul. Săvârșirea grabnică și secretul este atât în interesul femeii aceștia cât și într'al meu. Ajută-mi. Am trebuință de tine. Spune-mi vrei ?

TISBE. — Vreau.

ANGELO. — Femeea asta să se facă nevăzută fără să se știe cum și pentru ce. O groapă se sapă, un prohod se cântă, dar nimeni nu știe pentru cine. Trupul ei voi pune să-l ridice tot acei doi oameni, strejarii de noaptea, pe care îi ții încuiați. Ai dreptate, să coperim cu umbra toate. Trimite după otravă.

TISBE. — Numai eu știu unde este. Mă duc însă-mi.

ANGELO. — Du-te, te aștept. (Ese Tisbe). Așa e mult mai bine. În întuneric s'a făcut crima, în întuneric facă-se și pedeapsa. (Ușa oratoriului se deschide. Ese Protopopa cu ochii plecați și cu brațe încrucișate pe pept. Trece încet prin cameră. Când vrea să easă pe ușa din fund, Angelo se întoarce spre el). Gata ești ?

PROTOPOPA. — Gata stăpâne. (Ese. Catarina s'arată pe pragul oratoriului).

SCENA IV

ANGELO, CATARINA

CATARINA. — Gata pentru ce ?

ANGELO. — Pentru ca să mori.

CATARINA. — Să mor ! Și este adevărat ! Este cu puțință ! Oh ! nu-mi mai poate veni ideea asta ! Să mor ! Ba, nu sunt gata. Nu sunt gata. Nu sunt nici cum gata, domnule !

ANGELO. — Câtă vreme îți trebuie ca să te gătești ?

CATARINA. — Oh ! Nu știu, multă vreme !

ANGELO. — Ce ? N'ai să aibi curaj, doamnă ?

CATARINA. — Să mor îndată numai așa ! Dar eu știu că n'am făcut nimic care să merite moartea ! Domnule ! Dom-

niile! încă o zi! Ba, nu o zi! Simț că nu voi avea mai mult curaj nici mâine. Dar viața! Lasă-mi viața! lasă-mă să merg într'o mănăstire. Ce, cu adevărat nu se poate să-mi lași viața?

ANGELO. — Dar. Pot să ți-o las, ți-am mai spus, cu o condiție.

CATARINA. — Care? Nu-mi mai aduc aminte.

ANGELO. — Cine a scris scrisoarea asta. Spune-mi-l. Numeste-mi pe om! Dă-mi pe om!

CATARINA, (frângându-și mâinele). — Dumnezeuul meu!

ANGELO. — De-mi vei arăta pe omul acela, vei trăi. Eșafodul pentru dânsul, mănăstirea pentru domnia ta, va fi de ajuns. Hotărăște-te.

CATARINA. — Dumnezeuul meu!

ANGELO. — Ei bine! Nu-mi răspunzi?

CATARINA. — Ba îți răspunz: Dumnezeuul meu!

ANGELO. — Oh! Hotărăște-te, doamnă.

CATARINA. — Mi-a fost frig în oratoriul acela. Mi-e tare frig.

ANGELO. — Ascultă. Voi să fiu bun pentru dumneata, doamnă. Mai ai încă un ceas. Un ceas care este încă al dumitale, în care vreme te voi lăsa singură. Nimeni nu va intra aici. Intrebuințează-l ca să gândești. Pun scrisoarea pe masă. Scrie de desubt numele omului, și ești scăpată. Catarina Bragadini! O gură de marmoră îți grăește: trebuie să dai pe omul acela sau să mori. Alege. Ai un ceas.

CATARINA. — Oh!... O zi!

ANGELO. — Un ceas. (Ese).

SCENA V

CATARINA, (singură). — Ușa aceasta... (Se duce la ușă). Oh! îi auz cum încue! (Merge la fereastră). Fereastră asta... (Se uită). Oh! cât e de nalt! (Cade pe un jilț). Să mor! Oh! Dumnezeuul meu! Aceasta e o idee foarte spăimântătoare când vine să te apuce așa deodată în minutul când nu te aștepti! A nu mai avea decât un ceas de trai și a-ți zice: numai un ceas mai am!

Oh! numai cui s'a întâmpilat aceasta poate ști cât este de grozav! Mădulările mi-s sfărâmate. Nu mi-e bine pe jilțul acesta. (Se scoală). Socotesc că patul meu m'ar odihni mai bine. De aş putea avea un minut de alinare! (Merge la pat). Un minut de odihnă. (Trage perdeaua și se dă înapoi cu spaimă. În locul patului este așezat un trunchiu coperit cu postav negru, și o secure). Cerule! Ce văd! Oh! grozăvenie! (Inchide perdelele cu o mișcare convulsivă). Oh! nu voi să văz aceasta! Oh! Dumnezeuul meu! sunt singură aici cu aceasta! (Se trage până la jilț). Dinapoea mea! dinapoea mea este! Oh! nu mai îndrănesc să-mi întorc capul. Ertare! Ertare! ah! vedeți că nu e vis acesta, este adevărat ceea ce se petrece aici, dacă sunt astfel de lucruri acolo după perdea!... (Ușa cea mică din fund se deschide. Rodolfo s'arată).

SCENA VI

CATARINA, RODOLFO

CATARINA. — Cerule! Rodolfo.

RODOLFO. — Așa Catarină, eu sunt. Eu pentru un minut. Tu ești singură. Ce norocire!... — Dar ce ai! Ești galbenă! turburată!

CATARINA. — Negreșit. Nebuniile ce faci. Să vii acum aici ziua mare!

RODOLFO. — Ah! Eram tare îngrijat. Nu m'am mai putut stăpâni.

CATARINA. — Ingrijat, de ce?

RODOLFO. — Să-ți spui, prea iubita mea Catarină...— Ah zău, sunt foarte fericit că te găsesc aici atât de liniștită!

CATARINA. — Cum ai intrat?

RODOLFO. — Știi cheea care mi-ai dat-o însăși.

CATARINA. — Știu. Dar în palat?

RODOLFO. — Ah! Eată tocmai unul din lucrurile de care mă tem. Am intrat ușor, dar nu voi eși asemenea.

CATARINA. — Cum?

RODOLFO. — Căpitanul strejei m'a înștiințat la poarta palatului că nimeni nu va eși până la noapte.

CATARINA. — Nimeni până la noapte! (în parte.) Nici un chip de scăpare! O Dumnezeu!

RODOLFO. — Sunt sbiri pe la toate trecătorile. Palatul este păzit ca o temniță. Am izbutit a mă vâri în galeria cea mare și am venit. În adevăr, îmi juri că nu se petrece nimic aici?

CATARINA. — Nu. Nimic. Fii liniștit, Rodolfo meu. Toate sunt aici precum totdeauna. Uită-te. Tu vezi bine că nu e nimic schimbat în camera aceasta. Dar du-te de grabă. Mă tem să nu vie Podesta.

RODOLFO. — Nu, Catarina mea, despre aceasta n'aibi frică. Podesta se află în ceasul acesta pe podul Molino, acolo jos. Cercetează pe niște oameni ce i-a oprit. Oh! Eram îngrijat, Catarină! Toate au un strein aer astăzi, orașul ca și palatul. Cete de arcași și de militari Venețiani umblă pe uliți. Biserica sfântului Antonie este îmbrăcată cu negru, și se cântă prohodul morților. Pentru cine? Nu se știe. Tu nu știi?

CATARINA. — Nu.

RODOLFO. — N'am putut pătrunde în biserică. Orașul este cufundat într'o sperioasă tăcere. Toți își vorbesc în taină. Cu bună samă se petrece vr'un groaznic lucru undevă. Unde? Nu știu. Destul că nu e aici; atâta-mi trebuie. Sărmană prietenă, în singurătatea ta, ție nici prin gând nu-ți trec acestea!

CATARINA. — Nu.

RODOLFO. — Și apoi ce ne pasă? Spune, liniștite-ai de urburarea nopții aceștia? Oh! Ce întâmplare! Nu înțeleg nimic încă. Catarină! Te-am mântuit de sbirul acela Omodei. Nu-ți va mai face rău.

CATARINA. — Crezi?

RODOLFO. — El a murit. Catarină, ține, negreșit tu ai ceva! Ți-e aerul atât de trist! Catarină! Nu-mi ascunzi nimic? Nu ți se întâmplă nimic, așa e? Oh! vezi tu, mai întâi vor avea viața mea și apoi pe a ta!

CATARINA. — Nu, nu este nimic. Numai aș vrea să fi eșit! Mă tem pentru tine.

RODOLFO. — Ce făceai tu când am intrat ?

CATARINA. — Ah, Dumnezeuul meu ! Liniștește-te, Rodolfo meu. Nu eram tristă, dinpotrivă. Căutam să-mi aduc aminte de acea arie pe care o cânti atât de bine. Ține, vezi, chitara e lângă mine.

RODOLFO. — Ți-am scris azi dimineață. Am întâlnit pe Regina și i-am dat scrisoarea. Spune-mi nu cumvâ a căzut în mâinile cuivâ ? Ai primit-o ?

CATARINA. — Am primit-o și eat-o. (Ii arată scrisoarea.)

RODOLFO. — Ah ! O ai ! Prea bine. Când cinevâ scrie, este totdeauna îngrijat.

CATARINA. — Oh ! Toate eșirile acestui palat păzite. Nimeni nu va eși până la noapte !

RODOLFO. — Nimeni, precum ți-am spus. Așa e porunca.

CATARINA. — Aide ! Acum mi-ai vorbit, m'ai văzut, te-ai încredințat, vezi că dacă orașul este turburat, aici sunt toate în liniște. Du-te, Rodolfo meu, pentru numele lui Dumnezeu. Să nu vie Podesta ! Degrabă ! du-te. Fiindcă ești nevoit să șezi în palatul acesta până diseară, vino, voi să-ți închid eu înșămi mantaoa. Așa. Pălăria pe cap. Și apoi dinaintea sbirilor, aibi aer firesc, n'arătă grijă, fă-te că nu te'ngrijești de ei, că nu te ferești. Fereala descopere. Și de cumvâ ar vrea să te facă să scrii cevâ, vre-un spion, cinevâ care ți-ar întinde o cursă, află vr'un pretext, și nu scrie !

RODOLFO. — Pentru ce-mi dai aste sfătuiți, Catarină ?

CATARINA. — Pentru ce ? Eu nu voi să vază nimeni slova ta. Am așa o idee. Știi, prietenul meu, că femeile au idei ! Ți mulțumesc c'ai venit, c'ai intrat, c'ai șezut ; am avut bucuria să te văd ! Tu vezi că sunt liniștită, veselă, mulțumită, că am lângă mine chitara mea și scrisoarea ta ! acum eși iute. Voi să te duci. — Dar, încă un cuvânt.

RODOLFO. — Ce ?

CATARINA. — Rodolfo, tu știi că nu ți-am dăruit nimic niciodată, așa e ?

RODOLFO. — Apoi ?

CATARINA. — Astăzi eu voi a-ți cere ceva. Rodolfo! O sărutare!

RODOLFO. — (Strângând-o în brațe). Oh! acesta e cerul!

CATARINA. — Il văd deschizându-se!

RODOLFO. — O fericire!

CATARINA. — Tu ești fericit?

RODOLFO. — Ah așa!

CATARINA. — Acum ești Rodolfo meu!

RODOLFO. — Îți mulțumesc!

CATARINA. — Adio! — Rodolfo!

RODOLFO. — (Care este la ușă se oprește). Te iubesc! (Rodolfo iese)

SCENA VII.

CATARINA. (Singură).

A fugi cu el! Oh! am gândit un minut! O Dumnezeule! a fugi cu el! Cu neputință. L'aș fi pierdut fără folos. Ah! numai de nu i s'ar întâmpla nimic! Numai de nu l'ar opri sbirii! Numai de l'ar lăsa să easă diseară! O așa! nu e nici un cuvânt ca să cază prepusul pe dânsul. Dumnezeul meu! Scapă-l! (Se duce de ascultă la ușa coridorului). Aud încă pașii săi. Prea iubitul meu! Se depărtează. Nu se mai aude nimic. S'a sfârșit. Du-te în siguranță, Rodolfo meu! (Ușa cea mare se deschide). Cerule! (Intră Angelo și Tisbe).

SCENA VIII.

CATARINA, ANGELO, TISBE.

CATARINA. — (În parte) Ce femeie e asta? Femeea de astă noapte!

ANGELO. — Făcutuți-ai cugetările, doamnă?

CATARINA. — Dar, domnule.

ANGELO. — Trebuie să mori sau să-mi arăți pe omul care a scris scrisoarea. Luatu-ți-ai sama să-mi dai pe omul acela, doamnă?

CATARINA. — Ba nici n'am gândit un minut măcar, domnule,

TISBE. — (În parte). Tu ești o bună și curajoasă femeie, Catarina! (Angelo face semn Tisbei, care îi dă un șip de argint. El îl pune pe masă.

ANGELO. — Apoi dar să bei aceasta!

CATARINA. — Otravă?

ANGELO. — Așa, doamnă.

CATARINA. — O Dumnezeule! Vei judecă într'o zi pe omul acesta. Îți cer ertare pentru el!

ANGELO. — Doamnă, provăditorul Urseolo, unul din Bragadini, din părinții domniei-tale, a omorît pe Marcela Galbai, femeea sa, tot asemenea pentru asemenea vinovăție.

CATARINA. — Să vorbim curat. Aici nu e vorbă de Bragadini, dar ești nerușinat. Vii astfel cu răceală cu otrava în mâini! Vinovată! Ba, nu sunt vinovată, așa precum mă socotești. Dar nu mă voi înjosi a mă îndreptă. Și apoi nu m'ai crede ca unul ce de apururea minți. În adevăr, te desprețuesc! M'ai luat pentru banii mei, pentru că eram bogată, pentru că familia mea are un drept asupra apei Sternelor din Veneția. Ai zis: aceasta aduce o sută mii de galbeni pe an, să iau pe fata asta. Și ce trai am avut cu dumneata de cinci ani, spune! Nu mă iubești, și însă mă temi. Mă ții în temniță. Domniei-tale, ți-e ertat să ai amoreze. Bărbaților le sunt toate ertate. Pururea aspru, pururea posomorît cu mine. Niciodată vr'o vorbă bună. Grăind neîncetat de părinții dumitale, de Dogii ce au fost în familia dumitale; umilindu-mă întru a mea. De socotești că acestea fac pe o femeie fericită! Oh! trebuie să fi suferit cine-va câte am suferit eu, ca să știe ce este soarta femeilor! Ei bine, așa este, domnule, până a nu! te cunoaște am iubit pe un om pe care îl iubesc încă. Pentru aceasta mă omori; dacă ai un astfel de drept, trebuie a mărturisi că vremea noastră este o grozavă vreme. Ah! Ești fericit, așa e? Că poți avea o scrisoare, un petec de hârtie,

un pretecest! Foarte bine. Singur mă judeci, mă osândești și mă și omori! În întunec. În taină. Cu otravă. Ai puterea. — Aceasta e o faptă mișelească. (Întorcându-se către Tisbe.) Ce gândești de omul acesta Doamnă?

ANGELO. — Ia-ți sama!..

CATARINA. — (Cătră Tisbe) Și domnia ta cine ești? Ce mă vrei? Frumos lucru faci! Ești țiitoare publică a bărbatu-meu, ai interes să mă pierzi, ai pus de m'au pândit, m'ai prins greșind, și îmi pui picioarele pe cap. Ajuți pe bărbatu-meu, în blestemata lui faptă! Și cine știe? Poate că dumneata îi da și otravă! (Către Angelo.) Ce gândești de femeea asta, domnule?!

ANGELO. — Doamnă,..

CATARINA. — În adevăr, suntem câte trei dintr'o foarte blestemată țară! Aceasta e o foarte scârboasă republică unde un om poate călca în picioare nepedepsit pe o nenorocită femeie, precum faci dumneata, domnule! Și unde ceilalți oameni îi zic: bine faci. Foscarî a omorît pe fiica sa, Loredano pe femeea sa, Bragadini... — Te întreb dacă nu e nerușinat lucrul acesta! Toată Veneția în amândouă persoanele voastre! Nimic nu lipsește. (Arătând pe Angelo.) Veneția despotă, eată-o! (Arătând pe Tisbe.) Veneția curtizană, eată-o! (Cătră Tisbe.) Dacă mă întind prea mult cu cele ce zic, doamnă, cu atât mai rău pentru dumneata, ce cauți aci?

ANGELO. — (Apucându-o de braț) Aide, doamnă sfârșește!

CATARINA. — (S'apropie de masă unde e șipul) Aide, voi împlini aceea ce vrei. (Intinde mâna să ia șipul.) De vreme ce trebuie..... (Se dă îndărăt.) Ba, ba! E grozav! Nu vreu! Nu voi putea nici de cum! Dar mai gândește puțin până este încă vreme dumneata, care ești a tot-puternic, cugetă. O femeie, o femeie care e singură, părăsită, care n'are putere, care e fără apărare, care n'are rude aici, nici familie, nici prieteni, care n'are pe nimeni! S'o omori! s'o otrăvești ticăloșește într'un unghiu al casei sale! — Maica mea! Maica mea! Maica mea!

TISBE. — Sărmana femeie!

CATARINA. — Ai zis sărmana femeie, doamnă! Ai zis! Oh. Te-am auzit! Oh! Nu-mi zice că n'ai zis! Domnia ta dar ai

milă, doamnă ! Oh ! așa ! îndură-te ! Vezi că vor să mă omoare ? Ce, și dumneata vrei ? Oh ! Nu se poate. Nu, așa e ? Ține, o să-ți tălmăcesc domniile tale, să-ți spui toată pricina. Vei vorbi apoi cu Podesta. Ii vei spune că face un lucru grozav. Eu c'o zic aceasta, este prea simplu. Dar dumneata, — va face mai mult efect. De multe ori este destul un cuvânt zis de o persoană străină ca s'aducă pe un om la cunoștință. Dacă te-am ofensat dîneaoarea, eartă-mă. Doamnă n'am făcut nimic rău, adevărat rău. Am fost pururea cinstită. Văz, că dumneata mă înțelegi. Dar nu o pot spune aceasta bărbatu-meu. Știi, că bărbații nu vor nici o dată să ne crează pe noi ? Și însă le zicem uneori lucruri foarte adevărate. Doamnă, nu îmi zice să aib curaj, mă rog. Ce, sunt silită să aib curaj eu ! Nu mi-e rușine că sunt o femeie foarte slabă de care ar trebui să le fie milă. Plâng, pentru că moartea moartea mă sperie. Nu e vina mea.

ANGELO. — Doamnă nu pot atșeptă mai mult.

CATARINA. — Ah ! mă curmi. (Către Tisbe.) Vezi că mă curmă. Nu e drept. A văzut că-ți ziceam lucruri care era să te îndure, și nu mă lasă să isprăvesc. Imi tae vorba. (Către Angelo.) Ești o fiară !

ANGELO. — Asta e prea mult. Catarină Bragadini, crima făcută vreă o pedeapsă, groapa deschisă vreă un secret, bărbatul ocărit vreă o femeie moartă. Perzi toate vorbele ce-ți es din gură, mă jur pe Dumnezeuul cel din cer ! (Arătând otrava). Vrei ori nu ?

CATARINA. — Nu !

ANGELO. — Nu ? — Apoi dar mă întorc la întâia mea idee. Săbiile ! Săbiile ! Troilo ! să se ducă să-mi chieime... Mă duc ! Ese cu iuțeală pe ușa din fund, pe care se aude cum o incuie pe dinafară).

SCENA IX.

CATARINA, TISBE.

TISBE. — Ascultă ! degrabă ! Avem numai un minut. De vreme ce pe dumneata te iubește, trebuie a gândi numai la

dumneata. Fă ce ți se zice; sau ești perdată! Nu mă pot tălmăci mai curat. Dineaorea mi-a scăpat să zic sărmana femeie! Dumneata ai rezis-o în gura mare ca o nebună dinaintea lui Podesta, cărui aceasta putea să-i dea prepusuri! De ți-aș spune lucrul, ești într'o stare prea pornită, ai face vr'o nesocotință și s'ar perde tot. Pleacă-te! Bea. Săbille știi că nu eartă. Nu te împotrivi. Ce vrei să-ți spui! Dumneata ești iubită, și voi să-mi rămâe oare cine îndatorat. Nu înțelegi cea ce-ți spui, ei bine! a-ți spune, inima'mi se sfășie!

CATARINA. — Doamnă...

TISBE. — Fă ce ți se zice. Nici o împotrivire. Nici o vorbă. Mai vârtos nu căută să strămuți încrederea ce bărbatul dumitale are în mine. Auzi? Nu cutez ați spune mai mult cu mânia ce ai de a rezice tot! Așa, este în camera aceasta o biată femeie care a să moară dar aceea nu ești dumneata. M'ai înțeles?

CATARINA. — Voi face aceea ce voești, doamnă.

TISBE. — Bine. Il auz întorcându-se! (Tisbe se repede spre ușa din fund în minutul ce se deschide). Singur! Singur! Intră singur! (Se zăresc sbirii cu săbille goale în camera alăturată. Angelo intră. Ușa se închide).

SCENA X.

CATARINA, TISBE, ANGELO.

TISBE. — Se hotărăște pentru otravă.

ANGELO. — Apoi îndată.

CATARINA (luând șipul, către Tisbe). — Știu că ești amoreaza bărbatu-meu. Dacă tainicul dumitale gând ar fi un gând de trădare, trebuința de a mă perde, ambiția de a luă locul meu pe care ai greși dacă l-ai râvni, aceasta ar fi o înrăutățită faptă, doamnă; și deși este amar a muri la douăzeci și doi de ani, aș iubi mai bine aceea ce fac decât aceea ce faci.

TISBE, (în parte). — O Doamne! câte vorbe zadarnice!

ANGELO, (merge la ușa din fund și o deschide puțin). — Duceți-vă!

CATARINA. — Ah! Băutura aceasta îmi îngheață sângele!
(Uitându-se ațintat la Tisbe). Ah! doamnă! (Către Angelo). — Ești multămit, domnule? Eu simț bine că o să mor; nu mă mai tem de tine. Ei bine, ți-o spui acum, ție care ești demonul meu, precum voi spune-o peste puțin Dumnezeuului meu, am iubit pe un om, dar sunt curată.

ANGELO. — Nu te crez, doamnă.

TISBE, (în parte). — Eu o crez!

CATARINA. — Mă simț slăbind... Nu, nu voi jilțul acela. Nu te atinge de mine. Ți-am mai spus, ești un om nerușinat. (Se îndreptează spre oratoriul său). Vreau să mor în genunchi. Dinaintea altarului de acolo. Să mor singură. În odihnă. Fără să am căutăturite voastre pironite asupra mea. (Sosind la ușa se razează de ușor). Vreau să mor rugându-mă lui Dumnezeu. (Către Angelo). Pentru tine, domnule. (Intră în oratoriu).

ANGELO, (chemând). — Troilo! (Intră portarul). Ia din punga mea cheea dela sala mea cea tainică. Ințr'acea sală, vei găsi doi oameni. Adu-mi-i aici. Fără să le zici vr'o vorbă. (Portarul ese. Către Tisbe) Trebuie acum să mă duc ca să întreb pe oamenii opriți. După ce voi vorbi cu amândoi strejarii de noaptea, Tisbe, îi voi încredința purtarea de grijă ca să priveghezi asupra celor ce vor trebui a se mai face. Secretul mai întâi. (Intră amândoi strejarii de noaptea introduși de portarul care ese)

SCENA XI.

ANGELO, TISBE, amândoi strejarii de noapte.

ANGELO, (către strejari). — Voi ați fost adese ori întrebuințați la ecsecuțiile de noaptea în palatul acesta. Știți hruba unde sunt mormintele?

UNUL DIN STREJARI. — O știm, stăpâne.

ANGELO. — Sunt niscaiva trecători așa tănuite, încât as-

tăzi, de pildă, când palatul acesta este plin de soldați, să vă puteți coborî în hruba aceea, să intrați și să eșiți fără a fi văzuți de nimeni?

STREJARUL. — Voi intra, stăpâne, și vom eși fără a fi văzuți de nimeni.

ANGELO. — Foarte bine. (Deschide ușa oratorului. Către strejari). Este acolo înlăuntru o femeie care a murit. Veți coborî pe femeea aceasta pe ascuns în hrubă. Veți găsi în hruba aceea o lespede ridicată, și o groapă săpată. Veți pune pe femeie în groapă și veți așeză lespede la loc. Ați auzit?

STREJARUL. — Am auzit, stăpâne.

ANGELO. — Sunteți siliți să treceți prin apartamentul meu. Mă duc să zic să easă toți. (Către Tisbe). Priveghează să se facă toate pe taină. (Ese).

TISBE, (Scoțând o pungă. Către amândoi strejarii). — Două sute țechini de aur sunt aici. Pentru voi! Și mâine dimineată îndoit, de veți face întocmai aceea ce o să vă zic.

STREJARUL, (luând punga). — Tocmeală sfârșită, doamnă. Unde să ne ducem?

TISBE. — În hrubă mai întâi.

RARTEA A DOUA

O cameră de noapte: In fund, un alcov cu perdele și pat. De ambe părțile alcovului, câte o ușe; aceea din dreapta, este ascunsă în tapiserie. Mese, mobile, jilțuri, pe care sunt împrăștiate măști, apărători, scrinuri pe jumătate deschise, costume de teatru.

SCENA I.

TISBE. — (Amândoi strejarii de noapte, un pagiu negru. CATARINA, învelită cu giulgiu, este pusă pe pat; pe peptul ei se vede crucea de alamă. Tisbe ia o oglindă și desvălue galbena față a Catarinei).

TISBE. — (Către pagiu negru.) Apropie-te cu lumânarea. (Pune oglinda dinaintea buzelor Catarinei). Sunt liniștită! (Închide eărăș perdelile alcovului). (Către amândoi strejarii). Sunteți siguri că nu ne-a văzut nimeni când veneam de la palat aici?

UNUL DIN STREJARI. — Noaptea este foarte întunecoasă. Orașul este pustiu în ceasul acesta. Știu că n'am întâlnit pe nimeni, doamnă. Ne-ai văzut puind sceriu în groapă și acoperindu-l cu lespede. N'aibi nici o grije. Nu știm de este moartă femeea asta, știm atâta că ea e pecetluită în groapă pentru lumea toată. Poți face cu dânsa ce-ți va fi voea.

TISBE. — Bine. (Către pagiu negru). Unde's hainele bărbătești ce ți-am zis să aibi gata?

PAGIUL NEGRU, (Arătând un pachet în umbră). — Eată-le, doamna mea.

TISBE. — Și amândoi caii ce ți-am cerut, sunt în curte?

PAGIUL NEGRU. — Inșelați și înfrânați.

TISBE. — Cai bani?

PAGIUL NEGRU. — Răspund de ei, doamna mea.

TISBE. — Foarte bine. (Către amândoi strejarii). Spuneți-mi voi,

câtă vreme trebuie cuiva, având cai buni, să easă din statul Veneției.

STREJARUL. — Precum va voi cine-va. Drumul mai scurt, este să se ducă d'a dreptul la Montebaco care este al Papei. Trebuie trei ceasuri. Drum frumos.

TISBE. — Bine. Duceți-vă, și tăcere asupra tuturor acestora! Veniți mâine dimineață de vă luați răsplata făgăduită, (A mândoi strejarii de noaptea es. Către pagiul negru). Tu, mergi de încue poarta casei. Subt ori ce cuvânt nu lăsă să intre nimeni.

PAGIUL NEGRU. — Domnul Rodolfo are a sa particulară intrare, doamna mea. S'o încui și pe aceea!

TISBE. — Ba nu, lasă-o slobodă. De va veni, să intre. Dar numai el și nimeni altul. Poartă grijă ca nimeni pe lume să nu poată pătrunde aici. Insuți tu, ia sama să nu intri de cât dacă te voi chemă. Du-te acum. (Ese pagiul negru).

SCENA II.

TISBE, CATARINA, (în alcov).

TISBE. — Socotesc că nu este de acum prea mult de așteptat. — Ea nu voea să moară. O, înțeleg, când se știe cineva iubită! — Dar de cât a trăi fără dragostea lui. (Întorcându-se spre pat). Ah! Așa e că tu ai fi murit cu bucurie? Capul meu arde. Și însă eată trei nopți de când nu dorm. Alaltăieri balul; eri, întâlnirea aceea unde i-am surprins, astăzi... — Oh! la noapte, voi dormi! (Aruncă o căutătură asupra toaletelor de teatru împărășiate împrejurul său). Oh așa! Suntem foarte fericite noi! Ne aplaudă la teatru. Cât ai jucat de bine pe Rosmonda, doamnă! Nătărăii! așa, se miră de noi, ne află frumoase, ne acopere de flori, dar inima sângeră de desubt. Oh! Rodolfo! Rodolfo! a crede în amorul tău eră o idee trebuincioasă vieței mele! În vreme ce credeam în el, de multe ori am gândit că dacă aş muri, aş voi să mor lângă dânsul, să mor astfel în cât să-i fie cu neputință apoi să smulgă pomenirea mea din su-

fletul său, umbra mea să rămâe pururea lângă el, între toate femeile și între el! Oh! moartea nu este nimic. Uitarea este tot. Eu nu voi să mă uite. Vai mie! Eată deci la ce am venit! Eată în ce am căzut! Eată ce a făcut lumea pentru mine! Eată ce a făcut amorul din mine! (Merge la pat, dă în lături perdelile, își pironeste câteva minute căntătura asupra Catarinei neclintite, și ia crucea). Oh! Maica mea! Dacă crucea aceasta a adus noroc cuiva pe lumea asta, negreșit că nu fiicei tale! (Pune crucea pe masă, ușcioara tăinuită se deschide. Intră Rodolfo).

SCENA III.

TISBE, RODOLFO, CĂTARINA, (tot în alcovul închis).

TISBE. — Tu ești, Rodolfo! Ah bine! am să-ți vorbesc. Ascultă-mă.

RODOLFO. — Și eu am să-ți vorbesc, și ai să m'ascuți! doamnă!

TISBE. — Rodolfo!...

RODOLFO. — Singură ești, doamnă?

TISBE. — Singură.

RODOLFO. — Dă poruncă să nu intre nimeni.

TISBE. — Este dată.

RODOLFO. — Dă-mi voie să închiz aste două uși. (Incue amândouă ușile cu zăvorul).

TISBE. — Aștept ce ai să-mi zici.

RODOLFO. — De unde vii? De ce ți-e fața așa perită? Ce ai făcut astăzi, spune? Ce au făcut mâinile acestea, spune? Unde ți-ai petrecut blestematele ceasuri a zilei aceștia, spune? Ba, nu spune, să ți le spui eu. Nu răspunde, nu tăgădui, nu isvodî, nu minți. Știu tot! Știu tot, îți spui, vezi că știu tot, doamnă! Dafne era acolo. Doi pași departe. O ușă o despărțea numai. În oratoriu. Era Dafne care a văzut tot, care a auzit tot, care era acolo alătura, aproape, și auzea și vedea! Eată vorbele voastre. Podesta zicea: N'am otravă,

tu ai zis, am eu! — am eu! Zis-ai ori nu? Minți să te văz!
A! Tu ai otravă, tu! Ei bine! și eu am cuțit!

(Scoate un cuțit din sân.)

TISBE. — Rodolfo!..

RODOLFO. — Ai un sfert de ceas ca să te gătești de moarte doamnă!

TISBE. — Ah! mă omori! Ah! aceasta e întâia idee ce-ți vine! Vrei să mă omori, astfel, însuși, îndată, fără a mai îngădui, fără a fi încredințat? Poți lua atât de lesne o astfel de hotărâre! Mă omori pentru dragostea altea! Oh Rodolfo! Este deci prea adevărat, spune-mi cu gura ta, că nu m'ai iubit nici odată!

RODOLFO. — Nici odată.

TISBE. — Ah! Acest cuvânt mă omoară, nenorocitele! Cuțitul tău numai cât mă va isprăvi.

RODOLFO. — Eu, amor, pentru tine! N'am avut! N'am avut nici odată! Mă pot fâli, mulțumesc lui Dumnezeu! Cel mult de mi-a fost milă.

TISBE. — Nemulțămitoare! Și încă un cuvânt mai spune-mi. Pe dânsa! Tu o iubi ai deci foarte?

RODOLFO. — Pe dânsa! De o iubiam! Pe dânsa! Ah! Ascultă dar de vreme ce aceasta e o pedeapsă pentru tine, nenorocito! De o iubiam! o ființă sacră, neprihănită, sfântă; o femeie, ce este un altar, viața mea, sângele meu, comoara mea, mângâierea mea, gândul meu, lumina ochilor mei, iată cum o iubiam!

TISBE. — Apoi dar bine am făcut.

RODOLFO. — Bine ai făcut!

TISBE. — Așa, bine am făcut. Dar ești încredințat d'aceea ce am făcut?

RODOLFO. — Intrebi de sunt încredințat! Eată a doua oară ce ți-o spui aceasta. Dar era Dafne acolo, nu m'auzi că era Dafne acolo, și cele ce mi-a spus, îmi răsună încă la urechi. — Domnule, domnule numai ei trei erau în camera aceea, Podesta ea, și o altă femeie, o grozavă femeie, pe care Podesta o numea Tisbe. Domnule, două mari ceasuri, două ceasuri de agonie

și de jale au ținut-o acolo pe nenorocita plângând, rugându-se, cerând ertare, cerând viață ! — Tu cereai viață, preaiubita mea Catarină ! — În genunchi, cu mâinele încleștate, târându-se la picioarele lor, și ei ziceau, nu ! Și otrava, femeea Tisbe s'a dus de a adus-o, și ea a silit pe doamna s'o bea. Și sârmanul trup mort, domnule, ea l'a ridicat, muerea aceea, fiara aceea, Tisbe ! — Unde l'ai pus, doamnă ! — Eată, ce a făcut Tisbe ! De sunt încredințat ? (Scoțând o basma din sân). Basmăua asta care am găsit-o la Catarina, a cui e ? A ta. (Arătând crucea). Crucea asta care o găsesc la tine, a cui e ? A ei. — De sunt încredințat ! Aide, roagă-te, plângi, țipă, cere ertare, fă de grabă ce ai să faci, și să isprăvim.

TISBE. — Rodolfo...

RODOLFO. — Ce ai să zici ca să te îndreptezi ? Degrabă, vorbește iute, îndată.

TISBE. — Nimic, Rodolfo. Tot ce ți-au spus este adevărat. Crezi tot, Rodolfo. Tu vii la vreme ; eu vream să mor. Căutam un chip să pot muri lângă tine, la picioarele tale. Să mor de mâna ta, oh, aceasta e mai mult de cât n'aș fi cutezat a nădăjdui ! Să mor de mâna ta, ah, aș cădea poate în brațele tale. Îți mulțumesc. Sunt încai încredințată că tu vei auzi cele de pe urmă a mele graiuri. Cea de pe urmă a mea suflare, de și nu o voești, o vei avea. Vezi tu, eu n'am nici cum trebuință de traiu. Tu nu mă iubești, omoară-mă. Acesta e singur lucrul ce tu mai poți face acum pentru mine Rodolfo meu : așa dar, tu bine-voești a te însărcină cu mine așa e ? Îți mulțumesc.

RODOLFO. — Doamnă...

TISBE. — Să-ți spui. Ascultă-mă, un minut numai. Eu am fost totdeauna prea de jelit, eu. Aceste nu-s vorbe numai, aceasta e o biată inimă nădușită care se răsullă. Greșesc oamenii că n'au milostivire asupra noastră. Nu știu câtă virtute și curagiu avem adese ori. Socotești tu că prețuesc atât de mult viața ? Dar numai gândește că eu cerșetoream, încă pruncă fiind, și apoi la șeasesprezece ani m'am aflat fără pâine. Am fost culeasă de pe uliți de domni mari. Am căzut dintr'un noro-

într'altul, foamea sau desfrânarea ! Ştii că lumea zice : mori de foame, dar tare am suferit ! O așa ! Toată mila este pentru damele mari nobile. Ele, de plâng, le mângâie, de fac rău, le găsesc îndreptări, și apoi încă se jălesc. Dar pe noi, toate-s bune pentru noi. Ne asupresc. Du-te, muere săracă, mergi mereu ! De ce te jâluești, toți sunt împotriva ta ? Ce ! Ori nu ești făcută ca să pătimești, fată de uliță ! — Rodolfo, nu simți tu, că în poziția mea aveam trebuință de o inimă care să priceapă pe a mea ? Dacă nu voi avea pe cineva care să mă iubească, ce vrei tu să mă fac ? Spune. Nu-ți zic acestea ca să te îndur, de ce treabă ? Acum nu se mai poate nimic ; dar eu, eu te iubesc ! Oh Rodolfo ! Până la ce punct această sărmană fată ce-ți vorbește te-a iubit, tu nu o vei ști decât după moartea mea. Sunt șase luni de când te cunosc, așa e ? Șase luni, în care din căutătura ta îmi făceam viața, din zâmbetul tău, bucuria, din răsufllul tău, sufletul. Și însă judecă ! De șase luni, n'am avut un singur minut idea, idea frebuitoare vieții mele că tu mă iubeai. Știi că ades te supăram cu gelozia mea. Aveam mii de prepusuri ce mă turburau. Acum acestea îmi sunt descoperite. Nu-ți bănuesc. Nu e vina ta. Ştiu că de șapte ani gândul era la femeea aceea. Eu, eu eram pentru tine o împrăștiere, o trecere de vreme. Se înțelege. Nu-ți bănuesc. Dar ce vrei să fac ? Să merg înaintea-mi așa, să trăiesc fără amorul tău, nu pot. Și apoi trebuie să răsufle cineva, eu prin tine răsufll ! Vezi, tu nici m'ascuți ! Ce ! te supără vorbele mele ? Ah ! în adevăr, sunt atât de nenorocită, în cât crez că ori cine m'ar vedea, i-ar fi milă de mine !

RODOLFO. — De sunt încredințat ! Podesta s'a dus s'aducă patru sbiri, și în vremea aceasta tu i-ai zis ei încet lucruri groaznice care au silit-o să ia otrava ! Doamnă ! Nu vezi că mintea mi se rătăcește ? Doamnă ! Unde e Catarina ? răspunde. Adevărat, e doamnă, c'ai omorit-o, c'ai otrăvit-o ? Unde este ea, spune ! Unde este ea ? Ştii că aceasta e singura femeie pe care am iubit-o, doamnă ! Singura, singura, m'auzi, singura !

TISBE. — Singura, singura! Ah! Este rău a-mi da atâtea loviri de cuțit! Fie-ți milă. (Arătând cuțitul pe care el îl ține). Și-mi dă mai curând pe cea de pe urmă cu acesta!

RODOLFO. — Unde este Catarina? Singura femeie pe care am iubit-o. Așa, singura.

TISBE. — Ah! Tu ești fără milostivire! Imi sfărâmi inima! Ei bine, așa! O urâsc pe femeia acea! Auzi, o urâsc! Așa! Ți-a spus adevărul, mi-am răsbunat, am otrăvit-o, am ucis-o!

RODOLFO. — A! Așa dar o spui! A! Vezi că tu însuși mărturisești! Pre Dumnezeu! Crez că încă o ai de fală ticăito!

TISBE. — Așa este, și aceea ce am făcut, aș face-o încă. Lovește!

RODOLFO. — (Groaznic). Doamnă!...

TISBE. — Am omorât-o, îți zic! Isbește!

RODOLFO. — Ticăloaso! (O lovește).

TISBE. — (Căzând). A! In inimă! Tu m'ai lovit în inimă! Bine. — Rodolfo meu, dă-mi mâna! (Ii ia mâna, și i-o sărută). Mulțumesc. M'ai mântuit. Lasă-mi mâna ta. Vezi că nu voi să-ți fac nici un rău. Prea-iubitul meu. Rodolfo, tu nu te vedeai când ai intrat, dar cu chipul cu care ai zis: ai un sfert de ceas, ridicându-ți cuțitul, nu mai puteam trăi după aceasta: Acum că o să mor, fii bun, zi-mi un cuvânt de milostivire. Crez că vei face mult bine.

RODOLFO. — Doamnă...

TISBE. — Un cuvânt de milostivire! Voești? (Se aude un glas eșind de după perdelele alcovului).

CATARINA. — Unde mă aflu? Rodolfo!

RODOLFO. — Ce auz? Ce glas este acesta? (Se întoarce și vede fața cea albă a Catarinei care a deschis perdelele).

CATARINA. — Rodolfo!

RODOLFO. — (Aleargă la dânsa și o ridică în brațe) Catarina! O Dumnezeule! Tu aici! Trăești! Cum s'a făcut aceasta? Drepte cerule! (Intorcându-se spre Tisbe). Ah! Ce-am făcut!

TISBE. — (Trăgându-se zâmbind spre el). Nimic. Tu n'ai făcut

nimic. Eu am făcut tot. Voiam să mor. Eu ți-am împins mâna.

RODOLFO. — Catarino! Tu trăești! O Dumnezeule sfinte! De cine ai fost scăpată?

TISBE. — De mine, pentru tine.

RODOLFO. — Tisbe! Ajutor! Ticălosul de mine!

TISBE. — Nu, ori-cé ajutor ar fi zadarnic, o simț bine. Mulțumesc. Ah! lasă-te în bucurie ca și când n'aș fi aici. Nu voi să vă supăr. Simțeam că tu trebuie să fii mulțumit. Am amăgit pe Podesta. Am dat narcotic în loc de otravă. Toți au socotit-o moartă, și ea era numai adormită. Caii sunt gata, haine bărbătești pentru dânsa. Purcedeți îndată. Pân' în trei ceasuri, veți fi afară din statul Veneției. Fiți fericiți. Ea este slobodă. Moartă pentru Podesta, vie pentru tine. — Așa e că le-am orânduit bine toate?

RODOLFO. — Catarino!... Tisbe!... (Cade în genunchi cu ochii pironiți asupra Tisbei murinde).

TISBE. — (Cu un glas care se stinge câte puțin puțin). Eu, o să mor, eu. Tu vei gândi uneori la mine, așa e? Și vei zice: ori și cum era o bună fată acea sărmană Tisbe. Ah! aceasta mă va face să salt în mormântul meu. — Adio — Doamnă! Dă'mi voe să-i mai zic încă odată Rodolfo meu! Rămâi sănătos, Rodolfo meu. — Acum purcedeți îndată — Eu mor — Voi trăiți — Te bine-cuvintez! — (Moare).

TABLA DE MATERII

	Pag.
<i>Cârlanii.</i> — Vodevil intru'un act.	1
<i>Muza de la Burdujăni.</i> — Farsă intr'un act.	25
<i>Les femmes savantes</i> — Scene din actul III. (Traducere).	49
<i>Treizeci de ani sau viața unui jucător de cărți.</i> — Melodramă in trei zile (Traducere).	69
<i>Maria Tudor.</i> — Traducere din Victor Hugo.	153
<i>Angelo.</i> — Traducere din Victor Hugo.	237

ION GHICA

SCRIERI

VOL. V

ION GHICA

SCRIERI

VOL. V.

AMINTIRI DIN PRIBEGIE. — ACADEMICE. —
O CUGETARE POLITICĂ. — PĂMÂNTUL ȘI
OMUL. — OCHIRE ASUPRA ȘTIINTELOR. —
DESPRE CĂILE NOASTRE DE COMUNI-
CAȚIE. — INVĂȚĂTURA PUBLICĂ. — ALTE
SCRISORI CĂTRE ALECSANDRI, etc.

CU O PREFĂȚĂ, INDICE DE LUCRURI, LOCALITĂȚI ȘI PERSOANE

DE

PETRE V. HANEȘ

PROFESOR SECUNDAR

BUCUREȘTI

«MINERVA», Institut de Arte Gra-
fice și Editură Bulevardul Aca-
demiei, 3 — Str. Edgar Quinet, 4

1915

DE PETRE V. HANEȘ :

1. **Alexandru Russo, o pagină ignorată din literatura română** (tipărită cu cheltuiala Fundațiunii Universitare Carol I-ii), București, 1901 2.—
2. **Din ineditele lui Nicolae Bălcescu — Manualul Bunului Român**, București, 1902 1.—
3. **Desvoltarea limbii literare în prima jumătate a secolului al XIX-lea** (premiată de Universitatea din București cu premiul Hillel de 1.000 de lei), București, 1904 3.—
4. **Alexandru Russo, Scrieri** (tipărită cu cheltuiala Academiei Române), București, 1908 5.—
5. **Studii de literatură română.** (Cum trebuie scrisă istoria lit. rom. — Edițiuni de texte rom. — Din ineditele lui Gh. Asachi. — M. Kogălniceanu. — N. Bălcescu. — O polemică între Ardeleni și Moldoveni. — B. P. Hasdeu. — Iliada în românește. — Ion Ghica și Ion Creangă. — Delavrancea portretist literar. — Scriitorii și războiul independenței. — C. Negruzzi și pozatorii de astăzi. — Vlahuță și limba literară. — Motivele lit. pop. în lit. cultă. — Al. Lahovari ca orator). vol. I-ii, București, 1910 2.—
6. **Curs de limba română pentru învățământul secundar al băieților** (cl. I—VIII), București, 1904—1914 26.50
7. **Idem, pentru învățământul secundar al fetelor** (cl. I—IV), București, 1910—1913 12.—

IN BIBLIOTECA SCRITORILOR ROMĂNI (Minerva)

10. **M. Kogălniceanu, Scrisori** (1834—1849) 2.—
20. **B. Katargiu, Discursuri Parlamentare** 3.—
30. **Ion Ghica, Scrieri**, vol. I-ii. — Partea I-a din Convorbiri Economice 2.—
40. **Idem**, vol. al II-lea. — Partea II-a și a III-a din Convorbiri Economice 2.—
50. **Idem**, vol. al III-lea Scrisori către V. Alecsandri 2.—

PREFAȚA VOL. AL V-lea

Cum e cunoscut Ion Ghica?

În 1902, d-l I. Bianu trimete d-lui I. Bogdan, pe atunci director al *Convorbirilor Literare*, o scrisoare inedită a lui Ion Ghica către d-sa o și o însoțește de câteva rânduri explicative. Iată o parte din aceste rânduri:

Ion Ghica este cunoscut generației nouă ca un fermecător povestitor — *causeur*. Este aproape uitat însă ca un om învățat, ca naturalist, ca un neadormit ocrotitor și îndemnător al acelor ce lucrau în știință și în literatură. Rolul lui mare și rodnic în această direcțiune va trebui arătat pe deplin.

Este de asemenea o misiune a viitorului să arate puternica și neadormita activitate politică a acelu mare patriot român, care a avut parte de căpetenie în pregătirea și conducerea unora din acțiunile mari politice, din cari a rezultat România de astăzi, a celor din 1848 și 1866.

Când văd tinerimea din zilele noastre cum se înfige cu drag în cercetări istorice, nu am îndoială că în curând și activitatea lui Ion Ghica va fi studiată întreagă și pusă la lumina adevărului. Un început s'a făcut prin publicarea Amintirilor din pribegia după 1848 și prin documentele din 1866, publicate de d-l D. Sturdza, în tomul I-ii din publicația d-sale Charles I Roi de Roumanie ; însuși ilustrul răposat a luat bune măsuri ca aceasta să se poată face bine și pe deplin.

D-l Bianu este însă prea îngăduitor în constatări. Nu numai pe Ion Ghica om de știință și om politic nu-l cunoaștem, dar nici pe literat, fiindcă afară de

Scrisorile către Alecsandri, ce altă scriere a lui Ghica e bine cunoscută; și fiindcă nimeni nu ne-a dat câteva pagini cel puțin despre o activitate atât de rodnică. Cursul de istoria literaturii române al d-lui Ovid Densusianu, la care totdeauna trebuie să recurgem, merge numai până la Alecsandri; iar *Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea* a d-lui N. Iorga, numai până la 1866. D-l Iorga a aruncat îndestulă lumină asupra începuturilor lui Ghica și a stabilit deplin legăturile acestor începuturi cu literatura dela 1840—1850. De acum nu vom mai considera pe Ghica ca aparținând jumătății a II-a a secolului XIX-lea, cum a făcut d-l Gh. Adamescu în istoria literaturii române din Biblioteca pentru toți, unde așază pe Ion Ghica între d-l Iacob Negruzzi și d-l Al. Vlahuță (pag. 489). Dar nici d-l Iorga n'a ajuns să vorbească despre operele de seamă ale lui Ghica, cari, cronologiceste, cad toate după 1866.

A cui e vina?

Intâi, firește, a puținei preocupări de istoria literaturii noastre. Câte scrieri uitate, câte ziare și reviste vechi, pline de produse ale scriitorilor noștri, necercetate? Răsfoind volumul de față, câți nu se vor mira că pe atâtea opere ale lui Ghica le-a putut învălui uitarea?

În al II-lea rând, lipsa de edițiuni. De unde să cunoască lumea pe scriitorii români, dacă nu se găsesc în librării? Articolele lui Ghica despre învățământ, despre știință, «Cugetarea politică» dela 1877, studiul despre căile de comunicație, activitatea lui academică, toate acestea cum să le cunoaștem, dacă nu se reditează?

Scrierile lui Ion Ghica. Scrierile lui Ion Ghica se pot grupa în: *literare, științifice și politice.*

I. — Cele *literare*:

1. CONVORBIRI ECONOMICE, apărute părți în *Convorbiri Literare*, apoi în broșuri între 1865 și 1873 și apoi în trei volume în 1879.

2. SCRISORI CĂTRE V. ALECSANDRI, apărute de asemenea în *Convorbiri* și apoi în volum întâi la 1884 și a doua oară la 1887.

3. ALTE SCRISORI CĂTRE ALECSANDRI, apărute în *Revista Nouă* din 1890 și 1891, după aparițiunea în volum a celor dintâi scrisori către Alecsandri — reproduse aici la pag. 357.

4. ACADEMICE, discursul lui de recepțiune la Academie despre Câmpineanu și două rapoarte despre teatrul lui Sion, reproduse aici la pag. 47 și urm.

II. — Cele *științifice*:

1. OCHIRE ASUPRA ȘTIINȚELOR, în revista *Propășirea* (1844), pag. 201, 207, reprodusă și aici la pag. 262.

2. DESPRE IMPORTANȚA ECONOMIEI POLITICE în *idem*, pag. 57, reprodusă și aici la pag. 276.

3. MĂSURILE ȘI GREUTĂȚILE ROMĂNEȘTI ÎN COMPARAȚIE CU ALE CELORLALTE NEAMURI, 238 pag., Buc. 1848.

4. DESPRE CĂILE NOASTRE DE COMUNICAȚIE, publicată în fruntea volumului precedent și reprodusă aici la pag. 285.

5. VADEMECUM AL INGINERULUI, 175 pag., Buc. 1865.

6. AJUTORUL COMERCIANTULUI, AL AGRICULTORULUI ȘI AL INGINERULUI (greutăți și măsuri, formule întrebuițate în comerț, bancă, agricultură și ingineria civilă), în colaborare cu D. A. Sturdza, 304 pag., Buc. 1873.

7. PĂMÂNTUL ȘI OMUL, partea I, 146, pag. Buc. 1884 (partea II-a n'a mai apărut), reprodusă și aici la pag. 133. În 1866 apăruse numai partea despre om, sub titlul *Omul fizic și intelectual*.

8. ARTICOLE DE ORGANIZARE ȘCOLARĂ: a) *Insemnări asupra învățăturii publice*, reproduse și aici, b) *Programul școlilor pentru partea literară*, reprodus și aici, c) Părerii despre școală sub formă de scrisoare către directorul *Foaiei pentru minte* (1847, pag. 249, 257 și 265).

III. — Cele *politice*:

1. AMINTIRI DIN PRIBEGIA după 1848, Buc. 1887, reproduse și aici (numai părțile scrise de Ghica) la pag. 1 și urm.

2. INSEMĂNĂTATEA MOLDO-VALAHIEI ÎN CHESTIUNEA ORIENTULUI (Poids de la Moldo-Valachie dans la question d'orient), 23 pag., 1838. Semnată M. O. E analizată pe scurt de d-l N. Iorga în *Ist. lit. rom. în veacul al XIX-lea*, II, 100.

3. CEA DIN URMĂ OCUPAȚIUNE A PRINCIPATELOR DE CĂTRE RUSIA (Dernière occupation des Principautés Danubiennes par la Russie), 126 pag., Paris 1853. E semnată cu pseudonimul G. Chainoi.

4. PLEDORIUL, Buc., 1859, reprodus și aici la pag. 346 (a se vedea acolo alte lămuriri).

5. REORGANIZAREA ROMÂNIEI, partea I, *Comuna*, 84 pag., Buc., 1861; (partea II-a n'a mai apărut), cuprinde un proiect de lege pentru o organizarea comunei. E împărțit în patru «titluri», precedate de o scurtă prefață cu privire la nevoia de a se organiza comuna: titlul I-ii cuprinde 263 de articole; al II-lea (despre actele stării civile cu modelurile necesare) 300 de articole; al III-lea vorbește despre recrutare și cere reducerea serviciului militar la 2 ani; al IV-lea vorbește despre naturalizare.

În anul 1861, data Unirii definitive, guvernul numise o comisiune care să se ocupe cu organizarea administrativă a țării. Ca să vie în ajutorul acelei comisiuni, Ghica scrie broșura de mai sus.

6. O CUGETARE POLITICA, 38 pag., reprodusă și aici la pag. 93¹⁾.

¹⁾ În Biblioteca Academiei române, secția manuscriptelor, se găsește o foarte interesantă colecție de scrisori franceze ale lui Ghica către soția sa: *Ms. 2910*, anii 1854—1860; *Ms. 2911*, anii 1860—1868; *Ms. 2912*, anii 1868—1877; *Ms. 2913*, anii 1878—1882; *Ms. 2914*, anii 1883—1884; *Ms. 2915*, anul 1885; *Ms. 2916*, anii 1886—1888. Scrisorile sunt datate din Samos, Constantinopol, Viena, Paris, Lisabona, Londra, etc., etc.

Ce frumoasă ocupațiune ar fi pentru un tânăr să le citească și să le publice!

În Biblioteca Academiei Române se găsește și mesajul lui Ghica în senatul insulei Samos, mesaj rostit în grecește în ședința dela 25 Aprilie 1856.

Scrierile literare. —
Convorbirile Economice ¹⁾.

Ca să înțelegem pe Ion Ghica, trebuie să pornim dela următoarele trei consi-

derațiuni :

- 1) că a avut talent literar ;
- 2) că a urmat în streinătate cursuri serioase de știință ;
- 3) că a fost în deaproape contact cu scriitorii grupați împrejurul revistelor *Dacia Literară* și *România Literară*, în deosebi cu Bălcescu și Alecsandri.

Preocupările lui științifice l-au îndemnat să încerce popularizarea la noi a ideilor economice în *Convorbiri Economice*, a celor despre natură în *Pământul și Omul*, a celor despre mijloacele de transport în *Căile noastre de comunicație*, etc.

Influența curentului literar de care ținea l-a îndemnat să adapteze la fiecă pas problemele științifice la țările noastre, să aleagă subiectele cele mai în legătură cu noi, să dea mereu exemple din viața noastră.

Talentul lui literar l-a împins să trateze cu mult farmec problemele cele mai aride, să le întovărășească și chiar să le înece în povestiri din trecut și să facă din ele întâi opere literare și numai în al doilea rând științifice. Acesta e cazul *Convorbirilor Economice*.

Ca să placă mai mult, recurge la forma dialogică : și fiindcă e mai atractivă, și fiindcă îngăduie alune-carea discuțiunii pe terenuri felurite. În privința aceasta te și miri adesea ce legătură poate fi între ceace citești la un moment dat și între punctul de plecare, ce legătură poate fi de pildă între nocturna lui Döler, chinută de fata lui Stoian plăpomarul la un pian hodorogit, și între asociațiunile de lucrători (vol. I, pag. 229). Ca să vorbească despre efectele de comerț, în-

¹⁾ Despre *Scrisorile către Alecsandri*, a se vedea pref. vol. al III-lea.

chipuește un dialog între el și un prieten al său, Manea, crescător de vite. Ca să vorbească despre proprietate, închipuește un alt dialog, între el și tânărul subprefect al plășii. Are însă grijă să ni-l descrie atât pe el, cât și clasa căreia aparține: funcționari numai cu gândul la mărirea lefei și la înmulțirea numărului lor, cu dorul de pensii și de recompense naționale, amarnic de ignorați când e vorba de stat și de organizarea lui și crezând că cu biciul poți dubla producțiunea țării. Impresia de poveste o ai și când vezi că scriitorul se repetă, întocmai ca bătrânii, cari uită că au mai spus un lucru și-l povestesc din nou.

Din punctul de vedere al repeziciunii cu care se trece dela un subiect la altul, *Convorbirile Economice* se pot asemăna cu *Pseudochinegheticos* al lui Odobescu. Acelaș amestec cu gust între chestii de natură deosebită, de pildă dela capital și dobândă la amintirile istorice pe cari le deșteaptă Târgoviștea. Deosebirea constă numai în problemele discutate: *Convorbirile Economice*, probleme sociale; *Pseudochinegheticos*, artistice.

Convorbirile Economice
și ideile „Daciei Literare“
și „României Literare“.

Unul din punctele de program ale *Daciei Literare* era alegerea subiectelor din viața poporului nostru. În deosebi viața de provincie era izvorul principal de inspirație a scriitorilor grupați împrejurul *Daciei Literare* și mai în urmă împrejurul *Propășirii* și *României Literare*. Acelaș lucru în *Convorbiri Economice*. Provincialilor li se dă mare atenție. Capitoul despre proprietate începe cu sugestiva descriere a salonului d-nei Brioleanu din Târgoviște. Mai întâi, doamna: «o rochie de atlas verde, cu crângi galbene, întinsă pe un malacof din cele mai umflate... la cap, împodobită cu două oca de păr, legat în cordele de catifea roșie cu stelișoare de aur, cu moțuri

de hurmuz și cu ciucuri de fir». Apoi jocul de cărți, apoi preocupările gospodărești ale cucoanelor și în sfârșit singurul subiect mai de seamă: politica, despre care vorbesc conu Tache Țuică, d-l Zamfir Toroipan, d-l Măslescu, locotenentul Spadon și coana Zinca Limbuțeasca (vol. 1, pag. 113). Mai facem cunostință cu d-l Fanaridis, fost magistrat (I, 135), cu Fluturescu, fost casier de plasă, care găsește în desființarea casieriiilor de plăși izvorul nenorocirilor țării (I, 140), cu Jăpcănescu, «vechiu zapciu din timpul lui Caragea, devenit democrat înfocat și procuror» (I, 172), cu Secătoreanu «tânăr de șaptesprezece ani, elev din clasa IV-a și impieगत la cancelaria prefecturii» (I, 120), cu Calemgioglu «vechiu scriitor la judecătorie și care așteaptă prin telegraf numirea sa de «grafier» (I, 120).

O altă trăsătură comună între Convorbirile Economice și ideile Daciei Literare și României Literare este dragostea de tradițiile țării: «galanții trotuarului și acei cari au petrecut câțiva ani la Mabil... găsesc că tot ce eră bătrânesc e de lepădat» (I, 241). Rândurile acestea par'că ar fi ale lui Negruzzi ori Russo. Câtă părere de rău și câtă duiosie în paginile consacrate Bucureștiului industrial (II, 114), unde se arată disparițiunea vechilor industrii românești, ca să se instaleze importațiunile streine.

Ca și scriitorii dela 1840—1855, Ghica e adversar hotărît al latiniștilor și fonetiștilor. Ca să-i ridiculizeze, ne prezintă doi profesori: pe Romulus-Pompius-Tulius-Trajanus-Taurus, Român din Alba-Iulia și pe Vintilă Moiescu. Cel dintâiu vorbește toată ziua de Roma și de Traian, cel de al II-lea nu iese din *răciune* (rațiune), *definăciune* (definițiune), *du-bităciune* (dubitațiune, îndoială).

I. Ghica și Caragiale.

Ca umorist, Ghica face legătura între scriitorii dela 1840 și 1855, mai ales între Negruzzi și Alecsandri, și între Caragiale. Negruzzi indică personajele pe cari le ridiculiză prin inițiale. Alecsandri le da nume în legătură cu naționalitatea lor. Ghica, după profesiunea ori după defectele lor. Am cunoscut mai sus pe Măslescu, Fluturescu, Fanaridis, Jăpcănescu, Secătoreanu, Calemgioglu și pe Zinca Limbuțeasca. Mai sunt și alții: protopopul Ciomagovici, Guliță Dolofan, d-ra Plăpomărescu, coana Economeasca, etc. Acesta e și cazul lui Caragiale din schițele lui umoristice, unde întâlnim pe d-nele Piscupescu, Dăscălescu, Sachelarescu, Iconomescu, Preotescu, pe Lingopol, Lache Diaconescu, Mache Preotescu, etc.

Ghica reamintește pe Caragiale și în ridiculizarea felului de a se face politică. O pildă în capitolul «Centralizarea» (II, 118), și în concepția politică a profesorului Taurus, un fel de Cațavencu, care însă vorbește în Cișmigiu cu câțiva tovarăși și nu în întrunire publică. Dar despre politica externă și despre chestiile economice se exprimă tot atât de limpede ca și Cațavencu: «Dar, ca să ne înțelegem mai bine la vorbă, să părăsim pentru un moment tărâmul sintetic și s'o dăm pe coarda investigațiunilor; să luăm metoda analitică, pășind pe exemple, pe lucruri pipăite, altfel zise naturale sau materiale, tangibile și palpabile», (I, 236—237).

De asemenea în ridiculizarea naționalismului fals: «să iasă fum pe coșuri, ca la Lion și la Manchester, în alte cuvinte, să confecționăm noi, la noi, prin noi și pentru noi obiectele de care ne servim, să cumpărăm numai dela noi, ca să ne păstrăm banii, iar nu să-i trimetem străinilor. Să ne îmbogățim, ca să devenim tari înăuntru și respectați în afară... Și să ne închipuim de exemplu că am simți trebuință de a

îndulci lucrurile, că am voi zahăr, cum s'ar zice, pentru ceaiu, cafea, înghețate, vutci, cofeturi și prăjituri. Ce ne-am zice mă rog? Ne-am zice ceeace ne-am zis, când am înființat Chitila și Sascutu; ne-am zice un ce foarte simplu: avem pământ cu prisos, ai să-l semănăm cu sfeclă, sfecla s'o plămădim, s'o prefacem în zeamă dulce și zeama în zahăr, ca să facem noi, la noi și pentru noi substanța îndulcitoare de care avem trebuință. Nu-i așa că am nemerit-o? Și că astăzi acele zece milioane cari se duceau pe zahăr nemțesc și franțuzesc rămân pe tot anul în punga țării?

«Dar voiți un alt exemplu? Să vă dau postavul. Ne-am zis: avem oi, ai să le tundem, să le luăm lâna și s'o facem postav, nimic mai lesne...» (II, 170).

Este însă în Ghica și o parte din avântul dus prea departe al generației lui. Nu totdeauna a văzut realitatea. Câte odată exagerează și el, când e vorba de însușirile noastre și de progresul pe care l-am realizat. Repetă și el fraza, devenită banală, că România a realizat în cincizeci de ani ceeace alte țări au realizat în timp de secole, și că instituțiuni, cum e Curtea de Casație¹⁾, nu sunt întru nimic mai pre jos decât instituțiunile similare din țările civilizate.

Scrierile științifice. Din scrierile științifice ale lui Ghica am republicat în edițiunea această populată *Ochire asupra științelor, Despre Economia Politică, Despre căile noastre de comunicație și Pământul și Omul*, fiindcă se adresează și publicului mare, nu numai specialiștilor. Ce valoare pur științifică au, nu e rolul nostru s'o spunem, dar mare serviciu ar face un om de știință să le stu-

¹⁾ În *Memoriile Regelui Carol* se spune cum Domnitorul, la prima vizită făcută acestei instituțiuni pe la 1870, n'a găsit nici un judecător.

dieze din punctul acesta de vedere și să ne puie la îndemână rezultatele. Ceeace totuș putem releva și noi aici, este dragostea de știință care reiese din ele și claritatea cu cari sunt expuse problemele, într'o vreme când nici vorbă nu putea fi de răspândirea științei la noi. *Ochire asupra științelor și Despre Economia Politică* sunt din 1844; iar *Despre căile noastre de comunicație*, din 1848. La acea vreme doar Gh. Lazăr și Asachi vorbiseră ici-colea despre știință, dar de tot rudimentar. Ceeace e de regretat, este că însuși Ghica s'a abătut din drumul pe care așa de frumos îl arată. Vremea nu îngăduia preocupări de stabilirea adevărului: eram doar în vremile dinainte de Unire, înainte și de divanurile ad-hoc.

Ochire asupra științelor începe prin a constata cât se făcuse până atunci la noi pentru știință, vorbește apoi despre arborele științei al lui Dalember și dă pe rând explicații despre teologie, jurisprudență, economie politică, fizică, chimie, mineralogie, geologie, medicină. Ghica scoate în evidență și conflictul pe care-l constată unii între religie și știință și, cu citate din Kepler și din Linné, trece de partea celor cari cred că cu cât se largesc orizonturile științei, cu atât se desvăluie marea putere a dumnezeirii.

Despre importanța economiei politice dă cuvântului «industrie» un înțeles mai larg ca de obicei, ca să poată face și mai interesantă știința economiei politice, și expune efectele politice și naționale ale răspândirii industriei. După Ghica, unitatea Germaniei, în drum de realizare atunci când scria el (1844), se datorește industriei. Alipirea Indiei de Anglia, tot industriei se datorește: «Acest groaznic imperiu din India, mai întins și mai întemeiat decât al lui Alexandru, este fapta unei asociații de neguțători, a companiei Indiilor, este rezultatul unei speculații comerciale», (pag. 277). Industria e arătată ca civilizatoare

și se dă ca exemplu Statele-Unite, vorbindu-se de ele cu admirație. Să nu uităm că aceasta se face în 1844! Și aici, scriitorul discută un conflict: pe acela dintre industrie și avânturile sufletești. Nu dezvoltarea industriei e pricina materialismului, afirmă Ghica, fiindcă dece dacă casa, strada și orașul sunt mai curate și traiul mai lesnicios, omul să-și piardă din idealismul lui?

Pământul și Omul expune pe scurt și limpede problemele cele mai de seamă privitoare la originea pământului și a omului.

Scrisori inedite. Volumul de față cuprinde și 43 de scrisori inedite ale lui Ghica către d-l I. Bianu din anii 1880—1889. Sunt de mare interes, fiindcă vorbesc de oameni și lucruri despre cari cu siguranță că istoria noastră culturală se va ocupa odată. Pe lângă Ion Ghica apar acolo și Bălcescu, Hașdeu, Odobescu, Ispirescu, Eminescu, ni se dau date privitoare la istoricul Academiei Române; ne lămurim despre condițiile în cari apăreau și se desfășeau scrieri de importanța *Scrisorilor către Alecsandri* ori *Amintiri din Pribejie*, etc. etc.

Pasajele greu de descifrat le-am citit cu ajutorul d-lui I. Bianu. Tot dela d-sa am luat mare parte din lămuririle adăugate în note.

PETRE V. HANEȘ.

Ianuarie 1915, București.

